18

פירוש התורה לרבינו יעקב ז"ל

בן הרב רבינו אשר ז"ל והם טעמי
המסורת ופרפראות וגימטריאות של
כל סדר

Al Sig. Mosè Jo[na]
in Saluz[zo]

Mosè Jona

הנה לא הואלתי לדבר · כי לא בינת אדם לי ואיילים לגבר ׃ גם כי לא מלין
לחבר ׃ כי בער אנכי מאיש ולא למדתי חכמה ׃ ואין בי דעת ומזמה ׃
גם אתי יודע עד מה · אמנם מצאה לה נפשי ובשרי לך כמה · אף אם נבתרה ממני
ונעלמה · כי היא מלאכת שמים · וכל דבריה על אפנים · כדרשת היא לכל שוש בה
על ירכים · ולכל אשר יטה לה אזנים · כי לא מעבר לים היא ולא בשמים · אבן קרובה
היא לכל אשר יקרב שיח בלב ובשפתים · אשר יעזבנה יום היא תעזבנו יומים · את
אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים · על כן נדבה רוחי לקרבה
של המלאכה בפעמים וברגלים ׃ ולעשותה בלב שלם ובמעשה ידים · והנה ראיתי
את הים הגדול ורחב ידים · פי' התורה לרב הגדול הרמב"ן ז"ל גדול הכונה ורבו כנפי
וכנפי אותה לעבור בו אף במי מתני' ואירא כי גדול מאד ובאו המים ׃ ואומ' שבה
לי על השפתים · כי על שפתו עץ רב מאד מזה ומזה נחמד הוא למשכיל ותאוה ל
לעינים ואקח מפריו מלא כפים ואוכל ותהי לי למשיב נפש ולפקוח עינים · ולשמוע
כלמודים העיר לי אזנים · ותחי רוח יעקב ותהי שיו פי שנים · כי יחיה כל אשר יבא
שמה נחלים ׃ לכן תחלת דברי אני מבקש רשות מאת הרב הנזכר ואח"כ אני מחלה
פני כל קורא בחבורי זה לבל ידינני לכף חובה לאמר שעשיתיו להתגדל בו כי לא
עשיתי דבר שראוי להתגדל בו שאיני אלא כמלקט אוכל מתוך אוכל ולואי ולא הייתי
מחזיר אוכל לפסולת ואין כונתי בזה רק כי יען נפלאו ממני דברי הרב והם סתומי'
אמרי שקטה מהם הדברים הפשוטי' ואשאיר הסתומים כי כבודו לא נאה כנפי ׃ ל
למען היות נקל בעיני ללמוד ואם מצאתי פשט או טעם במקום אחר חברתיו עמו
ואף כי הם מעטי' · ועל כן לא הזכרתי שם הרב כרוב כי רובם דבריו ולא הזכרתי
רק במקום הצריך כפי הענין ׃ וראיתי עוד לכתוב בתחלת סדר וסדר מעט
פרפראות מגימטריאות וטעמי המסורות להמשיך הלב · ואשר כל מחשבות לו ג
גלויות חוקר טוחות וכליות הוא יודע כל מחשבתי והוא יחזיק ידי הרפות ויאמץ
ברכי הכושלות · להוציא מחשבתי זאת של הפועל ויטה לבבי ליראתו · ויקרבני ע
לעבודתו · ויאיר עיני במאור תורתו ׃

בראשית יש מדרש שלכך פתח בבי"ת ולא באלף לפי שבי"ת
היא לשון ברכה ואלף לשון ארירה אמ' הקב"ה אפתח
בבי"ת בלשון ברכה ולואי שיוכל להתקיים · דבר אחר על שם שני
עולמות שברא העולם הזה והעולם הבא · ד"א על שם שתי תורות תורה שבכתב ו
ותורה שבעל פה · ללמדך שבזכות התורה ולומדיה נברא העולם · בראשית ·
אותיות בית ראש · כלומ' בית המקדש ראשון שנאמ' כסא כבוד מרום מראשון מקום
מקדשנו ׃ ד"א אותיות א' בתשרי נברא העולם ׃ ד"א אותיות ברא שתי · שברא שתי
נירות · ד"א אותיות ירא שבת · לומר לך שבזכות שבת נברא העולם ׃ ד"א אותיות
ברית אש שבזכות הברית שהיא המילה ובזכות האש שהיא התורה ניצולן מדינה

של ויהבם · ד״א אותיות בראשית ברית יש שברית יש״ עולמו׳ לכל צדיק · בראשית ברא בג״ים
בראש השנה נברא העולם · ד״א בראשית בגימ׳ בתורה יצר · שבשביל התורה שנקרא׳
ראשית נברא העולם · ד״א בגימט׳ שם בדרים · ד״א בגימט׳ ישראל נבחר בעמים ובג״
תרי״ג יצר שברא העולם בשביל ישראל שיקיימו תרי״ג מצות · בראשית · רקיע ארץ
שמים ים תהומות · ד״א בראשית · בראשונה ראה אהים שיקבלו ישראל תורה · ב
ברא ית שני ראשי פסוקים הכא בראשית ממלכת יהויקים והתם בראשית ממלכת
צדקיהו וזהו בסוף פרק יש נערכין בקש הקב״ה להחזיר העולם לתוהו ובהו בשביל
יהויקים כיון שנסתכל בצדקיהו ובדורו נתיישבה דעתו · בראשית ברא א״ים סופי
תיבות אמת מלמד שברא העולם באמת · כמו שנאמר ראש דברך אמת · ברא א״ים
את סופי תיבות אמת · וירא א״ים את סופי תיבו׳ אמת · ויברא א״ים את ס״ת אמת
וירא א״ים את ס״ת אמת · ברא א״ים לעשות ס״ת אמת לכך תקנו ו׳ פעמי׳ אמת באמת
ויציב אמת מארץ תצמח ראשי תיבות אמת · אתי מלבנון תבואי׳ ר״ת אמת · אבל כ
כשהיה האמת נעדר׳ וישלך אמת ארצה תשורי מראש אמנה ר״ת אמת ולכך ממעטי׳
אריות · ברא א״ים ב׳ דסמיכי הכא ואידך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ
כי מתחלה צפה הקב״ה באברהם שנקרא אדם שנ׳ האדם הגדול בענקים הוא וברא
העולם · אהים בגימ׳ הכסא · שהכסא ברא תחלה · בפסוק של בראשית יש ז׳ תיבות
כנגד ז׳ ימי השבוע · וז׳ שכים שבמטה · וז׳ שמיטין יובל · וז׳ רקיעים · וז׳ ארצות · וז׳
ימים · וז׳ משרתים · שנים מכבל׳ · וכנגדם אמ׳ דוד שבע ביום הללתיך · ולכך תקנו
יהא שמיה רבא מברך לעלם לעלמי עלמיא שהם ז׳ תיבות ואומ׳ אותו ז׳ פעמים ביום
ויש בפסוק כ״ח אותיות וכן ביהא שמיה רבא כ״ח · וכנגדו אמ׳ שלמה ז׳ פסוקי׳ מעת
ללדת עד עת שלום שיש בהם כ״ח עתים · כי עתים ד׳ משתני׳ בכל יום ולילה מהבקר
עד חצי היום עת א׳ · ומחצי היום עד הלילה עת שני · ומתחלת הלילה עד חצי הלילה
עת ג׳ · ומחצי הלילה עד הבקר עת רביעי · וכן בפסוק וידבר א״ים את כל הדברים
לאמר יש בו ז׳ תיבות וכ״ח אותיות מכאן אמרו כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל
כחו כאלו נעשה שותף להקב״ה במעשה בראשית · ו׳ שפין יש בפסוק בראשית כנגד
ששת אלפים שנה שהעולם הזה · וכן בפסוק אני יי׳ ראשון ואת אחרונים אני הוא ו׳
שה שפין ובפסוק והארץ היתה תהו ובהו ב׳ שפין כנגד ב׳ אלפים תהו ובפסוק יי׳
קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז יש שני שפין כנגד ב׳ שפי תורה · ובפסוק ויאמ׳
א״ים יהי אור ויהי אור ד׳ שבים כנגד ד׳ שפים ימי תורה וימי משיח שהם ימי תורה
ותהו ב׳ הכא ואידך ראיתי את הארץ והנה תהו · מלמד שצפה הקב״ה בבריאת העולם
בחורבן הבית שנחרב בשנת תהו · שעמד ת״י שנה ונחרב בשנת ת״ל ובית שני עמד
במנין היתה · ואחר כך חשך רמז לגליות וכן דורש בבראשית רבה · ורוח אלהים מ
מרחפת בגימ׳ זו היא רוחו של מלך המשיח · ד״א והארץ היתה תהו ובהו בגי׳ אלפים
שנה בלי תורה · וחשך על פני תהום ב׳ במסו׳ הכא ואידך וחשך אי זה מקומו זה הוא
שאמרו שאין לשאול מה לפנים מה לאחור · וחשך אי זה מקומו כי באין נשאל בו זה

אי זה מקום תחשך תחלה · ורוח אלהים · שנים דסמיכי הכא · ואידך ורוח לבשה את
עמשא · קרי ביה הכא נמי ורוח אלהים לבשה · פי׳ שעל ידי לבושו אמ׳ יהי אור · דכתי׳
בתריה ויאמר אלהים יהי אור · וזה הוא סוד רז״ל ממעטה לבושו כנגדת האורה · את
האור כב׳ ימעט׳ בתורה ונגלה מכין תר״ג · את האור כי טוב ס״ת כ׳ ברית כדכתי׳ כי
על פי הדברי׳ האלה וגו׳ ועל פי היכנו התורה שבעל פה · וירא אלהים את האור כי טוב
ויבדל רמז למה שאמרו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו · וכמנין ויבדל ש
מבדילין בשנה במוצאי שביעית · ויבדל שלשה במסורת · רמז למה שאמרו הפוחת
לא יפחות משלש הבדלות · לאור יום · בגימט׳ זה יעקב אבינו · קרא לילה · בגי׳
עשו · ה׳ פעמים אור כתוב בפרשה כנגד חמשה חומשי תורה שנקראו אור · ו
וכנגדן חמשה סימנים באור לענין קרית שמע כדאיתא בפרקא קמא דברכות ·
משיכיר בין תכלת ללבן · בין זאב לכלב · בין תכלת לכרתי · בין חמור לערוד ·
משיכיר חבירו ברחוק ארבע אמות · וג׳ חשך בפרשה · וכנגדן שלשה סימני׳ במס׳
שבת הכסיפו פניה · הערב שמש · ב׳ כוכבים · וכן ג׳ כוכבים לילה · ולחשך קרא לילה
ולא אמר קרא אלהים לילה כמו שאמר גבי אור שאין מייחד שמו על הרעה · מעל
לרקיע ב׳ במ׳ המים אשר מעל לרקיע · ויהי קול מעל לרקיע · במרכבה דיחזקאל ·
וכמו שאין דורשין במעשה בראשית ברבים כך אין דורשין במעשה מרכבה · יקוו
המים אל מקום אחד ותראה · סופי תיבות מדה · זה הוא שכתוב ומים תכן במדה ·
היבשת שנים במס׳ ותראה היבשה · ושפכת היבשה · מלמד שהתנה הקב״ה עם מעשה
בראשית שיתכנו ותראה היבשה מלפני משה · ותוצא ג׳ במ׳ ותוצא הארץ ותוצא את
עמך ישראל מארץ מצרים ותוצא ותתן לה · והו שאמרו קשים הם מזונותיו של אדם
כקריעת ים סוף · וכל הכופר ביציאת מצרים כאלו כופר במעשה בראשית · ותוצא
הארץ בצוי כאמר תדשא ובעשייה כאמר תוציא לפי שבתחלה יצאו ירקרקות דקין
ולבסוף הוציאה כאחד במהירות · בצוי לא כאמר למינהו ובעשיה כאמר למינהו ·
לפי שמתחלה היו דקין ולא היו ניכרי׳ מחמת קוטנן · בצוי כא׳ עץ עשה פרי ובעשיה
כאמ׳ ועץ עשה פרי הוסיף ואו ועץ · לומר ז׳ מיני מאכל הוציאה · ובצוי כתי׳ למינה
משמע דוקא הדומה לו ממש · ובעשיה כתי׳ למינהו לומ׳ אפי׳ הדומה לדומה לו ·
הוציאה בערבוביא שדות לגבים לבד שורות שחורות לבד · מזריע זרע למינהו ·
ר״ת מזל שאין לך עשב שאין לו מזל למעלה · עץ פרי ב׳ דסמיכי הכא עץ פרי ואידך
עץ פרי וכל ארזים איכ׳ מד׳ כבר׳ שהקב״ה צוה שאפי׳ ארזים שהם אילני סרק יעשו פ
פרי והיא עברה על הצוי והיינו עץ פרי וכל ארזים ואיכ׳ למד׳ כמו התם שהוסיפה
על הצוי · שהקב״ה אמ׳ לה עץ שיהא רגיל לעשות פרי ולא ארזים ושאר אילן סרק והיא
הוציאה באותה שעה בכל האילנות פרי כדכתי׳ עץ עשה פרי כלומ׳ כל עץ עשה פ
פרי והיינו עץ פרי וכל ארזים · יהי מאורות סמך מאורות לדשאים לפי שמריבין לו ·
כדכתיב וממגד תבואות שמש · מארת חסר · שלא נברא להאיר אלא השמש · וירח
לא נברא אלא כדי שלא יעבדו לחמה ולא תהיה יחידה · מארת ד

מארת בגימ׳ שמש ׳ אל״ים יהי מאורות ברקיע ב׳ ת׳עתים למפרע שעל ידי מאורות
מונים העתים · לאותות ב׳ בגמ׳ לאותות ולמועדים: והילדים חסר נתן לי יי׳ לאותות
ולמופתים והילדים היינו תלמידים הלומדי׳ תורה דומים למאורות כמו שאמרו פני
משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה · ולמועדים ב׳ במ׳ והיו לאותות ולמועדי׳
ואידך יהיו לבית ישראל לששון ולשמחה ולמועדים טובים · כבר לא נברא לבנה של
לקדש ר״ח · ור״ח נמי איקרי מועד ואסור בהספד ובתענית · ולהבדיל ב׳ במ׳ ולהבדיל
בין האור ולהבדיל בין הקדש לחול שמבדילין בין קדש לחול צריך לברך גם כן על
האור: יעופף שנים במסורת הכא ועוף יעופף ואידך ובשתים יעופף והוא שאמ׳
גבריאל בשתים · את התנינם חסר יוד לומר לך שהרג הנקבה ומלחה לצדיקים ·
והעוף ירב בארץ ולא אמ׳ יפרה וירבה שלא אמ׳ כן של באדם ובדגים שמזונותיהם
מצויין ומצויים לפרות ולרבות · אבל העופות · וכן בהמה וחיה אין מזונותיהם מ
מצויים להם ורמז לדבר וברך את לחמך ואת מימיך לא תהיה משכלה · והפרתי א
אתכם · והרביתי אתכם · וסמיך ליה ואכלתם ישן נושן · והעוף ב׳ והעוף ירב והעוף
אוכל אותם מעל הסל · זאת תורת הבהמה והעוף · רמז למה שאמ׳ שעופות טהורות
מרובין על הטמאין זהו והעוף ירב פי׳ שהן מרובין אי זה והעוף אוכל אותם · פירש
אותם טהורין שהם אוכל · וכן זאת תורת הבהמה והעוף איירי בטהורים · האדם ·
אותיות אדמה · שנברא מן האדמה · אדם נוטריקון אפר דם מרה: וירדו בדגת הים
ב׳ במ׳ הכא וירדו גת פלשתים אלו זכיתם וירדו אף בדגת הים ואם לאו ירדו גת · כלו׳
שנשתעבדו לפלשתים · פרי עץ ב׳ במ׳ אשר בו פרי עץ · פרי עץ הדר רמז למ״ד אילן
שאכל ממנו אדם הראשון אתרוג היה: זכר בגימ׳ ברכה · ונקבה בגימ׳ קללה · יום
הששי ויכלו השמים: ר״ת שם בן ד׳ אותיות שחתם בו מעשה בראשית · וכן ישמחו
השמים ותגל הארץ ר״ת שם בן ד׳ אותיות שחתם העולם בשם של ד׳ אותיות · ויכל
ש״ם תרגום ירושלמי ואחמד זהו שאמרו חמדת ימים אותו קראת · בפרשת ויכלו
ב׳ פעמים מלאכתו · כנגד מלאכות שבשבת שהם שמים וארץ וים · ואין כתיב
ויהי ערב ויהי בקר יום השביעי לפי שמוסיפין מחול על הקדש · וישבות ב׳ במ׳ הכא
ואידך וישבתו העם והיינו דכתי׳ בפרשת המן הוא אשר דבר יי׳ שבתון שבת קדש:
ולא תכינו שאמ׳ להם משה זה מקודם שלא נצטוו בשבת ימי בראשית · וישבות ביום
השביעי · וישבתו העם · דבר אחר מלמד שאין פסק מלירד בשבת כדמוכח בקדושי׳
ד״א רמז למה שדרשו ברכו במן וקדשו במן · ויברך ש״ם ג׳ דסמיכי הכא · ואידך ו
ויברך אל״ים את נח ואידך ויברך אל״ים את יצחק · בשעה שברא העולם בירך השבת
והעולם: ובימי נח שחרבו כל הראשונים והיה העולם חדש הוצרך לברך כעס ש
שבית ובירך את יצחק כמו ש״ש במדרש: עד עתה הייתי זקוק לברך את בריותי מ
מכאן ואילך הברכות יהיו מסורים בידך · בהבראם · אותיות באברהם · בזכות א
אברהם נבראו שמים וארץ · ארץ ושמים ב׳ במ׳ הכא ואידך הודו על ארץ ושמים: ל
למה הודו על ארץ ושמים · בשביל שעשה ארץ ושמים · ואיד ב׳ במסורת

ב׳ במסורת הכא ואידך ואיד כנגן לגלעי· רמז למה שאמ׳ חכמים למה נקרא שמו איד
שהבריות משברים לבם כדי שיתן להם הקב״ה מטר· וייצר שנים חד מלא וחד חסר
וייצר יי׳ אל׳ים את האדם מלא· שיש לו שני יצרים· יצר טוב ויצר רע· ויצר יי׳ אל׳ים
מן האדמה כל חית השדה חסר· שאין להם אלא יצר אחד· ויפח באפיו נשמת חיים·
ב׳ ת׳ חותם· נשמת ד׳ ויפח באפיו נשמת· כל אשר נשמת רוח חיים· נר יי׳ נשמת א
אדם ואם לאו נשמת יי׳ כנחל גפרית· האדם לנפש חיה ר״ת חלה שהיה חלתו של ע
עולם· יפרד ב׳ במ׳ חד ואידך וד״ל מרעהו יפרד כשנעשה אדם הראשו׳ ד״ל מן המגו׳
נפרד מן הגן· הבדולח ב׳ במ׳ הכא ואידך ועינו כעין הבדולח· מלמד שאבני טובות
ומרגליות ירדו עם המן· ולאדם לא מצא עזר ב׳ הכא ואידך ולאדם אמ׳ כי שמעת
לקול אשתך ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו· לאדם לא היה לו עזר· ויי׳ עשה עמו
טובה וברא האשה לעזר וחטא על ידה וזהו ולאדם אמ׳ כי שמעת וחטאת על ידי ה
העזר על כן ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו שנקנסה עליו מיתה· ויפל יי׳ אלהים
ב׳ הכא ואידך ויפל עליו וימת ויפל בקרב מחנהו· זהו שדרז״ל באחד שהרג שונג ואחד
מזיד שהקב״ה מזמנן בפונדק אחד ועולה בסולם וכו׳ וזהו ויפל בקרב מחנהו שהקב״ה
מזמנן במחנהו· ויסגור ב׳ במ׳ הכא ויסגור בשר תחתנה ואידך ויסגור יי׳ בעדו·
רמז לסגירת בשר שהיו אסורים בתשמיש המטה בתיבה· כשסגר יי׳ בעדו אז
ויסגור בשר· ויבאה כתיב חסר והוא עולה כ״ר שקשטה בכ״ד קשוטין והביאה לו
יביאה ב׳ במסורת ויביאה אל האדם ויביאה יצחק האהלה ויביאה אל שלמה ויפקיד
יי׳ על הרעה ויביאה· וקודם שנשא בת פרעה משל בעליונים וזהו דוגמת אדם ה
הראשון שנטרד מן העליונים על ידי חוה וביצחק היה בהפך כי היא היתה במקום
שרה· כדאיתא במדרש· והיו לבשר אחד· וסמיך ליה ויהיו שניהם ערומים רמז ל
למה שאמרו הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה· לזאת· ב׳ במ׳ הכא לזאת
יקרא אשה ואידך אף לזאת יחרד לבי לומ׳ שחוה לחרדת אדם· לעינים ד׳ במ׳ הכא
וכי תאוה הוא לעינים· כי האדם יראה לעינים מתוק האור וטוב לעינים· כעשן ל
לעינים· האדם יראה לעינים על כן לפי ראות מתיק וטוב לעינים אבל אחריתו כ
כעשן לעינים שגרמה מיתה לכל· המן ג׳ במ׳ הכא המן העץ ואידך המן הבלע הזה
המן הגורן או מן היקב כמאן דאמר אילן שאכל ממנו אדם הראשון חטה היה וזהו ה
המן הגורן וכמו שנקנסה עליו מיתה בשביל המן העץ גם התם נקנסה מיתה על
ידי המן הבלע· אשר צויתיך לבלתי אכול· סופי תיבות רכיל שהלכת בעצת רכיל
ויאמר האדם האשה אשר נתת וגו׳ זהו שאמ׳ הכתוב משיב רעה תחת טובה לא תמוש
רעה מביתו· סופי תיבות אשה שהיה כפוי טובה באשה שנתן לו לעזר· היא נתנה
לי מן העץ ואוכל לפי הפשט שהכתבי בגן עד ששמעתי לדבריה· עקב ג׳ ואתה
תשופנו עקב· הגדיל עלי עקב והוא יגוד עקב זהו שדרשו רבותינו על נחש· הכל
על שמש גדול שאבד מן הבית חבו גם איש שלומי וכו׳ הגדיל עלי עקב ועוד אמרו
גבי ברכת השבטים העפ׳ שדומה יהודה לאריה ונפתלי לאילה חזר ונרכס ו

ונברכם כולם בברכה אחת דכתיב איש אשר כברכתו ברך אותם · לומר שהשוה כ
לגבורת אריה ולקלות אילה וזהו והוא יגוד עקב אעפ' שדמה דן לנחש כלל גם גד
באותה · הרבה ארבה ב' במ' הכא הרבה ארבה עצבונך ואידך הרבה ארבה את ז
זרעך · פי' עצבונך הוא דם נדות רמז למה שאמרו כל אשה שדמיה מרובים בניה
מרובים · וקוץ ודרדר תצמיח לך · על אדמת ישראל מדבר באומות העולם שהן כ
כקוץ ודרדר לישראל · ורמז בכאן קוץ ודרדר שהם האומות · תצמיח לך · וילבישם
שנים במ' הכא ואידך גבי אהרן וילבישם כתנות · מלמד שעשה הקב"ה לאדם הראשון
בגדי כהונה · ואיתא בב"ר שבהם היו עובדין הבכורות וא' תיבות בזה הפסוק כ
כנגד ש׳ונה בגדי כ׳ונה · תשוקתו שנים במ' הכא ואידך אני לדודי ועלי תשוקתו
והוא שאמ' חכמים ז"ל שני תשוקות הן תשוקתן של רשעים לעבירה שנא' ואליך א
תשוקתו · תשוקתו של הקב"ה על ישרא' שנא' אני לדודי ועלי תשוקתו · ויקרא את
שמה חוה על שם שמחוה · וזהו שאמרו י' קבין שיחה ירדו לעולם · תשעה נטלו נשים
לשמר את דרך עץ החיים · לשמ"ר · נוטריקון לילין שדין מזיקין רוחין · צועקים
ב' במסו' הכא צועקים אלי ואידך על כן הם צועקים וגו' ופרשי' התם מלמד שכנטרע
היה שוחט תינוקות של ישראל ורוחץ בדמם וזה הוא קול דמי אחיך צועקים · מוצאי
ב במסורת הכא ואידך כי מוצאי מצא חיים וזה הוא שאמרו חכמינו ז"ל למיימינים
בה · סמא דחיי · למשמאילין בה סמא דמותא וזהו והיה כל מוצאי יהרגני · הנה ב
בשמים עד"י בגימטריא חנוך · ושדי בגימטריא מטטרון שלקח הקב"ה אחד מהותן
ס׳ קודם דור המבול ואחד של אחר דור המבול · דהיינו חנוך ופנחס והעלם לשמים
שיעידו עליו ובחר בחנוך שהיה דור שביעי שהקב"ה חפץ בשביעית · וכן משה ש
שהיה שביעי לאבות כתיב ביה ומשה עלה אל האלהים · הנפילים ב' אחד מלא ושני
חסרים הנפילים היו בארץ חסר ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים מלא
וזה היה סיחון ועוג פי' כדאית' בנדה · סיחון ועוג בני שמחזאי ועזאל ונפלו מן
השמים בימי דור המבול לכן כתיב כאן הנפילים היו בארץ חסר ·

פרשת תולדות נח

ד' דסמיכי · אלה תולדות השמים · אלה תולדות נח · אלה תולדות שם · אלה תולדות יעקב · בכולן פסל א
את שלפניו · אלה תולדות השמים פסל תוהו ובהו · אלה תולדות נח · פסל דורות ש
שלפניו · אלה תולדות שם פסל בני חם ובני יפת · אלה תולדות יעקב פסל עשו ל
ואלופיו · נח נח וגו' שלשה פעמים כתיב נח בפסוק שראה שלשה עולמות · דבר
אחר שהיה משלשה שבט' אחד הציל שלשה בזכותו · נח הציל שלשה בניו שהם שם
וחם ויפת · דניאל הציל חנניה מישאל ועזריה בחלים · איוב הציל שלשת רעיו אליפז
התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי · דבר אחר נח לשמים נח לבריות נח ל
לעליונים נח לתחתונים נח בעולם הזה זוכה בעולם הבא · תמים היה · היה · עולה
למנין עשרים לומר שהיה תמים בכל עשרים דורות שמאדם עד אברהם · אבל

לא נחשב תמים · את האלהים התהלך נח מפני תיבות חכם · וזה הוא שכתו' ולוקח
נפשות חכם ׃ ותמלא הארץ ב' דסמיכי הכא ואידך ותמלא הארץ אותם · שהארץ
עשויה היתה מלאה מהם שהיו יולדות בשדה ששה בכרס אחד והיו כגלעים תחת ה
הקרקע ואחר כך מכשכשי' ועולין והכא כמי שארץ עשויה היתה מלאה חמס שהיה
מפקיד כיסו אצל חבירו ומפרסמון עמו · והיה הנפקד מניח הכיס עם האפרסמו'
תחת הקרקע עם אוצרותיו · והמפקיד בא בלילה ומריח האפרסמון ולוקח הכל ׃
חמס · בגימטריא מי נח · מלמד שפרע להם מדה כנגד מדה ׃ חמס בגימטריא גיהנם ·
מלמד שברותחין נדונו · ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר רמז לו לימי המבול שהם כ
כמנין קץ ארבעים יום של מטר וק"נ של תגבורת · כי מלאה הארץ חמס מפניהם ·
בגימטריא גלוי עריות · והנני ג' במסו' והנני משחיתם · והנני אומר לבנות בית ב
בשילה · והנני מקוששת עצים שנים · אמר הקב"ה אני אמרתי לבנות שיהיה עולם
בנוי וקלקלו מעשיהם והנני משחיתם · והנני מקוששת לומר לך שלא נשאר שום א
אילן עומד אלא כלם נתלשו ׃ משחיתם בגימטריא היא שלשה טפחים · משחיתם את
הארץ ראשי תיבות מאה לומר לך שנמחית קומתן שהיתה גבוהה מאה אמה · וזה
אשר תעשה ב' דסמיכי הכא ואידך וזה אשר תעשה על המזבח ׃ לומר כשם שהמזבח
מכפר כך אתה צריך לבנות מזבח לכפר עליו כשתצא · צהר בגימטריא לאורה
אבן · ושלישים תעשה ב' במסורת הכא · ואידך ושלישים ישבו · רמז למאן דאמ' ש
ש הדגלים כשנו כתיבה מרובעת ׃ דבר אחר שבזכות הדגלים נצולו · תעשה ואני
שנך ואני לתעשה · לומר שאני מסייעך בעשייתה · שאלמלא כן לא היה יכול לעשות
אותה · להחיות אתך זכר ונקבה · מהעוף למינהו רמז לו שהעוף ישכון אצלו ·
וזה הוא שנאמר וישלח את היונה מאתו ׃ מלמד שהיתה שכונה אצלו · ולהם
שלשה במסורת הכא והיה לך ולהם לאכלה · וגבי יוסף · ולהם לבדם ולגמליהם
אין מספר כמו גבי יוסף שאכל הוא לבדו · והמצריים לבדם · כך נח ובניו והחיות
והבהמות כל אחד לבדו · לכל אחד כפי מאכלו · וזה הוא ולהם ולגמליהם שהכבים
אמורות לפילים · ומאכל לגמלים וכן לכל מין ומין ׃ להחיות אתך · בגימטרי'
לא טריפה ולא מחוסר אבר ׃ היקום אשר עשיתי · בגימטריא לא קיים לתחיית
המתים · היקום ג' שלשה במסורת ומחיתי את כל היקום · וימח את כל היקום א
אשר ברגליהם · לומר כשם שחטאו דור המבול · מפני רוב טובה ועושר שהיה להם
כך קרח מרוב עושר שהיה לו השתרר וחטא · בשבעה עשר יום לחדש · וזה
הוא יבלו בטוב ימיהם · כמנין טוב לחדש ירד המבול ׃ וארובות השמים בגימטרי'
שלקח שני כוכבים ממזל כימה · לשבעת הימים · בגימטריא לימי אבל מתושלח ׃ ו
והבאים שנים במסורת הכא והבאים זכר ונקבה ואידך והבאים עם זרובבל · ל
לומר כמו בכאן באו מאליהם אף התם כמי שבאו מאליהם · וזה הוא כמאן דאמר עלו
מאליהם · ודלא כמאן דאמר שבזרוע עלו · וישאר אך נח אין מיעוט אחר מיעוט א
אלא לרבות לוט שאף עוג נשאר · אך נח בגימטריא עוג · ומנח ם

ותנח שנים במסורת ותנח התיבה · ותנח עליהם הרוח לוא ישרוה הק' דש כחה על
אותם אשר כש"רו כתיבה · וזה הוא ותנח עליהם הרוח · אררט שלשה במסורת
הכא ושנים גבי סנחריב ויהי הוא בית נסרוך אלהיו וגו' · והמה נמלטו ארץ אררט ·
ואמרו חכמינו ז"ל לקח נסר אחד מן התיבה · ואמר דין אלהא דשיזביה לנח מטופנא
· נסרוך לשון נסר · ויכלא שנים במסורת הכא ויכלא הגשם מן השמים · ואידך
ויכלא העם מהביא · לומר לך שבזכות ישראל כלא הגשם : ושוב ג' וישובו המים מ
מעל הארץ הלוך ושוב · ויצא יצוא ושוב עד יבשת המים · והחיות רצוא ושוב · זה
הוא שאמרו שמזיעת החיות יוצא נהר דינור · כמו ושוב דהכא איירי בנהר אף התם
נמי · יבשת המים בגימטריא כתל ברית · אם לו הכה אתה מזומן לשלישית אחרת
בימי אליהו · יבשת אותיות תשבי · טרף ב' במסורת הכא והנה עלה זית טרף
בפיה ואידך כי הוא טרף וירפאנו מה התם לשון שבירה אף הכא נמי שהיא שברתו
מן האילן · ולא מצאה אותו בך על המים ובזה הכיר כי קלו המים : וירח שנים ב
במסורת · וירח יי' את ריח הניחוח · ואידך וירח את ריח בגדיו · וזה הוא שדרשו
רז"ל אפילו פושעי ישראל עתידין שיתנו ריח וזה הוא וירח את ריח בגדיו · אל תקרי
בגדיו אלא בוגדיו · וירח יי' את ריח הניחוח שעתידין ליתן ריח ניחוח · דבר אחר
רמז שנכנס עמו ריח גן עדן כשהריח ריח בגדיו אז וירח יי' · מנעוריו : ב' במס'
כי יצר לב האדם רע מנעוריו איש מלחמה מנעוריו שאנן מואב מנעוריו שמנעוריו
צריך אדם להלחם עם יצר הרע ואם נזכר עליו הוא ינצחו · שאנן מואב מנעוריו ו
ושוקט הוא על שמריו : וקציר שנים במ' הכא ואידך בפרשת ויגש · ואך שלשה במ'
הכא ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש מיד כל חיה ואידך ואך אם טמאה ארץ א
אחוזתכם · ואך את הדבר · לומר כמו שאסור להרע עצמו כך אסור לקלל עצמו ·
שהוא אך את דמכם לנפשותיכם · ואך את הדבר שאפילו הדבור אדרוש ואך אם ט
טמאה · לומר שמכל חיה אדרשנו בין טמאה בין טהורה · מקים את בריתי אתכם
סופי תיבות מתים · רמז לתחיית המתים שהשם מקים להם בריתו להחיותם :
ויטע שלשה במסורת · ויטע כרם · ויטע יי' אלהים גן בעדן · ויטע אהל · דרשו ש
רבותינו מהיכן לקח הנטיעה מגן עדן וכן אברהם לקח האשל מגן עדן · ויתגל
אותיות גליות שגלו בראש גולים על ידי היין · היין בגימט' יללה · עבד עבדים
יהיה · יהיה עולה שלשים · רמז לדמי שקלים של עבד · יאמר ב' במ' על כן יאמר
בנמרוד על כן יאמר בספר מלחמות יי' ולציון יאמר איש ואיש יולד בה · מלמד ש
שהיה נמרוד איש מלחמה ולוכד ערים כדכתיב ותהי ראשית ממלכתו בבל וזה הוא
על כן יאמר בספר מלחמות · ולציון יאמר שיהא כל הילוד בה גבור וגבה קומה ש
בנמרוד ויהא ניכר ויאמרו הבל זה יולד בה · שפה אחת ודברים אחדים וה
שהבלים ודברים הרבה שהרבו לדבר הבלים הרבה · שפה אחת בגימט' לשון
הקדש · בנסעם שנים במסורת הכא בנסעם מקדם ואידך בנסעם מן המחנה
זה הוא שדרשו רבותינו ז"ל אותו היום פרן ש

שרו ומאחרי ול׳ · מש׳ לתינוק שנערה מן הספר ׃ פירוש בכשעס מקדש שכשע
מקדימונו של עולם ׃ הים ש׳ רעהו הקבה קופי תיבות שלוה׳ מפני שלוה יתירה ש
שהיה להם מעאו׳ לאבן שנים במסורה׳ ותהי להם הלבנה לאבן ׃ ויעת לבו בקרבו
ותהי לאבן נבי כבל׳ ימה להלן מיתה אף כאן מיתה׳ שיותר היה קשה להם מן המות
כשנפלה לבנה מן המגדל׳ ויפץ שלשה במסורת ויפץ אותם משם׳ ויפץ העם ב
בכל׳ מצרים ויפץ העם מעליו בבי שאול׳ וזה הוא שאמרו חכמינו ז׳ל׳ ראוין אנשי
מגדל ואנשי מצרים לפורענות אחת׳ ואלו כפוש מן המגדל ואלו ממצרים ׃ וזהו
ויפץ העם מעליו׳ ויחדלו שנים במסורת הכא ויחדלו לבנות העיר׳ ויחדלו ל
הקולות והברד מלמד שאף אלו כדונו בקולות וברד׳ שכתים אחר שנים דקמיכי ש
שכתים אחר המבול׳ שכתים אחר הרעב שגם במבול היה רעב גדול ׃ שרה׳ בא את
בת כבן שהוא בגימ׳ יסכה׳ זה הוא רמז למה שאמרו חכמים זכרם לברכה׳ יסכה
זו שרה׳

פרשת לך לך

פתח באמירה בלשון שנברא בו העולם
שבעשרה מאמרו׳ נברא העולם
וכולו לא נברא אלא בזכות אברהם לכך כ׳ת׳ עליו מאמר׳ לך לך׳ רמז לו כשהיה
בן מאה כמנין לך לך יאז ואעשך לגוי גדול שנולד לו יצחק׳ דבר אחר רמז לו ש
שלאחר שתלך מארצך תחיה כמנין לך לך שהרי בן חמשה ושבעי׳ שנים היה כשיצא
וכל שנותיו מאה וחמשה ושבעים ׃ דבר אחר רמז לו הגליות השנים שעשי פעמים
ילכו ישראל בגולה׳ דבר אחר רמז לו שאחר חמשים דורות כמנין לך ילכו בגלות
בימי צדקיהו ובזכותך שדברתי עמך בן חמשה ושבעים שנה בברית בין הבתרים
יבואו לאחר שבעים׳ ולכך סמך ללך לך לפי שהרון אפו של הקבה׳ בע׳ה׳ גלו
ואעשך לגוי גדול וכו ברכו כאן שבעה ברכות והם א׳ו׳ ׃ ואעשך לגוי גדול והיא
הגדולה שבכלם שיעשהו לגוי שעם זאת בכלל השעבוד והשחרור׳ והשנית שהיות
אברם טרם הכנסו בברית יברכהו ברכת הממון כמו שנא׳ ואברם כבד מאד ׃
והשלישי שיגדל שמו מאברם לאברהם׳ והרביעי שיהיה הוא בעצמו ברכה׳ והה׳
שיברך השם מבורכיו׳ והששי שיאור כל מבקשי רעתו׳ והשביעי שיתברכו בו כל
משפחות האדמה׳ אשר אראך שנים במסורת הכא ואידך בזכריה בבי גליות ׃
מלמד שהראה הקבה׳ לאברהם הגליות׳ אראך בגימ׳ בענינים מלמד שהיו הענכים
הולכים לפניו ומראים לו הדרך׳ ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה סמך ג׳ ברכו׳
כנגד ג׳ ברכת כהנים׳ וכן מברכך ג׳ תגין על ך׳ לומ׳ לך כי ג׳ פעמי׳ כ׳ הם ס׳ כנגד
ששים אותיות בברכת כהנים והם יברכך יאר ישא ׃ ואברכך בגימטריא אברהם׳
ואברכך מברכך בגימטריא יהיו כהנים המברכים בניך׳ על כן מברכך לשון
רבים׳ ומקללך לשון יחיד׳ מקללך אחר בגימט׳ בלעם הבא לקלל בניך׳ והיה
ה׳ בגמ׳ והיה ברכה והיה תמים והיה נכון לבקר עלה אלי ההרה והיה שם והיה לי לאב
אם תהיה תמים ונכון אז תהיה ברכה ועלה שי והיה לי לאבי׳ והברכה ב׳ והברכה
מברכך ואידך והברכה סמך לעולם׳ שברכו ברכה שאין לה הפסק׳ וזהו •

וזהו ואברכה שמך לעולם · הנראה ב' במסורת הכא חד ואידך ביעקב · לומר כשם
שנראה לאברהם כשגלה · כך נראה ליעקב כשגלה · ואותך ב' במסורת הכא
ואותך יחיו ואידך יחיו דגן ויפרחו כגפן · שכיון שיחיו אותך · יתנו לך מתנות שדות
וכרמים · אחותי את · שנים במסורת הכא ואידך אמור לחכמה אחותי את · לומר
שאברהם וגם שרה היו גדולים בחכמה · ולך ה' במ' הכא הנה אשתך קח ולך · הנה
רבקה לפניך קח ולך · כהג ולך באלישע השונמית · מלמד שהיתה צדקת כמו ד'
האמהות · קח משענתי בידך ולך · המגלה אשר קראת בה קחנה בידך ולך · מלמד
שאעפ' שאינו מפורש בכאן שנתן לו מתנות כמו באבימלך ודאי נתן לו וזהו קחנה
בידך ולך שנתן לו דבר הניתן מיד ליד · ולא נשא שנים במ' הכא ולא נשא אותם
הארץ ואידך ולא נשא דוד מספרם שהיה להם רכוש הרבה אין מספר · רעי שנים
במ' בין רועי ואידך ולא דרשו רעי את צאני מלמד שהוכיחום על שלא היו רועים
הצאן כראוי ועל זה היה הריב וזהו ולא דרשו רועי את צאני · ויפרדו איש מעל אחיו
אברם סופי תיבות שלום לומר לך כדי לעשות שלום נתפרדו וגם רמז לו שיהיה ש'
שלום לבניו · וזהו שנאמר ש' תצר את מואב · אברם ב' רים פסוק הכא ואידך אברם
הוא אברהם וזהו שדרשו רז"ל כל מי שנאמר בו הוא הוא בצדקו מתחלה ועד סוף ·
וזהו אברם הוא אברהם בצדקו מתחלה ועד סוף ועל כן אברם ישב ליפרד מלוט ר'
הרשע · ואנשי סדום ב' ואנשי רים פסוק הכא ואידך ואנשי קדש תהיון לי ואידך
ואנשי תמיד יבדילו עוברים בארץ · פירוש ואנשי קדש ובשר בשדה טריפה זה אבר
מן החי זה הוא ואנשי תמיד יבדילו שהיו מזהירים להיותם קדושים שלא להטמאת ·
וגם הקברים ילכו אברי ההרוגים · ואנשי סדום רעים וחטאים מה היתה רעתם
מעכבים העוברים בארץ שלא יכנס להם אורחים · וזהו ואנשי תמיד יבדילו עוברי'
בארץ · הם סדומיים הבדלין והמעכבין העוברים בארץ · וחטאים ארבעה
במ' הכא רעים וחטאים ואידך ושבר פושעים וחטאים ועוזבי ה' יכלו וחטאים אליך
ישובו וחטאים בעדת צדיקים · פירוש רעים וחטאים על כן פושעים וחטאים
יחדו יכלו אבל אם יעשו תשובה כדכתיב וחטאים אליך ישובו יהיו בעדת צדיקים
כדכתיב וחטאים בעדת צדיקים · צפונה ונגבה וקדמה וימה · וליעקב א'
אמ' ימה וקדמה וצפונה ונגבה · לאברהם התחיל להראות זכות וקרבנות שנשחטו
בצפון · וליעקב הראה שבזכותו יעברו הים · והיינו דכתיב וירא ישראל את היד
הגדולה וכו' ישראל שנה · ויבן שם מזבח · וסמיך ליה ויהי בימי אמרפל מלך
שנער וגו' · עשו מלחמה · רמז שצריכים להביא קרבן קודם שיצאו למלחמה ·
והיינו דכתיב יזכור כל מנחותיך ועולתך ידשנה סלה יתן לך כלבבך וכל עצתך ·
ימלא נרננה בישועתך ובשם אלהינו נדגול · ויהי בימי המשפה דסמיכי הכא ה' ויהי
בימי אמרפל : ואידך ויהי בימי שפוט השופטים · ויהי בימי אחז · ויהי בימי יהויקים
ויהי בימי אחשורוש כדאיתא במדרש שכולן היתה בימיהן וי · ובארבעה

ובארבע עשרה׳ שנים רים תבוק׳ ובארבע עשרה שנה בא כדר לעומר׳ ובארבע
עשרה שנה למלך חזקיהו עלה סנחריב׳ לומר לך כשם שבאו האומות על חזקיהו ו
ונפלו בידו כך באו על אברהם ונפלו בידו׳ ויבא הפליט בפרקי דר׳ אליעזר במשנה
שהפיל הקב״ה לעוג ממקומו׳ אחז בכנפות מיכאל להפילו עמו ופלטו הקב״ה מידו
וכן ביחזקאל בא אלי הפליט לאמר הוכתה העיר׳ לדמשק׳ שנים במסור׳ הכא
אשר משמאל לדמשק׳ והגליתי אתכם מהלאה לדמשק׳ בשביל חטא שעשו בדמשק
גלו וזה הוכה אשר משמאל לדמשק׳ מלך שלם ראשי תיבות שם לומר לך שזה שם
בן נח׳ ברוך אברם לאל עליון׳ שבעה פסוקים בתורה שכתו׳ ברכה להקב״ה׳
ברוך יי׳ אלהי שם׳ וברוך אל עליון׳ ויאמר ברוך יי׳ אלהי אדוני אברהם ו ואקוד
ואשתחוה ליי׳ ואברך׳ ויאמר יתרו ברוך יי׳׳ ואכלת ושבעת וברכת את יי׳׳ ולנגד
אלו ברוך׳ ובהם מאה תיבות כנגד מאה ברכות שבכל יום׳ ושבעה פסוקים כנגד
שבעה ברכות שבשבת ויום טוב׳ ובחמשה מהם השם אצל ברוך כנגד חמשה חומשי
תורה שצריך לברך עליהם תחלה׳ ואם תצרף עמהם וברוך אל עליון יהיו ששה כנגד
ששה סדרים׳ הרימותי שנים במסורת הכא ואידך כאשר הרימותי קולי ואקרא׳
וזה שאמרו חכמים זכרים לברכה ו שאשת פוטיפרע נתכוונה לטובה׳ כמו שנתכוון
אברהם לשם שמים׳ ערירי ב׳ במסורת הכא ואידך כי כתבו את האיש הזה ערירי
ביהויכין שהראהו לו גלות יהויכין שאברהם יצא מאור כשדים והם גלו לכשדים
שהוא בבל׳ ויוצא אותו החוצה בגימטריא מאיצטגנינותו׳ כה יהיה זרעך פי׳
כשיהיה לו עוד עשרים וחמשה שנים כמנין כה יהיה לו זרע׳ שהרי בברית בין
הבתרים היה אברהם בן חמשה ושבעים שנה׳ יהיה בגימטרי׳ עולה למנין שלשים
לומר לך שאין דור שאין בו שלשים צדיקים׳ וכן כאמר כמנין יהי״ה צדיקים יהיו
בזרעך שנא׳ ויאמר לו כה יהיה זרעך׳ ויחשבה שלשה במסורת הכא ויחשבה לו צ
צדקה ואידך ויחשבה לזונה גבי תמר ויחשבה עלי לשכורה גבי חנה׳ היינו דאמר ל
יהי חלקי עם מי שחושדין אותו ואין בו שהרי תמר בשביל שחשדה יהודה
זכתה ויצאו ממנה פרץ וזרח שיצאו מהם מלכים ונביאים׳ וחנה בשביל שחשדה
עלי זכתה ויצא ממנה שמואל וזרח׳ בשביל שנחשדו לזונה ולשכורה נחשב להן ל
לצדקה׳ אדוני אלהי הרב רבינו אשר׳ במה אדע כי אירשנה׳ במה באת בש שין
ועולה לחשבון ארבע מאות לכך נגזר על בניו גרות ארבע מאו׳ וחשבון במה אר
שנים שהם חמשים ושנים לא עבר איש ביהודה ושבעים שנה היו בגלות׳ ויהי
השמש לבא שנים במ׳ הכא ואידך ויהי השמש באה׳ כנגד שני מקדשי׳ כדכתיב ו
ושמתי כדכד שמשותיך וש צריך לאבי אקדח וכחרבנו׳ כי גר סופי תיבות עולה
למנין ה״רי׳ ודור שנים במ׳ הכא ודור רביעי ישובו הנה ואידך דור הולך ודור בא
פירוש דור הולך כי עדיין יצאו בניך מהארץ ודור אחר בא לרשת את הארץ׳ ודור
רביעי ישובו הנה ׳דור שנים יהיו שמה ואז ישובו הנה ועלטה היה והנה תנור ראשי
תיבות בהפך תוהו שהראה לו הגליות שדומין לתוהו ו ושני שנים יש

שנים במסורת. ושרי אשת אברם ושרי כי תשכב עם דבורה. מלמד שהיתה חשובה כ
באמהות. ולה ד' כתיב ולה שפחה מצרית. ולה שתי פיות. ולה אמר עלי לשלום.
ולה גפין ארבע בחיה שרה דכילל וזהו שדרשו ותלך ותתע שחזרה לגלולי אביה.
והיינו ולה שתי פיות שחזרה לה פה אחר להודות לעבודה זרה וכיון שעשתה תשובה
חזר ולקחה כמו שאמרו קטורה זו הגר וזה הוא ולה אמר עלי לשלום ולה גפין ארבע
איירי גם כן במלכות ישמעאל. לשבת ב' במסורת. מקץ עשר שנים לשבת אברם ב
בארץ כנען. ויאמר בנה לשבת עד. מי שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה
דהיינו לשבת עד ישא אחרת. ואין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין. וכתיב לשבת
אברם בארץ כנען פי' כשישב עד בארץ כנען. הרתה ב' פעמים בפרשה מכאן רמז
לפרש' שהכניסה בה עין הרע והפילה וחזרה ונתעברה. חמסי שנים במסורת
חמסי עליך. חמסי ושארי על בבל תאמר יושבת ציון. מקיש שרה לציון כאשר
בשרה. כי שרי עקרה וציון עקרה. ומה שרי הכניסה צרה אף ישראל האומות הן
צריהן. על עין המים שנים במסו' וימצאה מלאך יי' על עין המים. הנה אנכי נצב
על עין המים. שטוב הוא להתפלל על המים כדכתי' מקול מחצצים בין משאבים ש
שם יתנו צדקות יי'. וכן התפלה נמשלה למים. דכתיב שפכי כמים לבך. בורחת
ב' במסור' הכא ואידך מקול פרש ורומי קשת בורחת כל העיר מפני שרה הבריחה
את ישמעאל. לפיכך ברחו ישראל מפניו כי רומי קשת הוא. ישמ' פרא כדכתיב ויהי
רובה קשת. וקראת ד' במסו' וקראת שמו ישמעאל. וקראת אתכם הרעה. וקראת
שמו עמנואל. וקראת ישועה חומותיך. שעל ידי קריאת ישמעאל קראת הרעה. אבל
על ידי קריאת עמנואל. קראת ישועה. שני פעמים אב המון בפרשה ואב עולה
בחשבון יצחק. וכן ארבה בגימטריא יצחק. הפר. שנים במסורת הכא את
בריתי הפר. ואידך ואת מצותו הפר. שדורש אותו במדרש על המושך ערלתו.
שמו הפר דהכא בברית מילה. אף מצותו הפר בברית מילה. ואת בריתי אקים
את יצחק. אקים בנוטריקון. אשר קדש ידיד מבטן. השלמת פרשת לך לך

פרשת וירא אליו

סמך נימולו אצל וירא אליו מלמד שבא לו בשביל המילה
לבקרו. דבר אחר נמולו אתו. וסמיך ליה והוא יושב פתח
האהל כחום היום. וזה הוא שאמרו חכמים ז"ל. שאברהם יושב על פתח גיהנם
ואינו מניח לאיש שנימול ליכנס שם. חוץ ממי שבא על הנכריה שנמשכה ערלתו ו
ואינו מכירו. כחום. ארבעה במקרא. פתח האהל כחום היום. כחום השמש
כחום צח עלי אור. ויבואו אל בית איש כושי כחום היום. שאברהם היה יושב ע
פתח האהל ואינו מניח לאיש שנימול ליכנס כחום היום אלא כחום צח עלי אור. ד
והיינו בגן עדן. כדכתיב והיה לך יי' לאור עולם. אבל איש כושי. פירוש ש
שבא על הנכריה שאין לך כושי גדול ממי שבא על הנכריה. כחום השמש יכנס

יכנס לגיהנם דכתי' הנה יום בא בוער כתנור · כחום היום בגימטר' זהו בגיהנם ·
שבגימט' דם מילה · וירא אליו ה' · סופי תיבות אוה · מלמד שאוה לשכון באהלו של א
אברהם · יושב בפתח האהל בגימט' להכניס את האורחים · וירא אליו בגימט' זה ב
בכבוד מילה נגלה אליו · וירא אליו יהוד באלני בגימ' לבקר בחולה · והנה שלשה בגי'
אלו מיכאל גבריאל ורפאל · יוקח ג' במסור' · יוקח נא מעט מים · ברזל מעפר יוקח ·
גם שבי גבור יוקח פי' גם שבי צדיק יקח גבור יקח בזכות יוקח נא מעט מים · ברזל מ
מעפר יוקח פי' ברזל חרב של פורענות יוקח מישראל שנמשל לעפר בזכות אברהם
שאמ' יוקח נא מעט מעט מים בגימט' מכאן זכו לבאר · ורחצו רגליכם ב' במסו' הכא
ואידך בההיא פרשתא גבי לוט · מהכא ילפינן שחשש לע"ז ומדלוט הקדים לינה לרחיצ'
ואברהם הקדים רחיצה ללינה מלמד שהיה חושש שמא ערביים הם ויכניסו עבודת
זרה לתוך ביתו · ואקחה פת לחם היה לו לומ' קחו פת לחם מכאן רמז שבעל הבית
בוצע · לבכם · ג' במסורת הכא וסעדו לבכם ואידך שיתו לבבכם לחילה · וראיתם
ושש לבכם וזה הוא שאמרו שהיה מצטער עד שלא באו לו אורחים וזהו שיתו לבבכם
שהיה מצטער בלבו · כיון שראה אותו ושש לבכם · ואל הבקר שלשה תגין על הקוף לומ'
שלשה היו ובזכות זה ניתן לו בן למאה שנה · ואל הבקר רץ אותיות ואל הבקר רץ ·
שרץ אחריו למערה · ואל הבקר רץ בגימט' רץ למערה · ויאכלו והדר ויאמרו אליו
רמז למה שאמרו אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט : ויאמרו אליו בגי' אמרו
אליו איו · אורח בנשים · ראשי תיבות וסופי תיבות בגימ' נדה · ואדוני זקן טוחן ו
אלא פולט · על פני סדום · סופי תיבות מיל · ששיעור מיל הלך עמם לשלחם דשיעור
לויה מיל · הולך עמם לשלחם ויו' מלמד שהשכינה מלוה לצדיקי' · ואנכי עפר ואפר ·
מכאן זכה לאפר פרה · ועפר סוטה · עפר בגימ' לסוטה · ואפר בגימ' כפרה · עפר
ואפר ב' במסו' הכא ואידך באיוב · ונחמתי על עפר ואפר · וזהו מה שאמרו גדול
מה שנא' באיוב ממה שנאמ' באברהם · ואברהם ג' ראש פסוק ואברהם ושרה זקנים
ואברהם היו יהיה · ואברהם זקן · פי' אעפ שאברהם ושרה זקנים · אברהם היו יהיה
לגוי גדול היו יהיה לגוי · פי' כשיהיה כן היו יהיה לגוי זה יהיה לגוי וזהו שנא' כי כן
יבורך גבר · אשר יצוה את בניו סופי תיבות תורה · אשר יצוה בגימ' תורה ובגימ'
ברית · כי רבה בגימ' נאקה ריבה · צדיקים הצדיקים כנגד ד' דייני שהיו בסדום ו
וכלם תמרים דסלקי דבהתא הוו · ומצות · ב' במסור' ומצות אפה ויאכלו ואידך צלי
אש ומצות מלמד שבפסח היה דילפינן ומצות ומצות דהכא ממצות דהתם · ישכבו שנים
במסו' טרם ישכבו ערלים ישכבו ויחדו על עפר ישכבו · גיהנם ביחזקאל כי ערלים
ישכבו האומות שהם כאנשי סדום · כי על סדומיים וכיוצא בהם כאמר ואתו פסוקי
מקצה ב' במסור' כל העם מקצה כי כל כבדה עירו מקצה גבי נבוכד כאשר לומר לך
שראוין אז לתפולת כ"ר ועוד כי כשנסו בכאן כלכדה גם עירם מקצה · מי לך פה
בגימ' בועז רמז לבועז שיצא · קומו צאו מן המקום · ב' במס' הכא ואידך קומו צאו
שבעך עמי מלמד שנתחלקו ישראל לכתות ומהם שלא היו רוצים לצאת ועתו

אותי כשלשה ימי אפלה׃ ותכנו אשתו בגימט׳ היא עירית׃ השמש יצא וגו׳ הפסוק
הזה מתחיל בה״א ומסיים בה״א ילמד שיצא ה׳ מילין קודם שיצא השמש׃ כדרך נשים
במסו׳ כדרך כל הארץ׃ כדרך יום כה גבי שליו מה כאן תשמיש המטה אף כאן וזהו
מה שאז״ל שנתאוו לעריות בשעת השליו׃ ונחיה ג׳ במס׳ ב׳ בכאן ואידך ונחיה סוס
ופרד ולא נכרית מהבהמה מלמד שעשו בנות לוט מעשה בהמה׃ ובקומה נקוד
על הוא״ו לומר שבשכבה עמו קודם ו׳ שעות קודם חצות בעוד שכחו חזק ועל כן לא
ידע בקומה אבל רות לא שכבה עם בועז שא׳ לאחר שש שעות והיינו דכתיב ותקום
בטרם יכיר איש את רעהו בזו שלא קמה עד לאחר שש שעות על כן ידע בקומה׃
הבעירה הן שכבתי אמש סופי תיבו׳ למפרע שיכר לומ׳ לך שישן היה ולא הרגיש בה
׃ הגוי גם צדיק תהרוג׃ פי׳ אם תהרוג אותי גם אברהם הצדיק תהרוג כי הוא פשע
גרם לי זאת׃ ויתפלל ב׳ במס׳ ויתפלל בעדך ואידך וישגוד וישתחו ויתפלל׃ ויתפלל
בעדו תמיד׃ מלמד שהיה אבימלך צריך לפייס לאברהם שיתפלל בעדו וזהו וישגוד
לו וישתחו ויתפלל ולא באותה שעה לבד שלא תמיד היה צריך לתפלתו כדכתיב׃
ויתפ׳ ל׳ בעדו תמיד׃ והרגוני ב׳ במס׳ והרגוני על דבר אשתי׃ והרגוני ושבו אל
רחבעם גבי ירבעם שמשום ישראל שבאותם הימים לאומות העולם׃ ומיהו הכא כ
תיב מלא והתם חסר שאינם רשעים כל כך כמו אומות העולם׃ ולשרה ב׳ במסו׳
ולשרה אמר׃ ולשרה בן שכתו׳ כאן גבי שרה׃ הנה הוא לך כסות עינים רמז שיהיה
בן לשרה יהיה לו כסות עינים דכתיב ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות׃
וה׳ פקד כל מקום שנא׳ וה׳ הוא ובית דינו שלמדו עליה סניגוריא ואמרו אם לא תתן
לה עתה בן אם כן תאחר את הקץ שגזרת ועינו אותם ארבע מאות שנה משיהיה לו
זרע והוא בן מאה עתה וצריך שיתחיל מעתה׃ ד״א שאמרו בנות לוט שנתעברו ב
בביאת איסור מאביהן׃ ושרה לא נתעברה מאברהם׃ ד״א שאמרו כשהרה עם
אבימלך ונתבעת ואם טהורה היא ונקתה ונזרעה זרע׃ ומה שלא נפקדה אחר ש
שתירת פרעה לפי שבאן היה ממשמש ידים ולא היה חסר כי אם ביאה׃ פקד את
שרה בגימט׳ אף כל העקרות פקד׃ מלל שנים במס׳ בתרי׳ ליפני מי מלל לאברהם
ואידך שומר מה מלילה שומר מה מליל ידבר במפלת אדום׃ לומר שבזכות אברהם
יהיה מפלת אדום׃ מלל בגימט׳ ק׳ לומר כשהיה אברהם בן ק׳ היניקה בנים שרה.
מצחק׃ בגימ׳ להרג׃ וזהו שאז״ל שהיה יורה בו חץ כדי להורגו׃ גרש ב׳ במסור׳ גרש
את האמה׃ גרש לץ כלה גרש יגרש׃ גרש את האמה הזאת ואת בנה ואז תגרש הלץ
בשביל שגרשה שרה להגר מביתה נענשה וכשנעבדו בניה והוצרכו להתגרש משם
׃ ויכלו ג׳ במס׳ הכא ויכלו המים ואידך ויכלו באפס תקוה׃ ויכלו בבושת ימי׃
שין שכלו המים ימי קלו ויכלו בבושת שמיתת צמא מגונה מאד׃ לנכדי בגימט׳ בן
בני׃ והשבת ב׳ במסורת השבת לברכה אתה השבת כל גבולות ארץ׃ בזכות אברהם
נבראו כל גבולות ארץ׃ את המקום בגימ׳ זה ירושלים׃ מרחק׃ חסר כתי׳ קרי ביה
מרחיק שהשטן היה מרחיק המקום מלפניהם׃ אל ארץ המוריה בגימ׳ בירושלם שם

בירושלים· ונשובה ב' בתשו' ובפתיחה ונשובה נתנה ראש ונשובה לכו ונשובה על עיר
יי' כתוב גם דרכנו ונחקורה ונשובה השיבנו יי' אליך ונשובה לכו ונשובה עד יי'· ב'
בזכות אברהם שאמ' בפתיחה ונשובה זכו ישראל לעשות תשובה והיינו לכו· ונשובה י'
נחפשה דרכנו השיבנו יי' אליך ונשובה ובזכותו הגליות מתקבצות לכו ונשובה אל
עיר יי' ואם לא זכו אומ' נתנה ראש ונשובה הכל בזכות אברהם׃ לשחוט ב' במ'·
לשחוט את בנו· לשחוט את העולה בספר יחזקאל גבי קרבנות שאנו לומדים ענין ה'
הקרבנות מאהבתם כדאמרי' כשפתין היו התמיד יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם
יי' יראה· בפסק· לומר לך שקרא שם המקום יי'· וזהו שאמ' חז"ל אפי' שם אדם
שעתיד הקב"ה לאדם לירושלים ירע· וזהו שנא' ושם העיר מיום יי' שמה· בהר יי' ג'
במקו' בתורה בנביאים בכתובים׃ בתורה בהר יי' יראה· לכא בהר יי' בישעיה· מי
יעלה בהר יי' בכתובים כנגד ג' רגלים שעולין להר הבית לרגל· עקב אשר שמעת
בקולי סופי תיבו' ברית· ויקרא אליו מלאך יי' מן השמים ב' ת' בגימטר' מיכאל היה·
והרבה ארבה את זרעך· ג' פעמי' כתי' זרעך בפרשה כנגד ג' פעמים זרע שנקרא
ישראל׃ כי הם זרע ברך יהוד' בגימ' זרע אברהם· וכתיב ויי' ברך את אברהם בכל
זרע קדש מצבתה כנגד יצחק שקדש שמו של הקב"ה׃ כלו זרע אמת כנגד יעקב שהיה
מטתו שלימה והיינו דכתיב תתן אמת ליעקב· וכחול ב' במ' וכחול אשר על שפת ה
ים וכחול ארבה ימים נזה הוא שנאמר כי כימי העץ ימי עמי שהבטיחו גם כן ב
באריכות ימים׃

פרשת ויהיו חיי שרה

כתיב לעיל מניה ובתואל ילד את רבקה׃ עד שלא שקעה שמשה של
שרה זרחה שמשה של רבקה· שרה מאה שנה׃ ר"ת שמש וזהו וזרח השמש ובא השמש
שני חיי שרה ולא אמ' ימי לפי שחזרה לימי נערות· וכשהזקינה עוד שבקו ממנה
ימי הנערות לפי' אמ' שני· דבר אחר מכין ו'ה' היו עקר שנותיה· משנולד יצחק ב'
דכת' נ' היתה כשנולד וכל ימיה קכ"ז· ולבכותה· כף קטנה שלא בכה אלא מעט לפי
שזקנה היתה ימי' כימי שהיתה כמו גורת' מיתתה שסברה דין ועל כן כנכנסה תיא
תחלה· והתחכר עצמו לדעת אין מקפידי' אותו· ויקם אברהם מעל פני מתו ו'
וידבר על בני חת מלמד שאסור לספר לפני המת· י' פעמים בני חת בפרשה לפי ל'
שהמברך מקחו של תלמיד חכם כאלו קיים עשרת הדברות שיש בהם י' פעמים ח'·
מתיך ו' ד' במ' הכא ג' ואחד יחיו מתיך וכו' וג' דהכא אמרין דבאחד מת איירי· והיא
דהתם מלא דאיירי ברבים· ויש כאן רמז למה שאמרו שמתי ארץ ישרא' חיים תחלה·
דהכא כתי' מתיך· והתם כתי' יחיו מתיך· פי' מתך דהכא יחיו מתיך דהתם· לא
יכלה ב' לא יכלה ממך מקבור מתיך· ושבע עברתו לא יכלה על כן לא יכלה ממך
מקבור מתיך כי צריך כל אדם לירא מן המות· ואם לא יתן לו מקום קבורה גם
לא יהיה לו מקום קבורה· עפרן חסר כתיב בגימט' עין רע ועולה ת' כנגד ארבע
מאות שקלים שלקח במערה· ויקם שדה עפרן ר"ת בהפך עשו רמז לעשו שיקום ל
לערער על המערה· ואברהם זקן וסמיך ליה ויי' בירך כשהזקין ולא יכול

יכול עוד לצאת ולבוא ליסא וליתן אז הוצרך לברכה וה' ברכו · בא בימים שבבא
כמנין ימים שבים ברכו כבן שנולד יצחק · בא ירך · כבני מילה שהשביעו במילה
המי שלי · ב'במ' הבא המושל בכל אשר לו · ואידך אם רוח המושל יעלה עליך ·
שאמר לו אברהם אפי' אם רוח המושל או סוס אוכם יעלה עליך מקומך אל תנח שא ל
לך לארצי · ישלח מלאכו המיוחד לו כדכתיב כי ילך מלאכי לפניך · אבל לא אותו
שכתוב בו מלאך ושלחתי לפניך מלאך · ושני פעמים כתיב מלאכי בפרשה שבקש
על שנים אחד בהליכה ואחד בחזרה · עם אדוני אברהם · סופי תיבות מים · לומ'
בשכר יוקח נא מעט מים עכהו על המים · וכל טוב · ב'במ' הבא ואידך וכל טוב
דמשק שאליעזר לקח גם מטוב דמשק · וכשתוסיף דל"ת של חסד יהיה ס"ת דמים באה
בזכות דמו שנשפך בפחד העקידה עכני · ובה ג'במ' הבא ובה אדע כי עשית ח
חסד ואידך ובה ייחסו עכיי עמו · ובה אבן · פירוש ובה אדע כי עשית חסד · אם
תהיה צדקת גומלת חסדים ובה אבן יקרה שנתן לה כלי כסף וזהב ואבן יקרה והכי
אית' בבר' ר' הונא בשם ר' יוסי אומר אבן יקרה היתה משקלה בקע · לא ידעה שנים
במסורת הבא בתולה ואיש לא ידעה · והמלך לא ידעה · מה להלן לא ידעה בין כ
כדרכה בין שלא כדרכה אף הבא כמי איש לא ידעה בין כדרכה בין שלא כדרכה ·
ותכל ב'במ' הבא ותכל להשקותו ואידך ותכל דוד לצאת אל אבשלום כי נחם על א
אמנון כי מת ותכל דוד לצאת למה ותכל להשקותו כי שתה כוס תנחומין על אמנון
בקע ב'במ' הבא בקע משקלו ואידך בקע לגולגלת · שרמז לה זכות השקלים ·
ומקום ב' הבא ומקום לגמלים ואידך ומקום לזהב יזוקו · ובשביל מקום לזהב שראה
מה שנתן לאחותו פינה ומקום לגמלים · ויפתח שנים ויפתח הגמלים ויפתח על
אלוהות ידותיה כבכין הבית · מה התם לשון ציור אף הבא היו הגמלים של אברהם
מצויירין ומסומנין וניכרין לכל שהיו שלו שהגמלי' לא היו רועים בשדות אחרים ·
ולרבקה · ב'במ' חד ריש פסוק ולרבקה אח · וחד סוף פסוק ותהיין מורת רוח ליצחק
ולרבקה · כהו עיניו מעשן עבודה זרה של עשו · אבל לרבקה לא הזיק לפי שהיא ר
ראתה כן בבית אביה שהיה כומר לע"ז ועל כן הקדים הכתוב שם יצחק לומר שלא
היו מורת רוח לרבקה כמו ליצחק · אי נמי רמז למה שאמרו הנושא אשה יבדוק ב
באחיה שרוב בנים דומין לאחי האם · ובשביל שהיה אביה רשע ילדה עשו הרשע · ו
וזהו ולרבקה אח ושמו לבן · ותהיין מורת רוח ליצחק ולרבקה · ויושם ויישם כתיב
ללמד שכתבו לו סם המות בקערה ומיהרו עליו לאכול כדי שלא ירגיש · ויישם שנים
דסמיכי ויישם הבא ואידך ויישם בארון רמז שרצו להמיתו וליתנו בארון והוא ה
הרגיש ואמ' לא אוכל עד אם דברתי דברי · כי עבד אברהם אנכי והנהגתי בביתו
שלא לאכול עד שאדבר דברי ברכת נטילת ידים וברכת המוציא ובזה חשב כי יבטל
שכוס של ברכה לטובה מצטרף ולא לרעה · וכן היה לו שבא מלאך והחזיר סם המות
לבד בתואל ואכל ומת · וי"מ שכתבו לו דבר אסור ואמ' לא אוכל עד אם דברתי דברי
ב עבד אברהם אנכי ואיכי אוכל דבר איסור · אז תנקה מאלתי ג

מאלתי ואברהם אמ׳ משבועתי שהוא התחיל עליהם לומ׳ שהביאו בשה שהיא המורית
יוסף כדי שיתרצו · כי תבוא אל משפחתי ולא אל בית אבי לומ׳ שאם לא ימצא מבית
אבי יקח מבית אם · ואם הכוס חסר יוד לומר שלא נגע בבשרה מחמת צניעות ׃ על
ימין או על שמאל ר״ת בגימ׳ ישמעאל או בגימ׳ בעמון ומואבי · אל האחרי אותי ואו
שופטי תיבות לויה שילווהו · עם האיש הזה ס״ת משה · הלך כדת משה וישראל · את
הי״י · הי״י בגימ׳ כה כלומ׳ תזכי למה שכתו׳ כה יהיה זרעך · רבבה ד׳ במס׳ הי״י לאלפי
רבבה ושכים יכיסו רבבה · ומאה מכם רבבה ירדופו · רבבה כצמח השדה נתתיך
אמ׳ לה שתהיי מאותם שכים יכיסו רבבה ורבבה כצמח השדה ׃ לשוח בשדה היינו
שיצחק תקן תפלת המנחה ׃ ואז נזדמנה לו רבקה · והיינו דכתיב על זאת יתפלל כל
חסיד אליך לעת מצוא דהיינו אשה דכתיב מצא אשה מצא טוב · לפנות ערב · ב׳
במס׳ לשוח בשדה לפנות ערב · והיה לפנות ערב ירחץ במים · רמז למה שאמ׳ חז״ל
טובלין מן המנחה ולמעלה דמה הכא מנחה שיצחק תקן תפלת המנחה אף התם נמי
מנחה ׃ ויבאה ד׳ במ׳ בפ׳ בראשית · וכתו׳ חסר ועולה כ״ד מלמד שקשטה בכ״ד ק
קשוטין · האהלה · ח׳ במסורת · רמז שבשמונה מקומות שרתה שכינה · משכן גלגל
שילה נוב גבעון בית ראשון בית שני לעתיד לבא ׃ והוא יושב בארץ הנגב · וסמיך
ליה ויצא יצחק לשוח בשדה ׃ רמז למה שאמ׳ הרוצה שיחכים ידרים · ויאהבה שנים
ותהי לו לאשה ויאהבה ויאהבה אמנון התם היתה אהבה התלויה בדבר על כן בטלה
אבל הכא אינה תלויה בדבר ע״כ לא בטלה ׃ וינחם ב׳ וינחם יצחק וינחם כרב חסדיו
וינחם יצחק למה טוב חסדיו · פי׳ שהיתה צדקת חסידה · ותהי לו לאשה · ויוסף א
אברהם דרך ארץ שמי שמתה אשתו והניחה לו בנים ישא קודם שישא אחרת ·
ד״א זהו שאמ׳ שתין תכלא מטו לכבא דקל חבריא שמע · ואיהו לא אכיל · על פני כל
אחיו · וסמיך ליה אלה תולדות יצחק ׃ לומר כשיפול ישמעאל באחרית הימים אז
יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק ·

פרשת תולדות יצחק

תוליד בגימ׳ דומה שהיה זיו איקונין
של יצחק דומין לאברהם · בקחתו ב׳ במסורת בקחתו את רבקה בקחתו והוא אסור
בזיקים בבי ירמיה מה קחתו דהתם אסור אף הכא אסור ללמד שאף יצחק עקור ה
היה ׃ ילפינן ממנוח ביצחק כתי׳ הכא ויעתר יצחק וכתיב התם ויעתר מנוח · לבן
הארמי · אותיות הרמאי · כי עקרה היא הוא כתיב לומר לך שאף הוא היה עקור
ואית דדרשי המקרא לומ׳ היא ולא הוא דהא כתיב כי ביצחק יקרא לך זרע · אלמא
לא עקור הוה · ותהר רבקה אשתו · אשתו בגימטרי׳ קם ואם · והיה בית יעקב אש
ובית עשו לקש · ויתרוצצו זה הולך אחר ע״ז את
בני ישראל זה הולך אחר עבודה זרה · דכתיב הואיל הלך אחרי צו זה מתיר ערוה של זה
וזה מתיר ערוה של זה · גוים גיים כתיב רמז לי׳ אומות שבאו להחריב בית המקדש
אהלי אדום וישמעאלים וכו׳ והם עשרה · ד״א גיים עולה ס״ג זה כתבירך בן ס״ג וזה
בא כנגד ג׳ אומות בחרבן בית שני דז׳ אומות מעקרו והיינו דכתי׳ הכל סג יחדו

יחדו כאלתי · שני גיים בגימ׳ רבי יהודה ואנטונינוס · ולאום מלאום יאמץ · יגבר על
חבירו ויחריבנו · והיינו דכתיב אמלאה החרבה · תומים חסר יוד ואלף מחברה יא ·
כנגד יא שבטי שהיתה ראויה להוליד כדאי׳ במדרש · אדמוני ב׳ במ׳ ויצא הראשון א׳
אדמוני · והוא אדמוני עם יפה עינים גבי דוד כשראה שמואל את דוד אדמוני אמ׳
זה שופך דמים כעשו ועל כן נאמ׳ עם יפה עינים עם דעת סנהדרין הוא עושה ש
שנקראו עינים שנאמ׳ ואם מעיני העדה · אדמוני מלמד שהשחית רחם אמו ונתגולל
בדם · ד״א אדמוני מלשון אדם שיצא כבעל שער כאדם גדול והיינו כאדרת שער ת
שהיה מלא שערות כאדרת שאם הוא מלשון אדם אדרת שער איכה אדומה · עשו
שהיה עשוי ונגמר · עשו בגימט׳ שלים שמלא שמו שהוא שלום היה מחריב העולם
דבר אחר עשו ע׳ שו שוא זה השליש לע׳ אומות · שוא שבראתי בעולם · ואחרי כן יצא
אחיו · כן עולה שבעים שע׳ אומות הן חוץ מיעקב · וידו ג׳ במ׳ וידו אוחזת בעקב ע
עשו · וידו חלקתה להם בישעיה במפלת האומות שבשעת לידתן רמז שיפלו בידו
האומות · איש תם · ס״ת שם שישב באהלי שם ללמוד תם שנים יושב משככנו לארץ
עד שנכנס הבית רמז לאחר תם שנים · יושב אהלים של שכינה · יושב אהלים עולה
ת״י שכך שרתה שכינה באהל · יעקב בגימ׳ מלאך האלהים בגימ׳ הגן עדן ובגימטר׳
ויצחק לא יאסף · לדרוש · בגימ׳ מן שם בן כח · כזיד בגימ׳ אלאכלנו · הלעיטני נא מן
ר״ת המן לומ׳ כשם שיעקב קנה מעשו בכורתו בלחם ועדשים כך קנה מרדכי את ה
המן לעבד בפת לחם · ולמה זה · ב׳ במ׳ ולמה זה לי בכורה ולמה זה הבל תהבלו ש
מלמד שכפר בעיקר והלך אחרי ההבל · ויבז ב׳ ויבז עשו ויבז בעיניו גבי המן דהיינו
באה בן בוזה זה המן שיצא מעשו · ויהי רעב סמוך לויבז עשו וזהו שנ׳ בבא רשע בא גם
בוז · הארצות הא׳ רמז לא׳ מלכי׳ · הארצות חסר וו שיתכנה לו לאחר ו׳ דורות והם יצחק
יעקב לוי קהת עמרם משה · עקב אשר שמע וכו׳ יש בפסוק י׳ תיבו׳ כנגד י׳ הדברות
שבהם ע״ב תיבו׳ וכנגדם כתבתה י׳ נסיונו׳ וקיים עולם שנברא בי׳ מאמרו׳ עקב שב׳
שמע בקולי דבן ג׳ שנים הכיר בוראו ושנותיו קע״ה · עקב אשר שמע אברהם בגימ׳
קיים אף עירובי תבשילי׳ ונתוסף לו הא יתירה על שמו כנגד בקולי משמרתי מצותי
חקותי ותורותי · ויגדל ה׳ ים וילך הלוך וגדל עד כי גדל ג׳ גדולות כנגד ג׳ ברכות
שנתברך בעקידה כי ברך אברכך והתברכו בזרעך · מצחק ב׳ והנה יצחק מצחק ·
אשר ילדה לאברהם מצחק מלמד שהיה ישמעאל צד נשים תחת בעליהן ומחכה עמהן
מה מצחק דהכא אשת איש אף התם אשת איש · אחד העם ב׳ כי כא אחד העם להתם
איירי בדוד המלך כשלקח החנית מראשותיו של שאול מה התם איירי במלך אף הכא
אמ׳ בשביל עצמו שהוא המלך · ועבודה רבה · ב׳ ואידך באיוב מה התם גדול מכל
בני קדם אף הכא היה גדול מכל אף אבימלך ש״יה מלך · וימלאו ב׳ ו מלאום ע
למלך שאול גבי ק׳ ערלות של פלשתי׳ רמז למה שנותנין הערלה בעפר · ד״א לפי
שעבר אבימלך על שבועתו ומלא הבורות עפר · מלא דוד לשאול ק׳ ערלות פלשתי׳
בפלי׳ ונתן לו ד׳ במקו׳ ק׳ · עשק כנגד נבל שעשקו את בית יהודה ומיד עשקיהם

שמקיהם כח׳ · שמנה כנגד האן שכתב שמנה על ירושלם · ולכן שמנה ב׳ דהכא ·
והיא דהתם ראשונות כנגד יון שגזרו שלא יטבלו למוכעס מפריה ורביה וכשעת
להם כס ׃ וכזדמן להם מקוה כל אחד ואחד נזהו ופריכו בארץ · שמנה כנגד אדום
על כן בכלם כתיב שמה או שם · וכאן כתיב ויקרא אותה שבעה ולא כתיב שם מ
משום קטון כתתיך בגרים ולא שם לו על פני חון · ראו ד׳ במ׳ כתיבי בוו שכים וכהא
ב׳ ראו ראיכו וראו ראו · ראה ראיתי אם ראה תראה בעני אמתך · וחד שכתי ׃
וראה תחת השמש הכך דאיירי ברבים כמו ראו ראיכו וראו ראו כתיבי בואו · והכך
דאיירי ביחיד כתיבי בהא · ויש אם למקרא קרי ביה ראה שהוא לשון יחיד · אתה
עתה ג׳ במס׳ הכא אתה עתה ברוך יי׳ ואידך אתה עתה תעשה מלוכה · אתה עתה
הקל מן העול מלמד שהמליכו ליצחק עליהם אחו אתה עתה תעשה מלוכה והקילו
עולם מעליך · ברוך יי׳ ב׳ במס׳ הכא אתה עתה ברוך יי׳ · בא ברוך יי׳ לומ׳ כמו ש
סכוכתם של לבן ובתואל להרוג לאליעזר כדפרישית ויישם לפניו לאכול כך היה
כוכת אבימלך להרוג את יצחק · והכי מוכח קרא דכתיב וכאשר לא כגעכוך כלומר
לא עשינו עמך רעה כמו שהיה בדעתינו ועשינו עמך רק טוב · אנכי אלהי אברהם
אביך ולא כתב יי׳ ש״ס כמו באברהם ויעקב לפי שנתייסר ביסורי׳ בלי מדת רחמי׳
בארי ב׳ במס׳ הכא בת בארי החתי ואידך הושע בן בארי · אמ׳ הושע לפני הקב״ה
החליפם באומה אחרת בזרעו של עשו · ותכהין עיניו מראות משום דכתיב כי ה
השוחד יעור והוא לקח שוחד מעשו · ותכהין עיניו מראות בגימט׳ כעשן הצלמים ·
שא נא כליך כלומ׳ חדד סכינך כמו משיאה על גבי חברתה · ציד · צידה כתיב הא ·
יתירה שלמדו ה׳ הלכות שחיטה וה׳ סימני טהרה בעוף · איכו דורס · אצבע יתירה ·
זפק · קרקבנו נקלף · איכו חולק את רגליו · וכהיה מפרסת פרסה מעלת גרה ואין
לה סימנים למעלה קרנים ושערה הולך שתי וערב תחת העוקץ · בדבר יב׳ ורבקה
שומעת בדבר יצחק אל עשו בנו · ואידך ותעלוזנה כליותי בדבר שפתיך מישרים ·
שאמ׳ ליעקב תעלוזנה אם תדבר מישרים ליצחק כדי שיברכ׳ · לצוד בגימט׳ מן גזל
להביא בגימ׳ בגזלו · הביאה ג׳ הכא הביאה לי ציד · הביאה למוכר לבן האחרונות
לאדוניהם הביאה ונשתה · שאמרה לו רבקה הביאה למוכר לבן וקח מוכרי ושמע
בקולי והביאה לאביך ויאכל וישתה · לך נא אל הצאן ר״ת כאה פי׳ כאה לך וכאה לבניך
כי פסח היה ולקח ב׳ א׳ לפסח וא׳ לחגיגה · וקח לי משם שני ר״ת משלו · משם בגימט׳
משלי שכך כתב לה בכתובתה · בכרך ב׳ עשו בכורך · אנכי הורג את בנך בכורך
שאמ׳ יעקב אני הוא שנאמ׳ עלי בני בכורי ישראל אבל עשו בנך בכורך כאמור עליו
הנני הורג את בנך בכורך · ויאמר מי איפוא · ר״ת אמו מי נעשה כדאמר
בדבר רבקה ׃ איפוא בגימ׳ גיהנם · שנעשה גיהנם עמו · ונא ב׳ במ׳ ונא השדה ונא
הלחם בראש׳ נבר׳ · כליך זה בבל שבאו גם כלי בית המקדש · תליך זה מדי ע״ש האין
שהיה ממדי יקצתך זה יון · השדה זה אדום ורמז לו כל ד׳ גליות ושעתידין ליפול ביד
ישרא׳ שהקב״ה ילחם בהם ודימו דכתי׳ ונא הלחם בעמלק · וירח ב׳ במ׳ וירח ד

וירח ריח בגדיו וירח יי' את ריח הניחוח מלמד שנכנסה עמו גן עדן · ויריח בגימט'
גיל פתח · כריח ב' כריח שדה · כריח לבנון שזכות ריח ניחוח העולה מן לבנון · פי'
בית המקדש עמד לו · ויתן לך י' עשרה תיבות בפסוק וי"ב ברכות כתברך כנגד י'
הדברו' שעתידין בניו לקבל וישתחוו לך חבר ו' כנגד ו' דורות שמדוד עד יורם ש
שעבדו אדום את ישראל ומכאן ואילך פשעו בו ויש בזו הברכה כ"ו תיבות לומר לך
שברכו בשם הנכבד שעולה כ"ו · הוה ב' במ' הוה גביר לאחיך · כי לשלג יאמר הוא
ארץ · בזכות יעקב יורד גשם ושלג · ואברכהו ב' בטרם תבא ואברכהו · כי אחד ק
קראתיו ואברכהו גבי אברהם רמז ברכת אברהם בירך את יעקב וכתי' כמי' ויתן
לך את ברכת אברהם · במרמה ב' במסו' בא אחיך במרמה · ויענו בני את במרמה
בשבי' שהוא בא לאביו במרמה נטלו בניו במרמה · וברכתך ב' במסו' ויקח ברכתך
ועל עמך ברכתך סלה · שמזו הברכה היה לפניו ברכה סלה · ברכתי שלשה במסו'
לקח ברכתי קח נא את ברכתי וצויתי את ברכתי והנה צוה את ברכתו ולא חבר
בלום מכל הדורון כדכתיב ויבוא יעקב שלם · קטנתי בחיי קוף קטנה שראתה ש
שעתיד ליחרב הבית שגובהו ק' אמה · וקוף של ודרור קן לה גדולה שבקש דוד על ה
ההיכל שגובהו ק' אמה שלא יחרב · פרשת ויצא יעקב יש אומ'
שפרשה זו סתומה והטעם לפי שיצא בכתר
וברח בהחבא · לעיל מיניה כתיב לו לאשה וסמיך ליה ויצא יעקב שיצא ליסח אשה ·
ויצא יעקב מבאר שבע בגימ' פנה זיוה פנה הדרה · יעקב מבאר שבע סופי תיבו'
עבר · שנטמן בבית עבר · ויצא יעקב מבאר שבע ס' ת' ארבע · מבאר שבע ושין של
שבע י' עשר · ע"ד שנים נטמן בבית עבר · מבאר שבע ר"ת שם שגם נטמן בבית שם
· וילך · בגי' בו ביום · ויפגע במקום ג' פ' כתי' מקום בפסוק רמז לג' רגלים שיעלו
בניו למקום ההוא : כי בא השמש ר"ת כ"ב כה שכבה מאור השמש שלא בעונתו · חלום
בגי' זהו בנבואה · סלם בגי' זה כסא הכבוד · סלם בגי' קול שקול תפלת הצדיקי' הוא
סלם למלאכי' לעלות בו וכן עלה המלאך בלהב הקרבן והתפלה היא העבוד' לכך כל
מי שמתכוין בתפלתו הסולם שלם בפליבותיו ויכולי' לעלות בו · סלם בגימט' ממון
ובגי' עוני כי זה ישפיל וזה ירים · סלם אותיו' סמל שהראהו היאך בניו עובדים פ"ז'
והנה סלם בגי' וקן שהראהו קיצי הגליו' · סלם בגי' סיני · שהראהו מעמד הר סיני ·
סולם מוצב בגי' מרכבו · מוצב ג' הכא ואיד' און מוצב אשר בשכם וצרתי עליך מוצב
שהראהו ביאת הארץ היינו מוצב אשר בשכם שאותו מקום כבשו תחלה והגלות מ
מתכה היינו וצרתי עליך מוצב · סלם אותיו' למס שרמז לו הגלות ורמז לו הקרבנות
והנה סלם מוצב בגי' הכבש ארצה · רמז למזבח אדמה · וראשו מגיע השמימה · רמז
לריח הקרבנות שעולה השמים · ד"א והנה סלם בגי' זהו מזבח העולה · והנה מלאכי
אותיות של הכהנים שעולין ויורדין בכבש מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה · רמז
למי שמושלך לארץ לפי שעה יעלה השמימה · מלאכי אלהים ב' דסמיכי הכא ויפגעו
בו מלאכי אלהים זהו שאמ' במדרש מלאכי' שליווהו בארץ לא ליווהו הוצה לארץ ד

לארץ וזהו מלאכי א"י עולים אותם שליוהו בארץ · ויפגעו בו מלאכי אלהים · אותם
מלאכי אלהים שעלו הן פגעו בו עתה ללוותו בארץ · עולים ויורדים בגימ' בגל מדי
דינו · ופחד יצחק · תימ' למה לא אמ' יצחק אביך · כמו באברהם · ד"א לפי שאמר
באברהם אני ה' אמ' אלהי אברהם אביך וביצחק שלא אמ' אני ה' לא אמ' אלהי אביך פ
· ופרצת ימה בגימ' קר"עת ים · אחזו וירא ישרא' ישרא' סבא · והשיבותיך
אל האדמה בגי' זה מארצנו מלכיות · וייקץ יעקב משנתו ויאמר ס"ת צבור לומ' שאין
תפלתו של אדם נשמעת אלא בצבור · משנתו קרי ביה ממשנתו · מתוך שהוא הוגה
בתורה ביום גם בלילה לא שכב לכן מלהגות בו בחלומו · וזה שער השמים וישכם
לומר שכשעלות השחר פותחין שער השמים והוא זמן טוב לתפלה · וידר ג' במסורת
וידר יעקב וידר ישרא' וידר יפתח לומ' שהצדיקים היו נודרים והראשון שנדר היה
יעקב וזהו אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב למה אמ' אביר יעקב לפי שהוא פתח
בנדרים תחלה · והנה ה' ד' במ' והנה ה' נצב עליו והנה ה' נצב על המזבח והנה ה'
עושה ארובות בשמים והכא כמו כתי' וזה שער השמים וכן והנה ה' עובר דאיירי
במרכבה אף הכא והנה סולם מוצב ארצה במעשה מרכבה · ללבוש ב' במ' הכא ואיד'
ללבוש את הבגדים מלמד שיעקב היה כהן גדול כדאי' בב"ר · אמ' הכא למיבעי אתת
עשית יעקב כהן גדול שלי בעל מום שהוא צולע על ירכו חייך שאתה צריך להיות
כהן גדול למעלה בתקומתו זהו שאמ' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש שתתקיים לי
הכהונה שקניתי מעשו שהעבודה היתה בבכורות · עשר אעשרנו בגימ' זה כל ה
המעשרות של יעקב יותר מאחרים · וירא והנה באר בשדה אמרה לו אמו כמו שהלכתי ·
יפת תואר ונזדמנתי על הבאר כן יהיה לך סימן מבנו' אחי אם תראה שהיא בת אחי
היא בת מזלך · והנה באר בשדה רמז לבאר שהיה לישרא' במדבר · שלשה עדרי בגי'
זה אהרן ומשה ומרים · כי מן הבאר ההיא בזכ' משה · והאבן ב' בפ' על פס שני לוחות
אבנים · ז' פ' באר בפ' כנגד ז' ימי החג שמנסכי' בהם מים וכנגד ז' שקורי' בתור' בשבת
וה' והם הבאר כנגד ה' שקורי' בי"ט וג' והם על פי הבאר כנגד ג' שקורין בחול · כי
רעה היא ב' במ' שן רעה ורגל מועדת אותו פסוק נדרש בגליות אף כי רעה היא ·
דומה כבר' בגליות · ויגל ב' במ' הכא ואידך ויגל כבודי · שכיון שראה אותה שרתה
עליו רוח הקדש אחזו ויגל כבודי כדכתיב עורה כבודי · ד"א אימתי ויגל כבודי כ
כשיתקיים ויגל את האבן כשיסיר יצר הרע שדומה לאבן · ויאמרו שלום · ולא אמרו
שלום כי אין שלום אמ' אלהי לרשעים · ויחבק לו וינשק לו תחלה חבקו לראות אם היה
חגור מעות במתניו · וכשלא מצא נשקו לראות אם יש אבני טובה בפיו · ויחבק לו
וינשק לו בגי' חבקו לגזול מה שעליו · את שמע ב' במ' שמע יעקב כאשר שמע למצרי'
יחילו כשמע צור · מתי יהיה זה מקויים · כשתבא שמועת גאלת יעקב · ועיני לאה
רכות ג' פסוקי' הכא ועיני ישרא' כבדו מזוקן ועיני רשעי' תכלינה · למה היו עיניה
רכות לפי שהיתה יראה שמא תנשא לעשו וכן ועיני ישרא' כבדו מזוקן לפי שראה
ירבעם ואחאב יצאו ממנו וזהו ועיני לאה רכות ועיני ישרא' כבדו בשביל · ועיני

ועיני רשעי׳ רכות ב׳ ועיני לאה רכות · כי ידבר שיך רכות · אעפ״כ לא היה אוהב א
אותה · וירא יי׳ כי שנואה ס״ת אהיה לפי שאהבה יעקב כמו שהפקידה עצמה לו כך
הפקידה עצמה לאחר לכך העיד הכה׳ שמו עליה · ותקרא שמו ראובן ואח״כ כתי׳
כי אמרה ובאחרי׳ איכו כן אלא תחלה הוא מפרש טעם השם ואח״כ השם · הכה אמתי
בלהה ולא אמרה שפחתי כדכתי׳ כהגר לפי שהיתה בת לבן כפלגש · לכן ישכב עמך
הלילה וע״כ לא נקברה עמו במערה · לכן בגי׳ מדה במדה · בל״ר כתי׳ כי ילדתי ב׳
וביששכר כתי׳ כי ילדתי ו׳ כשילדה ב׳ אמ׳ הרי ילדתי ג׳ שהם חלקי וכשילדה עוד ג׳ אמ׳
הרי ילדתי ב׳ חלקי׳ · דודאי׳ · בגי׳ כאדם · בכל שמות השבטי׳ אין כווך אלא ליוסף רמז
שהוא שטנו של עשו · ובכלם אין עין שלא בשמעון על שם ועין כואף שמירה נטף מזמו׳
מעשה רזמרי · ביום מחר ב׳ במ׳ הכא ואידך אל תתהלל ביום מחר · אמ׳ הכה׳ ליעקב
וכי אתה יודע מה יהיה ביום אל תתהלל ביום מחר למחר כתב דיכה יונאה ממך · מ
מאהל ד׳ במ׳ ויבא מאהל לאה · מאהל מועד לאמר · ואהיה מתהלך מאהל לאהל · ויתבך
לכנה ויסחך מאהל פי׳ כשעה שהוקם המשכן כאסרו הבמות והיכו ויקרא אין מאהל
מועד דוק לאחר שעברו הירדן הותרו הבמות עד שבאו לשילה והיכו ויבא מאהל ל
לאה דהיכו המשכן שיעשו שעשאו בכלא״ שבא משבט יהודה שיצא מלאה · ויבא באהל
רחל זה שילה שבחלק יוסף ואז ואהיה מתהלך מאהל לאהל · משילה לנוב מנוב ל
לגבעון ומשם לבית העולמי׳ ואז כאסרו הבמות והיכו יתבך לכנה ויסחך מאהל ·
שלא היה שום היתר · אדוני אבי הרא״ש ז״ל · העטופי׳ ב׳ במ׳ העטופים ללבן העטופים
ברעב · פי׳ שכתן לו הכחושי׳ שמתו ברעב · אי כמי בשביל שעשה יעקב דבר שכראה
כרמאות גרם לבניו שכעטפו ברעב · ואתכה ב׳ ואתכה ידעתן ואתכה צאני וצאן
מרעיתי גשם שטף ואבני אלגביש תפליכה מה כאן מרעיתי דלהלן מדבר בישראל אף
כאן האמור כאן דורש במדרש על הגלות · גשם שוטף ואבני אלגביש שאמ׳ להן אתם
ידעתן שהיה גשם שוטף ואבני׳ יורדי׳ עלי בהיותי בשדה עם הצאן · כי ברח ב׳ במס׳
כי ברח יעקב כי ברח העם אית במדרש שעמלק הגיד ללבן על בריחת יעקב · וגם
לפרעה על בריחת ישרא׳ · כי ברח בגי׳ עמלק · עשה ב׳ במ׳ הסכלת עשה למען עשה
ביום הזה · עשה סטים שנאתי עשה צדקה · הכי׳ איירי ברמאותו של לבן וכן ביוסף
חשדוהו אחיו מרמאות כדכתי׳ ואתם חשבת׳ עלי רעה וכן עשה סטים שנאתי אותן
שעושין רמאות בלבו וכיוצא בו · עשה צדקה זה יוסף שעשה צדקה עם אחיו שהם א
חשבוהו לרעה והוא חשבה לטובה · לוא ב׳ במ׳ מלאים לוא אוכל לקום מפניך
אם לוא יגיד ונשא עונו לומ׳ לוא אוכל לקום מפניך מפני התרפים אבל מפני אחר
אקום כי היכי דדרשי׳ התם אם לא יגיד פי׳ לדיינים ונשא עונו אבל לאחר אם לא יגיד
בשביל זה לא ישא עונו · מחנים כותרי׳ מאותם חיילים בטל יעקב מלאכים ·

פרשת וישלח יעקב

עם לבן גרתי כלומ׳ אעפ׳ שהייתי בבית לבן קיימתי
תרי״ג מצות · ואחר עד עתה · ואם יאמר אם כן ש
שקיימת המצות בא והנחם עמי ואחר עד עתה כלומ׳ ז

כו' ומ' אני צריך להתאחר עד שיעברו · עתה ע"ש בבל ות"ש מצרים זה אלפי' ויבא
אף השפטי שהם ימות המשיח ואח"כ ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו ·
ד"א גרתי אותיות תגרי שהיה עם לבן שהיה לו עמו תגרי · ואני איש ריב ובעל
מלחמה והכל כדי להפחידו · גרתי ב' במ' הבא ואירדך אויה לי כי גרתי משך בשביל
שיעקב ירא מעשו וקראו אדוני · והב"ה הבטיחו כבר ושמרתיך בכל אשר תלך גרים
לבניו שכעשו גרים בין האומות · ויהי לי שור וחמור ולא הזכיר מינים אחרים אלא
רמז ליוסף שהוא שטנו של עשו · ולישככר שעוסקין בתורה לקיים הקול קול יעקב
בבתי מדרשות · לי שור וחמור בגי' שכילד יוסף · שור בגימ' קרן יוסף · ויהי לי שור
וזי לי שיתחברו עתה השור והחמור הטמא והטהור יחדו · ויירא יעקב אעפ' שנאמ'
לו והיה זרעך כעפר הארץ אפשר שיתקיים בזרע אחר שיוליד אחר כן · והככי שני
במ' והככי אם על בנים אם יוכל להלחם בי והככי גבי גוליה לומ' מה יעקב נתיירא
אף דוד נתיירא · מה יעקב נרד · אף דוד נרדף · וכשם שיעקב ניצל מעשו אף דוד
ניצ' מגולית · וזכות יעקב עמד לדוד · וכשם שגבי דוד היה מלחמה אף יעקב הכין
עצמו למלחמה שהתקין עצמו לג' דברים · אם על בנים ב' במ' ואירדך אם על בנים ר
רוטשה בסנחריב מלך אשור שאמ' לה להשחית את ישרא' כמו עשו שבא להלחם עם
יעקב וכן לא תקח האם על הבנים רמז לגליות · קטנתי יוד כפופה אעפ' שנתברכתי
בעשרה ברכות ירא אני שמא יגרום לי החטא · במקלי בגימ' יעקב · פי' בגופי לבדי
ד"א בזכות יעקב עברו ישראל את הירדן · ואטיבה · מלא יוד התפלל שיעמדו לו י'
נסיונו' של אברהם · הצילני נא מיד ר"ת המן · רמז להמן שיצא להכות אם על בנים ·
כרכתי' טף ונשים · מן הבא לידו מנחה לעשו שלח לו אבני' טובו' שאדם מוכרן בידו
מנחה · בגי' אבני' · עזים מאתי' כל הפסוק מסיים במ"ם וכן פסוק ומנחתם ונסכיהם
שבשביל הבהמו' שלח לעשו והם תקנו קרבנו' בשנה כדמפר' בפ' פנחס והס"ח מומין
וכנגדם מלכו א' מלכי' באדום לפני מלוך מלך בישרא' · ד"א לכך מסיים הכל במם
לפי שכל הבהמו' ששלח לו היו בעלי מומין שלא יקריב מהם קרבן · ויצו את הראשון
ד"פ כנגד ד' מלכיו' · ורוח ב' הבא ואידך ריוח והצלה יעמיד ליהודים · רמז לדורות
הבאים שיתנו שוחד לשריהם · שלוחה ב' במ' מנחה היא שלוחה · נפתלי אילה שלוחה ·
והנה יד שלוחה גבי דניאל ; פי' מה התם ספר אף כאן שעל ידי המנחה נתן לו אחרי
ספר וכבדו ואמר לו מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו · כה אמ' עבדך יעקב וכמו
התם יד שלוחה אף כאן שאעפ' שלא רצה כפיו לקבלה · הנה ידו שלוחה לקבלה ·
ילדיו ג' במ' אחד עשר ילדיו · כי בראותו ילדיו ילדיו לא ישועו · זהו שיש במדרש
שראה יעקב ל' רבואות מבני בניו כמו שראה את ילדיו · כך ראה רבואות מילדיו ·
וכמו התם ילדיו לא ישועו גם כאן אמ' לילדיו שיתפללו לא שיצילם מיד עשו כמו
שיש במד' שהניח כל אחד לבדו · ומר כל אחד יתפלל לבדו בפני עצמו · ויעבירם ב'
במ' הנחל · ויעבירם ביבשה מלמד שנבקע לו מעבר יבוק ועבר ביבשה · ויאבק
בגי' כסא הכבוד מלמד שהעלו האבק עד כסא הכבוד

הבכור· איש עמו בני עשו אדום ׃ ויאבק איש עמו ס״ת קשו על שם בית עשו לקש ׃
ויגע בכף ירכו לראות אם הוא מלאך כמותו אם היו לו קפצים שהמלאכי׳ אין להם ק
קפצים· אי נמי לפוסלו מן העבודה לפי שקנה מעשו הבכורה שבהן העבודה·
בכף ירכו בגי׳ לפוסלו מכהונה· ברכתני ׃ בגימ׳ הודה לו ברכתי· שסרו של עשו
היה· וישתחו ארצה ז״פ על שם כי שבע יפול צדיק וקם ולהעביר ז׳ תועבות בלבו ׃
וישקהו נקוד למעלה שכוון לנושכו· וישקהו בגימטר׳ לנושכיהו· דור חרבות שיני
בגימ׳ עשו· ולמי ג׳ בגמ׳ ולמי שה לפניך ולמי כל חמדת ישראל ולמי אני עמל· לומר
כל חמדת יש״ו ועמל כטלו בני עשו וזהו ולמי אלה כל חמדת ישרא׳ ולמי אני עמל
ולמי אלה לפניך· ד״א כך אמ׳ יעקב למי אני עמל לתת כל חמדת ישרא׳ למי שה ל
לפניך· מי לך ג׳ במ׳ מי לך כל המחנה מי לך פה כי חצבת לך קבר עוד מי לך פה
חתן ונכין זהו שיש במדרש שהיו כתות של מלאכי השרת פוגעין בעשו ובאנשיו
ומכים בהם וזהו מי לך כל המחנה שהיו מכים בהם עד שהיו חוצבים להם קברים
לקבור המתי׳ ובשפגע בו וראה לו בנים ובנות אמ׳ מי לך פה בנים ובנות· לא כך
אמרת כשהיינו בבטן אמנו מריבים על שני עולמו׳ שאתה היית בוחר בעולם הבא
שאין בו פריה ורביה· אם כן מי לך אלו הבנים· כראות פני אלהים בגימ׳ כשר שלך·
שרמז לו שראה שרו ונוצל ממנו· אחי יהי לך אשר לך בגימ׳ זה הברכות ׃ לנגדך
ב׳ במ׳ ואלכה לנגדך שתה עונותינו לנגדך שעשו רצה לילך עם יעקב ואמר יעקב
למה תלך עמי ותזכיר עונותי שפשעתי נגדך וכשלא אהיה עמך שמא תשכח·
עלות ה׳ במ׳ ואידך בשמוא׳ פרות עלות ב׳ פ׳ ובדוד מאחר עלות הביאו ואיד׳ ובחיקו
ישא עלות ינהל· ארז״ל דוד המלך ויעקב היו מרחמין על הצאן והיו מרעין אותן ב
במרעה רך וזהו שכתו׳ כאן עלות ובדוד מאחר עלות הביאו· ומה היו עושי׳ כרועה
עדרו ירעה· שעירה ג׳ במ׳ של אדוני שעירה וישב עשו לדרכו שעירה מן ההר החלק
העולה שעירה שכ׳ ועלו מו׳ יעי׳ בהר ציון וגו׳ וזהו עד אשר אבוא של אדוני שעירה ׃
אבא של אדוני שעירה ס״ת שיה יאבא· עולה ד׳ רמז לאחר ד׳ גליות יבא שיה לפני בא
יום יי׳ הגדול והנורא ואז יעלו מושיעי׳ לשפוט את הר עשו· בבנות ב׳ במ׳ בבנות
הארץ בבנות אחיך אשה בבני שמשון לומ׳ בשביל שלא רצה ליתן לאחיו מבנותיו כדאי׳
במדרש שהטמינה בתיבה מפני כעכס שיצאת לראות בבנות הארץ ובעלה שכם ׃
טמאו ב׳ במ׳ טמאו אחותם טמאו את מקדשי טמאו את היכל קדשך כלם למדים מזה
טמאו מקדשי לעשות מעשה שכם וכן טמאו את היכל קדשך ברכתי׳ נשים בבין ענו׳·
טמ׳ זו אחותם ושמיך את בהכם לומ׳ לך שעשו מעשה בהמה· הרבו· ב׳ במ׳ הרבו עלי
אחד מהר הגלבו׳ הרבו לפשוע אע״פ שהרבה במוהר כמה שהרבו בג״ב דהיינו בע״ז
הרבו גם אלו לפשוע שהיו עובדים שלא לעבוד ע״ז ׃ ונקומה ג׳ במ׳ ונקומה ונעל׳ בית
של שלחה הנער את׳ ונקומה· ונקומה עליה למלחמה שאמ׳ יהודה בזכות ונקומה ׃
ונעלה בית של שלחה הנער וכ׳ ומה זקן בלותו זכות ונקומה עליה למלחמ׳· והחליפו
שמלותי׳ כם· ונקומה ונעלה בית של רמז לבא דאיתא בפ״ק

רשכת

דשבת רמזי פסוקי ומזלי · ויסעו ב' במ' חד ריש פסוק וחד סוף פסוק · ויסעו ויהי חתת
אלהים · וא"ז ויסעו בני ישראל ויחנו · מלמד שהיו הדגלים נוסעים כעין מטתו של יעקב לומר
מה כאן חתת אלהים על הערים אף להלן היו כל האומות יראים מהם · אני אל שדי פרה
ורבה הוא שם של פריה ורביה · כי כעולם שלו שין דלית יוד עולה ת"ק כמנין אברים
שבאדם ושבאשה · גוי וקהל גוים כנגד ירבעם ויהוא · ולא יכלה ב' ולא יכלה ארץ
מגוריהם ולא יכלו עוד הבתינו · לפי שיעקב שרתה עליו שכינה ומצרים עבדו ע"ז
ולא היה יכול לסבול · זקן ושבע ימים ב' במ' ביצחק ובאיוב שבשניהם היו צדיקי' וכן
באברהם זקן ושבע · ובצדיקים כתו' כן לשבח וברשעים לגנאי · אדם ילוד אשה קצר
ימים ושבע רוגז · ותלד עדה · בבני יעקב כשמייחסם אומ' בני לאה בני רחל וכן אמ'
בכלן לפי שהם בניינו של עולם ולכך נקראו בנים אבל בני עשו אינם נקראים בני'
אלא בנות כמו ולד בהמה · יעוש יעים כתי' שקבץ י' אומות לבא על ישראל בחרבן ה
הבית והם אהלי אדום וכו' עשר גליו' גלו ישר' על ידו · יושבי הארץ בני' היו מריחים
הארץ · ואלה המלכי' בשביל שאמ' יעקב לעשו ח' פ' אדוני מלכו ח' מלכים קודם ישרא'
ובנגדו מלכו ח' מלכי' עד יהורם ובימיו פשע אדום · מבצרה ב' יובב בן זרח מבצרה
והמון צבאים מבצרה לעתיד לבא תלקה בצרה עם אדום לפי שהעמידה להם מלך
שהמליכה מלך וזהו והמון צבאים מבצרה תלקה בצרה שנאמ' יובב בן זרח מבצרה
בכלם מזכיר שמות מקומותיהם חוץ מבעל חנן בן עכבור לפי שלא היה לו מקום
ידוע שהיו לו אויבי' רבים והיה מתחבא היום כאן ולמחר כאן ולא היה יושב במקום
ידוע · ושם אשתו מזכיר שגם אשתו מלמד שמלך על ידה שהיתה בת גדולי' ועשירים
מונה כאן ח' מלכי' ואח' אלופים וכנגדן כאותו בישרא' י"א שפטים מיהושע עד שמוא'
ושמונה מלכים עד יגרם · וזהו ואלכה לנגדך ·

פרשת וישב יעקב זהו שאמ' הכתוב הסיר יי' משפטיך פנה אויביך · משל
לשדה שנקצרה והזורה מפריש התבן והמוץ ומשליכו
והתבואה נשארת במקומה כדכתי' בעשו וילך אל ארץ · אבל יעקב כתי' ביה וישב
יעקב · מגורי ב' במסור' הכא ואידך מגורי אל חרב · אעפ' שהיה לו מגורי אל חרב
ישב לו ביניהם · משל לאחד שראה כת של כלבים ורצו לנשכו וישב ביניהם כך ·
ישב לו יעקב בין עשו ואלופיו · מגורי אביו בגימטריא זה חברון · וישב יעקב
בארץ מגורי אביו בגימ' וישב לקיים מצות כבוד · אמר בשכר הכבוד זכה עשו לכל
הכבוד הזה · מגורי יו"ד כפופה כמנין כף אמר מה שזכה עשו לכל הכבוד ה
הזה בשכר הכבוד ואעפ' שברכני אבי בעשרה ברכות הוצרכתי לשלוח עשרה ד
דברים כדכתיב עזים מאתי' וגו' אלך ואכוף עצמי ואכבד את אבי בחברון · דבתם
רעה בגימ' שהם אכלו באבר מן החי · דבתם בגימ' מות · מלמד שלשון הרע הורג
שלשה · כער בגימ' סוטה וזהו שאמר הפסוק ומוציא דבה הוא כסיל · בן זקונים ·
זקונים כתיב שמסר לו כל מה שקבל מזקנים שהם שם ועבר · בן זקונים הוא לו סופי
תיבות אמון שמסר לו כתרי תורה שנאמ' בה ואהיה אצלו אמון · ואהיה ·

ואהיה שעשועים · זקנים בגימט׳ עולה ר״ח שמסר לו רזי תורה ובגימ׳ זה על שם עטר׳
זקנים בניבנים · זקנים נוטרי׳ זרעים קדשים נשים ישועות מועד · פסים נוטריקון
פ׳ טיפר סוחרים ישמעאלים מדינים · פסים עולה בגימ׳ קן רמז לו שעל ידו ירדו מ
למצרים וישתעבדו בניו · והכה׳ יחסר מכין קן מן השעבוד ורמז לו שמסר לו הקץ ·
ורמז שימלוך פ׳ שנים ממכין קים שהוא מכין שנותיו · דבר אחר פסים לשון שבו תמו
שעל ידו מת קידם לאחיו · פסים שגרם פירודים בינו לבין אחיו · פסים בגימט׳ נפש
ידו לו · ועשה לו כתונת פסים · בגימ׳ משקל שני סלעים מילת · זהו שאמרו בפרק
השוכר בשביל שני סלעי׳ מילת שהוסיף יעקב ליוסף יותר משאר אחיו נתגלגל הדבר
וירדו אבותינו למצרים ׃ אותו אהב אביהם מכל אחיו בגימ׳ שגלה לו סוד כלבד ולא
להם · לשלם חסר ועולה ת׳ שגרם לת״של שעבוד · ד״א קרי כאן לשלם שלמו לו גמולו
נצבה שנים במ׳ הבא ואיד׳ בית כתיבות נצבה לומ׳ שעל ידי זה החלום הגיע ביתן
של ישרא׳ שכלכלם בשנת רעבון · לך נא ראה · לומ׳ שלא יצא אלא בכי טוב בשעה ש
שיוכל לראות · והשיבני דבר נצנצה בו רוח הקדש שסופו לחזור אליו · עמק בגי׳ רדו
שעל ידי זה נשתעבדו רדו שנים ליוהו עדחברון · אמר לו אבא חוזר בך · א״ל כתי׳
ידינו לא שפכה את הדם הזה שלא פטרנוהו בלא לויה ובזה נפטר ממנו ׃ ומתוך
כך זוכרו והיינו דכתי׳ וירא את העגלות אשר שלח יוסף ׃ וזהו שאמ׳ אל יפטר אדם
מחבירו אלא מתוך דברי תורה שמתוך כך זוכרו · ותשתחוין ב׳ במ׳ הבא ואיד׳ לעיל
ותגשן השפחות ותשתחוין לומ׳ שאעפ׳ שלא ראה בחלום הראשון אלא רמז להשתחו׳
אחיו · אף אעפ״כ כל בית אביו השתחוה לו כדכתי׳ ותגשן השפחות הנה וילדיהן וגו׳ ·
ויגער ב׳ הבא ואידך ויגער בים סוף ויחרב לומ׳ לך · מה ויגער דהכא יעקב אף
ויגער דהתם איירי ביעקב שבזכותו חרב והו שדרשו וירא ישרא׳ ישראל סבא ·
תועה · ב׳ במסו׳ הבא ואידך חמורו תועה ואידך אדם תועה מדרך השכל לומר לך
שטעה ויצא מאם הדרך ונכנס בשדות לבקשם · או חמורו תועה ואמרינן כל שכן
דאבדת גופו שאם ראהו חבירו שטעה בדרך שצריך להשיבו ואחיו לא חשו לאבידת
גופו ע״כ טעו מדרך השכל · וישלחהו מאים בגימ׳ מלאך גבריא׳ שאלו · איפה הם
רעים כתי׳ חסר · רמז פה התחילו ברעה בימי ירבעם שהמליכוהו בשכם · וימצאם
בדותן וגם ליהוד יהודה עליו זכות ועל כן זכה שמלכו מזרעו שנים כמנין דתן ·
מדוד ועד צדקיהו · ובטרם יגשו ב׳ במס׳ הבא ואיד׳ ובטרם יתנגפו רגליכם ובטרם
תבא מרחם · שבעון זה נתגלגלו הגליות יתנגפו רגליהם · ובטרם תבא מרחם ·
כדאיתא במדרש שנולד יוסף מהול · כתנתו שנים במסורת ויפשיטו את יוסף את
כתנתו · קרוע את כתנתו גבי שאול לומר שגם בכאן קרעו כתנתו מעליו למהר ה
הדבר · ויקחהו כתיב חסר וו שלא לקחו אלא אחד והוא שמעון ועל כן ויקח מאתם
את שמעון · מה בצע · שנים במסורת ואידך מה בצע בדמי וזהו מה בצע בדמו
אם נהרוג את אחי · רק שנים במסורת והבור רק ואידך כי לא דבר רק הוא לכם
לא דבר רק הוא שלא היה הבור ריקן מאחרי היו בו נחשים ועקרבים

מים

מים אין בו אבל יש בו נחשים ועקרבי׳ ועוד דגמרי׳ אין מים דהכא ׳ ממאי דכתי׳ נחש
שרף ועקרב וצמאון אשר אין בו מים ׳ וימשכו ג׳ במ׳ ואידך וימשכו ויעלו את ירמיה
שנפרע מירמיה מה שעשו ליוסף ׳ בעשרים כסף שהוקיף לו אביו משקל ב׳ סלעים
מילת ומכרוהו בכ׳ סלעי׳ שהגיע לכל א׳ ב׳ סלעי׳ ד׳ א׳ דמי עבד הם ל׳ סלעים והם
שמכרוהו בשתר הוצרכו לחלק בו שלים ׳ ד׳ א׳ שכן ערך מבן ה׳ עד בן כ׳ עשרי׳ סלעי׳
כי גדל ב׳ במ׳ הכא ואידך עד כי גדל מאד כי גדל הכאב מאד בשביל שראתה כי
גדל שלה גדל הכאב שלה מאד ובזכו׳ זה יצא ממנה מלכו׳ בית דוד שהיה הולך וגדל
עד כי גדל מאד ׳ הכר נא ב׳ במ׳ הכא ואיד׳ הכר נא למי החותמת והפתילים כלשון
שרימה יהודה את אביו באותו לשון נפרע ממנו ׳ ואבי אנה אני בא שאמ׳ לא יתלה
הסרחון אלא כי יאמ׳ קבלתי לבכורות שנתנה לו : בפתח עינים אשר ס׳ ת׳ ר״מח כמנין
אברהם שאמרה יהי רצון שאזקק לזרע אברהם ׳ ויחשבה ג׳ במ׳ הכא ואידך כפר לך
לך ויחשבה לו צדקה ואידך ויחשבה עלי לשכורה ׳ לזונה ב׳ במס׳ ויחשבה לזונה איכה
היתה לזונה ׳ מה תמר בבזיון ולבסוף בכבוד ׳ אף ירושלם סופה בכבוד כדכתי׳ ׳
ולכבוד אהיה בתוכה וזהו זאת קומתך דמתה לתמר ׳ ומטך ב׳ במ׳ ומטך אשר בידך
ומטך אשר הכית בו את היאור מלמד שזה המטה שנתן בידה הוא המטה שהוכה בו
היאור ונעשו בו כל הנסים ׳ ופתילך תפיליך ׳ הפתילי׳ התפילין ׳ מצאה ב׳ במ׳ הכא
ואידך ואם בשדה מצאה לומ׳ בשביל שבשדה מצאה תחלה ועתה חזרה לביתה ע״כ
לא מצאה ׳ לבוז ב׳ במ׳ פן נהיה לבוז ונעוה לב יהיה לבוז בשביל שעיוה לב אביו ז׳ל
לומר הכר נא הכתונת בכך היא היה לבוז שאמרה לו הכר נא למי החותמת ׳ ויאמר
יהודה הוציאוה ותשרף ר״ת שם בן ארבע מלמד שהקב״ה זימן לה הסימנין שנאבדו
ממנה ׳ היא מוצאת כתי׳ חסר אלף לומ׳ לך שאמרה אפי׳ אם יציתו בה האור לא תודה
הוציאוה ותשרף פרש״י לפי שבתו של שם היתה ובת כהן שזינתה בשריפה ׳
והקשה הרמב״ן דמה שבתו׳ בת כהן שזינתה בשריפה היינו ארוסה או נשואה ׳ אבל
שומרת יבם בין כהנת איכה אלא בלאו וכי תימ׳ מפ׳ כי שהיה יבום בבני נח ואזהרתן
זו היא מיתתן הא מוכח בסנהדרין שאין יבמה כוהג בבני נח כלל ׳ ועוד קשי׳ דכל
מיתה האמורה בבני נח איכה אלא סיף ׳ ועוד מה שאמר צדקה ממני כל שכן שהיה
לה להתחייב ׳ ופי׳ הוא בשביל שהיה קצין ומושל בארץ והכלה אשר תזנה עליו
איכה נידונת כמשפט שאר נשים הזונות אך כמבזה את המלכות ועל כן אמר
הוציאוה ותשרף כי באו לפניו לעשות לה הכל אשר יצוה והוא חייב אותה מיתה
למעלת המלכות ׳ ועל דרך הפשט שהיה המשפט אשר תזנה תחת אישה ש
שמוסרין אותה לבעלה והוא דן אותה לחיים או למות כרצונו ׳ והנה תמר היתה
מועדת לשלה בנו והיא להם כאשת איש כגימוסיהם ׳ ורבינו יהודה החסיד
פירש לא דנה אותה יהודה לשריפה אלא שישרפו לה רושם בין פניה לסימן שהיא
זונה׳ וכאשר ידע יהודה שהיה ממנו ולא היתה זונה לא עשו לה דבר עוד

שנד המעתיקים על מה שאמ׳ יהודה הוציאוה ותשרף · והלא יהודה מלך היה ומלך לא דן
ולא דנין אותו ועוד בדיני נפשות מתחילין מן הצד ועוד היאך היה דן על כלתו ·
ותירצו שיצחק ויעקב ויהודה דנוה והתחילו ביהודה מן הצד · ובמדרש יש שלש
שבעמו דנה · ואי אפש׳ להיות כשתדקדק בחשבון שנות דוד ודור תמצא שמת כבר
ומה שאמ׳ בעז׳ שכוי הבא על השפחה בית דינו של שם גזרו משום מעש׳ דתמר לא
שהיה קיים שא׳ כל בית דינו אחריו נקרא על שמו · הכר נא למי החותמת ס״ת תירא
שאמ׳ לו תירא את השם ותודה · מה פרצת רמז שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ·
ואין ממחין בידו · פרץ באת בם עולה י״ד והוא בגימ׳ דוד · הורד ב׳ במ׳ ויוסף הורד
הורד שאול · לומ׳ ששקול הגלות כנגד גיהנם הורידוהו ב׳ במ׳ אשר הורידוהו שמה ·
הורידוהו ש׳ בכי בגימ׳ שבשביל שגרם יהודה ליוסף שהורידוהו שמה למצרים הוצרך
גם הוא להוריד בגימ׳ שמה · כי אם הלחם אשר הוא אוכל בגימ׳ היא אשתו · להיות
עמה בגימ׳ לתוך גיהנם · וכל יש לו נתן בידו ס״ת לשוכו מלמד שבא גבריאל ולמד לו
ע׳ לשון ולכך הצליח בידו · בבגדו ב׳ במסו׳ בפרש׳ משפטי׳ · הרימותי ב׳ במ׳ בפרש׳
לך לך · אשר אסורי המלך אסורים יאסורי כתי׳ ואסירי קרי מלמד שעשר שנים היה
אסור על שהוציא דבה על אחיו · ועוד ב׳ שנים על שאמר לשר המשקים כי אם ז
זכרתני · אסורים ג׳ במסו׳ שנים גבי יוסף ואחד יי׳ מתיר אסורים · וזהו שאמ׳ חכמי׳
ז״ל שאמרה לו אשתו של פוטיפר הכי הובשך בבית האסורים אמ׳ לה יי׳ מתיר אסורי׳
וכל אשר הוא עושה יי׳ מצליח ולא כתיב מצליח בידו כמו למעלה לפי שכאן היה
בבית האסורי׳ ולא היה לו עסק בידו כמו למעלה שהיה בבית אדוניו ומתעסק בשל
אדוניו · לאדוניהם ב׳ במ׳ לאדוניהם למלך מצרים · האומרות לאדוניהם הביאה
ונשתה · מה להלן על עסקי שתיה אף כאן על עסקי שתיה כמו שדרז״ל שמצא זבוב
בכוס שלו · זועפים ב׳ במ׳ הכא ואידך למה יראה פניכם זועפי׳ · מה התם על עסקי
אכילה בשביל שלא רצו לאכול יהיו פניהם זועפים · אף הכא וזעפו פניהם על עסקי
אכילה כמצא זבוב · ספרו ג׳ ספרו נא לי ואידך ספרו בגוים את כבודו חד בתלים
וחד בדברי הימים שעל הכפור שספרו ספרו בגוים כבוד יוסף שסבחוהו לפני פ
פרעה · שריגם כתי׳ חבר בני אבות העולם דאיכא מאן דאמ׳ ש׳ו האבות · ולא זכר
שר המשקים ג׳ במס׳ הכא ואידך ולא זכר יואש המלך את החסד ולא זכר הדום רגלי׳
שר המשקים היה כפוי טובה ולא זכר הטובה שעשה לו יוסף וכן היה יואש כפוי
טובה ולא זכר הטובה שעשה לו יהוידע הכהן · והרג לזכריה בנו ועל זה נהרגו כ
כמה נפשות מישראל שהיה דמו תוסס עד שחרב הבית וזהו ולא זכר הדום רגלי׳
ביום אפו ·

פרשת ויהי מקץ

באמ׳ כאן מקץ ונאמר בהברהם מקץ עשר שנים מה להלן עשר אף כאן לסוף עשר
שנים · ופירוש ויהי מקץ דהיינו לסוף עשר · ועוד שנתים · ויהי מקץ שנתים ימים ·
בגימטריא מקץ עשר שנתים · שבע פרות על שם עגלה יפיפיה מצרים · ולמה

שבעה על שם מצרים

מצרים לודים ענמים להבים נפתחים פתרוסים כסלוחים שהם ז' וז' עממים מארץ
כנען ..נפרכסו ממצרים · בקנה אחד · ג' במ' תרי הכ' ואידך גבי מנורה שהשובע
הוא אור לעולם · ולכך ראה בטובות בקנה א' ובשדופו' לא ראה בקנה א' · כהנה ב'
במ' ה' א' ואידך ואם מעט ואוסיפה לך כהנה · שאמ' הכתו' ומוצא אני מר ממות את
ה זה אחז ואוסיפה לך כהנה שאם היתה רעה לא ראיתי כהנה לרוע · שבע ב' במ'
ואידך וימלאו אסמיך שבע לומ' שכל כך יהיה השובע שיתמלאו כל האוצרו' · כאשר
פתר · בגימ' שהחלומות הולכים אחר הפה · ויפקד ב' במ' יעשה פרעה ויפקד פקידי'
ואידך ויפקד המלך פקידים · אחשורוש הפקיד פקידי' לקבץ לו נשים ע"כ כפרעה כ
כמו שדרשו חז"ל · וישם המלך אחשרש מס שנעשה רש · והיינו דכתי' אל תתן לנשים ח
חילך אבל יוסף הפקיד פקידים לקבץ בר על כן העשיר וליקט כל הכסף · ויקבצו ב'
במ' ויקבצו את כל אוכל ויקבצו את כל נערה זהו שאמ' הכתו' דגן ותירוש ינובב ב
בתולות · ישק ב' על פיך ישק כל עמי שפתים ישק משיב דברים נכוחי' בשביל שהשיב
דברי' נכוחי' זכה על פיך ישק כל עמי · צפנת פענח בגי' מגלה נסתרי' צפנת פענח
פוטר בדיק פשפש כשם תאוה פוטיפר ענה כשמו חכם · ד"א נופה פודה נביא תנוך
פותר ענו נבון חוזה · וליוסף ב' במ' וליוסף יולד ב' בנים וליוסף אמר מבורכת ה'
ארצו כדאמרי כל המשתתף עצמו עם הצבור בצרתם זוכה ורואה בנחמת צבו' · לכם
תעשו בגי' המילה תעשו · שנוה אותם לגזול · וישתחוו לו בגימ' בכאן נתקיים החלום
ויכירם ובקש לקבלם בסבר פנים יפות · ובא המלאך שמנאו תועה והזכירו מיד
ויתנכר אליהם ולכך כתו' אח"כ ויכר לשון יחיד · ויתנכר בגימ' על ידי האיש גבריאל
ולא הכירוהו ב' במ' הכא ואידך גבי איוב ויראו אותו מרחוק ולא הכירוהו · מה התם
לא הכירוהו בשביל שנשתנה מחמת היסורין · אף כאן לא הכירוהו בשביל שנשתנה
שהיה עבד ונעשה שר וגדול בכל הארץ · ומיהו התם לא הכירוהו מרחוק · אבל כ
כשקרבו אליו הכירוהו אבל הכא לא הכירוהו כלל שלא העלו על דעתם שיגיע יוסף
למעלה כזו · בני איש אחד נחנו ולא אמ' אנחנו רמז שאחד ממנו חסר ונחנו פשענו
נחנו ג' במס' הכא ואידך נחנו נעבור חלוצים נחנו פשענו וזהו שדרשו שאמ' נחנו
להרוג כל העיר אם לא יתנו לנו וזהו בשביל שנחנו נעבור חלוצים להלחם אם לא
יתנוהו לנו לפדותו · מרגלים אתם פי' ולא אני שהושע שיצא ממני לא היה בעצת מ
מרגלים והם אמרו לו היו עבדיך מרגלי' · פי' יהודה שהושיבו כי הוא ראש המדברי'
גם ממני יצא כלב שלא היה בעצת המרגלים · לא היו בגימ' כלבי והאחד איננו ·
וסמיך ליה ויאמר אליהם יוסף · שהיה מכה בגביע ואומ' אני מנחש שמי יוסף · כי
אם בבוא · בבוא עולה למנין י"א שלא קבלו מזה עד שיבאו י"א אחים · אל משמר שלשת
ימים כנגד ג' דברי' שעשו לו · ויפשיטו את כתנתו וישליכו וימכרו · עשה אלהים ב'
במס' אשר עשה אלהים לנו · ואידך אשר עשה אלהים לפרעה ולמצרים · ולכו ג' במס'
ואת רעבון בתיכם קחו ולכו · גם צאנכם גם בקרכם קחו ולכו · ואור לכם ולכו ·
מלמד שהרשה אותם להוליך כאן וכבר אעפ' שאין יונקה ממצרים וזהו גם

גם אחיכם גם בקרבם קחו ולכו ואלו להם שלא יצאו אלא בני טוב · וזהו ואחר לכם
ולכו · כולבה · שנים במ' הבא ואידך ואת עלית על כולבה לומ' ששאלו על בנימין ש
עלה על כל הנער שנטער יותר משמעון ויוסף לפי שהוחזק בו ג פעמים ואמריב'
תינוק אעפ' שאין כתוב יש סימן · ד'א' כלכה · כתיב חסר שעלי מוטל מזון כסותיהם ·
שהם כלותי · תמית ב' במ' את שני בני תמית ושוחה תמית קכאה דורש אותו ב
במדרש · בעדת קרח דכתי' בהו קכאה ויקבאו למשה במחנה של דתן ואבירם בשביל
שאמ' שני בני תמית שנתקיים בשני בניו והם דתן ואבירם ׃ את שני בגימטרי' ו תן
ואבירם · נרדה ב' במ' נרדה ונשברה לך אוכל נרדה ונבלה שם שפתם · נרדה אחרי
פלשתים לילה · שאמ' אם יסך משלח נרדה מיד ונרדה ביום ובלילה למהר הדבר כמו
התם נרדה לילה וגם רמז למה שדרשו שירדו להרוג ארץ מצרים כדכתיב נרדה ו
ונבלה שם שפתם · על פי ב' במ' על פי הדברי' על פי שנים עדים שהוצרכו להגיד
לו · על פי הדברים האלה כי לא היו עדים כדבר · לך כל בגימט' העולם הזה ולבא ·
כי עתה שבנו זה · ב'ת'שם בן ארבע לומר שהשם מלוה לצדיקים · מעט צרי ומעט
דבש ו' מינים שהביאו לו מנחה כנגד ו' בני הגבירות כל אחד מין א'· ומשנה ב' במס'
משנה כסף ומשנה שברון שברם לומ' לך קל וחומר מה הכא שבשנ.ה בא הכסף ליד
אחי יוסף באו לשלמו בכפלים כ"ש שעתידי' האומות לשלם כל הכסף שלוקחי' מישרא'
כפלי כפלים · יחנך ב' במ' הכא ואידך חנון יחנך לקול זעקך זהו שיש במדרש ששאל
במה בנים יש לך ומה שמם ואמ' לו שכלם קרא שמות על שם הצרות שאירעו לאחיו
אחיו לקול זעקך שאמר לו שהיה מנטער אחיו כנמרו רחמיו ואמר לו אלהים יחנך ב
בני · ויתאפק שנים במסורת הכא ואידך ויתאפק המן ויבא אל ביתו · מה הכא
תחלה צער וסופו שמחה כשהודיעם שהוא יוסף אף התם תחלה צער וסופו שמחה
וששון ליהודים · והצעיר שנים במסורת והצעיר כצעירתו והצעיר לגוי עצום ·
בבנימין שהיה צעיר עשאו גדול מכלם כדכתיב ותרב משאת בנימין ממשאות כלם ·
משאת שני' במסור' וישא משאות משאות שוא ומדוחים כדאיתא במדרש שהיה מ
מכה בגביע · ואומ' פלוני ופלוני מאם אחד ישבו ביחד ואני אין לי אח מאמי ובנימין
אין לו אח מאמו ישב ביחד וזה היה משאות שוא ומדוחים ·

פרשת ויגש אליו יהודה

ויגש אליו ו' בגימטריא זהו להלחם עם יוסף
ובגימט' גם ככהם לפייסו דלשלשה דברים כ
נכנס · ואל יחר שנים במסורת ואל יחר אפך בעבדך ואידך ואל יחר בעיניכם
כי מכרתם אותי הנה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם · ודרשינן מלמד שכעסו
פניהם בקדרה · כי על מי היה להם לחרות הכא כמו אמר לו יהודה אל ישה בו בכיך
צריך אני לדבר מעט · כמוך כפרעה בגימטריא בך אתחל · ויגש אליו יהודה
בופי תיבות שוה שאמר לו אני שוה לך · שכמו שאתה מלך גם אני מלך ועל זה ד
דורש במדרש כי הנה המלכים נועדו · כי אדוני · פירוש כי עתה מה שקרנא

והנער יעל עם

כם אחיו · היש לכם אב או אח · ועל האם לא שאל · כי ידע שכבר מתה · וילד · ב'
במסו' הכא וילד זקונים קטן ואידך כי איש הרגתי לפצעי וילד לחבורתי שאם נכית
לבנימן כאן הרי כאלו הרגתי איש דהיינו יעקב בפצעי וילד לחבורתי דהיינו בנימן
כי אי איפ' להם לחיות זה בלא זה · וילד זקנים חסר שמסר לו כל מה שלמד מזקנים
דהיינו שם ועבר · והורדתם שנים במס' והורדתם את שיבתי והורדתם את אבי ה
הנה · משל לפרה שאינה רוצה ליכנס לשחיטה הכניסו את ולדה והיא נכנסה · כך
יעקב לא רצה לירד למצרים וכששמע שיוסף שם נכנס מיד · ויותר ב' במסו' הכא
ויותר הוא לבדו ואידך ויותר יעקב לבדו מה התם מלחמה דכתיב ויאבק איש עמו
אף הכא הכין עצמו למלחמה · לא תוסיפון לראות פני ב' במסו' הכא ואידך לא
תוסיפון לשוב בדרך עוד הזה שאמ' להם ולא די שלא תראו את פני עוד אלא בכל
אידך לא תוסיפו לשוב עוד · קשורה בגימ' תורה · שלמד מפיו תורה · קשורה
ב' במ' הכא ואידך אולת קשורה בלב נער שהוא נער · ואף אם לקח הגביע מפני
אולתו שקשורה בו אי נמי מפני שאולתו קשורה צריך שתהא נפשו קשורה בנפשו ל
של אביו לחנכו · וקציר ב' במ' הכא אשר אין חריש וקציר · ואידך עוד כל ימי ה
הארץ זרע וקציר ודאי לא בא יוסף לבטל גזירת המקום זרע וקציר לא ישבותו על
כן אמ' אשר אין חריש וקציר כי ודאי לא ישבותו זרע וקציר וכשיזרעו יקצרו וכאן
לא רצו לזרוע שאמרו מוטב שנאכל מה שבידנו ממה שנזרע אותו ואולי לא נחיה
עד שנקצור על כן אמ' חריש וקציר ולא אמ' זרע וקציר : רדה שנים במסורת הכא
רדה אלי אל תעמוד ואידך רדה והשכבה את ערלים גבי נבוכד נאצר שירד לגיהנם
לומ' לך ששקול הגלות כנגד גיהנם · פן תורש ב' במ' הכא ואידך אל תאהב שינה פן
תורש · זה הוא שאמ' וקרעים תלבש נומה ללמדך כל הישן בבית המדרש תורתו נ
נעשית קרעים קרעים וזהו אל תאהב שינה בבית המדרש פן תורש מלמודך · וכן
אמ' יוסף ליעקב מוטב שתבא בכאן אף ללכת חוצה לארץ פן תורש מתורה כי לא
תוכלו ללמוד שם מפני הרעב · כי פי המדבר אליכם בגימ' בעגלה ערופה ש
שסימן זה מסר להם לאביו שפירש ממנו בעגלה ערופה · ומזון ג' במסו' הכא בר
ולחם ומזון לאביו ואידך ומזון לכולא ביה · תרגו' שאותיר ומזון לאביו · מזון לכולא ש
ביה שכולא מזון לפרנס כולם · אל תרגזו ימ' אל תתמכו עלי לומ' אחיכם גדול הארץ
נעשית עול לשום אדם אלא אל תרגזו לשום אדם בדרך לילך על שדה זרועה · דבר
אחר אמ' להם אל תתעסקו בדבר הלכה · אליהם אל תרגזו בדרך בגימ' זהו אל תדברו
בהלכה · שיהם אל תרגזו בדרך בגימ' אל תפסיעו פסיעה גסה · עיניכם רואות ·
בגימ' הראיתי לכם המילה · ויגדו לו חסר יוד שלא הגידו לו עד שהתירו החרם ש
שהחרימו בעשרה · ארבע פעמים כתוב עגלות בפרשה וד' פעמים כתו' עגלה ע
ערופה שפירש ממנו בפרש' עגלה ערופה · וירא את העג לות בגימטריא ראה כי
בהלכות עגלה ערופה · ישראל במראות הלילה · ז' תגין בשין על שם כי שבע יפול
צדיק וקם שבאו עליו ז' צרות ונוצל מהם עשו לבן מלאך דינה יוסף שמעון

שמעון ובנימין · גם עלה כתי׳ בגא׳ רמז לאחר ה׳ דורות יעקב לוי קהת עמרם משה
· ויוסף ישית ידו על עיניך יעצים עיניך כשתמות הבטיחו שלא ימות בחייו ·
וראם שנים במסורת הכא אחי וראם ואידך זכור עניי ומרודי לענה וראש · כדאית׳
במדרש שקרא בנימין לכל בניו על שם הצרות שאירעו ליוסף · וזהו על שם וראש א׳
אזכור עניי ומרודי לענה וראש ·· חשים ב׳ במסורת מתרי ליטני ובני דן חשים ·
ואכתבו כאלף חשים דאמרינן בפרק מי שמת שהיו בני דן כחשים של קנה · פירוש
מלמטה הוא אחד ולמעלה הוא מתפצל לכמה קנים שמכאן אחד שהיה לו ישאג ר
רבים · וכן כמי כאלף חשים שדרך הבלהמים להדבק אלו עם אלו שלא יפרידו אותם
האויבים · ומקצה אחיו לקח בגימטרי׳ החלשים · במיטב הארץ בגימטרי׳ גשן ·
ושמתם שנים בא׳ ושמתם שרי מקנה על אשר לי ואידך ושמתם בארון מלמד שהיו
ממונים ושרים על ראשי החיילים והיו שמם כתובים ומונחים בארגז המלך וזה הוא
ושמתם בארון · ויעמידהו ב׳ בא׳ ויעמידהו לפני פרעה ואידך ויעמידהו לפני א׳
אלעזר ושניהם חסרים לפי שיעקב היה זקן והיו צריכים לסומכו כדי שיוכל לעמוד
גם יהושע היה מתביים שבעשה מכתיב לפני משה והיה ירא ממשה שלא יעכישהו ו
והיו צריכים לסומכו ולכך חסרים שלא היתה עמידתן שלימה · ביתה פרעה שנים
בא׳ את כל הכסף ביתה פרעה · ערוב כבד ביתה פרעה בשביל שלא זכר הטובות
שעשה לו יוסף והביא כל הכסף לביתו על זה בא הערוב תחלה ביתה פרעה · דבר
אחר לומ׳ כמו שמכניסין הכסף חדר בחדר · ביתה תרגום מלגיו כך בא הערוב
בחדר פרעה שהיה לפנים חדר בחדר · הא ג׳ בא׳ הא לכם זרע על שם ונתתם ם
חמישית לפרעה · וחדא ביחזקאל הא דרכך בראש נתתי על שם תראמלו על זקן
ובחור ובתולה וטף ונשים הרי ה׳ · וחדא בדניאל הא כדי פרזלא דהבא כסף חרס
ונחשא הרי חמשה דברים ·

פרשת ויחי יעקב

וירבו מאד ויחי יעקב בגימט׳ ראה שפים רבוא וזהו שנאמר בראותו
ילדיו · בראותו אותיות רבואות · ילדיו עולה ששים לומר שראה ששים רבוא מילדיו
ד״א וירבו מאד ויחי יעקב מלמד שראה ל׳ רבוא · דלקמן קאמר במאד מאד והוא ס׳
רבוא · והכא לא כתי׳ אלא חד מאד דהיינו החצי · וכן כתיבי לקמן ו׳ לשונות והם פרו
וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד והכא לא כתיבי אלא תלתא · ויפרו וירבו מאד ·
ולהכי ליסנא דרגא הכי · כי בראותו ילדיו כי עולה ל׳ שראה ל׳ רבואות מילדיו · ד״א
ויחי יעקב בארץ שלא חיה ימים טובים כלא בער הלא כמנין ויחי · י״ז שנה משנולד
יוסף עד שנמכר וי״ז שנה במצרים · ד״א ויחי יעקב בארץ מצרים י״ז שנה שקראם בני
לא היו חיים שהרי אמ׳ כי ארד של בני אבל שאולה · שבע עשרה שנה כנגד י״ז שנים ם
שגדל הוא ליוסף · כלכלו י״ז שנה · ויהי ימי יעקב בכל מקום שנאמר ויהי ימי לא ת
הגיע לימי אבותיו · ויהי ימי חנוך ויהי ימי למך וכן בכל מקום שנאמר בו קריבה ·
שבע שנים וארבעים ומאת שנה · מנה המעט תחלה מה שלא עשה כן באברהם ו
ויצחק בשביל שהיו ימיו מעשים ורעים הזכיר המעט תחלה ויחי ח

ויחי ל"ב שנים פחות מאביו · משום דכתי' קללת חכם לא תבא · על שקלל רחל ואמ' ה
את אשר תמצא את אלהיך לא יחיה · חסרו לו מנין יחי"ה שהוא ל"ב משנותיו · לא ידך ·
בגימ' מילה · ויקרבו ימי ב' במ' הכא ואידך · גבי דוד איתא במדרש אמ' הקב"ה אתה
עשית קינות ומזמורים כמנין שנות יעקב תזכה כמותו מה הוא ובנו מלכו ביחד אף
אתה ימלוך שלמה בנך בחייך · ד"א מה יעקב לא הגיע לימי אבותיו · אף דוד כן ה
דכתיב ביה והמלך דוד זקן בא בימים וכו' · חסד ואמת · פירש' חסד שעושין עם ה
המתים · וזהו ואמת · נוטריקון ארון מטה תכריכין · וישתחו · בגימ' מודים על
בשורה טובה · על המטה שנים באו' וישב על המטה והמן נופל על המטה · שהצדיקי'
אפי' כשהן חלשים מתחזקים שנא' ויתחזק ישראל וישב על המטה · והרשעים אפי'
בתוקפן הן נופלין שנא' והמן נופל על המטה · אפרים ומנשה בגימ' ראובן ושמעון ·
יקראו ב' במ' על שם אחיהם יקראו בנחלתם כבניו יקראו על שבט הלוי · כמו שבכאן
יקראו בנחלתם על שם אחיהם שהיו להם ערי המגרש מכל שבטי ישראל · קחם נא
אלי ואברכם · קחם לית ואחר קחם ואנכי תרגלתי לאפרים קחם · פי' תרגלתי לאפרי'
השרתי שכינתי עמו בשביל אפרים · אימתי בשעה שנתברך מפי יעקב · וקחם על
זרועו שנא' קחם נא אלי ואברכם · ועיני ב' הכא ואידך בפר' ויצא · מזקן כתי' חסר
על שם ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות · בזה שרימה יעקב לאביו בברכתו
כשכהו עיניו כך עשו לו בניו בברכו אותם שהחליף לו יוסף מנשה באפרים · והוא
הצעיר בגימ' הוא הקטין עצמו · לכך זכה ויצא ממנו יהושע שהוא מלא חכמה · ו
וזרעו יהיה מלא בגימט' יהושע · ויקרא ב' במ' ויקרא בהם שמי ויקרא שמו בישראל ·
לומ' שכל שבטי ישרא' יקראו על שם יוסף כדכתי' גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף
סלה · ידעתי בגימ' חמשה מלכים · שחמשה מלכי' יצאו ממנשה · אפרים לפני בגימ'
דגלים בנשיאים · ביום ההוא לאמור ישימך אלהים כאפרים וכמנשה · לאמור מלא ·
שבג' מקומות הקדים אפרים למנשה · כנגד ששה צדיקים שופטים שיעמדו ממנו ·
ועל כן אם משול תמשול בנו מלא ו' אבל אם מלוך תמלוך עלינו חסר ו' שכל ה
המלכים שעמדו ממנו היו רשעים · שכם אחד בגימ' בחלק בכורה · ויקרא יעקב ל
לבניו · שרצה לגלות להם הקץ ונסתם ממנו · אמר יעקב שמא יש בכם חטא · אמרו
לו תדקדק בשמותינו ולא תמצא בהם חטא · ואמ' להם גם אין בהם אותיות קץ:
ושמעו אותיות שמע · ו' שאמר להם שמע ישראל שיש בו ששה תיבות · ושמעו
בני יעקב ושמעו בגימטריא הוא בקש לגלות הקץ · ושמעו אל ישראל בגימטר'
זהו קצו של מלך המשיח · ראובן בגימטריא לא בכור · יוסף במלואו בגי'
בכורה · אחד שנים במסורת הכא אל תחד כבודי ואידך לא תחד אתם בקבורה
שבקש יעקב שאף לאחר הקבורה לא יהיו מזכירין אותו במעשה קרח וזהו בקהלם
שנאמר שם ויקהל עליהם קרח אבל כשמייחסם על הדוכן הזכירו ואמ' בן לוי בן
ישראל · כי באפם הרגו איש בגמטריא זה שכם בן חמור · שמעון ולוי אחים
בגימטריא אין להם בארץ · יהודה ביה שמו צריך להיות · ברוש

בראש הדף ובית בראשית · יוד יהודה אתה יודוך · הא הבאים אחריהם כ"ם · מגן
שמור לך · מם מה טבו אהליך · וו ואעידה בם את השמים · על שם כי ביה יי' צור ע
עולמים · אתיך ידך בעורף אויביך ר"ת בגי' דוד · דכתי' ביה ואויבי תתה לי ערף
ישתחוו לך ב' במ' הכא הר ואידך כל הארץ ישתחוו לך ויזמרו לך · וכן ואדרככו ש
שכים במ' ואדרככו מכל אל"ים ואדרככו דוד על שם כבאו כשמים כגדי רבוא רבבן ק
קימהי אחד לי ואחד לדוד · גור אריה יהודה בגי' דוד ושלמה · גור אריה יהודה
ר"ת בגי' דוד · גור אריה יהודה בגי' זה כחשבון · עלית ב' במ' מטרף בני
עלית כי עלית משכבי אביך · עלית למרום לראובן אמ' עלית והיית ראוי ליקח ג
מתנות כהונה ומלוכה דכתיב ביה ויתן עוז למלכו ומי גרם לך שהפסדת אותו כי
עלית משכבי אביך · וליהודה אמ' אבל אתה שמטרף בני עלית זכית ועלית ולקחת
מתנות מלוכה · ומחוקק מבין רגליו בגי' תלמידי חכמים ובגי' מחקק עולה רמח
שראוי איברים באדם על שם ערוכה בכל ושמורה · יבא שילה בגי' משיח · שילה ·
בגי' דכתי' ביה ויתא ראשי עם שאז היתה לקדשו · דכתי' שרי יהודה רגמתם · וירכתו
עד צידון כתי' חסר צידן לשון צידה שהיה מספק מזון ליששכר יששכר חמור גרם קרי
ביה חמור גרם · שמעה לאה קול נעקת החמור ויצאה לקראת יעקב והביאתו ל
לאהלה · בין המשפתים ב' במ' הכא ואידך למה ישבת בין המשפתים כמו שהחמור כ
כושא כל המשוי כך היה יששכר נושא משואו של ישראל בתורה ורוב סנהדרין היו מ
משל יששכר כתיב הכא רובץ בין המשפתים וכתי' התם למה ישבת בין המשפתים
רובץ שהיו מרביצין תורה בישראל · בלשכת הגזית שהיתה חניה בקדש וחניה בחול
וכתי' התם למה ישבת בין המשפתים שהיתה נחלתו על שפת הים · בין ים ליבשה ·
כדמתרגמי' אחסנתיה בין תחומיא · למס עובד ג' במ' הכא ואידך דיהושע אשר לא
הורישו ויתנם למס עובד · ויעלם שלמה למס עובד לומ' לא די שלימד תורה לכל
ישרא' אלא שהעלה להם מס מממונו שהיה מספיק לכל מי שיבא ללמוד · כאחד שבטי
ישרא' פי' כדוד · ולכן אותיות של ראשי פסוקים · דן לישועתך בגי' כדוד · יגודנו
ב' במ' הכא ואידך לעלות לעם יגודנו פי' שבני גד לקחו נחלה מעבר לירדן · והיו
באין עליו גדודים מהגוים שסביביו וזהו פירושו גדוד יגודנו · יגוד אותו והוא יגוד
עקב · שהיו גבורים והיו נלחמים בהם ומחזירים אותם על עקבם ולא די שמחזירי'
אותם אלא שהיו צולים אחריהם לאחרכם לשלול שלל וזהו לעלות לעם יגודנו שהיו ע
עולים ש' עם אשר יגודנו אותו · נפתלי אילה שלוחה כנגד על מלחמת ברק עם סיסרא
שלקח י' אלפים מנפתלי ואמ' לשון נקבה אילה שלוחה על שם דבורה · הנותן אמרי
שפר ע"ס ותשר דבורה · אילה שלוחה הנותן אמרי שפר בגי' שיר ושבחה · אילה
שלוחה הנותן אמרי שפר בגי' ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום ההוא · בן פורת
יוסף לא הזכירו בשמו כמו שעשה לאחרים שחילק לו כבוד בשביל המלכות והתחיל
בשם בניו · בן פרת בגי' מנשה ואפרים · ר"ת בן פורת בן פורת ע"ש פתרון חלומות
בנות צעדה עלי שור נבא על מלחמת יהושע בירחו שורו לו כחנים · מגן

מן יאמיה ומשכ כמיתן קמתו שכתחוק כנגדן · ומעל ג'כמ ברכות שמים מעל מטל
השמים ומעל יקרא ש' השמים מעל וש' הארץ לרין עמים ׃ פי' לרין עמים · כי לרין
עמים יקרא ש' השמים למנוע טל ומטר וש' הארץ למנוע לתת יבולה כדכתיב כי
בם ידין עמים · ברכות שדים · הם השמים שיריקו מטר ורחם היא הארץ שמולדת
פירות · רובצת ג' בגו ברכות תהום רובצת תחת · ואיד' כמי ביוסף ומתהום רובצת
תחת והאם רובצת והיכו דאמרי' בפ'ב' דתעניות ׃ אין לך טפה שיורדת מלמעלה ש
שאין טפחיים עולה מלמטה מן התהום והיכו ומתאם רובצת תחת והאם רובצת ·
יליף רובצת רובצת מתהום רובצת לאשמועינן שהמוצא קן בים שחייב בשילוח ·
ולערב יחלק שלל בגימטריא אלו הקרבנות · התחלת התיבה שאחרי שמותן כבון
בכורי אחים אתה לחוף חמור ידין גדוד שמנה אילה בן זאב עולה לחשבון ש
ש כ'ה כמנין ימות החמה · ואותיות האחרונות של הברכות כגון עלה בישרא' מחלב
נידון עוכר ידוה עקב מלך ספר אחיו שלל עולה ש'כד' כמנין ימות הלבנה ׃
וזהו שכא' כה אמ' יי' נותן שמש לאור יומם חוקות ירח וכוכבים לאור לילה וגו' אם
ימושו החקים האלה מלפני נאם יי' גם זרע ישרא' ישבותו לפני מהיות גוי כל העמים
יעקב הקדים דן לגד כסדר תולדותם · ומשה הקדים גד לדן לפי שהוא קשור ב
שתלקו · וזאת אשר דבר להם אביהם סיים בזאת וכו כלשון פתח משה וברכם וזאת
הברכה וזהו מזקקים את הבוכן · וימלאו ב'כמס וימלאו לו ארבעים יום וימלאו ימיה
ללדת רמז לסוף מן יום הולד כוכרי · אבכי מת ג' בגו חרא ביעקב ואידך במשה ואידך
ביוסף · אעפ'ש אמ' יעקב לא מת כיון שאמ' משה אבכי מת אמ' אותו גם הוא וכלשון
שאמ' יעקב אמ' גם יוסף ׃ וכל זקני · ג' במ' וכל זקני פרעה ויבא אהרן וכל זקני ·
ישרא' לאכל לחם · וכל זקני העיר ההיא גבי עגלה ערופה · וזהו שדרשו לא ספכה
שלא פטרנוהו בלי מזון דהיכו וכל זקני פרעה שליוו לארונו של יעקב · טוס ג' במס'
ויעשו בניו לו כן כאשר צוס · הקים את דברי יונדב אשר צוס פן תאמר עצבי עשת
ופסלי ונסכי צוס ל' אמר · מה זה מדבר כענ' ונסכי ופסלי צוס אף יונדב צוה לבניו
שלא יעבדו עז' · וכן יעקב כשבקש לגלות הקץ לבניו ונעלם ממנו אמ' שמא יש בבם
עובדי עז' אמרו לו שמע ישרא' וגו' ׃ לו ישטמנו יוסף · כשחזרו מלקבור את אביהם
עבר יוסף על הבור שהשליכוהו בו · ובירך ואמ' ברוך שעשה לי נס במקום הזה ·
אמרו עדין הוא זוכר מה שעשינו לו · ימ לו ישטמנו יוסף הלואי ישטמנו יוסף בלב
ולא יעשה לנו מעשה · ואם חפץ לעשות יטיב לנו כל הרעה שגמלנוהו כי מה עשינו
לו גרמנו שנעשה מלך מאותה שמכרנוהו וכתג' בז' הדבר ונעשה מלך במצרים כן
יעשה לנו ׃ התחת א'ים אני בלשון שהשיב יעקב לרחל כשבקשה ממנו שיבקש
עליה רחמים ונעתר לה · כי בלשון השיב לאחיו · על כן הוא · ג'במס' והשלישי התחת
זאת לא ימות שמעי · שכאותו לשון שאמ' לאחיו כפרע משמעי שאחיו למדו ממנו של
לדבר בלשונו ׃ וישבע יוסף את בני ישראל · ולא השביע לבניו · אלא אמר להם ב
בשכם לקחתם אתנו וגם תחזירוהו · וכמדרש יש שהשביעם פלם

ס״א ידחקו את הקץ · כי יוסף ידע את הקץ שיעקב גלה לו · אנכי מת ובא״ס פקד
יפקוד אתכם · פי׳ אנכי בשר ודם היום כאן ומחר בקבר אבל מלך אל חי וקיים
הוא יפקוד את כם ׃ ורמז שני פעמים פא פא · פי׳ כשם שמלכתי פ׳ שנים ׃ כך יבוא
לכם גואל בן פ׳ שנים אי כמי יפקוד לשון חסרון כמו לא נפקד ממנו איש · רמז ש
שמכין פקוד יחסר מת׳ שנה וישאר ר״ד׳ו · ויחנטו ב׳ בהאי פרשה ויחנטו את ישראל ל
ויחנטו את יוסף · כדאית׳ בבכורות דיספד יספדוניה דדלה ידלוניה בשביל שחנט
את אביו חנטוהו ב׳ כ׳ ויישם בארון כדי שיהא מצוי להם בצאתם ממם ·

ספר

ואלה שמות בני ישרא׳
הבאים ר״ת שבית
שאף כשהיו בשביה שמות
בני ישראל לא שינו שמותם
שבשביל ג׳ דברים נגאלו מ
ממצרים בשביל שלא שינו
את שמותם וכו׳ וג׳כ׳ ואלה ואו מוסף על ענין וימת יוסף׃ ואלה שמות שמה להם ש
שלא ישנו שמותם · ואמ׳ להם אעפ׳ שש׳נו שמו צפנת פענח אתם ל׳ תשנו שמותיכם
ישראל הבאים ר״ת וסופי תיבות מילה · את יעקב איש · סופי תיבות שבת לומ׳
לך בשביל שבת ומילה שמרו במצרים נגאלו · הפסוק מתחיל בוו ומסיים בוו
כנגד שנים עשר שבטים · משל לבונה פלטין בעמוד אחד ונפל וחזר ובנה בשנים
עמודים ונפל · בשלשה עמודים ונפל · מה עשה בנאו בשנים עשר עמודים ועמד
כך אברהם ויצחק יצא מהם פסולת עד שנים עשר שבטים שלא היה בהם פסולת ׃
וזהו וו׳ העמודים שהם עמודי העולם · פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד
ששה לשונות הן כנגד ששה שהיו יולדות בכרס אחד · ותמלא ב׳ במ׳ הכא ואידך
בפרשת נח ותמלא הארץ חמס ׃ אל עמו ענין עקומה · אמר בשבעים נפש ירדו כ
כאן וככר נתרבו ממנו · הבה נתחכמה ׃ הבה עולה שנים עשר כלומ׳ שנתחכם
על שנים עשר שבטים ׃ והיה כי תקראנה מלחמה שהיה ירא אולי יבאו עליו מלכי
כנען למלחמה על הכסף שליקט מהם · ונוסף שלשה במ׳ הכא ונוסף גם הוא ואיד׳
ונוסף על נחלת המטה היא · יש מפזר ונוסף עוד · שאמרו מצרים שיגרשו אותנו
מן הארץ · ונוסף על נחלתו שיקחו כל הארץ · והקדוש ברוך הוא אומר יש מפזר
אתם רוצים לפזרם ולמעטם · ונוסף עוד שיוסיפו עליהם ככם אלף פעמים ·
ענותו · שנים במסורת הכא למען ענותו בסבלותם · ואידך גבי אמנון ותמר לומר
לך מה התם בענין תשמיש · אף כאן היו מענים אותם כדי למעטן מתשמיש לבטלם
מפריה ורביה · רע מסם · ראשון ראשון מתרוסס · בפרך בפה רך שאמ׳ להם בנו
לנו ערים לשבת · בחומר חסר והוא אותיות ברמח אברים · וארבעה מיני
עינויין בפסוק · וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה ב
בשדה ׃ את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך · לכן היתה כל מכה ומכה של ׃

של ד׳ מכות׳ ולאו׳ של ה׳ מכות חשיב כמי׳ ויעבידו מצרים את בני ישר׳ בפרך׳
ספרה ב׳ בא׳ מתרי ליסני ברוחו שמים שפרה׳ אשר שם האחת שפרה׳ כי דרך ה
המילדת שפעמים שהולד נוצר מת לוקחת המילדת שפופרת של קנה ומשימה תוך
מעיו של הולד ומנפחת בו ומשיבה רוח לולד׳ וזהו שפרה לשון שפופרת׳ ד״א למה
נקראת שמה שפרה שמשפרת את הולד אף ברוחו שמים שפרה שהנה׳ ספר השמים
׳ על האבנים ב׳ בא׳ וראיתן על האבנים׳ ואחד של בית היוצר והנה הוא עושה מ
מלאכה על האבנים כדאיתא בפרק דסוטה סימן גדול מסר להם בשעה שהאשה כ
כורעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים׳ ד״א מה היוצר ירך מכאן וירך מכאן׳ ו
וסדן באמצע אף אשה ירך מכאן וירך מכאן והולד באמצע׳ ד״א מה ענין ליוצר לפי
שנ׳ כי הנה כחומר ביד היוצר׳ המילדת בגי׳ יוכבד בת לוי׳ כאשר דבר אליהן׳
בגימטריא שתבען׳ עשיתן ב׳ במסו׳ מדוע עשיתן הדבר הזה׳ מדוע עשיתן את ה
התועבות ביחזקאל כדאיתא בפרק דסוטה שפרעה תבע למילדות שיהיו נשמעות
לו׳ ומצינו גבי עריות כדכתיב כי׳ את כל התועבות האל׳ ותחיין ב׳ במ׳ בהאי פרש׳
כדאיתא בפרק דסוטה לא דיין שלא המיתום אלא שהיו מספקות להם מים ומזון׳
הילוד ב׳ בא׳ הכא ואידך גם הבן הילוד לך מות ימות גבי דוד לומר לך כשם שנענש
דוד שהקים עליו רעה מביתו שאבשלום בנו רצה להורגו׳ גם פרעה משה שנתגדל
בביתו׳ קם עליו והביא לו כל המכות׳ וילך איש ב׳ בא׳ הכא ואיד׳ וילך איש מבית
לחם יהודה׳ על ידי הליכה זו בא גואל הראשון׳ על ידי אותה הליכה יבא הגואל׳
אחרון שהוא משיח בן דוד׳ כי טוב הוא ה׳ תגין ב׳ בטית וא׳ בוו וב׳ בבית׳ לומר
שעתיד לקבל ה׳ חומשי תורה כי לקח טוב נתתי לכם׳ ירחים ב׳ במ׳ הכא ואידך גרש
ירחים במספר ירחים אל יבוא׳ תספור ירחים תמלאנה כדאית׳ בפרק דסוטה ש
שמנו לה המצריים ששה חדשי׳ מיום שהחזירה והיא נתעברה ג׳ חדשי׳ קודם שגירשה
וזהו תספור ירחי׳ תמלאנה׳ שספרו הירחי׳ כדי שידעו עת לדתה במספר ירחים של
יבא ולא יכלו לידע מספר הירחים׳ כי היו לה ג׳ חדשי׳ קודם שגירשה וזה הוא גרש
ירחים׳ קודם שגרשה היו לה ירחים מהעיבור׳ ולא יכלה שנים במסורת הכא ולא
יכלה עוד הצפינו ואידך ולא יכלה ארץ מגוריהם׳ מלמד שעשתה לו מערה בארץ
ואפי׳ תחת הקרקע חפשו אחריו מפני שידעו שמשם יצא הגואל וזהו לא יכלה ארץ
ולא יכלה עוד הצפינו׳ גומא ב׳ במס׳ הכא ואידך השולח בים צירים ובכלי ג
גומא על פני מים שאפי׳ בים של צור דהיינו בת פרעה להציל כלי גומא׳ ואידך ה
באיוב היגאה גומא׳ רמז למאן דאמר איוב בימי משה היה׳ ותרד בת פרעה ס״ת
דתה׳ מלמד שסיכתה דתה שהלכה להתגייר׳ ונערותיה הולכות ג׳ במ׳ הכא ואידך
ותקם רבקה ונערותיה לומר שנתגיירה ותפשה מעשה האמהות׳ ואיד׳ ויסנה ואת
נערותיה ויסכה שסכה דתה ואת נערותיה שבא המלאך והרגם לפי שמנעוה לקחת
התיבה ולקחה נערות אחרות׳ האלך ג׳ במ׳ הכא ואידך האלך והכתי בפלשתים גבי
דוד ואידך האלך של רמות גלעד׳ לומר שדברי נביאים מתקיימים׳ בדברי

כדברי אורים ותומים ׃ שמרים נתנבאת על משה קודם שנולד כמו שפרז״ל ׃ והנה
נער בוכה · זה אהרן שהביאתו אצל התיבה · נער בכה בגימ׳ זה אהרן · שמך ב׳ במ׳
שמך לאיש ועתה שמך יי׳ אל׳ך ככוכבי השמים לרוב · נצים ג׳ עדרים נצים · וגבי
דכתיב להשאות גלים נצים ערים בצורות חד במלכים וחד בישעיה לומ׳ שהרשע׳
יפלו שממה וחרוב יחרבו דכתי׳ כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך · ודרז״ל
דהיינו דתן ואבירם שירדו מנכסיהם וחרבו בתיהם · ולכהן ג׳ במ׳ ולכהן מדין ושני
פעמים גבי פסל מיכה לאב ולכהן יתרו היה כומר לע״ז ונכנס בתו משה · הוצרך
משה לידור לו שבן הראשון שיולד לו שיהיה כומר לע״ז זה כוונתו כי ידע שיחזיר את
חמיו למוטב כמו שעשה שהרי נתגייר ומ״מ נעשה שבן בנו נעשה כומר לע״ז שנאמ׳
ויהונתן בן גרשום בן מנשה · ודרשו חז״ל בן משה היה אלא שתולין הקללה במקולל ·
ויסתר משה פניו ב׳ במ׳ הבא ואידך ויסתר עמל מעיני שאלו היה מביט בזיו השכינ׳
בתוך הסנה והיה מבקש רחמים על ישראל לא היו גולים יותר כי הסנה הוא סימן
עמו אנכי בצרה וזהו ויסתר משה ויסתר עמל מעיני שאם לא היה מסתיר פניו היה
מסתיר עמל מעיני · ראה ראיתי כתי׳ בה״א כנגד ה׳ עבודות ׃ בפרך ומרר לחץ ע
ענוי עבודה קשה ׃ וכנגדם ה׳ פעמי׳ שנה בפרש׳ ׃ צעקתם ב׳ ואת צעקתם שמעתי
כי גדלה צעקתם גבי סדום · לומ׳ שגדלה צעקתם · כצעקת סדום · מי אנכי ב׳ במס׳
מי אנכי כי אלך אל פרעה · מי אנכי כי הביאותני עד הלום גבי דוד · מלמד
שבקש משה מלכות לו ולזרעו ולא רצה הקב״ה ליתן לו שנאמ׳ אל תקרב הלום ואין
הלום אלא מלכות אמר משה כיון שהמלכות פוסקת ממני · ואינן לבני · שלח נא ביד
תשלח · ואמרו לי מה שמו מה · סופי תיבות שם בן ארבע אותיות שמסר לו
שם · וכתיב בתריה לך ואספת את זקני ישראל ׃ שאין מוסרין אותו אלא לזקנים ש
שבדור · שלשה פעמים אהיה כנגד שלשה אבות והם אברהם יצחק ויעקב · אברהם
והיה ברכה · יצחק גור בארץ הזאת ואהיה עמך · יעקב שוב אל ארץ אבותיך ·
ואהיה עמך ׃ אהיה עולה עשרים ואחד ׃ וכן התחלת שלשה שמות של שלש עשרה
מדות יי׳ יי׳ אל · וכן ראשי תיבות אברהם יצחק יעקב · וכן התחלת חמשה חומשי
תורה ב׳ו׳ו׳א׳ · שני פעמים אהיה עולה בחשבון ארבעים ושנים · שמסר לו שם
של מ״ב אותיות · שלשה פעמים עולה ס״ג והם שנים עשר אותיות · כנגד שנים
עשר שבטים והם חמשים אותיות · צרף עמהם שלשה עשר אותיות של שמות האבות
ויהיה חשבון ס״ג · זה שמי לעלם ׃ זה עולה במנין י״ב · מלמד שמסר לו שם של י״ב
אותיות ׃ פקד פקדתי אתכם · במנין פקוד חסרתי לכם ׃ מלשון ולא נפקד ממנו
איש · העשוי שנים במסורת ואת העשוי לכם במצרים · ואידך כל הזהב
העשוי למלאכה · שכל זהב הבא להם במצרים היו מיחדים אותו למלאכת המשכן ׃
ושמעו לקולך רוצה לומר שאינך צריך להרבות בקול · כי מיד ישמעו לך ·
ושמעו שנים במ׳ ושמעו לקולך · ושמעו מצרים כי העלית בכחך כשדבר משה עם
פרעה שמעוהו כל מצרים · ועל כל לקולך ב׳ במסורת · ושמעו

ושמעו לקולך · אעפ׳ שקולו היה כמוך היה נשמע׳ בכל מצרים · ולפי שקול בני אדם
מוזך לכן הוא חסר ו ואני ידעתי · כמו עקומה · רמז לחמשים מכות ו להלוך · ב׳ כמ׳
בתורה ולא יתן אתכם מלך מצרים להלוך · כי מאן יי׳ לתתי להלוך עמכם · שלשה
היו באותה עצה · יתרו איוב בלעם : אמ׳ הקבה׳ יודע אני כי לא יתן אתכם להלוך
בעצת בלעם · ועל כן אני צריך להראות ידי לבטל עצתו ואמ׳ בלעם מאן יי׳ לתתי
להלוך עמכם לקלל העם · לא תלכו ב׳ כמ׳ לא תלכו ריקם · לא תלכו אחרי אלהים א
אחרים · כשיצאו ישראל ממצרים התירה בהם להשליך ע׳ז׳ שבידם לפי שהיו עומדים
בין הגוים כדכתי׳ ביחזקאל ביום ההוא נשאתי ידי להוציאם מארץ מצרים וגו׳ ואומר
אליהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו · תלכון ב׳ במס׳
הבא ואידך ובמנוחה לא תלכון · להקים גאולה אחרונה לגאולה ראשונה · ושמלות ·
ב׳ במס׳ כלי כסף וכלי זהב ושמלות וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות ו
לומ׳ לך שכל כלי הכסף והזהב לקחו אבל שמלות לא לקחו אלא כל אחד שתים ש
שמלות · אחד לצרור בו הבצק דכתי׳ משארותם צרורות בשמלותם · ואחד ללבוש ·
והיא הספיקה להם כל ימי היותם במדבר דכתי׳ שמלתך לא בלתה מעליך · ונצלתם
בגימט׳ כמצולה שאין בה דגה · מזה בידך מ׳ זה שבידך שארבעי׳ סאה משקלו · ד׳א׳
מ׳ שבה יהיו זה פי׳ י״ב שבטים בידך ו אמ׳ לו הקבה׳ למשה לא תזוח דעתך אם אין א
אתה עושה שליחותי המטה הזה עושה שליחותי · הבא ב׳ במ׳ הבא ואידך הבא האנש׳
הביתה · לך הבא העיר גבי יהונתן ביוסף כתי׳ הבא האנשים הביתה שעל ידו באו
למצרים · ובמשה נאמ׳ הבא ידך שעל ידו יצאו משם · הבא העיר רמז שעל ידו ·
יתקבצו ויבאו לעיר שהיא ירושלם כדכתי׳ כעיר שחוברה לה יחדו ו בחיקך · ג׳ במ׳
הבא חד ותרתי גבי דוד ואתנה נשי אדוניך בחיקך · ושכבה בחיקך כמו
שלקה משה בצרעת כך דוד לקה בצרעת כמו שדרשו רז״ל שנצטרע ששה חדשים ·
אשר אעשה בקרבו · אשר בגימ׳ דצך עדש באחב שבקרבו היו רשומות המכות ·
היבשה ב׳ במ׳ בפ׳ בראשית : מי שם פה לאדם או מי ישום אלם ו שם לא נאמ׳ אלא ישום
לעתיד · תאלמנה שפתי שקר ליום הדין שלא ימצאו מענה · והוריתיך ה׳ תגין על הא׳
לומר והוריתיך על פי ה׳ חומשי תורה שאתן לך : ידבר הוא וגם הנה ר״ת שם של ד׳
אותיות לומ׳ לך שמסר נם לאהרן השם וכל כנויין · יצא ב׳ במ׳ אשר יצא לקראתך יצא
המימה · אחת דבר אי״ס שתים זו שמעתי כשהקבה׳ אמ׳ למשה לך שוב מצרימה נחלק
הדבור לשנים ו וכשמע למשה לך שוב ו ולאהרן לך לקראת משה ויצא מיד ולכך הוא
חסר לומ׳ שכבר יצא · וכן יצא המימה חסר שעשה עצמו אלוה ואמ׳ שאינו צריך ל
לנקביו ומשכים בבקר ויוצא המימה לצרכיו וזהו שאמ׳ לו כבר יצא · והנה הוא שם ·
והוריתי ב׳ במ׳ והורתי אתכם את אשר תעשון והורתי אתכם בדרך הטובה והישרה
ולמד שהקבה׳ הורה להם הדרך ולא טעו באותו דרך · המטה ה׳ תגין על ההא לומ׳
שהוא צדיק תשיעי שהיה המטה בידו · אדם חנוך נח שם אברהם יצחק יעקב יוסף
· את המטה בגימטריא ספריכון היה ואל יתר שנים במסורת אל יתר הותנו · א

אותנו של יתר זקני הגולה · יתר זכה שישבו בניו בלשכת הגזית · עם הזקנים ש
שסנהדרין יצאו ממנו · שב ב' חברים לך שב מצרימה · שב שבע פעמים · ואית' במד'
ששבעה פעמי' הלך משה למצרים וחזר · ויפגשהו ב' במס' ויפגשהו יי' ויבקש המיתו
ויפגשהו בהר האלהים לומ' בשעה שנתרשל משה מן המילה באו אף וחמה לבולעו ולא
היה יכול להם עד שבא אהרן וסייעו שנא' ויפגשהו בהר האלהים ובזכותו ניצל ·
ויאמן ב' במס' ויאמן העם · ויאמן אכיש בדוד · יב' פרנסים טובים עמדו להם לישרא'
משה ודוד · משה אמר ואנכי לא · ודוד אמר תהי נא ידך בי ואלה הצאן מה עשו · ב'
פרנסים נאמנים היו · ולכך האמינו בהם · נקרא בגי' שנה רמז לו עשר מכות יהיו
בו שנה אחת · הלבנים שלשה במס' ללבון הלבנים · ומתכונת הלבנים מקטרים על ה
הלבנים פי' אותו שיצא מעל הלבנים דהיינו מיכה היה מקטר לעז' כדאיתא במדרש
שיצא מיכה מתחת הלבנים · תמול שלשום ב' במ' אשר הם עושים תמול שלשום ואידך
של עם אשר לא ידעת תמול שלשום · רות באה של עם אשר לא ידעת תמול שלשום ו
וקרבוה לכך יצא ממנה גואל שיגאלם · וישרא' באו של מצרים אשר לא ידעו תמול ש
שלשום ודחקום ועבדו בהם והשליכו ליאור בניהם לכך יצא מהם משה שהכה אותם
בעשרה מכות · ולקח ממונם והטביעם · צועקים של' ב' במ' בפ' בראשית · דבר
אחר שאמ' להם פרעה מה שאמר לכם מכנוס הלבנים תקבעו עצמכם בבנין וזהו
צועקים אלי מן האדמה · תכבד ב' במ' תכבד העבודה כי יומם ולילה תכבד עלי
ידיך מלמד שהכביד עליהם ביום ובלילה · ויעשו כה ג' במ' יבואו ויעשו · ויעשו בני
ישרא' את הפסח בשכר זאת העבודה זכו לעשות משכן ולהקריב קרבן · ישעו · ב'
במ' ואל ישעו בדברי שקר ישעו ואין מושיע אותם שאין מכוונים בתפלתם וישעו
בדברי שקר שאינם מכוונין בלבם מה שהם מוציאין מפיהם עליהם נאמ' ישעו ואין
מושיע אבל המכוונים בלבם במה שמוציאין מפיהם עליהם נאמר אז תקרא ויי'
ענה תשוע ויאמר הנני אהו שאמ' דוד האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה · אימתי
תאזין תפלתי כשהיא בלא שפתי מרמה להבחים הלב ולומר דבר שאינו מכוין בלבו
· ויפץ ג' במ' ויפץ העם מעליו גבי שאול שלא כפונו ללבון לבנים ואנשי הפלגה כפנו
על עון הלבנים שאמרו הבה נלבנה לבנים וכמו שבאותה נפיצה נתבטלה בונתם
ומלכותם כך הנפיצה שנפוץ העם מעל שאול גרם לו שמיהר להקריב העולה קודם
שבא שמואל וזו היתה סבה ראשונה לביטול מלכות שאול · גם תמול גם היום שנים
הכא ואידך מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום מלמד כשלא כלו חלקם ללבון ה
הלבנים כהבאו כדי שלא יזכו כדרך שכהבא דוד · נתן ארבעה במ' הכא תבן
אין נתן לעבדיך · ואידך לחמו נתן מימיו נאמנים · בתוך ערלים נתן · ועוד אחר
בהיא' פרשה פרעה שלא נתן תבן טבע בים · ולא עוד אלא שירד לגיהנם דכתיב
בתוך ערלים נתן אל יורדי בור · כדכתיב שמה פרעה וכל המונו · אבל לחמו נתן ·
שנתן מלחמו לדל · מימיו נאמנים כדכתיב הלא פרוס לרעב לחמך וכו' · וכתיב
בתריה והיית כגן רוה וכמוצא

מים אש׳ לא יכזבו מימיו · לבנים ב׳ ותוכן לבנים תתנו · כ׳ לבנה לבנים : לבנים כפלו
זהו שדרשו שכל מה שהיו בונין ביום היה נופל בלילה וזהו לבנים כפלו · וכן באנשי
המגדל אמרו שלישו נפל ושלישו נשקע בארץ ושלישו עודנו קיים · הרעותה · שלשה
למה הרעות לעבדך כמו כן במס׳ ה׳ ובמכיהם שגג · וכן אתה תראה שנים גבי משה
שנכשו בזה הלשון הכא שאמר לו עתה תראה ורמז לו שלא יכנס לארץ · וכן לקמן
אמ׳ לו עתה תראה היקרך דברי שאמרתי לך שלא תכנס לארץ · ואידך הרעות גבי
אליהו הרעות להמית את בנה · דכמו גבי משה בא מלאך להרוג את בנו והצילו מ׳
משה בתפלתו כך אליהו החיה בן האלמנה בתפלתו · וכמו גבי משה כתיב למרום
שבית שבי · כן גבי אליהו ויעל אליהו בסערה השמימה · והנך ב׳ במ׳ הכא ואידך גבי
דוד והנך תרי׳ דאיתקש דוד ומשה כדפרשינן גבי ויאמן ·

פרשת וארא

לעיל מיניה כתיב יגרשם מארצו וסמיך ליה וידבר אל׳ים
מלמד שלא היה הדבור עמו בארצו אלא חוץ לארץ · וארא ו׳ וארא ו׳ פעמים כתיב
באבות וירא ג׳ באברהם ב׳ ביצחק א׳ ביעקב · אל׳ים בגימ׳ הוא דיין · שדבר אתו מ׳
משפט · וארא בגימ׳ יצחק כדאיתא במדרש שיצחק גרם לישר׳ שיצאו ממצרים ·
וארא אל אברהם סופי תיבות אלם · שעשו עצמם אלמים ולא הרהרו אחר מדותי ·
באל שדי · וזה אינו חוזר אלא על אברהם ויעקב · ולהם נראה באל שדי · ופרש״י מה
שבאמ׳ ביצחק והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך ונאמר בה באל
שדי · ד׳א׳ ג׳ אברהם ג׳ יצחק ג׳ יעקב באל שדי ושמי יי׳ פי׳ באו שתי שמות נראתי
להם · בשם יוד הא הבטח נס להושיבם בארץ לבטח · ובשם אל שדי הבטחתי אותם
להפרות ולהרבו׳ כי זה השם הוא על פריה ורביה · ב׳ דיעקב · ק׳ דיצחק · מ׳ דאברהם
והוא בקס והוא באתב״ש שדי לכך נראה להם בזה השם · ובר״ת א׳ דאברהם י׳ דיצחק
י׳ דיעקב עולה כ״א׳ כמנין אהיה · הרי השם בר״ת ובס״ת · וזהו חונה מלאך יי׳ סביב
ליראיו · לתת להם את ארץ כנען · לתת עולה ת״י ת״ך · רמז לשני מקדשים שעמדו
ת״י ת״ך שנים · אשר גרו בה · מנין אשר גרו בה · עמדו י׳ שבטים בארץ · נאקת באת
ב״ש טהרה בגימטרי׳ האבות · לומר לך שעלתה צעקת האבות ותפלתם · לכן אמור
ב׳ במ׳ לכן אמור לבני ישר׳ לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום · שדורש בספרי
כל מה שעשה משה עשה פנחס · משה נעשה שליח להוציא ישר׳ ממצרים · ופנחס
יהיה שליח להוציא לישראל מגלות · וכן כל הדברים שעשה משה עשה גם כן פנחס ·
לכן עולה ק׳ שבזכות אברהם שהוליד בן למאה · ויצחק שמצא מאה שערים ·
ויעקב הוליד תולדותיו ק׳ שנה יצאו · והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי · ארבעה
לשונות של גאולה · כנגד ארבעה מלכיות · ובאחרון כתיב ולקחתי כנגד אדום ועל
כן כתיב ביה ולקחתי כאדם הלוקח בחזקה שהוא קשה מכלם · והוצאתי והצלתי
וגאלתי ולקחתי בגימטריא זה עני בישראל · לא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ·
מורשה שנים במס׳ ונתתי אותה לכם מורשה · ואידך משה מורשה קהלת יעקב
שבזכות התורה ירשו הארץ כדכתיב ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו

שמרו חקיו ותורותיו ינצורו · וכתי׳ מורשה ולא אמ׳ ירושה רמז שמורישין ולא יורשי׳
שלא יכנסו לארץ · מקנה · חסר וו ועולה כמנין ת״ל לומ׳ שלסוף ת״ל שנה יצאו שנא׳
ויהי מקץ ארבע מאות שנה ושלשים שנה · וינוס ד׳ במ׳ וינוס אל פרעה ואחר עשו
בני ישרא׳ וינוס לאמר זה הדבר אשר תעשו גבי יהוידע כשהוציא בן המלך וינוס
לאמר לא תראו א״ס אחרים גבי מלך אשור בספר׳ השמרונים כשהרגו בהם האריות
בזכות משה שנעשה שליח להקב״ה לצוות על בני ישראל · ומה צווי דהתם איירי בע״ז
ההיא דמלך אשור · ובענין שפיכות דמים ההיא דיהוידע שצוה להרוג את המלך ·
אף כאן צוה משה להתרחק מע״ז ומשפיכות דמים · אסיר ב׳ אסיר ואלקנה · להוציא
ממסגר אסיר · זהו שאמ׳ על בני קרח שמקום נתבצר להם בגיהנם וזהו להוציא מ
ממסגר אסיר · הן אני ד׳ דס״מיכי הן אני ערל שפתי׳ הן אני כפיך לא״ל הן אני נשארתי
לבדי ואל יאמ׳ הסריס אני עץ יבש · משה אמ׳ הן אני ערל שפתים והקב״ה אמ׳ לו הן א
אני כפיך לא״ל כלומ׳ אל תחוש לערלת שפתיך · כי אהיה עם פיך והוריתיך · וכן ואל
יאמר הסריס הן אני עץ יבש · אל יאמר בלבו מי ילד לי את אלה כלו׳ יבטח בשם שים
בידו לרפאתו · כאשר חלה וילדה נין · ואני אקשה ועליו נאמר עם עקש תתפל ·
עקש בני מלך מצרים · השלך לפני פרעה יהי לתנין ולא אמ׳ ויהי · שא׳ אחר שתשליך
אותו אמור למטה יהי תנין כדי שישמע פרעה שעל פי דבורך יחזור לתנין ולמה א
לתנין לפי שפרעה אמר על עצמו התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו ורמז לו כשם
שזה הוא תנין · וחזר להיות עץ יבש · כך יחזור פרעה להיות עבד רמה ותולעה ·
והנה לא שמעת עד כה כה אמ׳ יי׳ כחצות הלילה · כה בחת כם לן · וב״פ לן עולה
ד״מ וכל כך מכות לקו · במצרים מ׳ ועל הים ר׳ וזהו שרמז לו לא תשמע עד שתלקה
כמנין כה כה וזהו שכ׳ לן תבה ופתי יערים · כמנין לן לן : ויבאש ב׳ ויבאש היאור ·
וירום תולעי׳ ויבאש מלמד שגם ביאור גדלו תולעים שנבאש מהם · מטתם ב׳ ויבלע
מטה אהרן את מטותם · מטה אהרן בתוך מטותם איתא במדרש שגם במעשה קרח
בלע מטה אהרן את מטותם · וכשהוציאו אז חזר ופלטם ולכך לא הוציאו פרח ועל
כן כתי׳ ויוציאו את המטת חסר לפי שבלעם · על המים ה׳ במ׳ על המים אשר ביאור
ויחנו שם על המים · כדם הצפור השחוטה על המים החיים והשמש זרחה על המים ·
ויראו את המים אדומי׳ כדם זהו שאחז״ל צריך שיתן מים כדי שיהא הדם ניכר במים
וזהו שא״זל ויראו המים אדומי׳ כדם שיהא נראה במים אודם הדם וכן במכת היאור
נראה הדם במים ובזכות המצוה שנעשה במים מצאו י״ב עינות מים · והעל ב׳ במס׳
והעל את הצפרדעים והעל אותם הר ההר כדאית׳ פרק מקום שנהגו בפסחים · מה
ראו חנניה מישא׳ ועזריה שמסרו עצמן לשריפה נשאו קל וחומר לעצמן מצפרדעים
שהצפרדעים מסרו עצמן למיתה על קדוש השם ועל כן נמלטו כדכתיב וימותו ה
הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות אבל לא מהתנורים · אבל משה
ואהרן שנאמ׳ בהם יען לא האמנתם בי להקדישני ולא נשאו קל וחומר מצפרדעים
מתו ולא זכו ליכנס בארץ ׃ ועלו ובאו בביתך

ובבית

ובבית עבדיך ובעמך הרי הקדים עבדי' לעם · ובתר הכי כתי' ובכה ובעמך ובכל
עבדיך והיינו טעמ' דבשלקו בגופן כדדרשינן מוכבה שהיו מקרקרין בגופן אז לקו
הוא והעם תחלה שהיו בעצה כדכתי' ויאמר אל עמו ואחר כך בעבדיהם · אבל כ
כשעלו נכנסו תחלה בביתו ובבית עבדיו ואחר כך בעמו · ובכה ג' ובכה ובעמך
כי בכה ארין גדול בכה יי' חסיתי · מלמד שבאו בהם הצפרדעים גדולים
· ואני בכה יי' חסיתי שאעפ' שאינו מפרש שלא היו הצפרדעים לישרא' · הקב"ה ב
בצדקתו מלטם · ולעבדיך ג' ולעבדיך י' ולעבדיך מקנה · ואידך בירמיה מה חטאתי
לך ולעבדיך בהתחננו לצדקיהו כששמוהו בבור · מלמד שאפי' אם היו מחביאים ע
עצמם תחת הקרקע שם היו באים הצפרדעי' ומשחיתי' בהם וגם משחיתים יבול ה
השדה עד שלא נשאר מרעה למקנה · חמרים · ב' במ' הכא תרי ואידך אסף עשר
חמרים מלמד שאף כאן הממעיט אסף עשרה חמרים · והך ב' והך את עפר הארץ
והך כף אל כף · מלמד שהיו הכנים מכים ומטפחים על פניהם ועל כל גופם ·
טעם הכנים · לפי שמכעו המצריים את ישרא' מלאכת במרחצאות ומתוך כך פ
נתמלאו כנים בבגדיהם לפיכ' לקו הם בכנים · ולא יכולו ג' במ' להוציא את הכנים
ולא יכולו · ויחתרו האנשי' להשיב אל היבשה ולא יכולו וירא מואב כי חזקה עליו ה
המלחמה וכו' להבקע אל מלך ארם ולא יכולו מלמד שאף אם היו בורחי' אל הים מפני
הכנים שם היו באים להם ונלחמי' עמהם · פדות שלשה במ' ושמתי פדת חסר ותרתי
מלאים פדות שלח לעמו והרבה עמו פדות · כי זה לא היה פדות שלם · אלא מפני
הערוב אבל לעתיד הרבה עמו פדות ויהיה גאולה שלימה · ויזבחו ב' במ' ויזבחו ליי'
ויזבחו זבחי תודה · ד' צריכי' להודות וא' מהם יוצא מבית האסורי' · והפלה ב' במסל'
הכא ואידך והפלה יי' את מכותך לומ' מה התם מכה בגוף אף הכא מכה בגוף ·
דלהכי כתיב הכא בהא דלאחר ה' מכות לקו בגופן בשחין שהיא מכה ששית והתם
כתיב באלף ללמד שמופלא שבדייכין קורא · וילפינן התם מהכא דומי שלקה ושכח
שאין מתרין בו דבכל מכה ג' היתה בלא התראה · ספר ב' במ' · למען ספר שמי ב
בכל הארץ · הזכירכי כשפטה יחד ספר אתה למען תצדק · כשהקב"ה עושה דין
ברשעים שמו מתעלה · וזהו נשפטה יחד · ספר שמי בכל הארץ · ששמו מתעלה ב
בכך · עודך מסתולל בעמי לבלתי רת בלעם שעל ידו איכך משלחם · דג' היו בעצה
יאסף ב' במ' יאסף הביתה עשיר ישכב ולא יאסף שמי שהיה עשיר והיה לו מקנה
רב לפי שעה שכב ולא יאסף שהכהו הברד · הירא ב' במ' הירא את דבר יי' · איש
הירא ורך הלבב · מה התם הירא מעבירה שבידו אף הכא כמי היו יראים מעבירות
שבידם מכאן אמרו עוב[redacted] שהרי כתיב הירא את דבר יי' · וסמיך ליה ו
וירד עליהם הברד ומתו · וימטר שנים במסורת וימטר יי' ברד וימטר עליהם
כעפר שאר גבי שליו מלמד שהשליו היה יורד בבא ומכה לרשעים כדרך שהברד ה
מכה במצרים · תיראון ב' במסורת כי טרם תיראון לא תערצון ולא תיראון ·
שאמר להם משה ידעתי יב

ידעתי כי עד שתבוא המכה תיראון אבל כשיהא הדוחה לא תערצון ולא תיראון ·
ויחדלו ב' במ' ויחדלו הקולו' ויחדלו לבנות העיר מלמד שגם בדור הפלגה היו מס
השם בקולות וערבבם עד שחדלו לבנות · וגם בכאן חדלו לבנות על ידי הקולות ש
שיצאו מתחת הבלות מצרים · נתך ב' לא נתך ארצה · עד נתך עליהם מים גבי שאול
המוקעים כאשר נתך חמתי על ירושלם · לומר שתפלת הצדיקים מעצרת המטר ·
כמו הכא גבי משה · ותפלת הצדיקים מוריד אותו · כמו גבי דוד שעשה דין גבי ב
בני שאול והתפלל אל השם וכפר להם וכן יכפר יי' לירושלם על ידי תפלת הצדיקים
דכתיב וכפר אדמתו עמו · ואש מתלקחת ב' במ' ואש מתלקחת ונוגה לו סביב גם ב
בכאן בתוך הברד היה האש ויוצא ממנו כצנות ומאורים · וזהו ונוגה לו סביב ·
הקולות יחדלון ומטר לא יהיה עוד · אבל לא אמר על הקולות שלא יהיו כי יהיו ב
במתן תורה · **פרשת בא אל פרעה** כשהיה אומר לו לבוא לביתו היה אומ
לו בא וכשהיה אומר לו לילך שיו המימה היה אומר
לו לך · בא עולה בגימ' ב' רמז לו ג' מכות יביא עוד עליו · שיתי ב' במסורת הכא
ואידך שיתי כליל בלך · שיתי לבך למסלה מלמד שאעפ' שלא התרה בו בבי' על מכת
חשך רמזה לו וזהו שיתי כליל בלך · ולישרא' אמ' שיתי לבך למסלה שיבינו עצמן ל
לדרך ויחפשו בבתי המצריים בימי החשך לראות כליהם שישאלום מהם כליהם ש
ו כשילכו · למען שיתי · כתיב חסר שתי קרי ביה שתי רמז לב' מכות
חוץ ממכת בכורות שסבר רמזה לו כנהכה לא שמעת עד כה · באזני בנך ובן
בנך שעד כאן ראיתי האב על הבן אי נמי כנגד ג' שהיו במצרים · עד מתי יהיה
זה לנו למוקש · זה היכו משה כדכתי' כי זה משה האיש · שלח את האנשי' האנשים
בני מ' גדלים עם קטנים · מי ומי ההולכים · אמ' פרעה למשה מה אתם מבקשים כל
כך ללכת וכי אתם סבורים ליכנס לארץ · מי ומי ההולכים ליכנס לארץ כי כלם י
ימותו במדבר חוץ מיהושע וכלב · מי ומי ההולכי' בגימ' כלב ובן נון והשיבו משה
בנערינו ובזקנינו נלך · כי לא כגזירה לא על פחות מבן עשרים · ולא על יתר
מבן ששים · רעה נגד פניכם ב' ת'הדם · שראה ככב של דם עולה לקראתם · כי חג
יי' · ד' במ' חג יי' לנו · באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג יי' הנה חג יי' בשילה
מה תעשו ליום מועד ליום חג יי' שאמרו לו כי חג יי' לנו · וצריכין אנו לאסוף כל
מה שיש לנו תבואות הארץ · והכבשים לחול במחולות ולא ישאר דבר הכל אתה צריך
לשלוח ואם איכך משלח תראה מה תעשה ליום חג יי' · ויאכל ה' במ' ויאכל כל עשב
יקום אחי ויאכל קראן לו ויאכל לחם ויאכל גבי נביא השקר שהחזיר לאיש האלהים
אשר בא מיהודה · ויאכל פרי מגדיו · מלמד שהארבה אכל כל פרי המגדים ויתרו
היה באותה עצה ובשביל שברח והאכיל למשה ניצול הימנה · וכן אותו נביא השקר
בשביל שהאכיל לאיש האלהים זכה שדבר עמו השם · וכן עשו בשביל שבא להאכיל
את אביו זכה ונתברך · בעץ שנים במסורת הכא ולא נותר כל ירק בעץ ו
ואידך ונערים בעץ כשלו · בשביל הנערים שלא
רנה

רבה לשלח שלא וכי דרך הטף לזבוח · כבשל בעץ שלא נותר כל ירק בעץ · ויסר ב'
במ' ויסר מעלי רק את המות הזה ויסר הצפרדעים ויסר מעליכו. הכתוב מלמד שעם
הצפרדעים ועם הארבה היו נחשים והיו ממיתים בהם ע"כ אמ' ויסר מעלי המות ·
זבחים ועולות ב' במ' הב ; ואידך ויבאו לעשות זבחי' ועולות בני יהוא כשהרג נביאי
הבעל ; ומה התם עשה בהם שפטי' וכשהיהם שכתן מצבת הבעל והרגם · אף הכא
במי עשה בהם וכשהיהם שפטים · וכמהו שנים במ' וכמהו לא תוסיף וכמהו לא
היה לפניו בני יאשיהו לומ' שגם אחריו לא קם כמהו · כדכתיב הכא ואחריו לא קם
כמהו · וינח ב' במ' וינח בכל גבול מצרים וינח ביום השביעי · מלמד שנח הארבה
בשבת · ד' א' רמז להא דאיתא בתענית מתריעין ומתענין על הארבה בחול · אבל
לא בשבת · וזהו וינח בכל גבול מצרים · אפי' אם נח הארבה בכל הגבול אעפ"כ וינח
ביום השביעי ; לך מעלי : מעלי בני' בפסח רמז שבפסח יצאו · אל תוסף · ב' במ' אל
תוסף ראות פני · אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה ; ש"ל תהי קללת הדיוט קלה ב
בעיניך בשביל שאמ' לו ש"ל תוסף ראות פני כי ביום ראותך פני תמות אמר לו השם
בעת מותו אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה · לא אוסיף ג' הכא ואידך לא אוסיף
עוד להכות · שרמז לו שכבר כלו המכות · ולא יוסיף להכותו אלא מכת בכורות ש
שהיתה על ידי השם לבדו · גם האיש משה ס"ת השם בהפך ומשה רמז שנכתבה ג
גדולתו · ומת כל בכור : ג' פ' בכור בפסוק חוץ מבכור בהמה כנגד בכור לאדם ;
ובכור לבהמה וגדול הבית · ש"ל משה וש"ל אהרן בארץ מצרים לאמר וסמיך ליה החדש
לומ' שראש בית אב אומר מקודש · ד' אל משה ואל אהרן החדש לומ' שעדיין החדש
בשירה בקרובים במשה ואהרן · ראשון הוא לכם וסמיך ליה דברו שאין מקדשין אלא
בבית דין הגדול ; החדש הזה לכם הפסוק משולש יש בו שלשה פעמים חדש · וכן
בין כל אחד ואחד ג' תיבות ; לומ' באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים ולחדשים
וחשבון חדש בגימ' לרגלים · לכם אותיות מלך · ניסן בגימטריא למלכים · מתחילין
עבור החדש בג' לכן שלשה פעמים חדש בפסוק ונושאין ונותנין בה' · שאלו השלשה
פעמים חדש · שנים מהם חדשי חדשים שהם חמשה · וגומרין בז' שארבעה פעמים
כתיב עוד חדש בפרשה וכשתסיר שלשה פעמים חדש שבפסוק ישארו שבעה תיבו'
דשבעה עולין לעיבור השנה · לחדשי השנה ב' במ' ראשון הוא לכם לחדשי השנה · ש
עולת חדש בחדשו לחדשי השנה · מכאן דרשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה ש
שבאחד בניסן מתחילין להביא מתרומה חדשה דהיינו ראשון הוא לכם לחדשי השנה
דהוא ניסן ; איש לפי אכלו בגימ' אכל כזית לומ' לך שאם אכל כזית יצא · תכוסו ש
על השה · שה תמים שצריך שני שיים ; אחד זכר לפסח ואחד לחגיגה · ששה פעמים
שה בפרשה כשתצרף עמהם מן הכשבים רמז שאין בוחנין משה שלאים מבוקרין
ואכלו את הבשר הפסוק מתחיל ומסיים באכילה על מרורים יאכלוהו רמז שצריך
שתי אכילות · אכילת פסח ואכילת חגיגה · יאכלוהו ארבעה פעמים במסורת
שנים בעניני דפסח ואידך אהרן ובניו יאכלוהו בעזריה דתלואים מה

מה התם כצאו ומפתח אהל מועד לא תצאו · הכא נמי ואתם לא תצאו איש מפתח
ביתו ואידך כי מאספין יאכלוהו · דאיתקש גאולה אחרונה לגאולה ראשונה ·
מבושל שנים במס׳ ובשל מבושל · ולא אקח ממך בשר מבושל גבי חפני ופנחס לומ׳
שהיו מחללין קדשי השם בכל דבר · אף לבשל הפסח · כי אכלו אותם בכל אשר חפץ
לכם · וככה שנים במ׳ וככה תאכלו אותו וככה יהיה בעיר גבי עזרא כשהשביע ה
לבני הגולה לעזוב המשא · דאיתקש ביאה שניה לביאה ראשונה כמו שדרשו ראוי
היה ליעשות להם נס בימי עזרא כמו שנעשה בימי משה אלא שגרם החטא · חגורים
שלשה במ׳ מתניכם חגורים ואידך בענין פסל מיכה ושש מאות איש חגורים · וזהו
שדרשו שפסל מיכה עבר עמהם בים שאף כשהיו חגורים לילך היה הפסל עמהם ·
ואידך בדניאל והנה איש לבוש הבדים ומתניו חגורים לומ׳ שאעפ׳ שהיו בהם רשעים
צדיקים שבהם דומין למלאכי השרת · בחפזון ב׳ במ׳ ואכלתם אותו בחפזון · ואידך
כי בחפזון יצאת ממצרים · כי לא בחפזון תצאו וזהו שדרשו דלאו בחפזון בישרא׳
הוה דכתיב כי לא בחפזון תצאו · יאכלוהו וסמיך ליה של תאכלו · לומ׳ שיאכלוהו דוק׳
לשם פסח ולא לשם אכילה גסה · בראשון חסר וו · עד ששה שעות מותר להשהות ח
חמץ · בערב תאכלו מצת חסר וו · ששה ימים רשות לאכול מצה · אך ביום הראשו׳
תשביתו · אך בגימ׳ חובה · שאין חובה אלא ביום הראשון · לא תותירו ממנו עד ב
בקר · עד בקר בגימ׳ הוא השני · ליתן בקר שני לשריפתו · והיה הדם לכם בני׳
המילה שבאותו לילה מלו · לאת כתיב חסר וו לומר לך שמילת יצחק עד מילת מ
מצרים היו ארבע מאות ואחד ושלשים שנה · ולא יתן שלשה במסורת הכא ולא
יתן המשחית לבא של בתיכם לנגוף ואיד׳ ולא יתן עליה לבונה גבי חטאת שבזכות
הקרבנות ניצולו · ואידך גבי סוטה לא יתן עליו שמן שבזכות הנשים הצדקניות
יבוא מהם · וזו שלא עשתה כמעשיהם לא יתהדר קרבנה · בחצי הלילה שלשה
במסורת הכא ויהי בחצי הלילה ואידך ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש לומר שנס ב
כאן חרדו חרדה גדולה · ואידך גבי שמשון ויקם בחצי הלילה בעכייבא דעזה ·
לומר לך שהקדוש ברוך הוא עושה נס לצדיקים בחצי הלילה · משכו וקחו
לכם כאן רמז לבהמה דקה שנקנית במשיכה · משכו בגימ׳ מן עבירה · שלא ·
יביאו מן הגזל · והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות · ובנתינה כתיב ונתנו
אל שתי המזוזות ואל המשקוף · הקדים מזוזות למשקוף לומר שאם שינה הסדר יצא
מן הדם בגימטריא דמי מילה · ויעשו כן עשו · שתי עשיות אחת לפסח ואחת
למילה · קומו צאו · ב׳ במסורת קומו צאו מתוך עמי קומו צאו מן המקום הזה
גבי לוט · מה התם הוציאום המלאכים בעל כרחם · אף כאן נמי · למהר שלשה
במסורת הכא למהר לשלחם מן הארץ וכצבאים על ההרים למהר · למהר שלל חש
בז · שמצריי׳ היו ממהרים לשלחם כצבאים · וישראל היו ממהרים לשלול שלל ולבוז
בז · וינצלו את מצרים בגימטריא עשאוה כמצודה שאין בה דגים · צרורות על

צרורות שכים במסורת צרורות בשמלותם צרורות כאלומות רמז לאלומות שיכבשו פניהם בשמלה׃ סכתה ב׳ חסרים מרעמסס סכתה ויעקב נסע סכתה׃ שבזכות יעקב יצאו ממצרים׃ שמורים ב׳ במ׳ ליל שמורים שמורים לכל בני ישראל שחלק הקב״ה ליל ט״ו לשנים׃ חציו ליציאת מצרים וחציו השני לגאולה לעתיד לבא׃ וכל ערל לא יאכל בו׃ וסמיך ליה תורה אחת׃ רמז לקל וחומר שפסח משה במעשה העגל מה פסח שהוא מצוה אחת אמרה תורה וכל ערל לא יאכל בו׃ חוצה ג׳ במסורת מן הבשר חוצה הן אראלם צעקו חוצה׃ כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה׃ פי׳ חוץ לבתים היה הקב״ה מגרעם והורג בכוריהם על כן צעקו חוצה׃ אבל בבית לא נתן המשחית לבא על כן לא הוציא מן הבשר חוצה שלא לצאת בחוץ׃ ואז ד׳ במ׳ ואז יקרב לעשותו ואז תשכיל ואז ירבו את עונם ואז חיל מלך בבל צרים על ירושלם׃ לומר ואז כשיקרב להקריב קרבן אז יצליח וישכיל וכן ואז כשחיל מלך בבל צר על ירושלם ואז ירצו את עונם למועדה מלא וו׳ לומר לך ששה ימים בשבוע חייב בתפילין׃ ויש ו׳ ימי מועד שאין בהם תפילין והם פסח עצרת ראש השנה ויום הכפורים סוכה שמיני עצרת׃ פאריך חבוש׃ בגימ׳ אלו תפילין׃ והיו לך לאות על ידך בגימטריא זרוע שמאל׃ תורת יי׳ בפיך בגימ׳ זה הוא קרית שמע׃ הוצאך חסר יוד שבמכת עשירית הוציאן׃ ונתנה לך׃ ב׳ תגין על ההא לומר לך אם תשמור ה׳ חומשי תורה יתנה לך׃ מימים ימימה׃ ג׳ במ׳ מועדה מימי׳ ימימה׃ מימים ימימה תלכנה בנות גבי בת גלעד׃ חג יי׳ בשילה מימים ימימה ועלה האיש מעירו מימים ימימה גבי אלקנה והעלת לנו מימים ימימה גבי שמואל והיינו שדרשו מימים ולא כל ימים למעוטי שבתות וימים טובים׃ והיינו דכתיב ימימה גבי חג יי׳ וכן גבי אלקנה ושמואל שהיו עולין ברגל וכן מימים ימימה דכתי׳ גבי בת גלעד דנשים נמי פטורות מן התפילי׳

וכל פטר שגים במס׳ וכל פטר חמור תפדה בשה וכל פטר שגר בהמה כדאיתא בבכורות פרה שילדה כמין חמור וחמור כמין סוס פטורי׳ מן הבכורה שנאמ׳ פטר חמור׃ פטר שגר ב׳ פ׳ עד שיהא היולד והנולד חמור׃ הקשה ב׳ במס׳ ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ואידך מי הקשה אליו וישלם שדורש במדרש זה הפסוק על פרעה׃ והיה לאות על ידכה ה׳ תגין על ההא כנגד ה׳ פרקים עד הפרק שמניחין בו תפלין ולטוטפות בין עיניך בגימט׳ אלו ארבעה בתים׃

פרשת ויהי בשלח

את העם בגימ׳ גם ערב רב׃ ויסב אלהים את העם דרך המדבר שערך להם שולחן והיכן לאכול כד״א היוכל אל לערוך שולחן במדבר׃ וחמושים מזויינין על שם חמשה כלי זיין הנזכרים בפסוק מגן וצנה ורומח וחנית ומקל יד׃ השבע השביע ב׳ במ׳ הכא ואידך גבי שאול כי השבע השביע את העם כדדרשינן הכא מלמד שהשביע את אחיו שישביעו לבניהם אף התם נמי השביע לעם שישביעו אף לאותם שלא היו שם כשהשביעם ולכך נלכד יהונתן אעפ׳ שלא שמע את השבועה׃ ולילה בעמוד אש׃ ולילה ג׳ במ׳ הכא ואידך ולילה אור בעדני ולילה כיום יאיר׃ ולילה ולא דומיה לי ולילה באים להרגך ולילה נלילה

יאיר

יחוה דעת וזהו ולילה בא׳ להרנך שבליל ז׳ השיגים ובאים להרגם ולילה אור בעדני
וביום יאיר לי בעמוד אש עכ׳ ולילה ולא ד ומיה לי גאו׳ דוני לבכיו שיגה ולילה ללילה
יחוה דעת שלילה זה מחוה דעת לליל מלחמות סיסרא שהיתה ג׳כ׳ בלילה שנא׳ הכוכבי׳
ממסלותם נלחמו עם סיסרא׳ ואימתי כוכבי׳ נראין בלילה׃ לא ימיש עמוד הענן
יומם ועמוד האש וגו׳ שעמוד האש משלים לעמוד הענן ומדכתי׳ לפני העם ולא כ
כתיב מלפני העם׳ משמע שלפעמים היו שניהם לפני העם׃ לא ימיש ב׳ במסור׳
הכא ואידך ביהושע לא ימיש מתוך האהל׃ כמו שהעננים היו משלימים זה לזה כך
עשה יהושע משכי׳ בבקר עד עמוד האש ללמוד ובערב הקדי׳ ולמד עד עמוד הענן
והיכו לא ימיש כמו שהעננים לא משו כך יהושע לא מש מתוך האהל ועל כן זכה ש
לילך לפני העם׃ נכחו ב׳ במ׳ נכחו תחנו על הים כי נכחו יצא ביחזקאל גבי הבא
בשער שנכנס לא יצא כדכתיב לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא׃ אף
כאן פרעה ואילו הדרך אשר נכנסו בים לא יצאו בו אלא מצד אחר כדאית׳ בפסחים
שאמרו ישרא׳ כמו שאנו עולין מצד זה כך הם עולי׳ מצד אחר׃ אמ׳ הקב״ה לים ופלטן
לצד שיצאו בו ישראל׃ וחזקתי ב׳ הכא ואידך וחזקתי את זרועות מלך בבל׃ ש
שהקב״ה מחזיק לב הרשעים לטורדן מן העולם׃ ויהפך ב׳ הכא ואידך ויהפך להם
לאויב שפרעה נהפך להם לאויב׃ ביד רמה ב׳ הכא׃ ידך והנפש אשר תעשה ב
ביד רמה בפ׳ שלח לך אנשים גבי ע״ז מלמד שפסל מיכה עבר עמהם כמו שדרשו
ועבר בים צרה׃ ופרעה ב׳ במ׳ ופרעה הקריב ופרעה חולם כאשר כבדו את לבם
מצרים ופרעה הלא כאשר התעולל בהם׃ פי׳ אעפ׳ שפרעה חלם ופתר לו יוסף ח
חל׳ ומותיו לא זכר לו זו הטובה ופרעה הקריב להלחם עם ישראל על כן התעולל בהם
הקריב ב׳ במ׳ ופרעה הקריב׃ הקריב את קרבנו כיון שבא לפני בעל צפון הקריב
קרבן לו׃ והנה מצרים נוסע אחריהם׃ זה עוזא שר של מצרים׃ ולכך אמרו עזי ו
וזמרת יה עמד כנגד שר של מצרים׃ תחרישון ב׳ הכא ואידך מי יתן החרש ת
תחרישון שא״ל להם משה מי יתן החרש תחרישון כי יי׳ נלחם לכם ואין לכם לצעוק
אלא תחרישון ותהי לכם לחכמה כי תבטחו ביי׳׃ מה תצעק אלי רמז לו אתה עתיד
לצעוק אלי מ׳ יום כהדר להתפלל על ישרא׳׃ וה׳ תיבות על אחותך מרים אל נא רפא
נא לה׃ כי עת לקצר ועת להאריך אבל עתה אין עת להתפלל כלל אלא דבר אל בני
ישרא׳ ויסעו׃ הרם ג׳ במ׳ הרם את מטך כשופר הרם קולך מלמד שהמים וערבב
אותם בקולות ואידך ואתה הרם לך גבי אלישע בשנף הברזל׃ כמו הכא נעשה נס
על ידי המים אף התם נעשה נס על ידי המים׃ ובקעהו בזכות ויבקע עצי ע
עולה ובזכות בקע לגלגלת קרי ביה בקע וזהו בבזה הנס נבקע המים׃ ויאר ב׳
במסור׳ ויאר את הלילה׃ אל יי׳ ויאר לנו וזהו ויהי הענן והחשך למצרים שלא כר ע
עמוד הענן כמו שאר הלילות׃ אלא היה הולך לאחוריהם כדי להחשיך למצרים׃
אבל לישראל היה אור דכתיב אל יי׳ ויאר לנו׃ ויולך ד׳ במ׳ ויולך יי׳ את הים ויולך
ד׳ אותם שנתכה גבי אלישע כשהכה לעבדי מלך ארם בסנורים לומ׳ שגם ו

שגם מצריים תוכו בבכורים · ואידך ויקח כבתראהדן וילך אותם בבלה ואידך גבי
שארית הגולה שחשבו עיניהם מהגלות כאלו הוכו בסנורי' · זה של זה ב' דקמייתא ולא
קרב זה של זה וקרא זה של זה ואמר קקק שבקשו המלאכים לומ' שירה ואמ' להם הקב"ה
מעשה ידי טבועים בים ואתם אומרים שירה וזהו ולא קרב זה של זה אותם שנאמר
בהם וקרא זה אל זה · ברוח קדים שבים בגו הכא ואידך ברוח קדים תשבר אניות
תרשיש · מלמד שנשתברו כל אניות שבים כשנבקע · באשמורת הבקר ב' · הכא
ואידך ויבא בתוך המחנה באשמורת הבקר גבי שאול בהלחמו עם אנשי יבש גלעד
שהיא עת רצון שהקב"ה עושה בה נס לצדיקים · וישקף ב' הכא ואידך וישקף על פני
סדום כמו שלשם נידונו באש וגפרית כך נדונו כאן · וישקף אבימלך וישקף ארונה
וירא את המלך כמו שהיה אבימלך מלך פלשתים כך היה ארונה מלך כדכתי' את
הכל נתן ארונה המלך למלך · ויהם ב' במ' ויהם את מחנה מצרים ויהם יי' את סיסרא
לומ' כמו שכאן היה עמוד הענן יורד ומלחלח את הקרקע ועושהו טיט · ועמוד
האש מרתיחו והיו טלפי סוסיהן מתמוטטות · כך היה סיסרא וכמו שלשם גרפם נ
נחל קישון · כך כאן פלטם הים ליבשה · וינהגהו בכבדות על שאמ' תכבד העבודה
לפנות בקר · ב' הכא ואידך יעזרה אלהים לפנות בקר · שעזרם ש"ם לפנות בקר ·
לאיתנו אותיו' לתנאו שהתנה הקב"ה על הים במעשה בראשית שיבקע לפני ישראל ·
חומה מימינם ומשמאלם חמה כתי' חסר שהקב"ה נתמלא עליהם חימה על פסל מיכה
שעבר בים והיינו דכתי' ועבר בים צרה ס"ת רמה שהוא בגימט' פסל מיכה ואז ישיר
ב' · ואידך אז ישיר ישראל לומ' אעפ' שלא הזכיר שם משה אמ' גם הוא אמ' שירה כמו
בכאן של' שלא הזכירו שלקה ע"י המים · אז ישיר אמ' בלשו' שנתרעמתי ומאז באתי
של פרעה באותו לשון אתחיל לשבח ולקלס · ישיר יוד שיר שי' שירות ישיר · באר
האזינו יהושע דבורה חנה דוד שלמה חזקיה ושירה לעתיד · אשירה ב' הכא ואידך
אבכי ליי' אבכי אשירה כמו בכאן טבעו בים סוף · גם לשם נחל קישון גרפם ואידך
אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו על שם גפן ממצרים תסיע · עזי ב' הכא ואידך
בהלל ואידך עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה ·
זהו שא"זל שמים מתוקים היו נוזלים מקרקע הים ושאבו מים בששון · מרכבות ד' במ'
הכא ואידך ואת מרכבות השמש שרף באש גבי יאשיהו כשביער עבודה זרה מלמד
שפרעה ואילו היו מציירין עבודה זרה שלהם בבגדיהם ואידך גבי שבנא מרכבות
כבודך שהלך להשלים עם סנחריב ולעבוד עבודה זרה אבל אני לא ידעתי נפשי
כתיב עבודה זרה אלא מרכבות עמי נדיב כדכתיב רוכב שמים בעזרך · ומבחר
ב' ומבחר שלישיו ואידך ומבחר בחוריו ירדו לטבח שלאחר שטבעו בים ירדו לטבח ·
איבריהם בסלעים שבים · במצולות ב' ירדו במצולות ואת רודפיהם השלכת ב
במצולות במחשכים במצולות שהיו במחשכים במצולות כדכתי' ויהי הענן והחשך
בכח ארבעה במ' נאדרי בכח · ואידך הרימי בכח קולך דאיתקש גאולה אחרונה
לראשונה · ואידך איש חיל בכח קול יי' בכח זה הוא   שאמרו ב

שאמרו שמדמין אותו לבריותיו · קמיך ב׳ תהרוס קמיך שאין קמיך עולה תמיד לפ׳
תהרוס קמיך · תשלח ה׳ תשלח חרונך · מבצריהם תשלח מלמד כמו שלקו הם על
הים כך לקו במצרים והרס מבצריהם ואידך שלח תשלח את האם · תשלח רוחך ·
יבראון · אבל ישראל עברו ביבשה בים כדכתיב תשלח קציריה עד ים · ומכל מקום
לא כבשו לארץ כדכתיב שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך · ששלח האבות
מעל פניו והמיתם במדבר ולקח הבנים והכניסם לארץ · ומכל מקום יש להם חלק
לעולם הבא כדכתיב תשלח רוחך יבראון · וברוח ד׳ במ׳ וברוח אפך · וברוח שפתיו
ימית רשע · וברוח בער שברוח ממית הרשעים ומבערם ואידך וברוח פיו כל צ
צבאם שאלו הוא מבער ברוח ואלו בורא ברוחו · בלם ים ג׳ קפאו תהומות בלב ים ·
דרך אניה בלב ים · ופי׳ ישראל הלכו בים בדרך ישרה ושלולה כדרך האניה בלב ים ·
כדכתי׳ דרך לעבור גאולים אבל מצרים הלכו מטורפים בלא דרך והיו כשוכב בלב
ים · צללו ג׳ ה׳ ב׳ ואיד׳ לקול צללו שפתי · ויהי כאשר צללו שערי ירושלם לומ׳ שהביא על
מצרי׳ קולות וחרב · קולות דכתי׳ לקול צללו · וחרב · מה צללו דהתם דכתי׳ אם תשנו
יד אשלח בבם · אף הכא קולות וחרב · ויאמינו ב׳ ויאמינו ביי׳ ויאמינו אנשי נינוה
ביי׳ כדאית׳ במדרש לא נשאר עד אחד שלא נשאר אלא אחד והוא פרעה והלך בנינוה
ומלך שם וזהו ויאמינו אנשי נינוה ביי׳ · נזכר למה שראה במצרים ועל הים:
ובמשה ב׳ ובמשה עבדו וידבר העם באלהים ובמשה · לומר לך החולק על רבו כחולק
על השכינה והמאמין בדברי חכמים כמאמין בשכינה · נחית · ב׳ במ׳ נחית בחסדך
נחית כצאן עמך · מה הרועה מרעה בצאן כל אחד לפי המרעה הראוי לו · כך היה
הענן מכוה אותם כל אחד לפי מהלכו · הגדול לפי גדלו והקטן לפי קוטנו · ומה ה
הרועה מרבין הצאן בנהרים שלא יכם שרב ושמש · כך היו מוקפים בעננים שלא
יכם שרב ושמש · עם זו גאלת ב׳ עם זו קנית עם זו יצרתי לי · שעם זו קנית כשגאת
אותם וכאלו יצרתם אז בריה חדשה · באלים · ב׳ במ׳ מי כמוך באלים · חכמים ב
באלים · דורשו על פי׳ שעושין אותה תחת האילנות כמו תחת האלה ורגילין לעשותה
שיש לה צל כי יש אשרות שיש להם פירות · ואין להם צל · ואלה יש לה צל ואין לה פ
פירות · אבל הקדוש ברוך הוא צלו נאה · ופירותיו ממותקים ויש לו צל והיינו ד
דכתיב בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי · אחז שנים במסור׳ אחז בקרנות
המזבח · חיל אחז מלמד שאחזו חיל ורעדה והוצרך לאחוז בקרנות המזבח ועוד חד
מליסבא אחריכא שמאל בעשותו ולא אחז · לשבתך שלשה במ׳ מכון לשבתך
פעלת ואידך בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים וחבירו זהו שאחז״ל ב
בית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקד׳ של מעלה · מכון לשבתך פעלת יי׳ ב׳ ה
בניתי בית זבול לך מכון לשבתך כנגדו · לשבתך בגימטריא שו ירושלם בנין ·
ידיך יוד יתירה בשביל עשרה נסים שנעשו במקדש ובשביל עשר קדושות ש
שנתקדשה הארץ · יי׳ ימלוך · פסקי׳ לומר לך כשיבא העת שיאמרו יי׳ מלך יי׳ מ
מלך יי׳ ימלוך לעולם ועד · אז תפסוק

אז תפסוק מלכות אדום · משה הקדים יי׳ למלכות ודוד הקדים מלכות ליי׳ שנאמר
ימלוך יי׳ לעולם לפי שביים ודרך רשעים יעות · לא רצה להזכיר השם על הרעה ·
ויסע בב״א ויסע משה ויסע כצאן עמו מלמד שהיו מוצאים שם אבנים טובים
בקרקעית הים והסיעם משה בעל כרחם כצאן הזה שהרועה מסיעו מעדר לעדר ·
ועוד רמז באיוב ויסע כעץ תקותי שעל ידי פרעה שהיה עמו כגנבתו כעבודת פ
פרך נפרע לו מדה כנגד מדה שנא׳ ויסע כעץ תקותי · מרתה שנים במסורת
הכא ויבאו מרתה ואידך כי מרתה בירמיה ו מה התם היו ממרים ביי׳ אף הכא כ
כמי · חק ומשפט · שלשה במ׳ הכא חד ואידך ביהושע וישם לו בישר׳ חק ז
ומשפט בשכרת ברית עם ישראל ללמד בישראל חק ומשפט בעזרא מה התם נתנו
להם חקים ומשפטים אף ביהושע כאלו בו ביום ניתנה להם התורה שקבלו לעבוד
את יי׳ · וכן בעזרא כתחלה להם כתב של תורה · שם שם לו חק ומשפט · זה פרה
אדומה שכשם שזה המר ממתיק המריר כך פרה אדומה מטהרת הטמאים ומטמאה
הטהורים · שם בגימטריא פרה אדומה · מחלה אותיות הלחם אותיות המלח
לומר לך ששמונים וארבעה מיני חלאים תלויים במרה ופת במלח וקיתון של מים
מבטלתן ולכך סמך לו עיכות מים · רפאך רפואה · שרפואה שבידי שמים באה
בגופי ושבידי אדם באה בקושי · על כן ורפא ירפא ו בגמ׳ · שין בגי׳ הבכה ובקרא
שיני על שם יוד דברות שכתבו בו · לשובע ד׳ במ׳ באכלנו לחם לשובע ואכלתם ל
לחמכם לשובע נדה שלא להם לשובע מלמד שגם במצרים זימן להם הקב״ה ספוקיהם
כמו שדרשו רז״ל הדגה אשר נאכל במצרים חנם · וכי תעלה על דעתך שנתנו להם
במצרים חנם אפילו תבן לא נתנו להם וכו׳ אלא שהקב״ה היה מזמין להם דגים ב
בבריכם · וזה הוא נדה שלא להם לשובע · אנסנו הילך בתורתי שלא ניתנה ה
התורה אלא לאוכלי המן · והיה משנה · כל מצוה השבת כפול · שני כבשים
שתי כברים · שתי כרות · זכור ושמור · בשמעו שלשה במסורת הכא ואיד
וירא בצר להם בשמעו את רנתם ואידך בשמעו את דברי האלה הזאת · בשביל ש
שבר להם שלא היה להם לחם לאכול · ובדין התלוננו שמע תלונותם אבל מי שהוא
בשלום · ובשמעו את דברי האלה יתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי לא ישמע לו יי׳
ויהי כדבר אהרן ולא משה כי בזכות אהרן היו העננים לכך סמך והנה כבוד יי׳
נראה בענן · השליו שנים במסור׳ הכא ותעל השליו · ויאספו את השליו ל
לומר שגם בכאן אספו ממנו הרבה אלא שספק ולכך חזרו והתלוננו עליו · זה
הדבר אשר צוה יי׳ בזה הפסוק יש אלפא ביתא · לומר לך כל המקיים את התורה מ
הקב״ה מזמין לו פרנסתו בלא טורח כאוכלי המן · מחספס בגימטריא עגלה
לומר שהיה המן כבלע בר״נח אברים · ויותירו שנים במסורת הכא ואידך ויותירו
כדבר יי׳ ו ויותירו אנשים ממנו התם שהותירו כדבר יי׳ נשתלחה בו ברכה · והכא
שעברו על דבר יי׳ והותירו נשלח בו קללה · וירם תולעים · וירם שנים בתנך
אחד וירם כבוד יי׳ אלהי ישראל יד
שבעת

שבעו וירם לכם · וירם תולעים ויבאש · וירם לכם · זה גבות הרוח ולכך כבתלקה
שכינה שבא׳ וירם כבוד שאי׳ ישרא׳ דאמרי׳ בפר׳ק דסוטה כל מי שיש בו גבות הרוח
כאלו דוחק רגלי השכינה וחד וירם תולעים שאם רם לבבו שיש בו גבות הרוח ירום
תולעים · וזהו שסיכו מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה · וכמס ב׳ הבא ואידך
שכיו יחרוק וכמס שהיה המן כימם וטותין ממנו החיות ואומות העולם צדין אותן
ואוכלין וטועמין בהם טעם מן והיו חורקין את שיניהם וכתב על טובתם של ישרא׳ ·
שבתון שבת קדש הקדיש שבתון לשבת · ולא כ׳ קדש · ובפרש׳ ויקהל הקדיש קדש
לשבת יהיה לכם קדש שבת שבתון לי״י לומר שמוסיפין מחול על הקדש כבניכתן ו
וב׳ מאתו שצריך שביתה קודם שיבוא עיקר הקדושה · ולאחר שיבוא הקדושה · וכן
במקום אחר כאמ׳ את שבתותי תשמרו הקדיש שבת לשמירה ובמקום אחר הקדיש
שמירה לשבת כההיא דתנן לא יצא החייט במחטו שלו סמוך לחשיכה · ושמירה אחריו
שאסור ליהנות ממעשה שבת כגון לרחוץ שצריך שכתחמם לצורך ישראל · אל יצא
ב׳ במ׳ הבא ואיד׳ אל יצא פליט מן העיר איש אל יצא בגאו הכוס אל יצא איש ממקומו
היכנו חוץ לד׳ אמות לפי שיצא חוץ לתחום · אל יצא פליט מן העיר היכנו תחום שבת אל
יצא איש בגאו הכוס רמז לבית דין לוקין על עירובי תחומין דבר תורה · ורמה שבים
במ׳ ורמה לא היתה בו · ורמה תכסה עליהם · לומ׳ לך שאין תרמה שולטת במתים ב
בשבת ואין רימה שולטת באוכלי המן כדאיתא בהמוכר את הספינה · ואם הבתש
וכמה ב׳ במס׳ הבא ואידך ואם הוא אבי כנען ואם לאדוני המלך · ואם ישכבו שנים ו
ואם להם כדאיתא ביומא שהמן היה מברר הכל אם כשאת תוך ג׳ חדשים וילדה כספק
בן ט׳ לראשון או בן שביעי לאחרון בבית מי שנמצא העומר שלו היה אביו וזהו אם
ישכבו שנים ואם להם היה מתברר על ידי ואם השמש וכן אם זרק לה קדושין ספק
קרוב לו ספק קרוב לה אם נמצא עומדת בביתו היה קרוב לו ואם נמצא בבית א
אביה היה קרוב לו וזהו ואם לאדוני המלך · שדורש בסנהדרין על קדושי׳ ואם ה
השמש שהיה מתברר על ידו וכן גבי עבד כנען · זה אומר שלי הוא בבית שנמצא
עומרו שלו היה · וזה הוא ואם הוא אבי כנען · אדוני אבי הר״אש ז״ל · לאחד · ב׳
במסורת · הבא שני העומר לאחד · ואידך בכה תעשה לאחד במספרם · כל אחד
היתה מנחתו עשרון אחד וכבש הבא עם העומר היתה מנחתו שני עשרונים ·
ואיתא במדרש אחד לכבש האחד ; היתר להקדוש ברוך הוא שהוא אחד
וכן כמו תעשה לאחד במספרם · כמו שעשיתם לכבש כן תעשו · עשרון לאחד יתר
להקדוש ברוך הוא · ללקוט · שנים במס׳ הבא יצאו מן העם ללקוט · ותקם ללקט · ית
מזהתם ילפינן ב׳ לקט · ג׳ איכו לקט · אף הבא שנים לקטו ביום הששי · ומצאו ביום ן
השבת · יצאו ללקוט השלישי ולא מצאו · ותירותי · שנים במסורת בפרשת
אלה תולדות · למען יראו את הלחם · ראשי תיבות אליה · לומ׳ שיהא שמור עד ש
שיבא אליה · והבא שנים במסורת הבא ואידך והנה אל הסלע דבגדעון · מה התם
בתעכל מאליו גם המן כבלע באיברים ונתעכל מאליו · והעומר ח

והעומר עשירית האיפה שתך והעומר לפר' האך רמז שיאכלו המן עד שיקריבו ה
העומר ׃ תריבון ג'מס תריבון עמודי האתם תריבון לבעל׃ אם לאל תריבון ובאו
מריב כלשון צו׳ וחנו אם תריבון לבעל׃ למים ה׳ ויצמא שם העם למים רפיתי למים
הוי כל צמא לכו למים והדריהם שלא בעידיהם למים ׃ לא צמא למים ׃ פירוש אם
יצמאו למים שהדריהם שלא בעידיהם ולא מצאו מים ׃ לכו למים דהיינו תורה ו
ויתרפאו למים ולא יהיו לא רעב ללחם ולא צמא למים׃ העליתנו כ'כמו למה העליתנו
ממצרים המעט כי העליתנו במחלוקתו של קרח למו' שאותם עצמם הם שדברו ב
בכאן׃ ומתוק כ'כמו כפרשת וישב׃ אם אין ד'כמו היש יי׳ בקרבנו אם אין ׃ אם אין א
אתה דבר גבי אבשלום כשיעץ לו לצאת למלחמה עם דוד ׃ אם אין אתה שמע לי ו
היש בה עץ אם אין׃ פי׳ אני אמרתי כי היא ארץ טובה ורחבה ׃ אם אין אתה שמע לי
ושלחת מרגלים לראות אם יש בה עץ אם אין ׃ מייך שאתה צריך להלחם כההיא אם
אין דאבשלום דאיירי במלחמה כמו שאמרו רבותינו אם לא שלחו מרגלים לא היו צ
צריכין לכלי זין וכן בכאן בשביל שאמרו היש יי׳ בקרבנו אם אין בא עליהם עמלק׃
ברפידים ׃ ברף ידים׃ שרפו ידיהם מן המצות׃ עם ישראל ברפידים בגימ' רפו
ידיהם מן המצות ׃ וצא כ'הכא ואידך וצא השדה׃ שאמר לו לצאת חוץ לעכביו ׃
אמונה עד בא השמש שהזכיר זכות אבות׃ אמונה זה אברהם ׃ דכתיב והאמין ביי׳
עד בא זה יצחק דכתי' ביה ויצחק בא מבא ׃ השמש זה יעקב דכתיב ביה וילן שם כי
בא השמש ׃ זכרון בספר ושים באזני ר"ת זכוב שרץ אחר דמן של ישראל כזבוב ׃
מחה אמחה בגימט' זה המן ׃ אמחה כ'כמו הכא ואידך במשל מה התם נמחו כל
אשר בארץ ׃ אף עמלק צריכין למחותו שלא ישאר לו שום זכר ולכך כענם שאול
שהשאיר לו שום זכר ׃ כסי ב'כמו הכא ואידך ואל עמים ארים נסי׃ מה התם שם
מיתם כיון וכבש על הגבעה אף כאן נס מתם ׃ שקרא להכה' כסי ודגלי׃ כי יד ׃ יוד
של כי ויד בגימ' דוד ׃ מדר דר בגימט' לימות המשיח ׃

פרשת וישמע יתרו

אמרו רבותינו ששמע קריעת ים סוף ׃ שכשנקרע
הים כהם כהמה גו׳ ולה עד ששמעו כל מלכי מזרח
ומערב ׃ והו שכאמ' ויכהום עליו כבהמות יכ ו׳ ומיו גם כן ששמע מלחמת עמלק ׃
וישמע יתרו כהן מדין חתן בגימ' והנה קריעת הים ומלחמת עמלק ׃ יתרו בגימט'
כומר היה לעבודה זרה ׃ ונגי' התורה׃ שהיה כומר לע"ז ובא להתגייר ולקבל התורה
לשון אדוני אבי הרא"ש ז"ל׃ שם האחד גרשם כי אמ' גר וכו' ושם האחד שיעזר כי אלהי
אבי בעזרי וגו' ואין כתיב כאן כי אמר ׃ איתא למימר אבי אמר דלעיל קאי על ב
גרשם כתיב כי אמר כי יש דרש במדרש כשנתן יתרו בתו למשה הוצרך להתנות
שיהיה הבן הראשון לעבודה זרה ׃ ולכך לא כימול ע' שפגעו המלאך בדרך ובקש
להמיתו ׃ אז מלתו נפורה׃ ומחלה לו התנאי שהתנה עם אביה׃ לכן בכאן כתיב
כי אמר כלומר אמר בגלה לבלתי אנוס היה על תנאי הזה׃ כי גר היה והוצרך ל
לעשות מה שאמר יתרו׃ ומקבל מקום על התנאי ׃ יצא

יצא ממנו יהונתן שנעשה כומר לפסל מיכה לכן לא כתי' כי אמ' על אליעזר כי לא
היה לגדלות שהרג את הנפש וראה פרעה להרגו ׳ ותי' בגמ' מפני שאליעז' בן משה לא
נימול עד שפגעו המלאך שאמ' משה אמול ואצא לדרך ׳ שסכנה הוא לתינוק ׳ אזה היה
אליעזר משבא למצרים לא מצינו שהיה לו בן אחר כך ׳ את כל אשר אל״ים למשה ׳
למה אמר אל״ים ׳ פי' אשר עשה הקב"ה למשה שהיה לפרעה אי כמי שמע שבא עליו ב
במדת הדין להורגו על שלא מל בנו שנאמ' ויפגשהו יי' ויבקש המיתו ׳ ושמע שניצל
מזה ׳ עשה אל״ים ב' במ' הכא ואידך לעיל מה זאת עשה אל״ים לנו שבאותו לשון ש
שנצטערו ׳ באותו לשון הרויח בעלייתם משה ׳ יתרו קרי ביה יתר ו שפרשה שמורת
היו לו יותר על שאר בני אדם ׳ ר"א שבא לקבל י' דברות ומצות יותר על ז' הראשונות
שנצטוו לבני נח ׳ אשת משה אחר שלוחיה פי' היא כאשתו ׳ שאין כותבין גרושתו ׳
חונה ב' במ' המדבר אשר הוא חונה שם ואידך חונה מלאך יי' סביב ליריאיו ׳ מלמד
שלא הוצרך יתרו לשאול על אהל משה אלא ראה ענן קשור עליו ובזה הכירו וזה הוא
חונה מלאך יי' סביב ליריאיו ׳ אל המדבר אשר הוא חונה שם ׳ ויחד יתרו שיחד לבו
לאל אחד ונעשה יהודי ׳ ר"א מלמד שנעשה בשרו חדודים חדודים על אבדן מצרים
ויחד יתרו על כנימ' הן העולה בשרו חדודים חדודים ׳ ממחרת כנימ' לאחר יום
כפורים ׳ מן הבקר עד הערב ולא אמ' ועד רמז שזמן ב' ד' עד ו' שעות ׳ וכנגד שש
פעמים שכתוב בפרשה לשפוט ושפטתי ושפטו וכתי' הבקר עד הערב הא' יתירה
שלמטה אינו אומ' אלא מן בקר עד ערב לומר כל הדן דין אמת לאמתו כאלו נעשה
שותף להקב"ה במעשה בראשית שנברא בה' ויהי מהמחרת ׳ לדרוש אל״ים ד' הכא ואידך
בשמואל כאשר ילך איש לדרוש אל״ים כענין שאול כשהלך לבקש האתונות ׳ ולא י
יכול דוד ללכת לדרוש אל״ים בדברי הימים בענין הדבר ׳ כשראה המלאך המכה ב
בעם ׳ ויהי לדרוש אל״ים בענין עוזיהו שדרש אל"ה במלחמה ׳ מלמד שכל צרכיהם ב
היו באים לו לדרוש אל״ים ׳ כההוא דשאול שדרש אלהים על אבידתו ׳ וכההיא דדוד
שהתפלל על הדבר וכההיא דעוזיהו שהתפלל על אויביו ׳ עדותיו ג' במ' הכא ואיד'
תרי בנבואה דיחזקאל ׳ מלמד שרמז לו על בנין בית המקדש ׳ איעצך שנים במ'
הכא ואידך דבלעם לכה איעצך דאיתקש נבואה דבלעם לנבואת משה ואמרו ש
חז"ל ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות העולם קם ׳ קבלתי שפירוש
באומות העולם קם לשעה פי' לפי שעה כמו שהיתה מדברת לשעה ולא בהתמדה ׳
ואידך וכי איעצך לא תשמעו לי בענין צדקיהו שיעץ לו ירמיהו לצאת אל שרי מלך
בבל ׳ משה ששמע לעצת יתרו נאמ' גם על מקומו יבא בשלום אבל צדקיה שלא שמע
לעצת ירמיהו גלה ממקומו ׳ ונגד ב' נגד אל״ים ואידך ונגד לנגיד פי' אם יעזן ש
אל״ים כזה תוכל להיות נגיד כי כענין אחר לא תוכל לעמוד ׳ והזהרת אתהם הא
יתירה של י' דברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות ׳ על מקומו ב' במ' על מקומו
יבא בשלום והתבוננת על מקומו ואיננו לומ' אם תעשה דין למטה יהיה שלום ׳
ואם לא יעשה לו דין למעלה ׳ אזה והתבוננת על מקומו ואיננו ׳ הקשה ׳

הקשה ב"במ' הדבר הקשה · ערפך הקשה · מלמד שהיה משה דן דין הש"ס שהיו קשי
עורף · בחדש השלישי · סמך למה שלאחר הגזירת השביה המשוחררת לא יכנסו עד
שיהוא להם ג' חדשים ליום מתן תורה שישרא' כשתחררו ויצאו משבי מצרים והמתין
להם ג' חדשים ליום מתן תורה שנתחתנו בו להקב"ה · פתח דביום ב' אקלע ירחא ·
לצאת ב' הבא ואידך בני ישראל על עבין הבית · וכן הבא בנו משכן · ואידך על
מיתת אהרן אלה משעי בשנת הארבעים לצאת בני ישרא' וכמיתת הצדיקי' מכפרת

אתם ד' ראשי פסוקי' אתם לכו קחו לכם תבן · ואידך אתם ראיתם אשר עשיתי ל
למצרים · בשביל שלא רצו מצרים לתת לכם תבן אתם ראיתם אשר עשיתי למצרי'

אתם נצבים אתם עדי לוא בשביל שאתם נצבים היום לעולם תוכלו להיות עדי
כי לעולם אני נצב · ביום הזה באו מדבר סיני על אותו יום שבא לו משה תעבדון
את הא"ים על ההר הזה · ואתם תהיו לי ממלכת כהנים · אלו זכו ישראל היו כלם כ
כהנים גדולים · ולעתיד לבא תחזור להם שנאמ' ואתם כהני יי' תקראו · ממלכת
ד' בגי' ממלכת כהנים · ממלכת יה · ויתן להם משה את ממלכת סיחון מלך האמרי ·
ואת ממלכת עוג מלך הבשן · בשביל ממלכת כהנים זכו למלוכה ולית להם ממלכת
האומות · וגוי ד' וגוי קדוש וגוי לא ידעוך אליך ירוצו · ושנים בירמיה על חרבן ה
הבית · וגוי גדול יעור מירכתי צפון · אם תהיו גוי קדוש גוי לא ידעוך אליך ירוצו ·
ואם לאו גוי גדול יעור · לעולם שנים מלאים וגם בך יאמינו ואידך לא תדרוש
שלומם וטובתם כל ימיך לעולם: וכן יש במדרש לימות המשיח יבא משה ויוליך
עמו דור המדבר · וכן בא ליזהר בעמוני ומואבי שלא נדרוש שלומם וטובתם לעולם

ויגיד לבני ישרא' · מלא יוד שהגיד להם יוד דברות · ואביא אתכם אלי · מה
אשה נקנית בכסף בשטר ובביאה אף ישרא' כן · בכסף · זו ביזת מצרים · בשטר · זו
התורה · שנא' תורה צוה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורשה · בביאה ·
זהו שאמ' ואפרוש כנפי אליך ואבא בברית אתך · לכן אמ' הושע שלשה פעמים ·
וארשתיך לי · ואביא בגימ' בביאה · והייתם לי סגולה מכל העמים סופי תיבות מ
מילה · סקול יסקל ב' במס' הבא כי סקול יסקל · ואידך סקול יסקל השור דילפינן
לדורות מכאן · מה כאן בדחייה ובסקילה אף לדורות דחייה וסקילה · אם בהמה
אם איש לא יחיה · בקללה מתחילין מן הקטן · במשוך ב' במס' במשוך היובל · ואידך
במשוך בקרן היובל · שגם לשם נזדמן להם שופר מאילו של יצחק ובזכות זה השעיר
של מתן תורה נפלה חומות יריחו · בהיות הבקר חסר ו' שאז שלחו ששה ענכות ·

בתחתית ההר והר סיני · מלמד שנתלש ההר ממקומו ונעשה כהר על גבי הר ·
הולך וחזק ב' במס' ויהי קול השופר הולך וחזק · ודוד הולך וחזק כדאיתא בעירובין
דחד גלי מסכתא הולך וחזק · שאול לא גלי מסכתא דכתיב הולכים ודלים · וזהו דוד
הולך וחזק בתורה דכתיב ביה הולך וחזק מאד · וקדשתו שנים במס' חד ריש פסוק
וחד סוף פסוק · וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב אבל הגבל את ההר וקדשתו ·
וקדשתו גבי כהן ריש פסוקא לפי שקדושתו ראשונ' · לפתוח

לפתיח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון · ותלמיד חכם קדושתו בסוף
ברכתי' לקדושים אשר בארץ המה · כלומ' לאחר מיתתו שיהיה בארץ ניכרת קדושתו
כי בחייהם הן בקדושיו לא יאמין · וגם גדולת תלמיד חכם בסוף הקריאה שגדול ש
שבכולם גולל · וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר · בגימט' בכל מה שכתב
וגם כל מה שבעל פה · אנכי בגימ' כסא · לומ' שקרע כל הרקיעים עד כסא הכבוד
ובגימט' מלא ועוד י' · וזהו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא · ויש לו ששה הויות
ראשון ואחרון בשמים ובארץ וד' רוחות ועומק ורום · אשר הוצאתיך ג' במ
ב' בריתות ואידך אשר הוצאתיך מאור כשדים · הוציאו מאור כשדים ליתן לבניו את
הארץ · לא תעשה לך פסל וכל תמונה · תמונה בגימטריא פרצוף אדם · ואשר
בארץ בגימטר' אלו ההרים והגבעות · מתחת בגימטר' זה שלשול קטן · ועושה
חסד לאלפים בגי' ב' בריתות וכ' גבי דוד · ועושה חסד לאוהביו לומ' די שעושה חסד
לאחרי' עושין עמו חסד ודוד היה גומל חסד אף לגוים דכתי' ויאמר דוד אעשה חסד
עם חנון לכך עשו עמו חסד · לשומרי מצותיו וסמיך ליה לא תשא · מלמד שהמודה
שבועת שוא ככל התורה · דבר אחר לומר כשתשמור המצות הזהר שלא תעשה את
אותם לשוא שלא לשמם אלא עשה אותה לשמם · על שין דלא תשא יש ז' תגין כנגד
ז' פעמים כזב בירתיה · שבע תועבות בלבו · ז' הטאות בתוכחה · ז' עזמתיכם את
מלאים · ז' שמות ליצר הרע · ז' מדרגות לגיהנם · זכור זה הפסוק שביעי ומתחיל
בז' בשביל שהשבת הוא שביעי וח' מוזכרים בפסוק · אתה ובנך ובתך עבדך ו
ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך · וכנגדם תקנו ז' מכוחות באתה אחד · וה'
תיבות בפסוק זכור לומ' לך כל המקיים את השבת כאלו קיים ה' חומשי תורה ·
כבד את אביך ואת אמך · סמך כבוד אב ואם לשבת לומ' לך כשם שחייב ל
לכבד את השבת כך חייב לכבד אביו ואמו · למען יארכון · חסר יוד שאין
אריכות ימים בעולם הזה · לא תרצח דבור ששי ויש בו ששה אותיות לומר לך
שאדם נברא ביום הששי · לא תגנוב בגימט' גונב נפש · עשרת הדברות מתחילין
באלף ומסיימין בכף · וזהו אך טוב לישראל · ויש בהם תרי"ג אותיות כנגד תרי"ג את
מצות · וז' תיבות של בני בחוסיתכם בתר' תורה · לומ' לך שאם לומד אדם תורה לשמה
היא כתר לראשו · ואם לומד שלא לשמה יחזור כרת · ויש בהם קיבות מכין עקב ·
וזהו שראה אליעזר בקע משקלו · ושני צמידים אלו ב' לוחות · עשרה זהב משקלם א
שו עשרת הדברות · וזהו עקב אשר שמע אברהם בקולי · בשמרם עקב ואדרכה ע
עקב · ועשה תורתך קבע · מורשה קהלת · עקב עשרת הדברות שיש בהם ר"עב
תיבות · וירא העם וינועו · על כן מתנענעים בשעת לימוד התורה לפי שהתורה
ניתנה באימה ברתת בזיע · וינועו בגימט' י"ב מילין · שהיו נרתעים לאחוריהם ·
וינוע ב' במסורת הכא וירא העם וינועו · ואידך וינועו אמות הספים מ
מקול הקורא · מה התם על ידי מלאך אף הכא על ידי מלאכים · כדכתיב מלכי צ
צבאות ידודון ידודון · לנעבור · שלשה במסור' לנעבור

במ״ת ג׳ הכא ואידך לבעבור סבב את פני הדבר גבי דוד בענין האשה התקועית ·
לבעבור הביא יי׳ הרעה על אבשלום · פי׳ לבעבור נסות אתכם · ואם תעמדו בנסיון
תהיו כדוד כגון שנאמר בענין ואדוני חכם כמלאך האלהים · ואם לאו לבעבור ה
הביא יי׳ הרעה · תחטאו · ב׳ במ׳ הכא ואידך רגזו ואל תחטאו · הבושה מונעת מן
החטא והכעס מביא לידי חטא · וזהו לבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי ת
תחטאו · כל מי שיש לו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא · וזהו רגזו ואל תחטאו כי
הכעס מביא לידי חטא · יראתו על פניכם בגימ׳ בשת פנים · ומשה נגש בפרקי ר׳
אליעזר גם לא נאמר אלא נגש · מיכאל וגבריאל אחזוהו בשתי ידיו והגישוהו שלא
ברצונו · אל הערפל בגימ׳ אל השכינה · אבוא אליך · אבוא עולה עשרה לומר שאם
ימצא יוד בבית הכנסת אבוא אליך וברכתיך · תגלה ג׳ לא תגלה ערותך עליו ·
תגלה רעתו בקהל · בטרם תגלה רעתך לומר שאם יגלה ערותו · על המזבח יגלה
רעתו בקהל:

פרשת ואלה המשפטים

ואלה נוטריק׳ וחייב אדם
לחקור הדין: המשפטים נוטריק׳ הדיין
מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט · אשר · נוטרי׳ אם שניהם רוצים · תשים ·
נוטרי׳ תשמע שניהם יחד מדברים · לפניהם · נוט׳ לא פני נדיב יהדר התכבר מהם ·
סמך משפטי׳ ללא תעלה במעלות לומר הוו מתונין בדין כלומר לא יעלו אלא ב
ילכו במתון · מעלות בגימ׳ מתונים · וסמך משפטים לאלהי כסף לומר שלא ימנה ה
דיין בשביל ממון וכתיב לעיל מיניה כי חרבך הנפת עליה · שצריך הדיין לראות כ
כאלו חרב מונחת לו על ירכו · וסמך דינין לעבודה שהם מג׳ שהעולם עומד עליהם
וסמך אותם למזבח לומר כל המעמיד דיין הגון כאלו בנה מזבח · והפך מזה שמעמיד
את שאינו הגון כאלו נוטע אשרה אצל המזבח · ואלה המשפטים אשר · ס״ת׳ מרה ·
שנצטוו על הדינין במרה: ואלה המשפטים אשר תשים ס״ת׳ מרמה · שאם יבא דין
המרומה לפני הדיין יחקור וידרוש כדי להוציאו לאמתו · המשפטים אשר · שו מכעל
סופר רבועה · אשר תשים לפניהם בגימ׳ דקדוקי התורה ודקדוקי סופרים · ויש
בפסוק ה׳ תיבות לומר לך שכל הדן דין אמת לאמתו כאלו קיים ה׳ חומשי תורה ·
וכאלו נעשה שותף להקב״ה במעשה בראשית · ויצאה שנים במסו׳ ויצאה חנם א
אין כסף · ואידך ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר · דאיתקש הויה ליציאה · מה
יציאה מתקדשת בשטר אף הויה נקנית בשטר · אל הדלת לומר שיעבוד בית אדוני
במרצע · עולה כמנין ת׳ שהשם גאלנו אחר ת׳ שנה משעבוד מצרים וזה ה
הלך ונשתעבד אחר כך לפיכך ירצע במרצע · ועבדו בגימטר׳ לא הבן · ועבדו ·
הוא בגימ׳ כגם פוסקן בגימטריא לא הבן יובל הבית · כצאת ג׳ במ׳ כצאת העבדים
כצאת משה האהלה כצאת השמש בגבורתו · וזהו שאמרו פני משה כפני חמה ·
וזה הוא כצאת השמש בגבורתו · וכן הא דאמרינן שעל ביציאתו · משל לבעל
הבית פירוש שאינו צריך לצאת למלאכתו אלא משיצא השמש אף על פי שאינו ש
מתחיל במלאכתו עד אחר שעה שיצא השמש שהרי מתבטל ·

מתבטל משעה שיצא השמש שהוא יוצא מביתו עד שיגיע למלאכה : לא אמרי' שיצא
לצאת כדי שיתחיל במלאכה ביציאת השמש וזהו כצאת העבדים שאינן חייבין ל
לצאת אלא כצאת השמש · שבגדו ב' במ' כבגדו בה · ואידך ותתפשהו בבגדו ·
והיינו דאמ' ר' אליעזר כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למכרה · דילפינן לה
משבגדו דהתם שהוא בגד ממש · ור' עקיבא כמי דסבר כיון שבגד בה שוב אינו
רשאי למכרה · ודורש בבגדו לשון בגידה · ואיהו כמי יליף ב"ר דהתם מתכא שגם
לשם היתה בגידה שסובר כמאן דאמר לעשות צרכיו נכנס שא' שנראית לו דמות
אביו · ועונתה חסר וו לומר לך שעיקר עונה בשבת · ולא כשאר ששת ימי החול
אין כסף בגימ' בגימטרין סמך אין כסף למכה איש ומת שאם הכה ומת אין חייב
לשלם כסף דקם ליה בדרבה מיניה · נק' מקום בגימטרי' לאלפים אמה · לומר שאף
התחום קולטו · יזיד ב' במ' הכא וכי יזיד ואידך אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר ב
בשמי · פירוש שאם הנביא יזיד לדבר דבר אשר לא צויתיו הרי הוא כהורג לחבירו
כמו הנביא שבבית אל שהחזיר הנביא אשר בא בדבר השם וכחש לו וגרם לו נהרג ··
על רעהו ה' במס' וכי יזיד איש על רעהו · כאשר יקום איש על רעהו · ושעיר
על רעהו יקרא בישעיה גבי מפלת אדום בה תלחמו איש על רעהו בירמיה בענין
נבי' של השקר · גבר מחליק על רעהו לומר מי שמחליק על רעהו בשפת חלקות ו
מתנבא לו נביאות שקר להחליקו בדברים כאלו מאריכו · וזהו ושעיר על רעהו
יקרא · וכאלו הורגו וזהו ורצחו נפש · אשר ינוס שמה וסמיך ליה וכי יזיד איש ·
לומ' שאף המזיד גולה שם · ובית דין שולחין ולוקחין אותו משם · בערמה ב' במס'
הכא ואידך ויעשו גם המה בערמה בגבעונים · זה שהזיד להרוג בערמה ודיחק ע
עצמו מעדת ישרא' על כן מעם מזבחי תקחנו למות · אבל בגבעונים שבערמה ק
קרבו עצמם לעדת ישראל · זכו להיות חוטבי עצים ושואבי מים למזבח · זה
נתרחק מן המזבח ואלו נתקרבו למזבח · אדוני רבי הרא"ש ז"צל · ומקלל אביו
ואמו בגימ' : זהו בסקילה · ומקלל ב' במ' הכא ראש פסוק בשמעי והוא סוף פסוק ·
לומ' שאותו המקלל היה ראש שהיה ראש לסנהד' דין · ונעשה זקן ונהרג · באגרוף
ב' במ' באבן או באגרוף · ואידך להכות באגרוף רשע לפי שחובשין אותו שאם ימות
המוכה הורגין אותו · לכך צריך שיהא בהכאה כדי להמית דהיינו באגרוף רשע ש
שהכהו בכח · אם יקום הפסוק הזה מתחיל באלף ומסיים באלף ירפא · לומר לך
שהקב"ה סולח ייסורין על האדם וגוזר עליהם שילכו לאותו יום ולאותו שעה ·
ונקה ג' במס' ונקה המכה · ונקה האיש מעון · מי שלח ידו במשיח יי' ונקה · ב
מוחלין להם על כל עונותיהם כי חולה שנתרפא חת' ומ"ד · אם יקום והתהלך בחוץ
כגון שנתרפא ונקה מעונו נ"י · ונקה האיש היינו על ידי שישקנה והיא תמות והאיש
יקח אחרת · או ונקה האיש מעון · מי שלח ידו במשיח יי' ונקה היינו מלך · רק
שבתו יתן · למעוטי אם עבר על דברי הרופא · אך אם יום · הפסוק הזה מ
מתחיל באלף ומסיים באלף לומר שצריך שיהיה

שיהיה תענת לעת׃ יקם׳ ג׳ תבא ואידך יקם קין׳ כל הורג קין שבעתים יקם׳ וזהו
שאין המוכר עבדו לשלשים יום׳ ר׳ מאיר אומ׳ ראשון ישבו בדין יום או יומים ולא שבי
דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי׳ וזהו לא יוקם כי כספו הוא׳ ואי זה כסף יקם
קנין אותו שגופו קנוי לו כדכת׳ קניתי איש את יי׳׳ כספו׳ בגימ׳ כדין לבהמה׳
סוף כבהמה צריך תענת לעת לענין ריסוק איברים׳ וכי יכה אלו ב׳ פסוקים
מתחילין בואו ומסיימין בואו׳ וכי יכה תחת עינו׳ ואם שן עבדו תחת שנו׳ הרי
כ״ד כנגד איברים שיונא בהם׳ ויש בהם כ״ו תיבות כשתצרף עמהם שן ועין יהיו
כ״ו איברים׳ וכן כשאמר ארור כנען׳ ויאמר ברוך יי׳ אלהי שם כ״ו תיבות ומתחילי׳
בואו׳ וכי ינצו אנשים ב׳ הכא ואידך׳ וכי ינצו אנשי׳ יחדו איש ואחיו מה התם ממון
דדרשינן וקצותה את כפה׳ אף הכא נמי ממון דכתכוון להרוג את זה והרג את זה
פטור ממיתה וחייב ממון׳ נגח ב׳ כמ׳ הכא ואידך או נודע כי שור נגח הוא כדאית׳
בפרק שור שנגח דילפינן נזקין במיתה לחייב על הקטנים כגדולים׳ פדיון שכיסר׳
כמ׳ תכא ואידך ויקר פדיון נפשם׳ רמז למאן דאמ׳ כופרא כפרה בשביל שיקרה נ
נפשם בעיני הקב״ה נתן להם כופר לכפרה׃ ובער ב׳ ובער בשדה אחר ואידך ע
ובער עליה הכהן׳ לומ׳ שאנו דורשי׳ אותו על שן ורגל שדרכה על הפירות והזיקתן
הוא הדין כל מיני היזק שאם היו לו שם עצים והפסידתן חייב עליהם׳ קוצים׳ ד׳׳
הכא ואידך קוצים כסוחים באש יוצתו׳ אל תזרעו אל קוצים׳ דועכו כאש קוצים׳
זהו שאמ׳ חז״ל כי תצא אש אפי׳ מעצמה והיכן באש יוצתו דמשמע מעצמן ופרכי׳
ליתכה כירו׳ וזהו נירו לכם ניר אל תזרעו אל קוצים והתם דורשו על הרשעים׳׳
והיכו דועכו כאש קוצים דאיירי ברשעי׳ על חמור ב׳ הכא ואידך עני ורוכב על ח
חמור דאיירי במשיח׃ כי היכי דכתי׳ הכא אשר ירשיען התם נמי איירי במאן דכתי׳
ביה וברוח שפתיו ימית רשע׳ וכל בהמה ג׳ הכ׳ ואיד׳ החיה וכל בהמה׳ וכל בהמת
אשר מפרסת פרסה לומ׳ שהחיה בכלל בהמה כמו התם דכתי׳ החיה וכל בהמה ואפי׳
עובר דכתי׳ וכל בהמה מפרסת וגו׳ שבבהמה אותה תאכלו לרבות את העובר׳
פדיון נפשו ב׳ הדמים של מזיק׳ וכב׳ הדמים של נזק׳ ולא יאכל בגימ׳ ולא הנאה׳׳
והמת יהיה לו בגי׳ הבעלי׳ מטפלין בנבילה׳ לבעליו ג׳ הכ׳ ואיד׳ ישלם לבעליו בשומר
שכר עושר שמור לבעליו לרעתו׳ שזה מחמת עשרו כרה בור ברשות הרבים והוא
לרעתו שמחייבו לשלם בנזקו׳ וכי היכי דדרשינן הכא ישיב אפי׳ סובין הכא נמי ב
בשומר שכר אמרי׳ אפי׳ סובין׳ במחתרת ב׳ הכ׳ ואיד׳ לא במחתרת מצאתים שכיון
שבא במחתרת ודאי בא להרוג כדכתי׳ גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נ
נקיים׳ לא במחתרת מה מחתרת דהתם על עסקי דם׳ אף הכא נמי כן׳ זרחה
ארבעה הכא ואידך והשמש זרחה על המים אדומי׳ כדם שמש זרחה ונודד והגרעת
זרחה במצחו׳ פירוש אם שמש זרחה ונודד כבר שבא והלך בעוד לילה׳ או אין לו
דמים׳ אבל אם זרחה עליו השמש שבא ביום כמו שהתם זרחה על יב

על המים דמים לו · וכן כתיב במי התם אדומים כדם שאם ממתין עד שזרחה עליו
השמש יש לו דם · וזרחה לכם יראי שמי פי' לצדיקים שמתרפאין בה כדכתי' ומרפא
בכנפיה · אבל הרשעים תלקה ומשחכת אותם שנ' הנה יום בא בוער כתנור ולהט
אותם וגו' ועל כן זרחה לו הכרעת במצחו · אם לא ימצא הגנב ונקרב · ר"ת אליהו
רמז לב' שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים · זה אומ' מאתים ש"י וזה אומר את
מאתים שלי · כיון שאינו נמצא מי רוצה לגנוב יהא מונח עד שיבא אליהו · אם לא
ימצא הגנב ס״ ימ׳ הא׳ עצמו גנבו · יאמר · כי הוא זה מן הטענה · אשר יאמר כי
הוא זה בבי' מודה במקצת טענה · מכשפה אותיות המכשף אחד האיש ואחד האשה
אלא שדבר הכתו' בהווה · וסמיך ליה כל שוכב עם בהמה · רוב עריות על ידי כשפי'
ד"א רמז לבלעם הקוסם ששכב עם אתונו · כל שוכב עם אותיות בלעם · וסמיך
ליה זובח לאלהים יחרם שרוב מכשפות על ידי זביחה לש"ם אחרים · תחיה ג' במסור'
מכשפה לא תחיה · לא תחיה כל נשמה · והחכמה תחיה בעליה · במדרש יש שעמלקים
מכשפים היו ועשו עצמם כדמות בהמות למלט עצמם · לכך צוה הקב"ה והמתה
מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור · וזהו בשביל חכמת
שהיה בהם ורצו לחיות עצמם בחכמתם צוה הכתו' לא תחיה כל נשמה ומכשפה לא
תחיה · זובח ב' במ' זובח לש"ם זובח תודה יכבדנני · זובח ומודה להקב"ה מכבדו ·
ויראה בישע ש"י · אבל זובח לאל"ים יחרם · יחרם ג' הכא ואידך יחרם מן הקהל לא
יפדה · זובח לש"ם יחרם כל רכושו · היינו דאמ' הנושא ונותן כיריד כל גוים בהמה
תעקר · ואין לו פדיון דכתי' יחרם לא יפדה שתופשת את דמיה · תענה ב' אם
ענה תענה · אם תענה את בנותי זהו שדרשו אם תענה מתשמיש דילפינן מהכא ד
דכתיב אלמנה ויתום לא תענון · וסמיך ליה אם ענה תענה · שלא יענה אותם ב'
ענוין אלמנות שלא יניחם צרורות כאלמנות חיות · לא תענון כגון לשון רבים אם
ענה תענה אותו לשו' יחיד לומ' א' ענוי מרובה וא' ענוי מועט · ד"א לומר שכל ישרא'
ערבים זה בזה שאפי' אם ענה האחד כאלו ענו כלן · ענה תענה צעק יצעק · שמע
אשמע הכל כפול לומ' הכל במדה שתעשה לו אעשה לך · ובניכם יתומים · וסמיך
ליה אם כסף תלוה לומ' שבעון רבית ימותו ויהיו בניו יתומים כדכתי' ביחזקא' חיה
לא יחיה · לא תשימון עליו נשך בבי' הלוה והמלוה העדים והסופר עוברי' בלאו
אם חבל תחבל וסמי' ליה אלהים לא תקלל לפי שבא למשפט בשליח ב"ד מזהיר
שלא יקלל הדיין · ש"ם בבי' הוא דיין · ונשיא בבי' וכל שהוא בעמך · וסמיך ליה מ
מלאתך דאיירי בבכורים דכתי' בהו ברכה השקיפה וגו' והמקלל איש הפך ברכה ·
לא תאחר בכור בניך אלא תתן מיד בתוך ל' יום · ואנשי ד' ראשי פסוק ואנשי קדש
תהיון לי ואנשי תמיד יבדילו ואנשי סדום ואנשי בבל עשו את סוכות כי אנשי ס
סדום עובדי עבודה זרה כדכתיב עשו את סכות אבל אתם אנשי קדש תהיון לי ·
ותמיד תבדילו הטומאה מביניכם כדכתיב ואנשי תמיד יבדילו · תשליכון אותו
ב' יתירה ללמדך שמרחיקין הנבילות מן העיר תמפיס יג

חנפים א״ע ה׳ · לכלב תשליכון אותו · וסמיך ליה לא תשא שמע שוא · כל המספר לשון
הרע ראוי להשליכו לכלבים · ודל שנים במ׳ הכא · ואידך ודל מרעהו יפרד · לומר
אפי׳ הוא רע הוא יפרד ממנו ולא ישא לו פנים בדינו · בריבו ד׳ ודל תהדר לא בריבו
בדין הראשון בריבו · לא תטה משפט אביונך בריבו · לעות אדם בריבו ·
לומר לך אף אם הוא דל לא תשמע דבריו תחלה להצדיקו בדינו ולעות בעל דינו
תבא אחריו · תועה ג׳ במ׳ חמורו תועה · והנה תועה בשדה · אדם תועה מדרך ה
השכל · זה הוא שאמ׳ מצא פרה רועה אין זו אבידה · מצא חמור וכליו הפוכים הרי זו
אבידה וזהו חמורו תועה שהוא תועה בשדה ויוצא מהדרך · שונאך ב׳ במסור׳
חמור שונאך אם רעב שונאך האכילהו לחם · משום דהכא מיירי בב׳ מיני שונאים ג
גוי וישראל · דהשונא גוי דרשינן וחדלת מעזוב לו · ובשונא ישראל עזוב תעזוב עמו
רובץ ג׳ במ׳ רובץ תחת משאו · לפתח חטאת רובץ · רובץ בין המשפתים · לפתח
חטאת רובץ זה יצר הרע שאם הלך אחרי יצרו והרבה עון עד אשר הוא רובץ תחת
משאו · מאי תקנתיה יעסוק בתורה כיששכר שהיה רובץ בין המשפתים כדאמרינן
אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש · את תבואתה והשביעית לאסור פירות
ערב שביעית שנכנסו לשביעית · ויתרם ב׳ ויתרם תאכל חית השדה ויתרם אכלה
אש · לומ׳ שפירות שביעית אסורין בהנאה ותופסין את דמיהן וצריך לבערן · ושם
ש״ס אחרים של ג׳ רגלים לומ׳ לך כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע״ז · וסמך פ
פסח לפי׳ לומ׳ מה ע״ז אסורה בהנאה ואוסרת בכל שהוא · אף חמץ בפסח אסור ב
בהנאה ואוסר בכל שהוא · האביב ב׳ במ׳ האביב בצאת השנה · והיינו דאיתא בפ״ק
דסנהדרין חג האביב תקופת השנה שיהא חג האביב בתקופה חדשה · והילך משמע
זה אדרבה לכאורה משמע בהפך שיהא בתקופת האביב בתקופה חדשה · והילך
משמע זה בכאן אדרבה לכאורה משמ׳ בהפך שיהא בתקופה ישנה אלא הכי פירושא
חג האביב מתחיל עם בצאת השנה · א״כ צריך שיהא בתקופת השנה · וצרתי ג׳ במ׳
וצרתי את צורריך · וצרתי עליך מוסב והקימותי עליך מצודות מלמד שצר הקב״ה
על ז׳ חומות בכל כלי מלחמה · וברך ג׳ במ׳ וברך את לחמך ואת מימיך · וברך פרי
בטנך · וברך עלי את אלקנה ואת ביתו · כדאית׳ בברכות כוס של ברכה משגרו ל
לאנשי ביתו · כי היכי דתתברך בטנה וזהו וברך את לחמך ואת מימיך · שברך
ברכת המזון ושגרו לאשתו וברך פרי בטנה · וכן בעלי שברך את אלקנה ונתעברה
אשתו וזהו וברך עלי וברך פרי בטנך · מימיך ב׳ את לחמך ואת מימיך · ואם מימיך
שתה ונתתי מכרם · מחוטב עציך עד שואב מימיך · ואם מימיך שתה ונתתי מ
מכרם לומר שעל פי שבירך מימיהן ולא היו צריכין למים אחרים קנו מהם · כמו
שאמ׳ מכאן לאכסנאי שיש לו משלו דרך ארץ הוא שיקנה מבעלי אכסני׳ כדי לההנותו
והסירותי שנים במסורת הכא והסירותי מחלה מקרבך ואידך והסירותי את
כפי · בשביל שהיה משה מקבל פני שכינה זכה לוהסירותי מחלה דכתיב ביה לא כ
כהתה עינו ולא נס לחה · ועבדתם את יי׳ אלהיכם אומר לשון רבים · ראי

זהו תפלת רבים שאינה נמאסת · ואת וברך את לחמך לשון יחיד דלכל אחד ואחד
מברך לפי ענינו · והסירותי מחלה מקרבך וסמיך ליה לא תהיה משכלה · שכיון ש
שסרה המחלה לא תהיה משכלה וגם את מספר ימיך אמלא · אמלא עולה ע"ב ימי ש
שנותינו שבעים שנה חוץ משנה שנולד בו ושנה שמת בה · אמלא ג' במ' את ומספר ·
ימיך אמלא ואזכרותיהם אמלא ולבי אמלא תוכחו' כשהצדיק נפט' מן העולם וממלא
מספר ימיו אז מראין לו חלקו בגן עדן כמו שמצינו גבי ר' אבהו וגבי ר' אלעזר בן
פדת בתעני' וזהו מספר ימיך אמלא ו' זוכרתיה' אמלא ולבי אמל' תוכחו' אין לאדם
להוכיח לחבירו אלא סמוך לפטירתו כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו וזהו ולבי
אמלא תוכחות מתי את מספר ימיך אמלא · ורבה ד' ורבה עליך חית השדה · ורבה
העזובה ורבה המשטמה ורבה היא על האדם · וזהו שיש במדרש וכי תעלה על ד
דעתך עוד שיהיו יראים מחית השדה · והא כתיב כי עם אבני השדה בריתך · אלא
גלוי וידוע לפניו שעתידין לחטוא והופקרו לחיות וזהו יש רעה וגו' ורבה היא על ה
האדם מה היא ורבה משטמה על כן ורבה העזובה בקרב הארץ שהארץ תעזב מהם
ורבה עליך חית השדה · יהיה לך למוקש · וסמיך ליה ואל משה אמר שהיה לו.ש ל
למוקש מה שראו שכינה ומתו נדב ואביהוא · ונגש ג' ונגש משה לבדו ונגש הכהן
ונגש חורש בקציר כמו שנגש משה לבדו · כך הכהן נכנס לבדו לפני ולפנים · ת
להתפלל שם על השנה שתהא בתקונה כדכתיב ונגש חורש · יגשו ב' והם לא יגשו ·
אחד באחד יגשו · לומר כל אחד ואחד נכנס לפנים יותר מחבירו כמו שאמ' משה ת
מחיצה לעצמו · כל הדברים אשר דבר יי' נעשה ונשמע · שש תיבות וכן כל אשר
דבר יי' נעשה ונשמע ו' תיבו' הרי י"ב כנגד שבטים עשר שבטי' שאמרו שש תיבות ·
כנגד שמע ישראל ויעקב השיבב שש תיבות ברוך שם כבוד מלכותו וגו' · ישראל
ותחת רגליו מלמד שראו דמות יעקב תחת כסא הכבוד · ודמות פניהם פני אדם ·
סופי תיבות תמים וזהו שאמר יעקב התחת אלהים אנכי · אנכי · בגימטריא כסא ·
לבנת שנים במס' הכא כמעשה לבנת הספיר וכשיהור לבנת
ביהושע והיא שם ע"ר ונקראת כן על שם שבנויה מלפנים · חז הוא שו רשו שהיתה
בענין לבנה לזכור שעבודן של ישראל · ויחזו ב' אמ' ויחזו את האלהים ואידך
ויחזו לך משאות שוא ומדוחים הב' אמרו ויחזו את האלהים וזה היה משאות שוא ·
דבר אחר ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו מה הכא אכילה ושתיה אף ויחזו ש
משאות שוא על ידי אכילה ושתיה דכתיב ותחללנה אותי בעמותי לחם בשביל ש
אכילה ושתיה שכתבו להם אמרו להם נבואות שקר · וישכן חמשה במס' וישכן כבוד
יי' על הר סיני · וישכן הענן במדבר פארן וישכן ישראל בטח בדד · וישכן בירושלם
עד עולם וישכן ערים נכחדות לומ' שכבוד יי' ששכן על הר סיני היה עמהם לעולם
כל זמן שלא הרשיעו במעשיהם אבל משהרשיעו וישכן ערים נכחדות ונחרב הבית
ונסתלקה השכינה · חסלת פרשת ואלה המשפטים

פרשת

פרשת ויקחו לי תרומה
פתח דבר אל בני ישראל בלשון פיוס כמו דברו
על לב ירושלם בשביל שהיה בו חסרון כיס

ואיתא במדרש אמ׳ ר׳ אבהו ומה לעשות משכן כבוד וכפרה לישראל · אמ׳ דבר אל
בני ישראל לשון פיוס הדוחקי׳ את ישראל וכותלי׳ את ממונם מה תהא עליהן · תרומה
אותיות מ׳ תורה שהתורה ניתנה למ׳ יום היא לאוכלי תרומה כשהיא דאמרינן לא נ
ניתנה התורה אלא לאוכלי המן · שנית לה לאוכלי תרומה וזהו ויקחו לי לשמי שכל
מי שעוסק בתורה כאלו לוקח לי שאין לו להקב״ה בעולם אלא ארבע אמות של הלכה
בלבד · ועל כן סמך פרשת ויקחו לי תרומה לפרשת של תורה · ויקחו לי תרומה ·
עשו לי מקום מקדש אחד שבהר הבית כמו תרומה שהיא אחד מחמשים שהרי הר
הבית ת״ק על ת״ק ומקום החצר היה ק׳ על כ׳ שהוא אחד מכ׳ של ת״ק על ת״ק · סמך
לילה לויקחו לי תרומה רמז זמן אכילת תרומה בלילה כדתנן משעה שהכהנים נ
נכנסין לאכול בתרומתן שהוא צאת הככבים · ויקחו לי · לי עולה מ׳ היינו עין יפה
אחד ממ׳ · מאת כל כל עולה כ׳ היינו בינוני אחד מכ׳ · מאת כל ר״ת עולה ס׳ היינו עין
רעה אחד מס׳ · אל בני ישראל ויקחו לי תרומה בגימ׳ אך בני ישראל יהיו תורמין לא
הגוים · תקחו את תרומתי ולא כת׳ תקח · שאין גובין צדקה בפחות משנים · תקחו
בגימ׳ שנים קחו · שמן למאור חסר דלאו לאורה הוא צריך וי״ב דברים כמנו כאן וכן
יש י״ב מיני מלבושים ביחזקאל · ואעדך עדי ואלבשך תחש וכו׳ וכשחטאו ישראל ב
בעגל אבדו י״ב מלבושים כדכתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים · וכזכות אלו י״ב
מינים שהתנדבו חזרו להם י״ב · ושכנתי רמז לבית ראשון ושכן ת׳ שנים וכן ואתה
קדוש יושב תהלות ישראל · קדוש עולה ת׳ שמונין קדוש היה תהלות בישראל ויש בו
אותיות שני ת״כ רמז לת״כ שנים של בית שני · מראה בגימ׳ גבריאל · מלמד שהיה ג
סגור כמין פסיקיא של עור ומראה למשה תבנית המשכן ותבנית כל כליו וכן תעשו
כל כליו · וכן תעשו · וכן תעשו דגדעון שבזכות אלו הכלים עמד לגדעון וכן כל
מעשה דגדעון היה כנגד עבודת המקדש וכליו · כתן הלפידים בכדים להזכיר ז
זכות אלו הכלים · ובראש האשמורה התיכונה להזכיר זכות עבודת המקדש שאז היו
תורמין את המזבח והיא עבודה ראשונ׳ שהיו עושים בהם ביום · אמתים וחצי ארכו
ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו · כל מדותיו היו שבורות בחצאי אמות ללמד ש
שכל מי שלומד תורה צריך לשבר ולהשפיל עצמו · ועשו ארון בכלם כת׳ ועשית
חוץ מבארון דכתיב ועשו שכל הכלים שעשה בלתה כיוצא בהן חוץ מארון · ארון
אותיות אורן שיש בה אורן של ישראל ואותיות נורא כי הוא אש אוכלת · ארון בגימט
כזר שכתר תורה עולה על גביהן על כל הכתרים · ולכן כת׳ ועשית עליו זר זהב
ובשלחן כת׳ ועשית לו לומר שכתר תורה עולה על שאר הכתרים · ועשו ארון י׳
פרשיות מתחילין בעשירי כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם · זהב טהור מ
מבית ומחוץ · ב׳ רזהב עם טהור מבית ומחוץ בגימט׳ הכא החכם יהיה תוכו כ
כברו · שנים כרובים ופניהם איש אל אחיו כמו שני חברים

חברים שנושאים ונותנים בדברי תורה׃ פרושים בגי׳ מראה כנגד׳ כרובים כרביא
פי כנער ישראל ואוהבהו׃ שני כרובים כ׳ בגימט׳ אברהם יצחק יעקב שהיו שם כדי ל
להזכיר זכות אבות׃ ושני כרובים ומשה הרי ג׳ כנגד ג׳ אבות׃ מבין שני הכרובים
ראשי תיבות משה׃ ועשית לו זר זהב׃ זהב בגימ׳ דוד שהוא זכה לזר של מלכים׃
ונועדתי ב׳ במ׳ ונועדתי לך׃ ונועדתי שמה לבני ישראל׃ וזהו שדרשו אמר דבר
אל לאמר בקרובי אקדש והיכן דבר ונקדש בכבודי׃ אמ׳ משה לאהרן יודע הייתי
שיתקדש המשכן בקרובו של מקום והייתי סבור שיתקדש בבני׳ ומהיכן ידע מכאן
שאמר לו ונועדתי לך׃ פי׳ על ידך על כן כאן כתיב ונועדתי לך ולקמן ונועדתי
שמה לבני ישראל׃ ועשית מנורה ז׳ פעמים כתיב מנורה כנגד שבעה רקיעים׃ וז
ארנות ואין בפרשת מנורה אות סמך׃ וכן במעשה בראשית לומ׳ במקום נר אין
שטן ואין מזיק׃ ובזכות נר מצוה ותורה אור סותם פיו של שטן מלהשטין׃ וראה
שלשה ראשי פסוקי׳ וראה ועשה בתבניתם׃ ואידך וראה אם דרך עוצב בי׃ ואידך
וראה בנים לבניך׃ פי׳ אם דרך עוצב בי וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה ב
בהר׃ שתבוא להר הבית לבית המקדש להתפלל ולהודות ויתכפר לך כמו שסידר
שלמה בתפלתו אם יחטא איש לאיש וכו׳ ובא אל המקום הזה׃ ואם תעשה כן וראה ב
בנים לבניך׃ משזר בגי׳ חוט כפל שמנה׃ עשרה יריעות כנגד י׳ הדברות׃ וחמש
חוברות׃ כנגד ה׳ דברות על לוח אחד וכנגד ה׳ שעל לוח השני׳ חמשים קרסים׃
כנגד חמשים שערי בינה׃ תחש בגימ׳ שש גנים׃ העשית ב׳ בתורה׃ היריעה
העשתי׃ וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית׃ בזכות השלחן שהיה במשכן נשלחה
ברכה בכל העולם׃ באורך ג׳ באורך יריעות האהל׃ ויף בגדלו באורך דליותיו׃
באורך אפים יפיתה קנין׃ פי׳ באורך אפים׃ המשכן שנאמ׳ בו באורך יריעות ה
האהל׃ יפיתה קנין שנתפתה הקב״ה ונתרצה לישראל וכפר להם על ענין העגל׃
ונתייפה ישראל ונתגדל על כל שהשרה שכינתו בתוכם׃ וזהו ויף בגדלו בא׳רך׃ ש
שנתיפה ונתגדל בארץ במשכן שכתוב בו באורך׃ למשכן עצי שטים עומדי׳ ב׳ בגימ׳
לכפר על מעשה שטים׃ כ״ד פעמים שטים בפרשה כנגד כ״ד ש״ף שנפלו בשטים׃
מ״ח קרשים כנגד מ״ח נביאים׃ ומ״ח משמרות כהונה ולויה׃ והיו ז׳ בריחים כנגד
שבעה דורות מאברהם עד משה ושבעה רועים׃ והבריח התיכון הוא דוד׃ ש
שמבריח האומות מן הקצה׃ ויחדו ב׳ במ׳ ויחדו יהיו תמים וחבירו ויחדו יכלין׃
לומר שהיו הקרשים כלים זה עם זה שלא היו זה נכנס וזה יוצא׃ אי נמי רמז למאן
דאמ׳ שהיו כלים עד כאצבע וזהו ויחדו יכלין שהיו כלים והולכין׃ הראית ג׳ במסו׳
אשר הראית בהר׃ ואידך אתה הראית לדעת פירוש בהר הראית לדעת כי יי׳ הוא
האלהים ואין עוד שהרכין שמי שמים על ההר והראך שהוא לבדו מושל בעליונים
ובתחתונים׃ נבוב לוחות תעשה אותו׃ נבוב עולה שטים שעד ס׳ אמות יכולין
להוסיף על המזבח׃ אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים׃ פי׳ בחלק
ה אחד מחמשים שבהר הבית כדפרישית לעיל׃ פרשת

ט

פרשת ואתה תצוה לא הזכיר משה בזה הסדר מה שאין כן בכל החומש·
שמשנולד משה אין סדר שלא הוזכר בו· והטעם
משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת· וקללת חכם אפי' על תנאי באה ונתקיים
בזה· ופתב צואה במנורה וכן בתמיד נר את בני ישראל לפי שמביאם כוהנין בכל
יום ויש בהם חסרון כיס לפיכך צריך זירוז לכן אמר בהם לשון צואה· תצוה· בגימ'
בשים בוהי· רמז להדלקת נר לנשים חובה בשבת· ויקחו אליך אבל אני איני צריך ל
לאורה· כתית· רמז תי"ת כ' שנים יהא כוהב הדלקת מנורה· להעלות חסר וו· לומר
שו' נרות מכבין אותם אבל נר מערבי דולק לעולם· למאור להעלות בגימ' חצי לוג
שמן לנר· נר תמיד בגימ' בשבת· הקרב ב' הקרב אליך זאת תורת המנחה הקרב א
אותה בני אהרן הקרב את אחיך מטה לוי הקרב את מטה לוי· הקרב אליך ואחר כך
המנחה שאינו ראוי לכהונה עד שיתחנך בבגדי'· ורמז לו שיקרב אליו בני לוי דכתי'
כי כתובים כתובים המה לי· ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך· שלשה פעמים אהרן
בפסוק רמז לשלשה כהני' שיצאו ממנו אהרן אלעזר ואיתמר וג' פעמים לכהנו לי
בפר' כנגד בית ראשון ובית שני ולעתיד· אלה הבגדים ולא הזכיר מכנסים· לכבוד
ולתפארת ולא הזכיר ציץ לפי שלא היה מין בגד· חכמי לב אשר· בגי' יראת· ה' ס
שמלא יראת השם והיינו שכ' ראשית חכמה יראת ה'· וגם מזוז בגי' שלשי' ושנים חוטי'
כנגד התורה שמתחלה בבי"ת ומסיים בלמ"ד· ש שני ג"ש שני קניתיו לך לאות אשר
יבוא אל שני בניך בעלי· ויצר שני כברי כסף ויתן ש שני חריטין בנעמן· בני עלי
היו מבזין הכהונה שנא' כה ש' שני· לכך נענשו ונהרגו· אבל נעמן היה מכבדם ש
שבקש אדמה לעשות מזבח כתקרב תחת כנפי השכינה ומבני בניו למדו תורה ב
ברבים שתי אבני שהם· כנגד ב' לוחות· שהם במילוי שין הא מם כנגד הלוחות· ששה
משמותם על האחת שמע שאמר שמע ישראל וכו' שמותם· ב' במ' ונשא אהרן את שמותם
שה שמותם בתרגו' מלמד שהיו מרגלי' כלם כשרי' ומשה בירכם על פי השם· חשן
משפט שמכפר על עוונות משפט וזה משפט ביום אף שאה אורים ביום· ד' טורים
כנגד ד' דגלי' וד' אמהות· בכל אבן היה שש אותיו'· כי שמות ג' האבות ושבטי ישורון
מצטרף עם כל אחד ואחד עד שהיה ו' אותיות כמו ראובן· וא' דאברהם· שמעון ב'
לוי ר"הם· יהודה י' דיצחק· יששכר צ' זבולון ח'· דן ק' יעק' נפתלי ב'· גד שבטי·
אשר ישו' רן יוסף ובנימין לא היה צריך צירוף· כי היה בו ששה אותיו' ושפה בני
בן יעקב· שישפה היה לבנימין· אורים ותומים בגימ' אור ישראל· חשן משפט בגימ'
מכפר על הרהור הלב את האורים ואת התומים בגימ' שם של שבעים ושתים·
אפוד בגימט' מלאך שהיה מלובש כמלאך· שפה לפיו שהמעיל מכפר על לשון הרע
שאם חטא בלשון הרע יעשה שפה לפיו שימנע מלשון הרע ויעשה תשובה ויתכפר
לו· ועשית על שולי המעיל רמוני תכלת ופעמוני זהב בתוכם· והיו ע"ב כנגד
ע"ב מראות נגעים שהמעיל מכפר על לשון הרע· וצרעת באה בעון לשון הרע··
זהב ורמון פעמון זהב ורמון· בגימטריא הם שבעים ושתים· ונשמע ב

ופס' זע' ב'כמ' ונשמע קולו בבאו אל הקדש · כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע · ונשמע
פתגם המלך · והיינו דאמרינן במגלה אמ' רבה מקרא מגלה ותלמוד תורה · מקרא
מגלה עדיף · מקרא מגלה ועבודה מקרא מגלה עדיף והיינו כל אשר דבר השם ... נ
נעשה ונשמע דהיינו תלמוד תורה ועבודה דכתיב בהו ונשמע קולו ונשמע פתגם
המלך והיינו קריאת מגלה · וסמיך כי רבה היא · אלמא דעדיף טפי · וגם רבה קאמ'
לה · מצח ב'כמ' והיה על מצח אהרן ומשרש קשי עורף וחזקי מצח שבגדי כהונה
מכפרים על קשיות ערפם וחוזק מצחן של ישראל · ובבאתו ב'כמ' ובצאתו ולא ימות
ויהיו את המלך בבואו ובצאתו גבי יואש בדברי הימים שהיו שומרים אותו שלא ·
יהרגוהו וזהו ובצאתו ולא ימות · ערוה ב'כמ' לכסות בשר ערוה · ואידך לא ת
תקרבו לגלות ערוה · שמע שבגדי כהונה מכפרין על העריות · ממתנים ועד ירכים
יהיו וסמיך ליה והיו על אהרן לומ' לך שמכנסים קודמין לכל · וזה הדבר אשר תעשה
להם כלומר קרבם בדבור שאומ' להם אשרי תבחר ות' רב י' לקח ב'כמ' לקח פר בן
בקר לקח בגדו כי ערב זר · בשביל שאהרן עשה העגל אמר הקבה' לא יזיר מעליו ב
בגדים הנואים לפי שבגדי עז מטמאין וזהו שאמ' לקח בגדו פירוש מעליו ערב זר ·
והלבשתם ב'כמ' הכא ואידך והלבשתם את אלעזר · היכא מצאן דאמ' כהן גדול בן כ
כהן גדול טעון משיחה וזהו והלבשתם את אלעזר שבתחלה להיות כהן גדול צריך
משיחה כאיש שהלבשתם כתנות היו במשיחה שלא כמשח · כך והלבשתם את אלעזר
במשיחה · תשרף באש ג' ואת פרשו תשרף באש · ואת מרכבותיו תשרף באש ב
ביהושע ואת העיר הזאת תשרף באש גבי צדקיהו שזכות הקרבנות עמד ליהושע
לכבוש האומות · אבל משבטלו הקרבנות כשגזרו על ירושלם נחרבה העיר · וזהו ואת
העיר הזאת תשרף באש · ובגדיו ד' וקדש הוא ובגדיו יאבגדיו קרועים · ובגדיו לא
יפרום ובגדיו לא תשרפנה · אעפ' שאבל חייב בקריעה דכתי' ובגדיו קרועים ש
שהתאבל על הריגת שאול · כהן גדול לא יקרע · דכתיב ובגדיו לא יפרום · וקדש ה
הוא ובגדיו ועל כן ובגדיו לא תשרפנה · שלא נשרפו בגדי כהונה כששרפו נדב
ואביהוא כמאן דאמר שנשרפו גופן ובגדיהם קיימין · ומאשר ב'כמ' ומאשר לבניו
ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה · שבשביל אהרן זכו בניו לכל הכבוד הזה ·
שבמשחו להיות כהנים · על המזבח כבשים בגי' סופי תיבות לחמי · שנה שנים
ראשי תיבות וסופי תיבות השמש · שהן שוחטין אותן כנגד השמש · כתי' הכא שנים ל
ליום תמיד · ובפנחס הוסיף לומר שנים ליום עולה תמיד קרי ביה ליום עולה · פי'
כנגד שהיום עולה דהיינו כנגד השמש · שנים ליום תמיד ר"ת עולה תשל' · דתנן
תשל' תמידין היו קרבים לש"סה ימים · את הכבש האחד ובפנחס כתיב אחד ·
הכא כתיב האחד שעולה י"ח · רמז לי"ח ברכות שתפלה תקנו כנגד תמידין · ובפנחס
כתיב אחד דתנן אחד היו כהנים עסוקים בתמיד לפעמים כדאיתא במס' יומא ·
את הכבש אחד תעשה בבקר · תעשה אותיות תשעה · שתשעה כהנים עסוקים ·
שלשה בתמיד של שחר · ובערב מוסף עליהם

שנים

שה שכירם שני גדי עזים · וכתיב כאן תעשה לשון יחיד ובפסח כתיב תעשו ל
לשון רבים לומ׳ שיחיד יכול למסור תמידין משלו לצבור · כבש׳ לכבש הכבש הכבש
לכבש הרי שה אין פוחתין מו׳ טלאים המבוקרי׳ בלשכת הטלאים וכנגדם ו׳ פעמי׳
עולה בפרש׳ עקידה הכא כתי׳ עשרון ובפסח כתי׳ עשירית רמז לת״י שנים שיעמוד
בית ראשון והכא כתיב בלול והתם כתיב בלולה · ה׳ יתירה רמז לה׳ מיני מנחות ש
שבאים לכפר על הנפש שיש לה ה׳ שמות · בהמה ג׳ במ׳ לשאת אותו בהמה · אשר
נתן יי׳ חכמה ותבונה בהמה · כי בהמה שמן חלקו · זהו שכתוב והחכמה תחיה ב
בעליה · חכמה ותבונה בהמה · כי בהמה שמן חלקו · ועוד שהיא מגדלתו ומ
ומרוממתו דכתיב לשאת אותו בהמה ·

פרשת כי תשא

סמך קרנותיו לכי תשא רמז למה שאמרו רמה קרנו
של ישראל בכי תשא · וסמך יום הכפורים לכופר כ
נפשו לומ׳ שביום הכפורים צריך ליתן כופר נפשו כי אז כל העם נמנין ועוברין ל
לפניו ולכך נהגו לפסוק צדקה ביום הכפורים · תשא את ראש בני ר״ת עולה
במנין תרג׳ שכך היו הנכתבים שש מאות אלף וג׳ אלפים · וכן בני ישראל עולה תרג׳
ונכתבו · אם תקראנו למפרע יהיה גם כן וכתבו · לומ׳ לך כל מה שאדם נותן ל
לצדקה יחזור אליו ולא יחסר לו בשביל זה כלום · ג׳ פעמים פקודים בפסוק · וג׳
פעמים מחצית השקל בפרשה · וג׳ פ׳ כופר נפשו · וג׳ פעמים לכפר · וג׳ פעמים בני
ישראל לכפר על ג׳ דברים · על המלחמה ורעב ודבר · וכן אמ׳ גד החוזה לדוד ב
כשמנה את ישר׳ ג׳ אני נוטל עליך · זה יתנו כל העובר על׳ · בגי׳ זה היה כמין מטבע
של אש · זה יתנו במנין זה פי׳ י״ב שבטים יתנו · דאי׳ למ׳ שבט לוי לא נמנו · עשרי׳
בגי׳ עשיר ודל · שהיו כלם שוים בזה · שקל בגימ׳ נפש שבא לכפר על הנפש · מבן
עשרים שנה · ס״ת המן שבא להכריע שקלים של המן · שנה ומעלה בגי׳ לנכנסים
· עשרים שנה ומעלה · ר״ת עשו · ואתן אדם תחתיך · והיה לבני ישרא׳ לזכרון חסר
ו׳ שלא היו לזכרון · על שני כתפיו לזכרון מלא ו׳ שלא היו לזכרון אלא בעודו על
כתפיו · אבל כל זמן שהיו קיימין ועומדין לא היו לזכרון · ועשית כיור · סמך כיור
לפרשת שקלים לומר שהגשמים נעצרים בשביל פוסקי צדקה ואינן נותנין ·
לרחצה · וארבעה בתבו שכל כיור שאינו מחזיק כדי שירחצו ממנו ארבעה כהנים
כאחד אינו כיור · הכפורים ב׳ במ׳ ולקחת את כסף הכפורים · ומדם חטאת הכפורי׳
אחת בשנה יכפר · וגם זה רמז לפסוק צדקה ביום הכפורים · קדש הוא קדש יהיה
לכם בגימ׳ למלכות בית דוד · קח לך סמים סופי תיבות חכם · אמרא וריחני
פיקחין · והקטרת אשר תעשה י״א תיבות בפסוק כנגד אחד עשר סמים שבקטרת
זכה · ב׳ במסור ולבונה זכה · ונתת על המערכת לבונה זכה · ותפלתי זכה זה הוא
שאמר הכתוב תכון תפלתי קטרת לפניך שהתפלה דומה לקטרת כשם שזה זכה ·
כך התפלה צריכה שתהיה זכה · רוקח ב׳ במ׳ מעשה רוקח · זבובי מות יבאיש
שמן רוקח · זהו שדרשו רבותינו שהיו מרגלים אחר

אחר הקטרת לומר בה מתו נדב ואביהו בה מתו עדת קרח שנ' מות גבי רוקח דהיינו
קטרת ואמר להם משה ראו שאין הקטרת ממית אלא אדרבה מחיה שנ' ויתן הקטרת
ויכפר על העם דכתיב טהור קדש אלא החטא ממית · לחשב ומחשבו' חסר ו' שבששת
ימים יש לחשוב ולעשות ולא בשביעי · אך את שבתותי תשמורו · אך מיעוט למעט
פיקוח נפש וקרבנות צבור ועוד נדרש אפי' בשבת שבלשון דוחין שבת · סמך פרשת
שבת למלאכת המשכן דילפי' מלאכת שבת ממלאכת משכן · את השבת לעשות · ר"ת
אהל · דילפי' מלאכת שבת מאהל מועד · בני ישראל אות היא · ר"ת ביאה שביאתו נ"ל
תלמיד חכם מערב שבת לערב שבת · אות היא לעולם כי ר"ת אהלך על שם וידעת
כי שלום אהלך · דדרשינן מיניה הדלקת נר בליל שבת · את השבת ד' · שלשה בהאי
ענייניה אחד בעזרא לחלל את השבת · והיינו כדאיתא בפרק דסנהדרין · ראוי היה
שתנתן תורה על ידי עזרא · אלא שקדמו משה דילפינן את השבת דהתם מהכא ·
וביום השביעי שבת וינפש ס"ת שתים · ששתים נפשות יש לאדם בשבת ועל כן פת
דוינפש כפולה משום ב' נפשות · וינפש בגימ' אלו שביבהם · שאף אור של גיהנם
שובת בשבת · השביעי שבת וינפש בגימ' דכיון שהוא שבת אבדה נפש · שבת וינפש
ויתן אל משה מלמד שנתנה תורה בשבת · וינפש וי' נפש · וסמיך ליה פרשת העגל
שנתחייבו מיתה ואבדה נפשם · ככלתו כתי' חסר · מה כלה מקושטת בכ"ד קשוטי'
ומכונין בישעיה אף תלמיד חכם צריך להיות מקושט בכ"ד ספרים · ויתן אל משה
בגימ' זה התלמוד · שני לוחות כנגד שמים וארץ · חתן וכלה ב' תורות ושני עולמו'
לחת על שם שיגעים בלחי · לחת בלא ו' גם כבא · מלמד שנלקחו מכסא הכבוד · כי
בשש משה חסר וו לומר שבאו שש שעות · בשש ב' כי בשש משה מדוע בשש רכבו לא
לבא · מה התם מת אף הכא היו סבורים שמת · כמו שדרשו חז"ל שהראה להם דמות
מטתו ברקיע · כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו ·
בגימ' שהראה להם השטן מטתו של משה רבינו · אלה אלהיך לאלוהות הרבה · ש
מזבח לפניו · בגימטריא זה חור · דדרשינן מזבח לפניו · ויעלו עולות בגימטריא
בכורות שהבכורות העלו עולות לפניו · הניחה שנים במסור' הניחה לי · הניחה
אותי והמישני אל העמודים גבי שמשון לומר לך שהרג בהם במותו יותר ממה
שהמית בחייו · וזה הוא הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם · שכילם ויגמית כל שריהם
ואכלם ב' במ' ויחר אפי בהם ואכלם · ואידך ואכלם ואמחם · זהו שדרש
אין פורענות שאין בה פרעון ממעשה העגל · ויחל ארבעה במ' הכא ויחל
משה ואידך ויחל יהואחז ויחל חזקיהו ויחל איש האלהים בענין ירבעם והיינו כדאיתא
בברכות בסוף תפלת השחר · כמה ישהה בין תפלה לתפלה כדי שיתחלל דעתו
וכפרש ליה מויחל · ומפרשינן בירושלמי שהוא ארבעה אמות כנגד ד' ענינים
ויחל · ואעשה אותך מלא ח' · שיצאו ממך ש' מאות אלף · זכור לאברהם
ליצחק ולישראל עבדיך · כאן הקדים האבות לעבדיך · וכתיב התם זכור לעבדיך
לאברהם וגו' והקדים עבדיך לאבות לומר · כי

כי היו עבדיו מתחלה ועד סוף כיוצא בו דוד עבדי ועבדי דוד · ברעה · כת׳ כאן
בשביל ה׳ דברים שעשו · אכלו ושתו · ויקומו לצחק · וישתחוו · ויזבחו · ומחולות ·
קול ענות אנכי שומע · בגימ׳ שנהרג חור ועבדו ע״ז · ענות ב׳ · קול ענות · יום
ענות אדם נפשו · שזה העגות לא נתכפר להם · וישלך מידו חבר יחד שכפרו ביוד
הדברות · ועשרה פעמים פסל בתורה · וי׳ פעמים תועבת ה׳ כנגדן · כי פרע
אותיות ערב שערב רב גרמו להם לעשותו · פרוע ב׳ כי פרוע הוא · וראשו יהיה
פרוע · וזה מצורע טמא · אף ע״ז מטמאה · אכפרה ב׳ בגמ׳ אכפרה בעד חטאתכם ·
אכפרה פניו במנחה · וזהו שאמ׳ לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה · אכפרה
בעד חטאתכם להתפלל עליכם מתי אכפרה פניו במנחה · העלית ג׳ אשר העלית
מארץ מצרים · ושמעו מצרים כי העלית בכחך · העלית מן שאול נפשי: תלמוד
ששקול שעבוד מלכיו׳ כנגד גיהנם · וזהו העלית מארץ מצרים · העלית מן שאול
נפשי · עדיו שלשה בגמ׳ ולא שתו איש עדיו · וצבי עדיו לגאון שמהו · במתג ורסן
עדיו לבלום · בשביל שנתגאו בצבי עדיים כמו שדרש״ל בשביל רוב זהב וכסף שנתת
להם עשו עגל זהב על כן לא שתו איש עדיו וכשתמה פיהם שלא היה להם פתחון
פה כמו מתג ורסן שבולם עדיו של סוס · הורד ג׳ הורד עדיך · באף עמים הורד
אלקי׳ · הורד אותם אל המים בגבעון על שאמ׳ לו הורד עדיך · היה משה ירא מפני
האף והחמה כדכתיב באף עמים הורד · וכמו דהכא היא עבודה זרה · התם נמי
הורד אותם אל המים להפריד עובדי ע״ז שכל הכורע על ברכיו לשתות סימן שעבד
ע״ז והכניסם לגדעון · הנה מלאכי ילך לפניך · מלאכי עולה כגי׳ מאה ואחד ילך עולה
כמנין הלכה · רמז למה שאמרו אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים לשונה פ׳
פרקו מאה ואחד שעל ידי כן ילך ההלכה לפניו · גם הנה עולה כמנין הלכה · גם
ספקי מספיקות פי״ת עולה מאה ואחד · הנה מלאכי אותיות מיכאל שהוא מלאכי
המיוחד לי · ודבר איש אל רעהו בגי׳ שהוא מסבר לו פנים · ויאמר אני אעביר כל
טובי על פניך וקראתי בשם ה׳ לפניך · בגימט׳ שהקדוש ברוך הוא נתעטף כשליח
צבור · והיה כל מבקש ה׳ יצא · מכאן שצריך אדם לגלות כדי שילמוד תורה · והזכר
את בניך אחרי אלהיהן וסמיך ליה אלהי מסכה רמז שיעשו כמין זכרות ממסכה · ועוד
עם עשו כמין זכרות לגלמי ע״ז כדכתיב ותזני בם · סמך את חג המצות לאלהי מ
מסכה · לומ׳ שע״ז אסורה באכילה כחמץ בפסח · ולא יראו פני ריקם וסמיך ליה ששת
ימים · לומ׳ דאין נדרים ונדבות קרבים ביום טוב · פן תכרות ברית ליושב הארץ
ליושב עליה · דשבעה היו שמזהיר עליהם · שגרגשי עמד ופנה · כי על פי הדברים
כרתי אתך ברית ש״ו דברים שבעל פה · על כן בקהלת · וכתוב יושר דברי אמת ·
סופי תיבות ברית וסמיך ליה דברי חכמים · פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ·
ס״ת בגימ׳ התלמוד · תרי״ג דם זכחי בני מחמי היום · כי על פי הדברים האלה וסמיך
ויהי שם עם ה׳ מ׳ יום · לומ׳ שבשביל דברי שבעל פה שנה שם מ׳ יום · וגם איש ב׳ וגם
איש אל ירא · וגם איש היה מתנבא לומ׳ אפי׳ אם יהיה נביא לא יסמוך על גבי אותו

שביאתו לעבור על הנורי · כי קרן עור פניו וזכה לקירון פנים משכותי כפי עליך
ויא״מ תיבת הלוחות זכה לקירון · וקרנים מידו לו ושם חביון עוזו · ר״ת מלוח ·

פרשת ויקהל כתי׳ לעיל כי קרן עור פניו · וסמך לו פרשת שבת לומ׳ שאינו
דומה קירון פנים של שבת לשאר ימים · ואמ׳ ויקהל לפי שבא ל
לומ׳ פרשת שבת רמז שבתות וימים טובי׳ כקהלי׳ לשמוע הדרשה · אלה הדברים · ד״ר
מכאן ל״ט מלאכות לשבת כמנין אלה · ודברים משמע · ב׳ וה׳ דהדברי׳ לרבות א׳ הרי
ל״ט · ואפי׳ דבכמה מקומות כתי׳ אלה הדברים · ולא דרשינן ליה שאני הכא דכתיב
במלאכת המשכן זה הדבר · ושני הכא לכתוב אלה הדברים לדרשה · לעשת אותם
לתשע · וחסר ו׳ לומ׳ ל״ט מלאכות יעשו אותם בו׳ ימים ולא בשבת · וכן חסר ברא
ש״ס לעשות · הכתוב במכלו תמצא עשיות ובריאות ומלאכו׳ והויות ותמצא ההבדלות ·
כלם ל״ט לומ׳ ל״ט מלאכות הן חוץ מתולדות · וכן תמצא מויקהל עד לא תבערו ובו׳
ביום השבת ל״ט תיבות חוץ ממלת השבת · הזכיר לא תבערו לפי שצריך הבערת
אש למלאכת המשכן · לבשל סממנין ולצבוע ולצרוף כסף ונחשת וזהב · עשת פנים
ארבעים חסר אחת · לא תבערו אש · אמ׳ הקב״ה אור שלי פי׳ של גיהנם שובת בשבילכם
גם אור שלכם יהא שובת · השבת ויאמר · ר״ת וס״ת תורה שעיקר התורה בשבת
כשאדם פנוי ועוסקין · ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו · בגימט׳ זו איש
ואשתו כאי׳ יחד · יביאה את תרומת יי׳ · היה לו לומ׳ יביא אלא בשביל שמדבר בנדבת
המשכן שמתנדבי׳ תכשיטי זהב וכסף כלי הנשי׳ אמ׳ יביאה פי׳ שלא יביא משל תכשיטי
אשה אלא מדעתה · לבו יביאה בגי׳ לב הוא והיא · וכל אשה ב׳ ואיד׳ וכל אשה יודעת
איש · וכל אשה יודעת איש משכב זכר תחרימו · התם מצוה להרע לנערים אבל כאן
שהיו הכמות החיים · והיינו שב׳ והחכמה תחיה בעליה · וכל הנשי׳ ב׳ כא׳ וכל הנשים
יתנו יקר · וכל הנשים העומדו׳ שם בענין ירמיהו שאמ׳ להם לפרוש מע״ז · אלו הנשים
שנתעסקו במלאכ׳ השמי׳ יתנו יקר · אבל אותם האחרו׳ שמקטרי׳ למלכת השמי׳ נראה
שגלו והיו למשל ולשנינה · אותנה ב׳ ואיד׳ עד אשר הפינותי׳ אותנה ביחזק׳ בענין
תרועי׳ שרועי׳ הצאן שמורים רגליהם אלו גרמו לשכינה שירדה ושכנה בישר׳ אבל
אותם הרועי׳ הרעים שמחטיאין ישר׳ גורמי׳ לשכינה שנסתלקה מישר׳ · והנשיאים
ב׳ הכא חסר · ואשר פינחס והנשיאים מלא · אלו שנתעצלו בנדבת המשכן · לכך חסר
אבל אותם שנזדרזו להשלי׳ בין השבטי׳ תכני ראוב׳ ועד לכך הוא מלא · דמלא והנשיאי׳
הביאו · תרגו׳ ירוש׳ וענני׳ איתיאו מלפון מעלה נשיאים · ראו קרא יי׳ שאין מעמידי׳
פרנס על הצבור אלא מדעתם · ולהורות ב׳ ואיד׳ ולהורו׳ את בני ישר׳ · שהיה בצלאל
יודע להורות לבני ישר׳ בכל מיני חכמה · ויצו משה ויעבירו קול במחנה · בשבת
כתבה תורה · א׳ כ׳ יום הכפורי׳ של אותה שנה היה יום ג׳ וכ׳ יום ד׳ אמ׳ להם מלאכת
המשכן והם הביאו לו בבקר בבקר והיינו יום ה׳ ויום ו׳ ובשבת ויצו משה ויעבירו קו׳
במחנה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש בגימ׳ אל יוציאו זהו אל יוציאו
משה תרגו׳ קיתי׳ ל״ה · ויכלא ב׳ ואידך ויכלא הגשם זהו שדרשו שהיו יורדים להם

לשם אבנים טובות ומרגליות עם המן והביאום לנדבת המשכן ׃ ויכלא העם ׃ פי׳
העבכי׳ שמביאי׳ הנשם ׃ כשכלו מלאכת האבני׳ הטובי׳ אז כלו מלהביא ׃ והמלאכה
ב׳ והמלאכה היתה דים ׃ והמלאכה לא ליום ולא ליומים בעזרא ׃ והמלאכה היתה ב
גדולה בדברי הימים בענין בנין הבית ׃ אעפ׳ שהמלאכה היתה גדולה לא ליום ולא
ליומים ׃ אעפ׳כ׳ היתה דים שמלאכה ברכה במעשה ידיהם ׃ דים ג׳ היתה דים ׃
הלא יגנבו דים אם גנבים בלילה השחיתו דים במפלת אדום ׃ באדום כאומר המה
יגנבו ואכי אהרוג ׃ אבל ביעקב והמלאכה היתה דים ׃ והותר ג׳ הבא ואידך כי כה
אמר יי׳ אכול והותר ׃ מהחל התרומה לביא בית יי׳ אכול ושבוע והותר בדברי הימי׳
שבזכות התורה ובית המקדש בא שובע לעולם ׃ כדכתי׳ מן היום אשר יוסד היכל יי׳
וכו׳ עד מן היום הזה אברך ׃ בעושי ג׳ ביוד ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה ׃ ו
ואידך של תקבא בעושי עולה ׃ פני יי׳ בעושי רע ׃ ובמי תקנא בעושי כל חכם לב ׃
ויעש בצלאל את הארון בכלם לא הזכיר בצלאל אלא על הארון לומר שהיה בצלאל ׃
יודע סוד הארון והמרכבה שזה ארון הוא כנגד כסא הכבוד ׃ ושלשה פעמים ארון
בפרש׳ שב׳ ארוכות עשה ׃ וסמך לארון השלחן אשר לפני יי׳ ׃ במראות ה׳ כמו במראות
הצובאות ׃ ויבא שם לישראל בחלום ׃ במראות שם תרי ביחזקאל שלו הבשים ברוב ת
מתאות העולם ונתנו מראותיהן לנדבת המשכן ובתה עליהן רוח שם ׃ הצבאות ׃
ב׳ במראות הצבאות ׃ אשר ישכבון הנשים הצובאו׳ גבי בני עלי ׃ כמו התם ישכבון
הנשים הצובאות גם בכאן על ידי מראות היו שוכבין הנשים כדאיתא במדרש שהיו
מקשטו׳ במראות ומשתדלו׳ לבעליהן ובזכות׳ להם ׃ פרשת אלה פקודי ׃ מלא
וו שפקד לכל ו׳ מאות אלף שלא יחשדוהו שלקח מן הכסף המשכן
משכן שנתמשכן ב׳ פ׳ בשביל עונות ישרא׳ וזהו שאמ׳ חכמי כנס׳ הגדול׳ חבול חבלנו ׃
פך במנין משכן שבים היה עדות שמכינה שורה בישרא׳ שבית ראשון עמד ת״י שנה
במנין משכן ׃ ובצלאל בן אורי בן חור ג׳ פ׳ בתורה בתייחם כנגד ג׳ מעלות שהיו בו
חכמה ותבונה ודעת ׃ ואתו אהליאב פי׳ שלו הב׳ היו עדים למשה שהשלי׳ כל החשבו׳
שקבל ׃ כל הזהב ה׳ מיני זהב אח ובזם וטבעת וכומז וכל כלי זהב ׃ כנגד העשוי
להם ה׳ עבויין פרך מרר עבוי לחץ עבודה קשה ׃ בקע ב׳ בקע לגלגלת בקע משקלו
שרמז לה שעתידין בניה לשקול בקע לגלגלת ׃ מאת אדנים כנגד מיוסדים על אדני
פז ובנגדם תקנו ק׳ ברכות בכל יום ׃ וקנן ב׳ וקנן פתילים וקנן חבית ׃ ואחד קנן
עבות רשעי׳ שבזכות המשכן היו מתגברי׳ על אויביהם ומקנני׳ חביתותיהם ׃ בטדה
ג׳ תרי גבי אפוד ׃ ואידך בעדן גן שם היית כל אבן יקרה מסוכתך אודם פטדה ׃ מ
מלמד שבזדמנו להם אבני אפוד מגן עדן ׃ ותכל כל מלאכת עבודת בגימ׳ בעשרים
ומשה בבבליו נגמר ׃ ותכל ליה לומ׳ בי עתה כלה מלאכ׳ כל העולם ׃ את הכתנת
את הציץ כל הכך אתים לרבות שהיה לבל א׳ וא׳ התיק שלו ׃ ויקם את המשכן משכן לא
נאמ׳ אלא המשכן לרבות משכן של מעלה דאית בפסיק׳ שעה הבה למלאכ׳ שלמעלה
להקים לו משכן למעלה ׃ עמודיה ד׳ במ׳ את עמודיה ׃ חכבי תקבתי עמודיה ׃ ס

חטבה עמודיה שבעה יתפלגן שעמודי המשכן הם עמודי עולם שבזכותם עולם עומד · משחתם ב׳ והיתה להם משחתם כי משחתם בהם מום בם · פי׳ לזמן שהם תמימים יהיה להם משחתם לכהונת עולם · אבל כשיהיה בהם מום לא לרצון יהיו · הוקם ב׳ הוקם המשכן · הוקם על גבי דוד · הוקם את דברי יונדב בן רכב · בזכות שהקים דוד הקדש כדכתיב הנה אנכי יושב בבית ארזים וכו׳ · הוקם על בני יונדב בן רכב שהקימו דברי אביהם זכו למה שנא׳ לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד ל לפני כל הימים · ויסך ד׳ ויסך על ארון העדות ויסך אלוה בעדו · ויסך בדלתים ויסך וירחץ גבי דוד : בזכות ויסך על ארון שבא אל בית הש״ים שכל זמן שהיה ארון לא כ ככנס למקדש · ולמזבח ב׳ למקדש ולמזבח · בין האולם ולמזבח · רמז למ״ד במעל מזבח הנחשת היה הדבור בא למשה · פי׳ למשכן ולמזבח שסביבה גורה על המזבח וכן כתיב בין האולם ובין המזבח וכו׳ ויאמרו חוסה י״י על עמך · ששם היו עומדים ומתפללים כאשר צוה י״י את משה כתיב על כל דבר ודבר · בכנגד מה שאמר משה אחכי כה · הרבה להזכירו והם י״ח פעמים כאשר צוה י״י את משה · וכל אשר צוה י״י וכנגדם תקנו י״ח ברכות ואחר כאשר צוה י״י את משה כן עשו · ותקנו כנגד ברכת המינים · ויש בהם קי״ג תיבות · וכן בסופי הברכות במו ברוך אתה י״י מגן אברהם באי׳ מחיה המתים וכו׳ קי״ג תיבות · וקי״ג פעמים לר׳ דחומש שנריכין כוונת הלב ·

ויקרא

כתיב לעיל ואם תהיה כו וסמיך ליה ויקרא אל משה לומר מתוך שקרא לו ודבר עמו היו פניו בוערין כאש בכל מסעיהם · ויקרא אל משה לומ׳ שבכל מסעיהם קרא למשה לאמר שיסעו · כדכתיב על פי י״י יסעו · אלף דויקרא זעירא שמשה לא רצה לכתוב אלא ויקר כדרך שנאמר בבלעם · כאלו לא נראה לו השם אלא ב מקרה · ואמר לו הקדוש ברוך הוא לכתוב גם האלף · וכתבה קטנה · ויקרא אל משה ראשי תיבות אמו · שעטרה שעטרה לו אמו · הקדים משה לשם כביכול כאחד שמדבר עם חבירו ומקדימו דרך מוסר · חמשה אלפים בפסוק כנגד חמשה חומשי תורה · ותשעה תיבות יש בו · וכן יש תשעה תיבות בפסוק אנכי י״י אליך · לומר שכל הלומד תורה כאלו הקריב כל הקרבנות · וכן תשעה תיבות ב בפסוק זאת תורת העולה · בן בקר עולה ש׳ כ״ד שצריך להיות בן שנה · וזרקו את הדם · בבן הבקר כתיב את הדם ובצאן כתיב את דמו לפי שדמו של צאן דומה לדם האדם · לכך כתיב דמו שמעלה עליו כאלו הקדיש דמו · בבן בקר כתיב וקרבו וכרעיו · ובצאן כתיב והקרב והכרעים ואיתא

ואיתא בתנא דבי אליהו לפי שמהלכת בהמה דקה מגבהת ברעיה כמו שתי וערב
אבל בהמה גסה מגבהת ברעיה לצדדיה ולכך בהמה דקה משוכה מאכלה בשטוחה
וגו' כן עולתה נ"כ משוכה מטהרתה גסה · בבן בקר לא כתי' אלא והקטיר · ובצאן כתי'
והקריב והקטיר לפי שבצאן הוא מועט ומקריב ומקטיר הכל בפעם אחת · בבן בקר
לא כאמו הוא ובצאן ובעוף כאמו עולה הוא · לפי שעולת העוף בא תחת הכבש ב
שדלות יכול אם עשאו כבבש יהא כשר ת"ל הוא · ובבן בקר כתיב לרצונו · ולא בצאן
ובעוף · לפי שאירכה להביא · נפוכה · כדי להבין ממה שלא מספין תפתח הרעה ·
כתיב צפון בצאן כנגד יצחק שאפרו צפון · וכן בעזים כתיב צפון כנגד יעקב של
בו ואת עורות גדיי העזים · ומלק את ראשו · מליקה מן הצואר לפי שהיונה כשהיא
שורחת מחזרת הסימנין על גבי הצואר · ועולת העוף למעלה על שם יצחק יונת
שם שהועלה למעלה על המזבח · ונפש כי תקריב מנחה · אין נפש במנחה · לפי
שבנפשו היא באה שהעני טורח בנפשו עד שהשיג להביאה · בעוף ובמנחה לא כ"ת
לפני ה' כמו בבן הבקר לפי שעניים מביאים אותם ומתביישים להביא אותם לפני ה
הכל · לכך אמר לאהרן ולבניו שאינן בפרהסיא · והזכיר לאהרן לומר שאף הכהן ה
הגדול לא יבזה מנחת הדל · לא תעשה חמץ לפי שיצר הרע דומה לשאור וטעם זה
נ"כ הזהיר על הדבש שיצר הרע מתוק לאדם כדבש · וכל קרבן מנחתך במלח תמלח
וכו' ג' פעמים הזכיר מלח בפסוק משום דבשלשה מקומות המלח נתון · בלשכת ה
המלח · ועל הכבש ועל המזבח · תקריב מלח בגי' זה יביא מלח משל צבור · וסמך
ידו כתי' בבקר · ובצאן ובעזים כתיב את ידו · לפי שהבקר חזק ויכול לסבול הסמיכה
שצריך לסמוך עליו בכל כחו מה שאין כן בצאן ובעזים · לכך כתי' את דומשמע ברפיון
· בבקר כתיב אם זכר אם נקבה · ובצאן כתי' או זכר או נקבה לפי שהוצרך לכתוב
או · לרבות הפלגס · ואם לא משמע ריבוי · ובעזים לא הזכיר כלל זכר ונקבה · לפי
שהעזים מנהגן לעולם להוליד זכר ונקבה ביחד ומסתמא ישחוט הזכר וישאיר הנקבה
לפרנסת ביתו · בבן בקר כתיב והקטירו אותו בני אהרן לשון רבים · ובצאן כתיב
והקטירו הכהן · לפי שבן בקר צריך הרבה כהנים · את החלב המכסה את הקרב לפי
שבא לכפר על החטא שבשא מחמת רוב שומנו כדכתי' שמנת עבית כשית · וכתי'
וישמן ישורון ויבעט · לכך מביא החלב · וכאלו הקריב חלבו · אם כשב והוא יותר
גדול כדכתיב והכשבים הפריד יעקב · כשב · באות כש לנש · על שם לבשו כרים ה
הצאן · מזבח קטרת הסמים · בפרשת כה: משיח כתיב קטרת הסמים · ובפרשת
אחריה כתיב מזבח קטרת · לפי שכהן גדול מתעשר בקטרת · הוסיף לומר סמים
בכל הכפרות הוסיף כפרה וסליחה חוץ מכהן גדול · לפי ששגגת תלמוד עולה
זדון · על ספק הדשן ישרף · עשתה תורה לגבי קרבנו של כהן משיח בפרהסיא ב
בחוץ על ספק הדשן שלא יתביישו אדם להתודות על חטאו שהרי כהן גדול חטא ו
והתודה והביא קרבן על רעאו · ישגו · פנים במסורת · ואם כל עדת ישראל
ישגו · ישגו באמי ביחזקאל על רועי ישראל המתעים את העם הבא

הכא במי מיירי בצבור ששגגו על פי בית דין שטעו בהוראה · מעיני ד׳ ונעלם דבר
מעיני הקהל · ואידך בההיא עסיקנא · אם מעיני העדה · ונעלם מעיני אישה ·
ונעלמה מעיני כל חי · איירי בתורה דכתי׳ לעיל מיניה והחכמה מאין תמצא · הכא
במי כשעלמה החכמה מעיני בית דין שטעו בהוראה · ונעלם מעיני אישה · זה הוא
שא׳ אפי׳ שמע מעוף הפורח באויר שבטומאת סוס אין המים בודקין אותה · זה הוא
ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים · שאפי׳ שמע מעוף השמים והעלים עצמו כ
כאלו לא ידע שוב אין המים בודקין אותה · וכודעה כ׳ ונודעה החטאת · וכודעה יד
יי׳ את עבדיו וזעם את אויביו · שאפילו על השוגג שיש לו להביא חטאת ולא הביא
הבה׳ נפרע ממנו · וזהו ונודעה יד יי׳ את עבדיו · מי שחטא ומביא קרבן · וזעם
את מי שאינו מביא · והביאו אותו לפני אהל מועד · ד׳ במ׳ · והביאו הכי׳ אחרי נגעי
מנורע · והביאו בניך בחוץ · והביאו את כל אחיכם · לומ׳ מי שמחייב להביא קרבן
ליי׳ ואינו מביאו לכהן טוב שצריך לכהן שיבא לראות נגעי ביתו · ואם הוא מביאו
טובה למה שבאת והביאו בניך בחוצן · והביאו את כל אחיכם מכל וכו׳ · חטאת הקהל
היא וסמיך ליה אשר נשיא יחטא · לומר לך כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה מעלה
עליו כאלו הוא חוטא · את קרבנו כאשר בקרבן נשיא ריבוי לומ׳ שיביא קרבן שמן ו
וגדול לפי שבכל יום אוכל פטומות · ולא יהא שלחנו מלא ושלחן רבו ריקם · בעז
כתיב שעיר עזים זכר שעירת עזים נקבה לפי שאין בשמו חילוק לזכר ולנקבה ש
שהכל נקרא עז לכך צריך לפרש זכר או נקבה · אבל כבש יש חילוק בשמו כבש
לזכר כבשה לנקבה · כשעשתה כנימ׳ אם כולה ולא במקצתה · הוסר ב׳ כאשר הוסר
חלב ומועת הוסר התמיד למ׳ שמעת הוסר התמיד הוסר כל חלב שביבותו נשתלח
ברכה בכל · אם לוא יגיד ונשא עונו · אם לוא יגיד מלא וו קרי ביה אם לו יגיד
בנו · פי׳ שהגיד לו כבר שם שוב אינו חוזר ומגיד · ביי׳ וכחש בעמיתו הואיל
וכחש בין ביי׳ ובין עמיתו שמכחש בדבר שאינו יודע בו אלא הקדוש ברוך הוא ו
וחבירו · לאשר ב׳ במ׳ לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו · ואידך לאשר עמל בו ·
יתננו חלקו דהיינו דאיתא בהגזל · הגוזל מחבירו אפילו שוה פרוטה יוליכנו אחריו
אפילו למדי ·

פרשת צו את אהרן מה כתיב לעיל מיניה לאשמה בה · צו את אהרן · לומ׳
שיהיו זריזין בתורה ובמצות שמגבת תלמוד עולה זדך
ו משה לאמר צו את · ס״ת תורה · מה אמר · ש עסקו בתורה · זאת תורת העולה היא
העולה · לומ׳ כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה · הקרבנות בקי אלו אכ״ה
ותורה נקרא אם שכ׳ הלא כה דברי כאש : מימינו אש דת למו אותיו׳ תלמוד הקרבנו׳
נקראו לחם את קרבני לחמי ותורה נקי את לחם לכו לחמי כשם שאי אפ׳ לעולם ב
בלא לחם כך אי אפשר לעולם בלי תורה · מדו בד ב׳ ויו״ב חבור מדו לבושו שבגדי
כהונה היו כעין בגדי מלאכי׳ וכן המעיל כפי תחרא וכזכותם היו מה בגדי׳ מלאכ׳
והאבנ׳ והאש על המזבח · והאש ירדה מן השמים מהאש יצאו והאש תאכלם · רמז

רמז לאהר' שאותו נדב ואביהוא על שהורו לפני רבם · ולאהרן אעפ' שאש יורדת מן ה
השמים · מצוה להביא מן ההדיוט · וזהו והאש ירדה מן השמים אעפ"כ והאש על ה
המזבח תוקד בו · שצריך להביא מן ההדיוט · על כן מן האש יצא שהורו באש · והאש
תאכלם · והאש על המזבח תוקד בו · שהוא כמו סולם למלאכים לעלות · כענין שכ'
ויעל מלאך יי' בלהב המזבח · וכן ביחזקאל והנה ששה אנשים ויעמדו אצל המזבח ·
ועל כן היה נחשת על שם וכוכבים כעין נחשת קלל · אבל מזבח פנימי כנגד שכינה
דכתיב ידיו גלילי זהב · ולכן כל דם אם נכנס בפנים לא תאכל · אותה החטאת שאין
אכילה למעלה · אחרים והוציא בגימ' כהנים בעלי מומין · שבשביל מום כשר להוציא
הדשן · ושמו בגימ' ונבלע ממקומו · בחצר בגימ' זו העזרה · תאפה חמץ חלקם סופי
תיבות מצה · שלא תאפה אלא מצה · זה קרבן אהרן ובניו בגימ' זהו מנחה לאהרן ·
ומנחה לבניו · עשירית בגימ' עשרון שלם · שהיה מביא עשרון שלם · ורונהו ומביא
מחצה בבקר ומחצה בערב · ומחציתה בגימ' מחצה משלם · מורבכת תביאנה בגי'
דתחין שחולטין אותה ברותחין · כל ערכת · וזאת תורת האשם · ה"פ כתיבי אשם בפר'
כנגד חמשה אשמות ודאים · לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו · וסמיך ליה וזאת
תורת לומ' שכהנים שעוסקין בתורה כעשים כאחים · ואף אם מקטרגי' זה את זה ·
כדדרשינן את והב בסופה · והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל · הפסוק מתחיל
בבשר ומסיים בבשר לומ' שאם נטמא הבשר מקצתו כנטמא כולו · להניף אותו בגימ'
מוליך ומביא מעלה ומוריד · לכן בפרש' ב' תשעה פעמים תנופה · ולאחד מהם
התנופה וה' אתי לרבויי עוד אחד · ויהיו ד' שמוליך ומביא לד' הרוחות · וכ"פ תרומה
שמעלה ומוריד · מלאים חסר כתי' כי נהפך להם לתענה · לעשות חסר וו דאמ' בפרק
דיומא · לעשות זו מעשה פרה שהיו מזין עליו כל ז' הימים ולא היו מזין עליו בשבת

פרשת ויהי ביום השמיני

השמיני קרא משה בגי' היה ביום ראש חדש ניסן
אמ' משה לפי שסרבתי ז' ימים בסנה לא זכיתי לשמש
אלא ז' · עגל בן בקר בגי' לכפר חטא העגל · ועגל וכבש · כבש לכבוש מעשה העגל
ואיל היה מרקד לפני ה' כאיל · והיינו דכתי' וירקידם כמו עגל · קרב אל המזבח · ב'
תבין על כי שהיה אהרן מתבייש ואמ' ל' משה אשרי תבחר ותקרב קרב כי לכך נבחר'
ועוד שאמ' לו המזבח כקרני השור בשביל חטא העגל · וכפר ב' אחד' וכפר על העם
גבי קטרת וכפר על חטאתינו לומ' כמו שקרבן מכפר על חטא כן קטרת מכפר על
חטא · ויעשה ב' אחד' ויעשה לאיש הבא אליו גבי דוד בענין ולרש אין כל כי אם כבשה
פי' ויעשה כמשפט שהוא בעצמו הרג משפטו ואת הכבשה ישלם ארבעתי' · תנופת
וסמי' ליה וישא ידיו שהנושא כפיו צרי' להניף בידיו · וישא אהרן את ידיו זכה שנתנה
כהונה · ויברכם ג' ברכו' כנגד ג' מיני קרבנו' ברכה א' כנגד חטאת · וישמרך מן ה
החטאת שכ' רגלי חסידיו ישמור יאר כנגד עולה שכ' בעלות לרצון · שלום כנגד שלמי' ·
אשר לא צוה אין לומ' לא צוה להביא אש זרה · וגם לא צוה שלא להביאו · אלא פי' אשר
צוני של לא צוה אותם · וכן לכל צבא השמים אשר לא צויתי · ותאכל אותם ·

אותם בבית זה הכפם · אותם מלאו · שהטאו בשמה דברים · אש זרה · הורו בפני
רבם · שתויי יין · בנים לא היו להם · נתנו עיניהם בפרנסות · לא נטלו עצה · וידם
כ״במס וידם אהרן · וידם השמם · רמז למה שאמרו מאורות לוקין על אב ב׳ במת
ובני אהרן היו אב ב׳ ד׳ · קרבו יש בו שני טעמים מלמד שלא קרבו אליהם לו יכל
שלא הטילו בהם חנית של ברזל וגררום · והוציאו אותם לחוץ · וישאום כ״בם וישאום
בכתנותם · וישאום בני קיש אחיהם · הכושא אשה חייב להלבישה כדכתי׳ וכסותה
לא יגרע וזהו וישאום בני קיש וישאום בכתנותם שכיון שכשאום נתחייבו בכתנתם
ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר · הפך פניו כנגד אהרן ודבר עמהם פה
אל פה · ולכך כתי׳ א׳ אהרן אבל לא הפך פניו כנגד אלעזר ואיתמר ולכך לא נאמר
בהם אל · ולאיתמר בניו פסק לומר שאף הם היו ראויים שלא שפסקה מהם הגזירה
אזה הוא שכאמר בקרובי וגם הכהנים · הכהנים אלו אהרן וד׳ בניו שלא נגנ בות אהרן
ביצלו · תפרעו כ״במם אל תפרעו ואידך שמעו מוסר והכמו ואל תפרעו בשביל
שלא שמעו מוסר ופרעו שהורו בפני רבם או שהכניסו אש זרה גרמו
לנשארים שכנטון באל תפרעו · ועל כל העדה יקצף לפי שהיו שלוחי ציבור ושליח
צבור שטעה סימן רע לשולחיו · ואחיכם כל בית ישר׳ אל יבכו את השריפה שתלמיד
חכם שמת הכל כעשים קרוביו · אתה וכניך כגון ינאו הכללים ובעלי מומין · יין
ושכר ואם שתה כדי רביעית יין אסור להורות · שיהם בבית זה הלכה · ביד משה
בגימט׳ היא המקרא · תשת נוטריקו׳ תפלת שכור תועבה · יין ושכר אין פסוק
מתחיל יין שלא זה שהביא יללה בעולם כמד׳ שתויי יין היו ולכך מתו · החול ב׳ ואידך
כנכד האבן וכטל החול · כיון שכבר לבין קדם לחול במוצאי שבת איכא כובד האבן
וכטל החול שאדם שבד במוצאי שבת בשביל נשמה שאבדה · יין ושכר וכמיך ליה
להבדיל שמבדילין על היין · ולהורות אותיו · ולתורה · אשר תאכלו בבית שיה הכול
שאיכה חיה לא תאכל · אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ · למעוטי שור הים
אגרא דימא אסיר ממעלי הגירה מלא יוד · מיכין מעלי גירה · שור כבש ועז וז׳ מיני
חיות · טמאים הם לכם ושמי׳ ליה את זה תאכלו רמז חמרא דימא שרי · לא הזכיר ב׳
פרנים שמות לפי שמכוסי׳ מבני אדם אין להם שמות · את הנשר פתח בנשר שהוא
מלך בעופות · נשר משר נוצתו דכתי׳ התחדש כנשר נעורייכי · התחמס חומס ז
אוכל · הנץ בעל כוזה הרבה ומכנח שאר עופות ותופשם · הכוס · כבוס הרבות ·
ונכנסה מן העין · השלך ששולה דגים מן הים · הינשוף עף בנשף ואינו נראה ביום
מפני אור השמש · התנשמת כל הרואה אותה ישום · הקאת דרכו להקיא מאכלו ·
הרחם שמרחם על בניו · עורב למינו בני זרזר · בשרצי׳ לא התיר נהם כלום בשביל
הנחש שהוא מהם · השורץ ב׳ · בשעורה שעיורו כשעורה · הנוגע בנבלתה יטמא
בני׳ זהו הנוגע אפי׳ בעדשה · אשר יזרע טהור בני׳ זרעים שזרען טה׳ רין · להבדיל
הפסוק מתחיל בל׳ ומסיים בל׳ רמז לרוב איכורין שיעורן בס׳ · ובין החיה הנאכלת
אשר לא תאכל · בני׳ זה בשמונה עשר טריפות · **פרשת כי תזריע** · כחך

סמך והתקדשתם לאשה כי תזריע שצריך לקדש עצמו בשעת תשמיש · וכתיב לעיל
אל תשקצו את נפשותיכם ודרשי' מיניה שלא ישהה את נקביו רמז לבא מבית הכסא
שיש לו מעתו מיד · להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך אשה כי תזריע · שצריך
להמתין ג' חדשי' להבחין בין זרע לזרע ולפרוש ממנה סמוך לוסתה · תזריע וילדה ·
בגי' צורת אדם · זכר בגי' ברכה · וביום השמיני פסוק זה יש בו תיבות ואותיו' כמו
שבפסוק ויכלו לומ' שמילה דוחה שבת · וביום השמיני ימול בשר · בגימ' שכל היום
יהיה כשר למול · וטמאה שבעת ימי' · וכן ז' ימי אבלו' כל עומת שבא כן ילך · ושלשים
בגי' כלם שמוכי' לא מפוזרי' · ובן יונה או תור · בכל מקום מקדים תורים לבני יונה
חוץ מכאן לפי שאינו מביא אלא א' ואם ימצא יונה לא יקח תור לפי שבן זוגו מתאבל
עליו ואינו מזדווג לאחר · ממקור חסר אותיו' מרקם · וסמיך ליה וטהרה רמז בתמים
הנאים מיקם טהורים · וטהרה ממקור דמיה בגימ' ה' מיני דמים טמאים בה · ממקר
ב' ממקר דמיה · וא' ממקור ישראל · דורש מכאן שברכת חתני' בי' משום דכתי' וטהרה
ממקר דמיה אי זו דמים טהורי' הוי אומ' דם בתולי' שמ' דאיירי בחתן · דמיה ג' ממקר
דמיה · והיא גלתה את מקור דמיה וגלתה הארץ את דמיה ולא תכסה על הרוגיה ·
ד' זימנים גלוי עריות לשפיכות דמים ברכתי' כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו כ
כמו כן הדבר הזה · באדם ד' נגע צרעת כי תהיה באדם · או באדם אשר · וטמא לו
אף הוא כ זיתך תארוב · ובוגדים באדם תוסיף · אשר שלט האדם באדם ובוגדים ב
באדם תוסיף איירי באשה זרה שמפתה האדם עד שישמע לה · וזהו אשר שלט האדם
באדם שהיא שולט' בו בע' ...די' ואם ישמע לה סוף שילקה בצרעת ויטמא כמת · סמך
בגי' לילד' לומ' שכל מי שאינו שומר נדות הולד מצורע · והנה אומ' לולד אם תטיב
מעשיך ראה מה כרתתי לעצמה מ זך כהנ' ז וחיה לכו[?] ...לך ואם הרעת מעשיך קרי
נגע בגי' בגדך · עזה בגי' לבן · והיה הנגע לשון והנה כופל על דבר שלא נודע קודם
לכן כיון כאן שהיה סגור עד עתה · וכן והנה היא לאה · פרוח תפרח ב' במ' ואידך
פרוח תפרח ונתגל' לומ' שכפרוח תפרח הצרעת בכולו יגל' כי אז יטהר · הזקן · ג'
צרע ז הראש א' הזקן · הזקן זקן אהרן · וגם את הזקן תספה במפלת סנחריב מלמד
שלקו בצרעת וכמ"ל שאהרן רואה את הנגעי' ומטהרם בלום שמן זכה לשמן הטוב
של משחה שיורד על זקנו · לא יבקר ב' לא יבקר לס נר הזהב טמא הוא · לא
יבקר בין טוב לרע · בשביל לא יבקר בין טוב לרע על כן לא יבקר הכהן ויטמאנו
על ז' דברי' נגעי' באים · והתגלח במ"ל גדולה שצ' שיכן גילוח · גדול בכל מקום
שים שבר · כזיר ומצורע ולוים · טמא ב' טמא יטמאנו הכהן למען טמא את מקדשי ·
רמז לזר שעשה שלוקה בצרעת · פי' למען טמא את מקדשי אחר שנכנס בו לעבוד ט
טמא יטמאנו והיכו דכתי' ביוא : ובידו מקטרת להקטיר והצרעת זרחה במצחו ·
נגעו ב' בראשו נגעו אשר ידע איש את נגעו כשבין שלמה פי' בראשו נגעו בתחלת
הבנין צריך שידע נגעו ויטהר ממנו בתשובה קודם שיתפלל · וראשו ד' וראשו יהיה
פרוע מגדל וראשו בשמים וראשו לעב יגיע בסכל שהגביה

שהגביה ראשו עד לשמים על כן נגעי׳ באי׳ עליו וראשו יהיה פרוע בדד ישב· לפי
שהלה מדנים בין אחים בלשון ה״ע וגרם ליטב לזה לבד ולזה לבד׃ ושרף את הבגד
הפסוק מתחיל ומסיים בשריפה לומ׳ שכל האסורי׳ בהנאה טעוני׳ שריפה׃ וכבסו
כגי׳ כל אדם· הבזוי בכהן והכיבוס בכל אדם· בקרחתו של השחקי׳ שכששחק הבגד
נושר השער ונעשה כמו קרח· בגבחתו של החדשי׳ שכשהוא חדש שערותיו בולטות
אף כתו׳ נגע צרעת כבי תזריע וכפר זאת תהיה· שעל ידי י׳ דברי׳ נגעי׳ באי׳ זאת
תורת נגע· תורת המצורע· תורת אשר בו· זאת התורה· תורת הצרעת· ה׳ פ׳ כנגד
ה׳ חומשי׳ לומ׳ שהמספר לשון הרע כאלו עובר על ה׳ חומשי תורה׃ ׳פרשיו׳ של נגעי׳
אדם׃ בין נגעי אדם בין נגעי בגדי׳ ונגעי בתים שאם יקיימו י׳ דברות יכלו מאלו ׳׳

פרשת זאת תהיה

תורת המצורע· שתי צפרי׳ ע׳ם כצפור נודדת מקנה כן
איש נודד ממקומו דכתי׳ ביה בדד ישב· לכך טהרתו ב׳
בצפרי׳ על מים חיים כמו שמצינו בנעמן שנתרפא מצרעתו במים חיים· ולכן זכ
ברי׳ טבילה במים חיים מה שאין כן בשאר טמאים שצריך להתרפאות ע׳ מים חיים·
והזה על המטהר שבע פעמי׳ כנגד ז׳ דברי׳ שנגעי׳ באים עליהם· מזה עליו ז׳ פעמי׳
על מים חיים בכלי׳ לא במים מלוחי׳· ושלח את הצפור ר׳מז שתפרח ממנו הצרעת׃
וכצפור אחת ה׳ שחוטה כן לא תבוא עוד הצרעת וא׳ משולחת לומ׳ שאם יוסיף להרע ת׳
תחזור הצרעת כמו הצפור השחוטה· כנראה לי כ׳ כנגע נראה לי מרחוק יו׳ נראה לי
זהו שאחז״ל שאפי׳ ת״ח ובקי בנגעי׳ לא יאמ׳ נגע אלא כנגע וזהו מרחוק נראה שיקח
הדבר מרחוק ולא יפסוק לומ׳ נגע· ואחר כן ב׳ ואחר כן יבא הכהן· ואחר כן תבא
שיה ובעלתה כמו הכא שמפנה כלים כאים שלא יטמאו׳ אף התם נמי צריכ׳ להסיר
כלים המאים מעליה כדי שתתנאה בעיניו ולא ימאס בה· דברו אל בני ישראל׳
וכפר׳ נגעי׳ לא אמ׳ דברו לפי שעל ידי העגל שעשה אהרן באו נגעי׳ על ישרא׳ וסמך
פרשת זב למצורע לפי שעל ידי הנחש כי קלקלה האשה בזיבה והנחש בצרעת׳
האחים בשרו מזובו בגי׳ זה בתחילת פי האמה· ישכב עליו בגי׳ זה מיוחד לשכיבה
שטף ב׳ וידיו לא שטף במים והלך ביהודה שטף ועבר׃ שזב צרי׳ מים חיים· ורחץ
במים בגימ׳ והאכבים סאה· דבר אחר במים כמי׳ מ׳ פי׳ מ׳ סאה· וכל הכלי בגימ׳
אבל לא האבן· יגע בגימ׳ היסט אי זהו מגע במקצתו שהוא בכולו זהו הסיטו׃ ובא
לפני יי׳ של פתח בגימ׳ הכה מלמד שהזב הוא טובל מבעוד יום· תצא ממנו בגימ׳
זה זרע ירוק כחן׃ כי תצא ממנו בגימ׳ זרע לא לא יבם· ורחץ במים את כל בשרו
בגימ׳ ולא יהא בו חציצה בבשרו ושערו׳ דם יהיה זובה בבשרה בגימ׳ הן דם נדה ת׳
תטמא לא ויבם׃ תהיה בנדתה בגימ׳ עד שהיא תבא במים· כטומאת ב׳ כטומאת
נדתה יהיה לה· כטומאת הנדה היתה וגו׳ כדאית׳ במדרש שמדמה אותו לטומאת ב׳
נדה מה נדה יש לה טהרה במים אף ישר׳ יש להן טהרה שנ׳ וזרקתי עליכם מים וגו׳·
אי נמי מה נדה הכהן נכנס עמה׃ אף ישר׳ אעפ׳ שהן טמאי׳ ביניהן שנא׳ השוכן אתם
בתוך טומאותם ולא כמת שאין הכהן נכנס עמו בבית׃ יא פעמי׳ כתי׳ בתר׳ זבה

זבה זוב וזובה כנגד י"א יום שבין נדה לנדה· ולאיש ג' בא"ת· ולאיש אשר ישכב עם
טמאה· ואידך ולאיש שתים מכבות להכה· ולאיש בושת בן שאול כי הם שתי תיבות
ולאיש אשר ישכב יש לו להתביש כדכתי' ולאיש בושת וכיצד יעשה כמו שמפרש ר'
אליעזר שהיא מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שד· וזהו ולאיש שתים
מכסות·

פרשת אחרי מות

כתי' לעיל ולאיש אשר ישכב עם טמאה ו
וסמיך ליה אחרי מות רמז למה שאמרו המשמש עם
הטהורה ופירשה נדה תחתיו לא יפרוש באבר חי· אלא ימתין עד שימות האבר ו
יפרוש· ועוד כתי' לעיל זאת תורת וסמיך ליה אחרי מות מלמד שמתו על שהורו
בפני רבם· ועוד כתי' לעיל משכני אשר בתוכם· וסמיך ליה אחרי מות· רמז למה
שנאמר בקרובי אקדש· וסמך פרשת יום הכפורים לפרשת נדה· לומ' מה נדה תשב
שבעה ימים קודם שתטהר· אף ביום הכפורים מפרישין הכהן ז' ימים קודם שיכנס
לפנים· ויאמר יי' אל משה· והלא כבר נאמ' וידבר את הדבור הא' לומ' לו מעשה
פרה שגם היא צריכה פרישה ז' ימים קודם· אחרי מות שני רת"ת בגי' פרה אדומה·
בזאת עולה ת"י רמז לבית ראשון שעמד ת"י שנה· ולבשם אותיות בלו שם שטעונין
גניזה· וכפר בגי' זה בוידוי· ודברים שמתודה על פרו· וגורל ב' במסור' וגורל אחד
לעזאזל· וגורל לגוזיכו דהיינו המן שנאמר בו ויבז בעיניו והפיל גורלות על ישרא'
ואמ' הקב"ה איככו שוה לך כבר הפלתי גורלות ונפל חבלי בישראל מכל שבעים א
אומות וזהו שכתוב גורל אחד ליי' וגורל אחד לעזאזל שמכפר עונותם של ישראל ד
דכתיב ונשא עונותם עונות תם הוא מכפר· ג' פעמים כתיב עזאזל כנגד נושא
עון ופשע וחטאה שבשבות ג' אבות· שמים דקה בגי' דקה מדקה· ומלא חפניו ב'
הכא ואידך ומלא החכל להחיות גבי יואב על מלחמת מואב שבזכות עבודת יום
כפור היו נוצחים במלחמות· דקה ב' הכא ואידך ואש קול דממה דקה ואיכו נראה
כבוד השם· וזהו כי בענן אראה על הכפרת פי' בענן הקטרת שנאמ' בה דקה יהיה
קול דממה דקה ויראה כבוד יי'· יזה ב' הכא ואידך כן יזה גוים רבים בפרשת הנה
ישכיל עבדי שמדברת בענין משיח שעתיד הקב"ה להחזיר ב' המשפחות שבשביל א
מלך המשיח תחזור גם כן משפחת כהונה לעבודתה· ולפני הכפרת יזה שבע
פעמים· למה יזה אחד למעלה ושבע למטה· כי די לתחתונים שיהוא א' מז' בעליונים
וכן אמר דוד ז' הללו את יי' מן השמים ואחד הללו את יי' מן הארץ· וכן משה לא
הזכיר השם בהאזינו אלא לאחר כ"א תיבות· אמר די שאהיה א' מז' במלאכים שמזכירין
השם אחר ג' תיבות· י"ו הזאות על הכפרת כנגד י"ו בריתות שנכרתו בסיני· וי"ו על
הפרכת כנגד י"ו שבאהל מועד· וי"ו על מזבח הזהב עם שירי הדם שעל מזבח ה
החיצון כנגד י"ו שבערבות מואב והיינו דכתיב דם הברית· וה' טבילות כנגד ה' ע
עבודות שמשנה מחוץ לפנים ומפנים לחוץ· וכנגד ה' תפלות והן כנגד ה' פעמים
מלך הכבוד שבמזמור הבו ליי' בני אלים· ובאות לכפר על הנפש שיש לה ה' שמות·
וי' קדושין כנגד י' פעמים שמזכיר השם בו ביום· ונפרש' י' פעמים השם עד

עד תשוקרו · וכ״ד כפרות כתובים בענין יום הכפורים בואתה תצוה · וכאחר פימי
כהן וכאמור אל הכהנים וכפנחס לכפר על כ״ד עבירות שכיחזקאל בפרשת הודע
את ירושלם וכ״ד עבירות הכתובים בזה הסדר · והכניסם שם אותיות וי״ח מכה בבקר
היה לבוש בגדים של י״ח מכות · השכן אתם בתוך · כבי״ת אעפ׳ שהם היו טמאים ה
השכינה ביניהם · ואמרת אליהם מלא יוד לומר לך שצריך לפרסם הדבר בעשרה
אשר ישחט מחוץ למחנה · סמך פרש׳ שוחטי חוץ לשעיר המשתלח לומ׳ אעפ׳
שהתרתי לך שעיר המשתלח בחוץ · שרחייתו לצוק · מפרש׳ צוק הם סלעים שיש
להם כמין שינים כולטין · זו היא שחיטתו · אעפכ׳ השמר בגאל׳ קדשים לשוחטן בחוץ
· והביאום ג׳ במ׳ אשר הם זובחים על פני השדה והביאום · וי״ביאום בגלה בכבואת
ירמיה על הגולה · ולקחום עמים רבים והביאום בשביל שהיו מביאים זבחים לו
לשעירים שהיו עובדים עבודה זרה כלו · ומיד כשיעשו תשובה יחזרו כדכתיב ו
והביאום אל מקומם · ושפך את דמו וכסהו בעפר · דם חיה ועוף טעונין כסוי ·
שאין מקריבין ממנו על המזבח · שלא תהא מדין הדין מקטרגת איך דם יאכל דם ·
לכך צוה לכסותו · סמך לפרשת דם ובחקותיהם לא תלכו · רמז לאין שוחטין בתוך
הגומא שלא יחקה את המינין בחולין · וחי בהם וסמי׳ ליה לא תקרבו לגלות ערוה
לומ׳ אעפ׳ שאמרתי וחי בהם לא תקרבו לגלות ערוה · כי בגילוי עריות יהרג ואל
יעבור · אני יי׳ ערות אביך וערות אמך · כי שלשה שותפין יש באדם · ואל
אשה בנדת טומאתה · ואל אשה ב׳ במ׳ וא׳ אשה בנדת טומאתה · ואל אשה סדה לא ·
יקרב · וכן בנדת ב׳ הבא ואידך בעזרא בנדת עמי הארץ שאם לא יקרב אל אשה נדה
כתי׳ ביה צדיק הוא חיה יחיה · אבל אם יקרב ליה בנדת טומאתה הרי הוא כנדת
עמי הארצות · עליה בחייה בגימ׳ אף יבום · הנפשות העשות כתיב חסר · לומר
שחייב אפי׳ בהתראה · **פרשת קדשים תהיו** · לעיל כתיב ושמרתם את
משמרתי וסמיך ליה קדשים תהיו שאם ישמור
עצמו מן החטא טוב אין חטא בא על ידו ומקדשין אותו מלמעלה · אני יי׳ אלהיכם
וסמי׳ ליה דבר אל בני ישרא׳ לומ׳ שבני ישרא׳ ייחדו תמיד ואמרו יי׳ אחד · עדת בני
ישרא׳ וסמיך ליה קדושים · שדבר שבקדושה צריך עשרה דהיינו עדה · וכן עשרה
פעמים אני יי׳ אלהיכם בפרשה זו · איש אמו ואביו תיראו לומ׳ ששקול
כבוד אב ואם ומוראם לכבוד השם ומוראו · וסמיך ליה את שבתותי תשמורו שאם
אמ׳ לו אביו לחלל שבת אל ישמע לו · וסמיך לשבת ע״ז ששקולים הם מכשך יין לע״ז
ומחלל שבת כדאית׳ בפרק דחולין · אלהיכם וסמיך ליה אל תפנו כלומ׳ אל שעשיתם אלהים
אלהיכם אל תפנו לו · יי׳ אלהיכם · וכי תזבחו שצריך לזבוח לשם · תזבחהו חסר וו ·
שלא יהו שנים זבח אחד · ובקוצרכם קרי ביה ובקוצר כם · שצריך להניח אחד מס׳
שהוא שיעור של פאה · וד׳ פעמים לשון קציר בפסוק למעוטי קצירתו לבנין ובדישתו
גמלים שברתו הרוח אכלתו בהמה · פאת שדך בגימטריא הפאה אחד מס׳ · ונכרתה
וסמיך ליה ובקצרכם · מי שגוזל את העניים · וקבע את קובעיהם יא

קובעיהם נפש · לא תלקט וסמיך ליה לא תגנובו · להזהיר לבעל הבית שלא יגנוב
ממה שראוי לעניים · וכן להזהיר לעני שלא יגנוב משל בעל הבית יותר מהראוי
כדתנן שנים לקט שלש אינו לקט · לא תגנובו וסמיך ליה לא תכחשו · שהגונב בא
לידי לא תכחשו ולידי לא תשקרו ולידי לא תשבעו · לא תלין פעולת שכיר וסמיך
ליה לא תקלל כי אף אם ילין שכרך אל תקללהו אלא תתבעהו בב"ד · לא תתן מכשול
חסר וו לומ' אפי' אינו נותן מכשול ממש אלא אפי' ליעצו לפי דרכו · ויראת מאל'יך
וסמיך לא תעשו עול במשפט · כי לא לאדם תשפטו כי אם לה' · בצדק תשפוט ע
עמיתך · רמז שב"ד יושבין בשני ובחמישי · בצדק פי' במזל צדק · וצדק משמש ביום
ב' בתחלתו וביום ה' בתחלתו · בצדק תשפוט עמיתך וסמיך ליה לא תלך רכיל א
אזהרה לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה ולא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבין · רכיל
בעמיך מלא ביו"ד שהרכיל עובר בי' הדברות · בירושלמי מותר לומ' לשון הרע על
בעלי מריבה שנ' לא תלך רכיל · אבל לא תעמוד על דם רעך וכן מצינו שכתב הנביא
ואני אבא אחריך ומלאתי את דבריך · לא תשא עליו חטא וסמיך ליה לא תקום רמז
לת"ח שאינו נושא חטא אם נוקם ונוטר · ואהבת לרעך כמוך וסמיך ליה לא תרביע
כלאים · מי שאוהב אשתו לא ישמש עמה ועיניו באשה אחרת · ולא יכופנה לתשמיש
לא תרביע כלאים וסמיך ליה ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת
דהיינו כמו כלאים שהיא חציה שפחה וחציה בת חורין: וסמיך לשפחה חרופה וערלתם
את פריו לומ' שהנושא שפחה חרופה הפרי יהיה רשע · ועוד דאמרי' נטיעה מקטע
רגליהון דבעלי כרות כי"ז זה שלא היה יכול להמתין עד שנשתחררה · והפדה לא
נפדתה גבי יהיה בכסף ובשוה כסף · ונסלח לו מחטאתו אשר חטא וסמיך ליה וכי
תבאו אל הארץ לומ' כל הדר בא"י שרוי בלא עון · כל עץ מאכל בגימ' זהו בפלפלין ·
סמיך לא תאכלו על הדם לערלה לומ' שאסו' לאכול בלא ברכה · בערלה בלא חילול ·
לא תאכלו על הדם וסמי' ליה לא תנחשו שלא ינחשו באכילה כדרך שעושין הרוצחים
שאוכלים לחם על ההרוג שלא ינקמו גואלי ההרוג · לא תקיפו בגימ' אחד המקיף
ואחד הניקף חייבין הם · פאת זקנך וסמיך ליה ושרט לנפש לומ' כשם שחייב על ה
השחתה בה' פאות חייב אף שרט ה' שריטות בה' אצבעו' · ולא תשחית בגי' זהו תער ולא
מספרי' · קעקע בגי' שם שכותב שם הטומאה · ומלאה הארץ זמה: וסמיך ליה את
שבתותי · לומ' שקבלה דשתא ריגלא · שאוכלי' ושותין ומוהין בשבתות · והיינו דכתי'
זנות יין ותירוש יקח לב · סמך שבתותי תשמרו לאל תפנו אל האובו' שהמנוש אוב אינו
מודה בשבת · אני ה' וסמי' ליה מפני שיבה תקום · אמ' הקב"ה אני כבראתי זקנים שנאמ'
וכב"ד זקניו כבוד · זקן ויראת אזהרה לזקן שלא יטריח · מפני שיבה תקום וסמיך וכי
יגור אתך · גר · לומ' אפי' מפני זקן ארמאי · אני ה' וסמיך ליה וכי יגור אתך גר לומ'
כל המצוה דינו של גר כאלו מצוה דינו של הקב"ה · במדה ג' לא תעשו עול במשפט
במדה אף רחוק יהיה בינו וביניכם אלפים אמה · במדה הכתוב' באורך · מה התם
איירי במדת קרקע אף הכא איירי במדת קרקע · והין צדק יהיה לך וסמיך

וסמיך ליה ושמרתם את כל חקותי לומר שהמצוות תמידות · כאלו עובר על האמנות
כולם · ואני אתן ב׳ במו׳ ואני אתן את פני באיש ההוא · ואני אתן את שכרך שאם חזר
בתשובה ואני אתן שכרך שעונותיו נחשבין לו כזכיות · אני יי׳ מקדשכם סמך
אצל אביו ואמו פי׳ ג׳ שותפין באדם · סמך איש אשר ינאף את אשת רעהו למקלל ב
אביו ואמו לפי שהממזר אינו יודע מי אביו ומקללו · ואיש אשר יקח את אחותו סמך
אחותו לבהמה · לפי ששניהם מצויין עמו בבית · וסמך לה נדה · שגם היא מצויה ע
עמו תמיד · דוה ג׳ את אשה דוה · תזרע כמו דוה · כל היום דוה שעז׳ נטמא כנדה ·
וכעון שעברו עז׳ גרמו להיות כל היום דוה · מקורה ב׳ את מקורה הערה · והוכשתי
את מקורה שבשביל שהערה מקורה ייבש מקורה · כדכתי׳ ערירים יהיו ולא תוליד
הערה ג׳ את מקורה הערה · כי את שארו הערה · אשר הערה למות נפשו שבשביל
שהערה שארו הערה למות נפשו שנתחייב מיתה בעדים והתראה · והיא תראה את
ערותו · ונכרתו לעיני בני עמם · רמז למה שאמרו המסתכל באותו מקום הויין ליה
בנים סומין וזהו וראה את ערותו שמסתכל באותו מקום · ונכרתו לעיני בני
שהבנים יכרתו עיניהם · מקור דמיה · קרי ביה דמי ה׳ שה׳ דמים טמאים לאשה ·
בכלם לא כתוב ינאף אלא על אשת רעהו שהכה׳ מלא עליו אף שאוסרה על בעלה ·
אשר הבדלתי אתכם · ע׳ מצות בפ׳ קדושים כנגד ע׳ אומות שהבדלתי אתכם מהם ·
ואבדיל אתכם מן העמים · וסמיך ליה איש או אשה · כי יהיה בהם אוב או ידעוני ה
כי אני הבדלתי אתכם מן העמים והשריתי שכינתי ביניכם ואין לכם צריכים לאוב
וידעוני כשאר האומות שאין עמהם נביא · ולא יודע עד מה · ולכך צריכין לאוב ו
וידעוני · **פרשת אמור אל הכהנים** סמך אזהרת כהנים שלא יטמאו ל
לאוב · שגם כאמור בו אזהרה שלא לטמאה
בו · אי נמי שלא יטמא הכהן למת כסירכה לשאול באוב שצריכין ליטמאות כשמשאלין
בו · אי נמי להכי סמך אמור אל הכהנים לאוב וידעוני שאם תאמרו מתי נדע ה
העתידות הרי לא נדרש באוב וידעוני · לכך סמך לו אמור אל הכהנים · הרי לך
כהן שישאל לך באורים ותומים · והכי איתא בתנחומא · ואיש או
אשה כי יהיה בהם אוב וידעוני · זה השאל ואשה בעלת אוב · וסמך לו אמור אל ה
הכהנים · אמר ר׳ לוי יפה היה לו לשאול באורים ותומים האמורים למטה ולא ה
באוב האמור למעלה · לעיל מיניה כתיב דמיהם בם · וסמיך ליה לא יטמא ·
שאם יטמא דמיו בו · והיינו דאמרינן כיון שטמא בטומאה אחיו הכהנים מפצעין
את מוחו · אל הכהנים · בגימטריא זה לא חללים · בני אהרן · בגימטריא זהו
גם בעלי מומין · למה אמר בני אהרן ולא בנות אהרן · לפי שהם גרמו מיתה ל
לדורות · אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת · ואמרת בגימטריא לדורות ·
ואמרת · הם אותיות אמורות טהורות · אמור ואמרת · אמירה ראשונה כדי שלא
ליטמא במת · ואמירה שניה לטמות

שנים לטמאות למת תגוה ׃ לנפש לא יטמא בדם המת׃ לא יקרחה׃ כתיב בהא לחייב
על ה׳ קרחות אפי׳ קרא חמשתן בפעם אחת׃ ופאת זקנם׃ ב׳ במס׳ זו בתער׃ בתער
תשרף׃ לפי שכל מעשה הכהנים באש׃ לפיכך מיתתה באש׃ והכהן הגדול׃ ה׳ גדול
מאחיו׃ בבני ככה בעושר בחכמה ובשנים׃ יוצק ב׳ במס׳ אשר יוצק על ראשו׃ וכאשר
יוצק יסודם׃ ומלמד ששמן המשחה אשר עשה משה היה מוצק כבאר׃ וממנו היו
מושחין על המלכים׃ ללבוש ב׳ ומלא את ידו ללבוש את הבגדים׃ ונתן לי לחם
לאכול ובגד ללבוש׃ כדדרשי׳ גדלהו משל אחיו׃ וזהו כיון שמלא ידו ללבוש הבגדי׳
אז ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש׃ ועל כל נפשות מת וגו׳ כל הפסוק האותיות
של סופי תיבותיו כפולות רמז לרביעית דם הבא משני מתים שמטמא׃ וקדשתו
שלש קדושות בפסוק׃ לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון׃ והוא
אשה בבתוליה׃ והוא עולה י״ח רמז בן י״ח שנה לחופה׃ וכן והוא כחתן יוצא מחופתו׃
בבתוליה׃ בית ויו״ד יתירין דמשמע הוי למכתב בתולה׃ רמז עד י״ב שנים בתוליה
שלמים׃ לחם אלהיו הפסוק מתחיל בג׳ ומסיים בג׳׃ ורמז לששים מומין באדם׃ אך
הפרכת לא יבא׃ אך מיעוטא הוא שלפעמים יבא׃ כההיא דתנן אם אין כהנים כ׳
נכנסין לויים׃ אם אין טהורין נכנסין טמאין׃ אם אין טמאין נכנסין בעלי מומין׃
תושב כהן ושכיר בגימ׳ קנוי קנין עולם קנין שנים׃ וכהן ב׳ במס׳ וכהן כי יקנה
נפש קנין כספו׃ ויכהן בזעם אפו מלך וכהן׃ וזהו שאמר בספר מקום שנהגו׃ ד׳
צוחות צוחה עזרה׃ שאו שערים ראשיכם ויכנס יששכר בן פיאבי וישמש בכהונה
גדולה שהיה צדיק׃ ורבים אוכלי שולחנו׃ ולא כמנא כורך בימינו וזהו וכהן כי יקנה
שהיה לו הרבה קניני נפשות׃ ולכך הוא ראש פסוק שהיה צדיק׃ אבל ויכהן בזעם
אפו הוא ינאי המלך שהיה רשע לכן הוא סוף פסוק׃ ד״א לפי שהיו מהם כהנים ר׳
רשעים לקנות כהנים ומאסר לא להם על כן ויכהן בזעם אפו מלך וכהן׃
בלחמו ג׳ במס׳ הכא ואידך נפחיתה עץ בלחמו׃ על כן בלחמו קדמו נודד
שהלכו בגולה מפני חרב דרוכה וקשת נטושה׃ והשיאו ב׳ הכא ואידך והשיאו כל י׳
ישראל את העור בעבין אבשלום בעצה שנתן לו חושי שיען לו לרעתו׃ וזהו והשיאו
אותם עון אשמה׃ באכלם ב׳ הכא ואידך באכלם מעבור הארץ דאוכל תרומה ב׳
בטומאת הגוף׃ בנעוריה תמלא וגו׳ לומר לך שאין בין נערות לבגרות אלא ששה ח׳
חדשי׳ בלבד׃ י״א פעמי׳ הזכיר קדשים בזאת הפרשה כנגד י״א דברים שבין תרומה
לקדש׃ ובארצכם לא תעשו וסמיך ליה ומיד בן נכר׃ לומר שאסור לסרס אפי׳ על
יד גוי׃ שור או כשב או עז׃ סמך לבן נכר לומר שאין מקבלין קרבן חובה אלא מישראל
והיה שבעת ימים וגו׳ אמר הקב״ה אם ישחוט ביום ראשון יהא נראה כשוחט לשם
שמים וארץ שנבראו ביום א׳ ואם ביום ב׳ יהא נראה כשוחט לרקיע שנעשה ביום
ב׳׃ וביום ג׳ לים ולדשא׃ וביום ד׳ לשם מאורות׃ וביום ה׳ לשם שרצים׃ וביום ו׳
לשם אדם׃ אלא ימתין עד ז׳ ימים וידע שברא׳ העולם בו׳ ימים ונחתי בז׳ וישחט
לשמי׃ אותו ואת בנו ב׳ הכא ואידך ועבדו אותו ואת בנו גבי נבוכד נאצר ד׳

כשור כנער בשביל שבאו בו אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד · ואמר לא עשה
כן · שלא שחטו בני צדקיהו לעיניו · אע״כ באו בו ועבדו אותו ואת בניו עד בא ארצו
גם הוא ועבדו בו גוים רבים שנהרג בלשצר וניטלה ממנו המלכות · וסמך אותו
ואת בנו לשור או שה לומר שנוהג במוקדשין · וכי תזבחו סמך לאותו ואת בנו · רמז
למה שאמרו ד׳ פרקים בשנה צריך להודיעו אמו מכרתי היום לשחוט · והם הפרקי׳
ברגלים · לכך סמך אותו לרגלים · לא תותירו ממנו עד בקר וסמיך ליה אני י״י ו
ושמרתם את מצותי לומר שאין מעבירין על המצות · כלומר לא תחמיצו המצות ·
ונקדשתי בתוך בני ישראל כנגד זהו אין אומרי׳ קדושה בפחות מעשרה · בתוך בני
ישראל וסמיך ליה מועד · שבמועדי׳ מתקבצים כדי להתפלל ולהלל להקב״ה שברוב
עם הדרת מלך · מקדשכם וסמיך ליה מועדי י״י חייב אדם לטהר את עצמו ברגל
· מועדי י״י מל״ז וו׳ · על שנה חדשים שלוחים ישלים · מקרא קדש בגימ׳ משתה ·
מקרא קדש בגי׳ במאכל בכסות נקיה · קצירה ב׳ וקצרתם את קצירה · כיבש קצירת
אם תביאו העומר וקצרתם את קצירה · ואם לאו כיבש קצירה · על הלחם ב׳ במס׳
והקרבתם על הלחם שבעת כבשי׳ · כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם ע״כ והקרבת׳
על הלחם שבעה כבשים · כי אכילת מזבח מעין אכילת אדם כדאמרי׳ גבי נסכים ·
מה אכילת אדם אכילה מרובה בשתיה וכו׳ · שתקנו זכרון תרועה · שבשבת אין ־ת
תוקעין שאין תקיעת שופר דוחה שבת · ואין בו אלא זכרון תרועה · אבל במקדש
תוקעין · תקעו שופר בגימ׳ ר״ת שבת · שבגימ׳ תוקעין אפי׳ בשבת · זכרון ג׳ כת׳
זכרון תרועה · ואידך אין זכרון לראשונים · ואידך כי אין זכרון לחכם עם הכסיל ·
כנגד שלשה ספרים שנפתחים בראש השנה · על כן בשנים כתיב אין זכרון · דהיינו
צדיקים ורשעים שאין צריכין להזכירם יותר שאלו נחתמין מיד לחיים ואלו למיתה
והיינו אין זכרון לחכם · וגם בפסוק השני כתיב אין זכרון שהוא כנגד הרשעי׳ ·
אבל בפסוק שלישי כתיב זכרון שהוא כנגד הבינוניים שתלויין ועומדין · וצריך
להזכירם עוד ביום הכפורים · אך בעשור לחדש · אך מיעוטא הוא שמכפר ש
לשבים · והיינו מכפר לשאינן שבים · וחמשה עינוי׳ הן · אכילה · ושתיה · ורחיצה ·
וסיכה · ונעילת הסנדל · ותשמיש המטה · כנגד חמשה פעמים כתוב דכתיב ב
בפרשה · וכנגד חמשה שמות שיש לנפש · וחמשה טבילות לכהן גדול · וחמשה
תפלות · פרי עץ הדר כפות תמרים · פרי עץ הדר בגימטריא אתרוגים · ערבי
נחל ו׳ · בשביל ששה דברים שנפסלין בו · ואלו הן יבש · גזול · אשרה · עיר הנדחת ·
קטום ראשו · ושל עבודה זרה · כפות תמרים היינו לולב · לולב בגימטרי׳ חיים · לכך
ישב בפסול · עץ חיים היינו לולב שעולה כמנין חיים · וכן תודיעני אורח חיים ·
בסכות תשבו שבעת ימים · כנגד שבעה ענני כבוד · וכנגד שבעת הימים שישראל
יושבין בסוכות זוכין לשבעה חופות ואלו הן · עדן · ועדן · גנה · אש · להבה · כבוד
שכינה · וסוכת לויתן · ועוה לעשות סוכות בתחלת החורף · שאם היו עושים ש
אותם בקיץ לא היה ניכר · שלא היה נראה שעושין אותן לצל · למען · ידע

למען ידעו כי בסכות הושבתי: תגין על כף דבסכות דעד כ' אמה ידוע שיושב בצל
סוכה · ויקחו אליך שמן זית · סמך שמן זית לסוכה · לומ' שגומרין ההלל כל שמונה
ימי חנוכה · כדרך שגומרין אותו כל ח' ימי החג · להעלות נר ואחר כך כתיב נרות
רמז נר ה' · שבליל ראשון נר אחד ומוסיף והולך · מחוץ לפרכת העדות · וכן
בואתה תצוה · אשר על העדות · וזהו שאמרו ז"ל נר מערבי הוא עדות שהשכינה
בפרש' יערוך אותו אהרן ובואתה תצוה כתיב אהרן ובניו · לפי שאחר מיתתו נדב
ואביהוא כשנכנס להיכל לא הניח אהרן לבניו ליכנס לבדם · אלא היה נכנס ע
עמהם ומכל מקום היה פורש בשעת הקטרה · מחוץ לפרכת הפסוק מתחיל בג"ם
ומסיים בג"ם שההיכל היה ארכו מ' אמה · ואפית אותה · בגימ' כמין תיבה פרוצה ·
ובגימ' כפיכה רקדת · בלחם הפנים כ"ד פטרונים והם י"ב חלות כנגד י"ב מזלות ש
שאורין חלילה בכ"ד שעות שביום · והם שש שש מערכות כנגד ששה ימי בראשית
שבהן נברא העולם שהכל מתקיים בזכות ישראל · ויצא בן אשה ישראלית ·
סמך מקלל לביום השבת לומר שהמקלל ומקושש היו בזמן אחד · ולומר שהמחלל ש
שבת ככופר בעיקר · ויכתו ב' ויכתו במחנה ויכתו שניהם בשדה רמז למאן דאמר
שיצא חייב מבית דינו של משה על שרצה ליטע אהלו במחנה דן וזהו וינצו בשדה ·
על עסקי שדה · ויקב ב' במ' מתרי לישני ויקב את השם ויקב חור בדלתו · והיינו
דאיתא בסנהדרין ואית' דבריזיה מברז · מלמד שנתים רעות עשה · ויקלל ד' במ'
ויקב ויקלל ושמעי הלך בצלע ההר הולך ויקלל · ויקלל הפלשתי את דוד ויקלל את
יומו באיוב · דאיתקש קללת נשיא לקללת השם · כדכתי' אלהים לא תקלל ונשיא בעמך
לא תאור · על כן נהרג שמעי והפלשתי · אבל איוב שלא רצה לקלל כדכתי' כאחת
הנבלות תדברי ולא קלל רק את יומו על כן ויוסף יי' לאיוב למשנה · ויניחוהו ב'
במ' הכא ויניחוהו במשמר · ויניחוהו מחוץ לעיר גבי לוט ויניחוהו מחוץ לעיר · ל
למה ויניחוהו במשמר כדי לשמרו · בנקבו שם וסמיך ליה איש כי יכה רמז למה ב
שאמרו יכה יוסי את יוסי · דבר אחר בנקבו שם ואיש כי יכה לומר כל
המוסר לועג של ישראל כאלו מוסר לועג של שכינה · סמך מקלל לפרשת בהר סיני
לומר לך שהמקלל קלל השם ששמע בסיני · ועוד כאשר צוה יי' את משה · וסמיך
ליה בהר סיני · לומר כאשר צוה למשה בסיני · שקול יסקל ויורה יירה כן עשה לו ·

פרשת בהר סיני סמך מקלל לבהר סיני לפי שבסיני שמעו לא תשא ·
ובזו עזבו כל העולם שזה שמע ולא נזהר · ועוד
כדאיתא בקדושין שם בן ארבע אותיות · חכמים מוסרים אותו לתלמידיהם פעם
אחת בשבוע · לכך סמך לו שמטה · ענבי ב' במ' ואת ענבי נזירך לא תבצור ·
ענבימו ענבי רוש שאם תבצור בשביעית יהיו ענבי רוש · שבעון שביעי' גלו ישר' ·
בחדש השביעי חסר יו"ד כלומר ששבע מצות · תעבירו שופר בכל ור"ת
תיבות שבת · לומר דוקא תקיעה יכול שהיא בבית דין דוחה שבת · דרור עולה
במנין ת"י · הנז' כמנין דרור שבם היו הדורים בארץ · ומשנבנו ·

משנכנסה הבית · ספיחיה ב' לא תקצרו את ספיחיה · תשטף ספיחיה עפר ארץ והיינו דאיתא בתוספתא · בשביעית פורץ אדם כרמו וכותר גדרו · והיינו דכתיב אבנים שחקו מים תשטוף ספיחיה עפר ארץ · שאפילו אם יש לו גדר אבנים ישחקנו ואף אם בא על שדהו שטף מים לא יגדור אותה · נזיריה ב' במסורת לא תבצרו את נזיריה · ואידך זכו נזיריה משלג · רמז סחור סחור אומרים לנזירא לכרמא לא ק תקרב · זכו נזיריה שלא תבצרו את נזיריה · שבעים שמטות ויובלות כשג ישראל בארץ : וכנגדם גלו שבעים שנה וזה הוא וטמאה שבועים כנדתה · שבעים כתיב חסר וכתיב בתריה הנדתה על כן היו כנדה · דכתיב סביביו צריו היתה · ירושלם לנדה ביניהם · כמנין נדה ״ דיום אחד של שנה האחרון · חשוב שנה · איש אל אחוזתו · וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך · לומר נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות · ועוד סמך אל תונו איש לאחוזתו · לומר ש שגם הקרקע יש בו אונאה עד כדי דמיו · קנה ג' או קנה מיד עמיתך · ותרי גבי דוד לא כי קנה אקנה במחיר כשקנה הגורן מארונה דאף על גב דדרשינן או קנה מיד עמיתך שתקנה מיד ישראל ולא מיד גוי · אף על פי כן קנה דוד הגורן מארונ' כיון שלא היה יכול לקנות מישראל · אל תונו איש את אחיו וסמיך ליה במספר לומר לך דבר שבמדה ומשקל אין בו אונאה · איש את עמיתו ויראת · סופי תיבות שתות · לומר לך שאונאה עד שתות · אני יי' אלהיכם וסמיך ליה ועשיתם את חקותי · יעשה המצות לשם שמים · וישבתם בטח · בטח באת בה שנה שחשבון ש"כ ס' עמד הבית וישבו בטח · כי גרים ותושבים אתם עמדי · וסמיך ליה ובכל ארץ אחוזתכם · לומר שבכל מקום שגלו שכינה עמהם · מצאה ב' במ' ואם לא מצאה ידו · ואידך גם צפור מצאה ודרור קן לה · פי' אם לא מצאה ידו שאינו יכול לגאול ישאר ביד הלוקח עד שנת הדרור · וזה הוא מצאה בית ודרור שבשנת הדרור יוצא ביתו · ושדה ב' במסו' ושדה מגרש עריהם לא ימכר · ושדה תרומה לא ישנה · והיינו דאמרינן בערכין ושדה מגרש עריהם לא ימכר פי' לא ישנה וכמו כן שדה תרומות לא ישנו כדכתיב אל טל ואל מטר · וחי אחיך עמך וסמיך ליה אל תקח מאתו נשך ותרבית · רמז שכל המלוה ברבית אינו חי · וכן הוא אומ' בנשך נתן חיה לא יחיה · נשך בגימטריא זה נחש · לעתיד לבא אין הנחש מתרבה כדכתיב ונחש עפר לחמו · כן הלוקח רבית לא יחיה · רבית עולה תרי"ב ששקול כ כמו תרי"ב מצות · דבר אחר שדומה רבית לנחש שנושך כנחש · כשכיר שנים במסורת כשכיר כתושב יהיה עמך · ואידך עד ירצה כשכיר יומו · רמז למה שאמרו חכמים פועל חוזר אפילו בחצי היום פי' כשכיר יהיה עמך עד שירצה ואפי' ביומו אם ירצה יחזור · הולידו ב' במ' אשר הולידו בארצכם ואידך אשר הולידו בנים בתוככם ביחזקאל בענין חלוקת הארץ שצוה ליתן לגרים חלק בארץ שאף על פי ש שבביאת הארץ לא נטלו גרים בארץ · לעתיד לבא יטלו חלק בארץ · והתהלכתם

והתנחלתם אותם לבניכם · והתנחלתם את הארץ זה הוא שאמ' חכמי' דעבד אתקש
לקרקעות לקנות בכסף בשטר וחזקה · בן דדו חסר וו ואותיות בן דוד · אם עוד
רבות בשנים · רבות בגימ' יוצא בגרעון כסף · שניו ג' כפי שניו ישיב את גאולתו ·
ורב שיהיה ימי שניו · מספר שניו ולא נגרע · פי' כפי שניו בין אם הם רבים כדכתי'
ורב שיהיו ימי שניו · או מועטים כדכתיב מספר דהיינו מועטים כמו מתי מספר ·
לעולם ישיב גאולתו · יד פעמים כתיב יובל בפרשה · כנגד ארבעה עשר יובלות
שהיו בארץ עד שגלו בימי יאשי' בן אמ' · ותשעה עשר פעמים גאולה יגאלנו ·
ובגאל כנגד תשעה עשר ברכות · לכן צריך לסמוך גאולה לתפלה · ופסל · הפסל
עקומה · לומר לך כל המודה בעבודה זרה כאלו כופר בכל התורה כולה שניתנה
מנשיקות פיהו של הקב"ה · את שבתותי תשמורו · סמך לעבודה זרה ששקול שבת
כנגד עבודה זרה · וסמך לו את מקדשי תיראו · שאין בנין המקדש דוחה שבת · את
שבתותי תשמורו הרי שכתב שמירה אחר השבת · שמור את יום השבת הרי שמירה
לפניו · שצריך שמירה בין מלפניו בין מלאחריו תוספת מחול על הקדש ·

פרשת אם בחקתי

אם בחקותי בגימ' עמלים בדברי תורה · סמך אם
בחקותי לשבת ועבודה זרה · לומ' ששקולים הם כ
כל המצות והחקים · ועוד סמך שבועות לנתתי גשמיכם בעתם · דהיינו בלילי ש
שבתות · אם בחקותי תלכו ראשי תיבות אבת שתלכו בדרכי אבות · בחקותי תלכו
היא היראה · וכתיב יראת יי' היא אוצרו · אם תלכו אוצרותי אמלא הוא · ונתתיכם ·
יפתח יי' לך את אוצרו · ועשיתם אתם · אותיות אמת · אי כמי שמתעסקי בתורה
דכתיב ביה עשייה · שכל טוב לכל עושיהם · עשרה פסוקים מאם בחקותי עד ·
ואולך אתכם קוממיות · וכנגד עשרה ברכות שבירכן לך · וכנגד עשרת הדברות
לשובע ארבעה במסורת הכא ואכלתם לחמכם לשובע · ואידך ב
בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע · ואידך בידה שלח לכם לשובע · כבולע
מזכיר שובע על הלחם · או על הפירות בשביל שהוא כתוב על מקום יישוב אבל
כשהיו במדבר אומ' בידה שלח להם לשובע · שהוצרך ליתן כל בידתם לשובעה ·
לשובע בני אפי' אוכל קימעא · והשבתי חיה רעה בגימ' שוד מלכיות · בבל · מדי ·
יון · אדום · ורדפו מכם חמשה בני אלפים שבכם · רבבה ד' אחותינו את היי לאלפי
רבבה · רבבה כצמח השדה · ושנים יניסו רבבה · שהתפללו עליה שיהיה זרעה של
אלפים שבאים בהם רבבה שבימא · ורבבה ירדופו · שלום אותיות לשמו · ששמו שלום
ופניתי אליכם · פני תי' ש' · ש' שנים שעמד הבית היו פני שכו · כדכתי' והיו עיני
ולבי שם כל הימים · אבל לאחר שגלה · אכה פנה דודך · ונתתי משכני · מנין שנים
של משכני עוד בית שני · וסמיך ליה ואכלתם ישן שבזכות בית המקדש בא השובע
· והתהלכתי ב' והתהלכתי בתוככם והתהלכתי באמתך בשבות והתהלכתי באמתך
והתהלכתי בתוכם · מאם בחקותי עד קוממיות · כל האלפא ביתא חוץ מסמך
ופא · וכן שיתן לך חבר סמך ופא כי אין כטן ולא אף וקנף ואכף ובגף בגברנו אז ·

או' קוממיות ב' תגין על הקוף · שעתידי' להיות קומתן ק' אמה · ולמאן דאמר כ' אמה
לכך יש בה שני תגין · ואם עד אלה · סופי תיבות מדה · שאמדוד לכם מדה כנגד
מדה · ואכלוהו ג' ואכלוהו אויביכם ואכלוהו במקום קדוש · ואכלוהו · ויכלוהו · פי'
אני אמרתי ואכלוהו במקום קדוש שתשמרו מצותי · ותשארו בארץ במקום קדוש ·
ואתם לא עשיתם כן על כן ואכלתא ויכלהו · ואת כותה השמו · ואכלוהו אויביכם ·
ורדו בכם ורדו בכם שנאיכם · ואידך ורדו בנוגשיהם · עכשו שלא זכיתם ורדו ב
בכם שנאיכם · את גאון כגיאו זה המקדש · את גאון עוזכם · כגיאו זה ירושלים ·
בזמן שאינכם כגיאו בין השוגג בין המזיד · נקם ב' במ' נקם ברית · נקם אחת משתי
עיני גבי שמשון כדאית' בסוטה · שעברו פלשתים על שבועתם וזה הוא נקם ברית
דהיינו שבועה · דבשביל השבועה שעברו אבקמיה נקם האחת · ואתכם אזרה הזין ש
שבקומתה · לומר לך שנתתי לכם ארץ שבעה עמודין לקיים התורה חצבה עמודיה ש
שבעה · ואתם שבעה תועבות בלבבכם · לכן אתכם אזרה · והריקותי שנים במס'
הבא והריקותי אחריכם חרב · ואידך והריקותי לכם ברכה עד בלי די · אני אמרתי
והריקותי לכם ברכה עד בלי די ואתם לא רציתם לקיים מצותי על כן והריקותי
אחריכם חרב · שש פעמים כתיב בפרשה עון ועונש · וכנגדם גלו שש פעמים
שלשה על ידי סנחריב ושלשה על ידי נבוכדנצר · ורודף שלשה בו · וכשלו איש באחיו
שמפני חרב ורודף אין ואידך כלו אוהב שוחד ורודף שלמונים · ואידך אפרים ר
רועה רוח ורודף קדים · בשביל שהם רודף שלמונים ורודף קדים על כן וכשלו איש
באחיו כמפני חרב ורודף אין · וזכרתי את בריתי יעקב · ביצחק לא כתיב ביה ז'
זכירה את לפי שאפרו צבור ומונח לפני הקב"ה · האבות מכוונין למכרע · אמר הקב"ה
אני זוכר מאין באתם · ומונה ומשמש והולך עד למעלה עד בן יעקב · בן יצחק בן
אברהם · בכלם כתיב אף חוץ מיעקב שהיתה מטתו שלימה ולא יצא ממנו פסולת
וזכרתי הפסוק מתחיל בזכירה ומסיים בזכירה · שלעולם יזכור זכות אבות ·
אברהם נקרא עבדו כדכתיב זכור לעבדיך וסמיך ליה לאברהם · וכן ביעקב כתי'
יעקב עבדי · מה שאין כן ביצחק · לפי שאברהם ויעקב קיימו המצות · בין בארץ
בין בחוצה לארץ מה שאין כן ביצחק · אברהם ויעקב הוזכרו ראש לאבות ויצחק לא
הוזכר בשום מקום בראש לפי שרצה לומר לעשו הוי גביר לאחיך לעשותו ראש · ל
ליעקב · והארץ תעזב מהם זין שקומתה · שו' שנים נתקיים בארץ ישראל בפריצ' ומלא
מתחלת התוכחה עד געלה נפשם · ש"ן תיבות · כנגד ש"ן שנים שגלו עשרת
שבטים ובכלם לא הוזכר בהם השם · לפי שאמרו אין להם חלק באלהי ישראל ולכך
כתיב בדברי הימים ושבועתו ליצחק ובתהלים כתיב לישחק שנשבע הקב"ה כל זמן
שלא חטאו בנין יותר מש"ן שנים שלא יגלו · בפרשת ערכים יש כ' שקלים ול' שקלים
נ' שקלים וי' שקלים וה' שקלים וג' שקלים וט"ו שקלים וי' שקלים בין זכר לנקבה שהוא
סך הכל קמ"ג שקלים לכפר על מ"ה קללות שבתורת כהנים · ונ"ח שבמשנה תורה
שהם בין הכל קמ"ג ולכך סמך ערכים לקללות · יחרם ב' · כל חרם אשר יחרם · אין

מן האדם לא יפדה׃ וזהו לשון יחרם · יחרם כל רכושו · לגמרי מה חייבי מיתות לא פסקא ממונא וכפרתיה · אף חייבי ממון אין לנו לפוטרו עד שישלם · וזהו יחרם כל רכושו דאיירי בחייבי ממון · איתקש לזובח לשון יחרם דהיינו חייבי מיתות בסקילה אבל אותו לא יפדה ׃ אלה המצות · מצות במילוי ׃ מם צדי וו תיו עולה תרי״ב ׃ והוא כגימט׳ תלמידי חכמי׳ על שם חכם לב יקח מצות ׃

וידבר

במדבר סיני · לעיל מיניה כתיב אלה המצות · וסמיך ליה במדבר לומר אם אין ד אדם משים עצמו כמדבר · אינו יכול לידע תורה ומצו׳ למעלה כתיב וכל מעשר ב בקר וצאן · וסמיך ליה שאו את ראש על שם מה שנאמר עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה · במספר שמות כתי׳ בזן ובפנחס לא כתיב באותו מנין במספר שמות שלא כתבו כאן להודיע שלא שינו שמותם במצרים ולכך כתיב לבית אבותם · לומר לך שנקראו בשמות אבותם · אתה ואהרן ולמעלה בכי תשא לא סייע אהרן באותו מנין׃ לפי שעל ידו נעשה העגל · שבשבילו הוצרכו למנין · לכך לא נמנם הוא ׃ הנשיאים מתקבל באציבור ומשיים בעינן על שם יברכהו כאישון עינו · ועל ידי העגן · קריאי העדה וו קטיעא וקרי קרואי · בשביל שלומיאל בן צורי שדי שהוא זמרי בן סלוא׃ וכן בעדת קרח קריאי כתיב חסר · ולשם חסר הוא לגמרי לפי שהיו כלם רשעים · ש אבל בכאן היו האחרים צדיקים · לבני שמעון לגלגלתם · הלמ״ד עקומה למטה לפי שהלמד שלו זמרי בן סלוא חטאו ונפלו משבטו · והלמד היא גבוהה מכל האותיו׳ כך חסר משבטו שלא העמיד לא מלך ולא שופט · לבני יוסף לבני אפרים ולא אמר לבני יוסף לאפרים · לפי שיוסף לא נשא במטת אביו משום כבוד מלכות · לא רצה למנותו בדגלים · ונקרא הדגל על שם בניו · ולכך אמר לבני אפרים כדרך ש שאומר בכלן׃ בני נפתלי בכולן אומר לבני לבד מנפתלי שאומר בני · לפי · שבשבט נפתלי היו בנות יותר מבנים · ולכך רמז בברכת נפתלי אשה · אילה שלוחה הנותן ו ראשי תיבות אשה · ולפיכך בפנחס כתיב בזבולן בני · לפי שמתו ה האנשים ונתרבו הנשים ולכך לא אמר לבני · במדבר סיני · שנים דסמיכי בסוף פסוק · ויפקדם במדבר סיני · ביום צוות את בני ישראל להקריב את קרבניהם במדבר סיני · לפי שבשעה שהיו נמנין היו מקריבים עליהם קרבנות כדי שלא ישלוט ב בהם דבר · כדכתיב כי תשא את ראש בני לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו ׃ תפקד שנים במ תפקד את הלוים · ואידך הפקד עליו רשע · ג ויח ש

וזה הוא שאמרו אין אדם נעשה שוטר מלמטה אלא אם כן נעשה ראש מלמעלה וזהו
הוא הפקד את הלוים · שכנגדו שוטרים הפקד עליו ראש · איש על דגלו באותות
שיעקב רמז להם מי יהיה ראש דגל · שכל מי שדבר עמו לנכח היה ראש דגל · כמו
ראובן בכורי אתה · יהודה אתה יודוך · יוסף מאל אביך ויעזרך · דן לישועתך
קויתי יי׳ · מנגד סביב לאהל · בגימטריא לאלפים אמה · סביב לאהל מועד יחנו
והחונים · לומר כשם שחייתו למעלה ארבעה דגלים סביב לכסא הכבוד · כך היה
למטה ארבעה דגלים סביב למשכן · וזה הוא איומה כנדגלות · וזה הוא ודגלו עלי
אהבה שישראל ראו בשעת מתן תורה הדגלים של מעלה ונתאוו לאותם הדגלים : ו
וזה הוא ובשם אלהינו נדגול · מטה זבולון ולא אמר ומטה כדרך שאמר באחרים לפי
שזבולון היה מפרנס יששכר · ראיתי בתנחומא הכתוב שלא אמר ומטה בזבולון
כמו שאמר בכולן ללמדך שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא ונותן לתוך פיו של יששכר
לפיכך לא רצה הכתוב לעשותו טפילה לו : לומר ששכרו גדול כמותו · וכן הוא
אומר עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר · וכתיב כי בצל החכמה בצל
הכסף · לכן חשיב הכל כמטה אחד וכאלו אמר יששכר מטה זבולון · דגל מחנה
אפרים · הפסוק מתחיל בדל״ת ומסיים בדל״ת לפי שיעקב הקדים בארבע מקומות
אפרים לפני מנשה · וכנגדו קדם בד׳ מקומות אפרים למנשה · בדגלים · ובנשיאים
ובקרבנות · ובשפטים : לאחרונה ב׳ במסורה לאחרונה יסעו · לא יהיה להם זכרון
עם שיהיו לאחרונה שעמלק היה מכרם שכנו דן בעון פסל מיכה שעשה · יהיה
להם זכרון סופי תיבות המן · שגם הוא בקש לאבד זכרם · לא התפקדו בתוך בני
ישרא׳ יש תגין על ההא · לומר שבחמשה מקומות שנמנו ישרא׳ לא התפקדו בתוכם ·
אהרן הבכור נדב פסק בין הבכור לנדב · לומר שאינו חוזר על נדב · כי נדב מת בלא
בנים · ואין נפקותא בבכורה שלו אלא חוזר על אהרן שהוא הבכור למשה · ו
והחונים לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן · יש פסק בין משה לאהרן לומר משה
במקום אחד לבד ואהרן ובניו במקום אחד לבד · ושא ג׳ ושא את מספר שמותם · ו
ושא עיניך ימה וצפונה · ואידך ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי · שהיה דוד מתפלל
על שנשא מספר בני ישרא׳ וזהו ושא את מספר שמותם · והמתפלל צריך שיתן עיניו
למטה וזה וושא עיניך ימה שיתן עיניו למטה ולא ירים עיניו למעלה · בארון ובמזבח
הנחשת כתי׳ בדיו · ובשלחן ובמזבח הזהב כתי׳ לבתים לבדים כתי׳ את לרבות הכלים
ו וחיו ב׳ וחיו ולא ימותו · וחיו את בניהם ושבו בערי עשר בעניין הגאולה מלמד ש
שמלאך המות בטל לעתיד לבוא · וזהו וחיו את בניהם ושבו וחיו ולא ימותו ·

פרשת נשא את ראש

ולא יטמאו ב׳ ולא יטמאו את מחניהם · ולא יט׳ מאו
את שם קדשי שאם יטמאו את מחניהם מטמאין את
שם קדשי כדכתי׳ למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי · מכל חטאת האדם ·
סמך לשילוח הטמאי׳ שבזי׳ חטאת האדם שחטא אדם הא׳ שאכל מן העץ והנחש הטעה
אותו והביא שם רע באדם והוכו הג׳ הנחש בצרעת ואשה בזיבה ואדם במות ובכהו׳

קללתן מנחה אותן כאן · ברוע דהיינו נחש · חב דהיינו האשה · ונמאו לנפש דהיינו את
האדם שנענש במות תמות · מזכר עד נקבה תשלחו · כנגד שנתגרשו אדם וחוה מ
ונחש מגן עדן · וסמך פרשת סוטה לפי שהנחש בא על חוה · ונפלו ידיכו דכתיב
על גחונך תלך · וסמך פרשת נזיר על שם הפרי שאכל אדם הראשון ענבימו
ענבי רוש למעול כו' · לומר שכל המטות דינו של גר כאלו מטה דינו של מעלה ·
הנפש ההיא והתודו · רמז שכל המומתין מתודים בעת יציאת הנפש · ואיש את
קדשיו לו יהיו וסמיך ליה פרשת סוטה · לומר למי שמונעה קיני הכהנים ואינו מ
מקריבם כדרך שעשו בני עלי הרי כאלו שכבם · בקרקע המשכן · עין מידלי ·
שפני כי עין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין · וכל תרומה לכל קדשי ב
בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה · מוקי לה בביכורי שבכורים · יקריבו בגימ'
הבכורים · בקרקע שנים במסורת ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן · ואידך
ואם יסתרו מנגד עיני בקרקע הים · פי' ואם יסתרו מנגד עיני שנסתרה ובעלה
מעיני אישה · בקרקע הים יבדוק אותה על ידי קרקע וים דהיינו מים ועפר ·
המאררים · עולה שני פעמים רמ"ח · לומ' שבודקין רמ"ח אברים של איש ושל אשה ·
לכך כתיב מנחת קנאות הוא' וקרינן היא · והעפר אשר יהיה בקרקע המשכן · ב
ביו"ד ושלמי' למה מים ועפר · מים ממקום שבאת · עפר למקום שהולכת · כתב שהיא
עתידה ליתן דין וחשבון · אמן אמן פסק בין שני אמנים · לומ' אמן מאיש זה אמן
מאיש אחר · ומחה ד' ומחה א' מי המרים · ומחה א' כתף ים כנרת · ומחה יי' אלהים ד
דמעה מעל כל פנים · ומחה יי' את שמו · ומחה את מי המרים היינו מים חיים שכת'
מקדם לעין · ומחה א' כתף ים כנרת · מה התם מים חיים דכתיב מקדם לעין · אף
הכא מים חיים · ואם בטומאת ומחה יי' את שמו · ואם נמצאת טהורה ומחה יי' אלהים
דמעה · ואם היתה עקרה נפקדת · ואם היתה יולדת בצער יולדת בריוח · והשקה
ג' במ' והשקה את האשה · והשקה את נחל השטים · ואיד יעלה מן הארץ והשקה ·
והשקה הכהן נותן עפר במים ומשקה אותה והוו ואיד יעלה מן הארץ והשקה למע
בשביל שנשתה מעשה שטי' שזכתה וזרע והשקה את נחל השטי' · ונזרעה · וסמי' זאת
תורת הקנאות לומ' שאם טהורה היא יהיו לה בנים צדיקי' בעלי תורה · תשא את עונה
ב' במ' ואידך בנדרים ונשא את עונה · דאיתא בסוטה שלא ידאג הבעל לומר גרמתי
לה מיתתה · שלא היה תשא את עונה ודוקא הכא · אבל בנדרי' שהיה יכול להפר ולא ה
הפר לה בעלה הוא ישא את עונה · וככה תא' מעון · וככה · שלשה תגין על הא'
לומר לך שככה מחתמת עונות ושו הן · עון אשת איש · עון פנויה · עון שלא בא עליה
עון כמו עון כבותיו · יפלא ב' במסורת חסרים · הכא כי יפלא נדר נזיר ואידך
בערכי' דילפינן נדרים מערכין · מה התם בערכך הכהן כן יהיה · אף בנדרים ה
הכל תלוי בחכם אם כראות לו יתיר ואם לאו לא יתיר · על נפש מת לא יבא ·
לומר לך שאם תשרה עליו שכינה מחזרת נזרו שלא יאמרו שהוא דורש אל המתים ·
שלשים פעמים כתיב נדר ונזירות

כדר ונזירות בפרשה דשתים נזירות ל' יום · וכן ג"כ יהיה עולה ל' · זאת תורת הנזיר
וסמיך ליה על תורת נזרו · לומר מי ששתה יין ש יורה · וסמך ברכת כהנים לפרשת
נזיר לומר שתוי יין פסול לברכת כהנים שנקראת עבודה · כה תברכו להזכיר
זכות ואני והנער נלכה עד כה · וכה יהיה זרעך וזה אמר עד כה ברכני יי' ·
וכ"ה אותיות בפסוק שמע ישראל וכ"ה פעמים לשון ברכה בחומש · וכ"ה פעמים
שלום בחומש · ולכך מתחיל ברכת כהנים בברכה ומסיים בשלום · אמר יי' יברך
את עמו בשלום · אמור להם מלא כנגד ו' ברכות · יברכך · וישמרך · יאר · ויחנך ·
ישא · ישם שלום · כנגד ו' תורת יי' עדות יי' פקודי יי' מצות יי' יראת יי' משפטי יי'
יברכך יי' וישמרך · התחלת התיבות עולה כ"ו · כנגד השם של ד' אותיות · וסוף
התיבות קהך · עולה מ"ה כנגד השם של מ"ה תיבות · וזהו יי' ישמור צאתך ובואך ·
וג' תיבות בפסוק כדי להזכיר זכות ג' אבותי ובהם ט"ו אותיות על שם האבות שראו
זה את זה ט"ו שנים · וזכות השבטים עם האבות הם ט"ו שנים · יברכך בזכות
אברהם דכתי' ביה ויי' בירך את אברהם בכל · וג' תיבות בפסוק כנגד ג' ברכות ש
שנאמרו בו · ואברכך · והיה ברכה · ואברכה מברכך · יברכך יי' בגימ' בנכסים
ובגוף · ויאר כנגד יצחק שראה בעקידה ומת והאיר הקב"ה את עיניו והחייהו כדאי'
בפרקי ר' אליעזר · יאר להפך ראי שהיה עולה ראיה · ויש בו ה' תיבות · וכ' אותיות
ביצחק שהיה אחר כ' דורות ושמר ה' חומשי תורה · ישא כנגד יעקב דכתיב וישא
וישא יעקב רגליו וכתיב ביה ושבתי בשלום · ויש בו ז' תיבות כנגד השבטים אשר
נולדו בז' שנים · וכ"ה אותיות כנגד כה תאמר לבית יעקב · וישם יש בו ז' תגין · שז'
דרכים ישם לך שלום על שם בז' דרכים ינוסו לפניך · שלום בגימ' עשו · הרי
מקדים שלום לכל אדם ואפי' בשלום גוי · ואני אברכם בגימ' אסכימה עלי ידיכם ·
ויהי ביום כלת · סמך חנוכת המזבח לברכת כהנים רמז להשמונאים שעשו חנוכה
ועוד כדי שלא תשלוט עין הרע במלאכתם לכך ברכם תחלה · וסמך למשכן בזכו'
המשכן יהיה שלום וכן דוד סמך יי' יברך את עמו בשלום וסמיך ליה מזמור שיר ח
חנכת הבית · ושמו את שמי ואני אברכם וסמיך ליה ויהי ביום כלת · זהו בכל מקום
אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך · והם נשיאי המטות הם · ס"ת להפך מתים
· וכן הפקודים ויביאו את קרבנם ס"ת מותם על שם ותבער בם אש יי' ותאכל · ב
בקצה המחנה בקצינים שבהם · שש עגלות כנגד ו' מזלות אשר עולים בגלגל · וששה
יורדים · וכנגד ו' עתים קור וחום וקיץ וחורף וזרע וקציר · ושני עשר בקר כנגד
י"ב שבטים וי"ב מזלות · וקרבנו וו יתירה על שם ששה בנים שיצאו ממנו כלם בו'
ברכות · ששה בנים יצאו מנחשון בעלי שש ברכות · ואלו הן · דוד משיח דניאל
חנניה מישאל ועזריה · דוד דכתיב ביה יודע נגן וגבור חיל איש מלחמה ונבון דבר
ואיש תואר ויי' עמו · יודע נגן שיודע לשאול · וגבור חיל יודע להשיב · איש מלחמה
יודע לישא וליתן במלחמתה של תורה · ונבון דבר מבין דבר מתוך דבר · ואיש תאר
שמראה פנים בהלכה · ויי' עמו שהלכה כמותו בכל מקום ·

משיח דכתי' ביה ונחה עליו רוח יי' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת
ויראת יי' · דניאל חנניה מישאל ועזריה · דכתיב בהו ילדים אשר אין בהם כל מום
וטובי מראה ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני מדע ואשר כח בהם לעמוד
בהיכל המלך · ד"א למה וקרבנו עשו ו' יתירה כנגד ששה דברים שנתחדשו ש
באותו היום בעולם : ראשון לשכינה ששרתה בישראל · ראשון לנשיאים · ראשון ו
לברכת כהנים · ראשון למחיצת מחנה שכינה · ראשון לאיסור במה · ראשון לירידת
האש · יבא בן נחשון בשם מדות ויבנה יחוד בית המקדש · ולמה נקרא שמו נחשון
על שירד תחלה לנחשול שבים · בכלן כתיב נשיא ואן מיהודה שלמוד הוא אותו
השבט להקטין את עצמו · ישב נא עבדך תחת הנער · וכן בדוד הוא אומר הוא ה
הקטן · ובכל אחד יש ששה פסוקים כנגד ששת ימי המעשה · ובכל אחד הוכפל שמו
הרי כ"ד · כנגד כ"ד שעות שביום ובלילה · שלשים ומאה משקלה כנגד שנות אדם
עד שנולד שת · שבעים שקל · כנגד שבעים שהניח לבניו ולהניקן משבעים אומות
שבעים שקל בגימ' שבעים כשם · האכיל שבעים שירדו למצרים · כף אחת ·
כנגד התורה שניתנה מכף ידו של הב"ה : עשרה זהב כנגד עשרת הדברות · מלאה
קטרת · תחליף הק' בד' באת בשם יעלה למכין ת"ב · פר אחד כנגד אברהם · ואל
הבקר רץ אברהם · איל כנגד יצחק · כבש כנגד יעקב : והכשבים הפריד יעקב ·
פר · איל · כבש · בגימ' אברהם ויצחק ויעקב · ולזבח השלמים בקר שנים · כנגד
משה ואהרן שעשו שלום בין ישראל ובין אביהם שבשמים · אילים כבשים עתודים ג'
מינים כנגד כהנים לוים וישראלים · וכנגד תורה נביאים וכתובים · וכן עתוד' סד
מלא וו שרוד שעמד ומתנו נתברך בשם ברכות · ואין עת דו' אלא לשון עמידה כמה
דאת אמר אשר התעתדו לבלים · ואומר ועתידה בשדה לך · פי' יבוא בן נחשון בשם
מדות ויבנה ייחוד בית המקדש · ד"א וקרבני למה מלא וו יתירה כנגד ששה
דברים שניטלו מאדם הראשון ועתידין לחזור בשיבא בן נחשון הוא המשיח · ואלו
הן הששה דברים שניטלו מאדם הראשון · זיוו דכתיב משנה פניו ותשלחהו · חייו
דכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב · קומתו · דכתיב ויתחבא האדם · מלמד
שנגרעה קומתו ונעשית של מאה אמה · פירות הארץ והאילן · דכתיב ארורה ה
האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה · מאורות · דכתיב וחפרה הלבנה ובושה
החמה · ומנין שבזמן שנאמר וימנע מרשעים אורם · ומנין שעתידין לחזור בימי ה
המשיח שנאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו · חייו דכתיב כי כימי העץ ימי
עמי ת"ק שנה כדן של שקמה ת"ק שנה · קומתו דכתיב ואולך אתכם קוממיות ·
בקומה זקופה · פירות הארץ והאילן דכתיב הגפן תתן פריה · והארץ תתן יבולה
מאורות דכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים ·
ביום השמיני הקריב בגימטריא נתן להם עצה · מכין שני הכרובים · ראשי תיבות
משה · לומר לך שהוא חשוב ככרוב של מעלה ·

פרשת בהעלותך סמך נרות לחנוכה לפרסומי ניסא בנרות׳ בהעלותך
בגימ׳ עשה בה מעלות ׃ אל מול פני המנורה יאירו ׃ כי
אפי׳ איני צריך לאורה ׃ פני המנורה יאירו בגי׳ וכי אני אורך צריך ׃ שבעת הנרות
כנגד ז׳ המזלות חכבל״ שנם׳ ׃ כתיב בהעלותך את הנרות ׃ וכתיב להעלות נר ת
תמיד ׃ לבית הלל נר ואח״כ נרות׳ שמוסיפין והולכין והיינו להעלות נר שמעלין ב
קדש ׃ ולב״ש תחלה נרות ואח״כ נר ׃ שמורידי׳ והולכין ׃ להעלות נר תמיד סופי
תיבות תרד ׃ וזה מעשה המנורה ׃ וזה עולה י״ח שגובהה של מנורה י״ח טפחים ׃
כמראה בגי׳ כגבריא׳ ׃ מלמד שגבריאל הראה לו דמות המנורה ׃ כן עשה ׃ כן נרות
עשה שלמה בי׳ המנורו׳ ׃ עשה בגי׳ שלמה ׃ ד׳ פעמי׳ הזכיר מנורה שהיא כשרה מד׳
מינין כדאי׳ במנחות׳ ורמז לד׳ מנורות בשמחת בית השואבה ׃ נתנים נתנים
המה לי בגימט׳ שאלה לא עשו עגל של זהב ׃ ואתנה את הלוים ׃ ה׳ פ׳ בני ישראל
בפסוק כנגד ה׳ זכי׳ לוים ישראלי׳ גרי׳ ועבדי׳ משוחררי׳ ׃ וזהו קדש ישראל לי״י ראשית
תבואתה ׃ תבואת ה׳ ׃ וידבר י״י אל משה ׃ סמך פרשת פסח לטהרת לוים ׃ רמז
שהלוים מפסיקים ׃ ולכפר שלשה ׃ ולכפר על בני ישראל ואהרן ובניו מקטירים
וכו׳ ולכפר על בני ישראל בדברי הימים ׃ ובשבועים שבעים נחתך על עמך ולהתם
חטאת ולכפר עון בענין הקץ של דניאל מלמד שגלות מכפרת כמו קרבן ׃ ומבן ב׳
ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ׃ ומבן אדם חציר ינתן ׃ שכיון שהגיע לכלל
חמשים שנה אין בו כח לעבוד עבודה וכחציר ינתן ׃ במועדו מלא וי׳ לאחר שש
שעות זמן שחיטה ׃ במועדו באת בג׳ סיפוקין ׃ במועדו סיפוקין ׃ בגימטריא
בשבת ׃ לעשות הפסח ׃ לעשות חסר וו ׃ לומר לך שלא עשו במדבר אלא אותו
פסח בלבד ׃ אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ׃ בגימטריא אלו נושאי ארונו
של יוסף ׃ אשר היו טמאים ׃ בגימטריא זה למת מצוה ׃ או בדרך רחוקה ׃
רחוקה בגימטריא זהו מאסקופה ׃ שעל הה׳ נקוד כאלו לא נכתב ׃ ועשה פסח לי״י
בחדש השני ׃ לפי שמעברין השנה ׃ אז אייר במקום ניסן ׃ ולפי שבחמשה עשר
בו ירד המן ׃ לכך עושים בו פסח יום אחד ׃ טמא לנפש ׃ יש פסק בין טמא לנפש
לומר לך שיש חילוק בין הטמאים ׃ איש נדחה ואין ציבור נדחה ׃ ובדרך
ארבעה במסורת הכא והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה ׃ ואידך וילך בדרך
אביו ובדרך אמו ובדרך ירבעם בן נבט ׃ ואידך ובדרך חטאים לא עמד ׃ וזה הוא
ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ׃ שעושה כדרך שעשה ירבעם שהלך בדרך ה
חטאים שבטל הקרבנות והחטיא את ישראל ׃ גם זה שאינו בדרך ומבטל מלעשות ה
הפסח ׃ ונכרתה הנפש ההיא ׃ סופי תיבות אשה ׃ לומר לך אחד האיש ואחד
בכלל עונשין ׃ וחדל שנים במסורת הכא וחדל לעשות הפסח ׃ ואידך וחדל ל
לעולם ׃ דפסח בכרת וזה הוא וחדל לעולם ׃ לעולמו של יובל דהיינו חמשים שנה ב
בדין חייבי כריתות דלא מפקי חמשים ׃ וביום

וביום הקים את המשכן · ז' פעמים כתיב בפרשה כנגד ז' משכנות · ובערב ד' במ'
ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר · ובערב תאמ' מי יתן בקר · מקטירים
לה' בבקר ובערב · ובערב חתרתי לי בקיר ביחזקאל · שהיה מתנבא על הגלות ·
וזהו ובערב חתרתי לי בקיר כשיבאו בגולה תאמר מי יתן בקר כההוא ערב שב'
בו מקטירים לה' בבקר ובערב. וכמראה אש עד בקר · העלות ב' העלות הענן ·
עד העלות הגולה · וזהו שאמ' ראויין היו שיעשו להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה
להם בימי משה אלא שגרם החטא · ובמקום · ב' במ' ובמקום אשר ישכן שם הענן · ו
ובמקום גדולים אל תעמוד שלא היו פונין לא לפניהם ולא לצדדיהם אלא לאחוריהם ·
וזהו במקום אשר · כן שם הענן דהיינו לפניהם או לצדדיהם · אל תעמוד לעשות שם
גדולים · ביד משה וסמיך עשה לך שתי חצוצרות כסף שלא היו אלא בידו שבחייו
נגנזו · לך ש' תי אותיות שלך שמשלך עשאם · שתי חצצרות כנגד אברהם ויעקב
שעשו מלחמה באומות ובנחוס · כסף ולא זהב שלא להזכיר קול העם ברעה ·
לדורותיכם וכי תבאו מלחמה רמז למלחמת גוג העתידה שתבוא לימות המשיח ·
תבאו מלחמה בגימ' מלחמת גוג · תבאו אותיות אבות · שזכות האבות עומד ב
במלחמה · והרעותם בחצצרות על שם רוע התרועעה הארץ תרועם בשבט ברזל ·
שמחתכם בגימ' גם ביום השבת · ובמועדיכם מלא וו כנגד · פסח · עצרת · ראש
השנה · יום הכפורים · סכות · שמיני עצרת · ויסע דגל מחנה יהודה · בכלם כתיב
ונסע · וביהודה כתיב ויסע חסר ו' מ' שכל מ' שהיו במדבר היו עצמותיו נחרין כאלג'
לא נסע · מאסף ד' במ' מאסף לכל המחנות · ואין איש מאסף אותי הביתה בגבעה · ש
בגבעה לא דך ובעמיר מאחרי הקוצר ואין מאסף · שבט דן על שהיה עמהם פסל
על כן אין איש מאסף שהענן היה פולט אותם · ועמלק הרג בהם ונפלו כעמיר מ
מאחרי הקוצר · ואין מאסף · ויסעו ב' במ' ויסעו ויהי חתת אלהים · לנבאותם ויסעו ·
לומ' מה שם היה חתת אלהים על כל סביבותיהם אף כאן · דבר אחר ויסעו
דהתם ראש פסוק ויסעו דהכא סוף פסוק · דהתם לפי שיעקב ביער ע"ז מתוכם
לפיכ' נסעו ביד רמה · ושכינה לפניהם · אבל בני דן שהיה ביניהם ע"ז נסעו לאחר'
ולא לפניהם שהיה הענן פולט אותם ועמלק היה הורג בהם · והיה הטוב ההוא ה'
פעמים טובה כתיב כאן כנגד חמשים מזוז. זהו דושנה של יריחו שנתנו לבני ·
והטבנו טוב הטוב ייטיב והטבנו בגימ' ביריחו · בנוסעם ב' במ' בנוסעם מן
המחנה בנוסעם מקדם מה להלן מרדו אף כאן כמי מרדו · עשה נונין הפוכין ·
שרבה להעביר שבטים שאותיותיהן חמשים את הירדן שהוא רחב חמשים · אלא ש
שהחטא גרם · טעם אחר לנונין הפוכין כדאיתא בשבת פרק כל כתבי שאין זה מ
מקומה וכתבה כאן להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שניה ועשה נונין ה
הפוכין לומר שמקומה לפני ב' פרשיות לפניה · ואלו לא היו הנונין הפוכין לא הייתי
יודע אם לאחר ב' פרשיות לפניה אם לפני ב' לאחריה · לכך עשאם הפוכים לומר ל
לפני ב' לפניה · והוא אחר ונסע אהל מועד מחנה הלוים בתוך · נשו' עד

במדבר סיני שמשם עד הכא כ' פרשיות · ויהי בנסוע ונו' היה לאותות בנסוע · ויהי
עולה ל"א שכלחם עם ל"א מלכים · בנסוע מלמד שהיה מתנענע ולא היה נוסע מ
ממקומו עד שמשה היה אומר קומה יי' · בנסוע הארון · כשנוסע הארון מסיע עמו
המרכבה וחיות הקדש · בנסע בא כח חשמל · בנסע באותם שחז שהוא בגימטר'
כבוד המרכבה · בנסע בגימטריא יעקב שדמות יעקב אשר הוא חקוק בכסא ה
הכבוד נוסע עמהם · ובנחה כתי' באה כנגד ארבעה דגלים ומחנה לויה · בפסוק
ויהי בנסע שנים עשר תיבות כמו שיש בפסוק ולכל היד החזקה שהוא סוף התורה
ובפסוק ובנחה יש בו שבעה תיבו' כמו שיש בפסוק בראשית שהוא תחלת התורה
לומר שהוא חשוב ספר תורה בפני עצמו · ומתחיל בנו ומסיי' בלמד על שם ת'ליבות
עולם לו · כל פרשה שיש בה כדי ללקט פ"ה אותיות. כמו ויהי בנסוע מצילין אותו
מפני הדליקה לכך סמך לו ותבער בם אש יי' לומר לך שמצילין הפרשה שיש בה פ"ה
אותיו' מן האש · ועל כן המילה סגולה פ"ה מגלת מדינה של גיהנם · בקרבו המחנה
בנית הקברים · מי יאכילנו בשר אעפ' שהיה להם בשר הרבה הם היו סבורי' לעבור
הירדן מהרה ואמרו אנו צריכין להאכילם בכנעני ולא נוכל להעביר מקננו עמנו ·
ולכך אמרו מי יאכילנו בשר · טעמו ד' והיה טעמו כטעם לשד השמן · שאנן מואב
מנעוריו ושקט הוא על שמריו על כן עמד טעמו בו · וישנו את טעמו · בשנותו את
טעמו גבי דוד · מואב שהיה שקט עמד טעמו · אבל דוד שגלה ממקום למקום ב
בשנותו את טעמו · ודור המדבר אעפ' שגלו ממקום למקום לא שינו את טעמם ב
בשביל המן שבאו בו וטעמו · שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן · ולמה לא מצאתי
חן חסר אלף ואידך גבי איוב ערום יצאתי חסר אלף · לומר אם לא מצאתי חן בעיניך ל
למה יצאתי מבטן אמי · האומן תבין על הלא שבחמשה דברים אב זוכה לבניו ·
בה' דברים האב זוכה לבניו ואלו הן · בנוי · בכח · בעושר · בחכמה · בשנים · בנוי
שנאמ' יראה אל עבדיך פעליך והדרך על בניהם · בכח · שנאמר גבור בארץ ·
יהיה זרעו דור ישרים יבורך · בעושר · שנאמר נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי
צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם · כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה · בחכמה · שנ'
תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ · וכתיב לא ימושו מפיך ומפי
זרעך ומפי זרע זרעך · בשנים · דכתיב למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה
וכשם שהוא זוכה להם · כך מחייב אותם בחמשת דברים חילופם דכתיב יחולו
על ראש יואב ועל כל בית אביו ואל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ו
ונופל בחרב · וחסר לחם · זב תחת הכח · שהזיבות מתשש הכח · ומצורע תחת ה
הנוי · כי הצרעת מגופה על הבריות · ומחזיק בפלך בור שאין בו חכמה · ונופל
בחרב קצר ימים · וחסר לחם זה עני תחת העושר · נמצא שהצדיק זוכה לבניו
בחמשה דברים · והחייב מחייב לבניו בחמשה דברים אילו פס · אספה לי שבעים
איש כנגד ע' נפש שירדו למצרי' וכנגד ע' אומו' וכנגד ע' שמות שיש להקב"ה · ואלו הן
ז אל אים יי' אחד אדון אדיר אהיה אמיץ אמת ארך אפים אחרון יג

אחרון שאין מוסר מלכותו לאחר: אמונה אשכול הכפר · ברוך בורא גדול גאה
גוא גבור דגול היודע ועד זוכר חי חסיד חנון חוקר חסין חכם · טוב טהור
עינים ישר יושב סתר כבוד מסתתר בורא משגב כנחי נוצר חסדו נושא עון
נושא פשע נושא חטא נוקם נוטר סלה יושב קדם סלח סלח עליון עוזר עזוז
פודה צור צבי צבאות קדוש קנא קרוב רחום רם ראשון שלא קבל מלכותו
מאחר · רב חסד שומר שופט שלטון שר שוכן עד תמים תקיף · ושבעי׳ שמות
של ישראל · ואלו הן · אשת נעורים שי הצדק שופים אחים אהובי׳ אום אם איתנים
אפרים אדירים אבילי׳ אגד איומה אגודה · בנים בני א׳ חי בכור בחירים בתי
ברה בעולה גוי גדול בן בעול גל נעול גפן העמוסים ונשואים זרע קדש חכמי׳
טובים יחידים יקירים ישרא׳ ישורון יעקב יוסף יהודים ילדי ידידי׳ כלה כנה
כרם כהנים משרתי׳ מלכים מעין חתום נחלה נדיבים נאוה נער נטע סגולה
עליונים ענוים עדה עברים עמים פרוים פרחים צאן צדיקי׳ קדושים
קנוים רבים רכים שבטי יה תמימים · ע״כ · ושבעים שמות לירושלם · תגין על
הא דאספה לומר לך שיהיו בקיאין וזהירין בחמשה חומשי תורה · עמך בגימטר׳ יהו
דומין · ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם כי אני לא אצטרך ולא אתן
מרוחי עליהם : כי אני אמרתי כי אתה לבדך תשא אותם · ואתה אמרת לא אוכל ש
לבדי לשאת משא כל העם הזה · בחר לך מי שישא עמך ואתן מרוחך עליהם · לכן כתיב
ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש · אבל אלדד ומידד שלא היו מכלל
מכלל השבעים באמ׳ בהם ותנח עליהם הרוח : פי׳ הרוח מאת השם ולא משל משה ·
ובשביל כן יהושע כלאם · אמר מי יתן כל עם יי׳ נביאים בשני השמות כתות יי׳ את ר
רוחו עליהם · ולא כשבעים הזקנים שאצל מרוחי ונתן עליהם · לזרא באלף במנאו
בו כל יוצאי טעמים חוץ מא׳ והוא טעמו של לויתן · לזרא בגימטריא לחולי מעים ·
אם את כל דגי הים יאסף להם · פי׳ ימית להם לשון ויגוע וימת ויאסף · וזה הוא ב
באסיפה בעולמא בבי נהו · כנוח ב׳ במ׳ ויהי כנוח עליהם הרוח · ואידך כנוח כפות
רגלי הכהנים · לומר לך שנחה עליהם השכינה כמו על הארון · ותנח ב׳ במסור׳
בפרשת כתי׳ מתנבאים קרי ביה מת נביאם · שהיו אומרים משה מת ויהושע מכניס
ישרא׳ לארץ · מתנבאים נוטריקון משה תנוח נפשו בגן ע״ם יהושע מכניס · ויגז ב׳
במסורת ויגז שלוים ואידך ויגז ראשו באיוב · וזה הוא שיש במדרש יותר ממה ש
שהרג בהם השלו על ידי אכילה הרג בהם על ידי ירידה ונפילה שנפל על ראשם · כ
כמו שנאמר באיוב ויגז ראשו והיה מתאבל על בניו שנפל עליהם הבית · כך כאן
היו מתאבלי׳ על אותם שמיתתו מנפילת השלו · כתי׳ שלוים וקרי׳ שלוים לצדיקים
ושו״נ לרשעים שהיה להם כקוצי׳ · המתאוים ב׳ כי שם קברו את העם המתאוים ·
הוי המתאוים למה כי שם קברו את העם המתאוים · תבשית · בגימטריא יפרית
מראה · וישמע יי׳ וסמיך ליה והאיש משה שדברו לו בינו לבינם · ולא שמע אותם
אדם אחר · ענין ענו כתי׳ שקיה חסבין ע״כ ונתיים בהר ·

ויכבתו

מכנהו· העכן שבת ימים ואחר כך ג׳ פעמים ט׳ ועכו: בבימ׳ בעדן · שכוחל בן עדן·
במראה ב׳ במראה אליו אתודע· במראה נהפכו עלי צירי לומ׳ שאפי׳ במראה שאני
כראה לנביאים נהפך צירים עליהם· אבל משה יושב כתלמיד לפני רבו · ומראה
תגין על הא לומר שמניכו כה׳ כוגה שנא׳ ביחזקאל ובה׳ אור שנאמ׳ בבראשית
והענן סר שלא יראה במפלתה · וזהו שאמ׳ חז״ל של תשתדל לראותו בשעת קלקלתו
רפא נא ב׳ במ׳ רפא נא לה רפא שבריה כי מטה שמשה התפלל לא שירפא שבריה כי
מטה · שאם לא כן אין מי שיטהרנה· רפא תגין על הר״ש אמר הסרת עטרת ראשה
רפא שבריה כי מטה · והעם לא נסע בפסוק ותתצב אחותו יש שבעה תיבות· לכך
המתינה לה שכינה שבעה ימים· **פרשת שלח לך אנשים** סמך מרגלים
למרים בשביל לשון הרע שספרו· שלח לך אנשי׳
ס״ת חכם שיהו אנשים חכמים וצדיקי׳· שלח לך רמז למנין ש״ח שנים ישתלחו ויצאו
בגלות· שבג׳ שנים וש״ח שנים חרב הבית· וכן שלח מעל פני ויצאו· וישלח אותם
משה ס״ת חמה · שאמ׳ להם הנכנס חמה לעיר שלעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי
טוב· ראשי בני ישרא׳ המה· המה עולה כ׳ מלמד שהיו שרי כ׳ סודי ב׳ גדיא בן סודי
תנבוכי כל מתי סודי המרגלים שהיו מתי סודי ששלחו אותם לתור הארץ ולגלות
על סודותיה· תנבוכי שהוציאו דבה וגרמו שנקבע לי בכיה לדורות· של׳ שמות
ה׳ אנשים בגימ׳ שמותיהם מכוערים· את ההר בגימ׳ תורה· שתעמוד להם זכות ה
התורה· השמנה ב׳ השמנה היא אם רזה· את השמנה ואת החזקה אסמיך ביחזקאל
כפר׳ הבני על הרועים· של לא הוציאו דבה היו זוכים לכל מה שאמור בענין במרעה
טוב ארעה אותם ומרעה שמן תרעינה של הרי ישרא׳ ועכשו שהוציאו דבה גרמו למה
שנ׳ ובניכם יהיו רועים במדבר מ׳ שנה וגו׳ חמת ויעלו בנגב ויבא ס״ת בהפך אבות
שנשתטח על קברי אבות· למקום ההוא קרא נחל אשכול הפסוק מתחיל בנ׳ ומסיים
בנ׳ דשתם נזירות נ׳ יום · ותיין אם זכה לשתותו כראוי אז חמרא ורחני פקחין ויזכה
ללמוד וללמד · והאמורי יושב מלא וו שקול הוא כששה עממים שכ׳ בו כגובה ארזי׳
גובהו · עלה נעלה בהא לומ׳ שאפי׳ אם יאמ׳ לנו עשו סולמות ועלו לרקיע שהוא מהלך
ת״ק שנה נעלה· כי חזק הוא ממנו · איתא בגמ׳ של תקרי ממנו אלא ממנו שאפי׳ בעל
הבית אינו יכול להוציא כלים משם · יש מפרשים של ממנו לשון מכה פי׳ כלי · וי״מ לפי
שכל אותיו׳ של ממנו כפולי׳· כמו מ״ם נון וו לכך כולל ב׳ דברי׳ פשטו והדרש שלו·
ועלינו ב׳ הבנו ועלינו ואם כה יאמרו לנו עלו ועלינו זה שאומ׳ כי אין לה׳ מעצור
להושיע ברב או במעט· שו היו ס׳ רבוא ונפלו ויהושע לא היו של הוא ונערו וכנחו
ונהי ב׳ במ׳ הנא ונהי בעינינו כחגבים ונהי כטמא כלנו ׳ וכן היינו בעיניהם
בגימטריא זהו נמלים קוזין· וכן גם כן נוטריקון וכמו נמלים ׳ ובזה יתישב מה
שפירש רש״י שמענו אומ׳ נמלים בכרם· כי מאן דבר שמם של נמלים ׳ והלא הפסוק
אומ׳ ונהי בעינינו כחגבים וכן ה״ב׳ ומשמע כחגבים ולא כנמלים· של כמו שאמר
בראה שמדקדק רש״י ע״כ׳ ונהי כטמא כלנו· לפי שאז כגזר עליהם

עליהם סורו טומא׳ · כחגבים ב׳ במ׳ הבא ואיד׳ ויושביה כחגבים ׃ כדאיתא במדרש
שנבנק א׳ אכל רמון וזרק הקליפה וכל יב מרגלי׳ נכנסו לישב בתוכה מפני הצל וזהו
ויושביה כחגבים שישבו בה כחגבים · לנפול ד׳ במ׳ לנפול בחרב דאה דחיתכי לנפול
אשר החלות לנפול לפניו · גם בבל לנפול של חללי ישרא׳ · שבענין זאת הנפילה דאוכי
שגרמו לי עתה נפילה · דכתי׳ ופגריכם אתם יפלו במדבר׳ · ודחיתכי לנפול לדורו׳
שגרמו שחרב הבית ונפלו ביד בבל והיינו גם בבל לנפול של חללי ישרא׳ · וכן בימי
המן שכתבו שטנה על בני הבית ולא הביאו לבבותו׳ בתבה ראש זאו עז׳ · וכן בעגל
אשר ילכו לפנינו · אשר׳ אותיות ראש׳ ותנה אתם אחד מ׳ יום אף כאן אחד מ׳ יום ·
חיים של אחיו כתבה ראש ובשובה מצרימה דת בגימ׳ עבודה זרה ׃ לחמנו ד׳ במ׳ כי
לחמנו הם · לחמנו כאכל׳ · זה לחמנו חם הצטיידנו · בנפשנו נביא לחמנו · אם ביאה
של המרודו לחמנו הם וכאכלם כלחם · אבל לאחר שעברו את פי יי׳ ויכום ויכתום ·
זהו בנפשנו נביא לחמנו מפני חרב המדבר · ורב להם הדרך מאד שהלכו מ׳ שנה
במדבר · העליתג בפרשת כי תשא · מבלתי ב׳ במ׳ מבלתי יכולת יי׳ ואידך ותזכי גם
של בני אשור מבלתי שבעתך · בענין תועבות ירושלם כביכול שעונות ישרא׳ עושין
ליד חזקה שאין בה יכולת׳ · וישחטם במדבר הא״ת שבורה לומ׳ שעברו על התורה
שכרת עליה שמונה בריתות בכללה וח׳ בריתות בפרט · על כן נתן רשות למלאכי
חבלה לפרוע על חטאתם · ועתה יגדל נא כח · יגדל יוד גדולה אמר אם כשוק׳
מעשים כי כשיוכות · וזכור להם צדקת אביהם שכסית אותו כי׳ כשיוכות · כגדל ב׳ במ׳
כגודל חסדך · כגודל זרועך הותר בני תמותה ׃ זהו שאמרו שבי פרנסים טובים
עמדו לישרא׳ · משה ודוד שידעו להתפלל עליהם · יורישנה ב׳ וזרעו יורישנה ׃ הבא
יי׳ יורישנה · שלא היה יכול להורישם שמלא שיי׳ הורישם מפניו · והביאותי יוד יתיר׳
שהביא אותם של הארץ שנתקדשה בי קדושות · ופגריכם אתם · פי׳ באשר אתם
בבריאותכם כן תשכיבו עצמכם ותמותו · חיו באת בם סוף שהוא בגימ׳ בחלקם ·
שהיו בחלקם · עין בעין · שלשה במסורת אשר עין בעין נראה אתה יי׳ ׃ כי עין
בעין יראו בשוב יי׳ ציון · ואידך עין בעין שן בשן · בעולם הזה אי אפשר לראות
בשכינה כדכתי׳ כי לא יראני האדם וחי · וזה הוא שכתו׳ כאן כי עין בעין נראה · ׃
וסמיך ליה והמתה · אבל לעתיד לבא יראו ועתידין לומר זה יי׳ קוינו לו · וכן דמז
למה שדרשו עין בעין ממש כדכתיב הבא עין בעין וסמיך ליה והמתה פי׳ אם יהיה
עין בעין ממש פי׳ שלא ימות · על כן פירשו ממון · ויעפילו בגימ׳ בלפחד · דאיכא
למאן דאמר מן המעפילים היה · ועשיתם אשה ליי׳ סמך פרשת נסכים למלחמות
וכן בפנחס אשר יצא לפניהם · סמך מיד פרשת קרבנות ׃ חלה תבין על הא
חמשה דברים חייבין בחלה · חמשה רבעים קמח חייבין · מראשית עריסותיכם ·
הפסוק מתחיל במם ומסיים במם · לומר לך שעין יפה אחד מארבעים ׃ הכרת
תכרת בגימ׳ שדברה תורה לשון בני אדם · סמך מקושש למגדף לומר לך שבזמן אחד
היו כדאית בחולין פ״ק · ומפני ששבת חמורה בעז׳ סמך להם פרשת

פרשת ציצית שקולה כנגד כל המצות דכתיב וזכרתם את כל מצות יי׳ · כל מצות
ידוה עולה תרי״ג · ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום · ועשו להם ציצית · אמר הקב״ה
אני רוצה שתהיו מעוטפים כמלאכים לבוש הבדים · וכאמר ראית אותי מעוטף ·
לכן צוה בתכלת שדומה לרקיע ולכסא הכבוד · ציצית באת בגימ׳ עולה כבאת ·
ציצית בגימ׳ בדקות ובגימ׳ כשרים · לומר מי שהוא זהיר במצות ציצית זוכה ורואה
פני שכינה · דכתי׳ אני בצדק אחזה פניך · וזוכה למה שכתוב ואשא אתכם על כנפי
נשרים · וראיתם בגימ׳ ציצית ביום · וזכרתם אותו כתיב זכירה בציצית · לכן צוה
לעשות ד׳ ציציות בד׳ כנפות בגדיו שבכל מקום שיפנה יזכור · ובכל אחד ה׳ קשרים
כדי שיזכור לחמשה חומשי תורה · ויש בכל אחד שמונה חוטין שימנע מלעשות
עבירה בשמונה איברים המרגילים את האדם לעבירה ; ואלו הן · אזנים · עינים · פה ·
חוטם · ידים · רגלים · הערוה · והלב · ואם שמר עצמו מעבירה זוכה לעלות
למעלה מח׳ רקיעים דכתי׳ והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים · ואם עבר כהן
עבירה נידון בשמונה דינין בחבוט הקבר · ובשבעה מדורות של גיהנם · ציצית
עולה תר׳ · וח׳ חוטין וה׳ קשרים תרי״ג · לומר לך ששקולה מצות ציצית כבל התורה כ
כולה · בכל עת יהיו בגדיך לבנים בגימ׳ זה ציצית לבגדיכם ·

פרשת ויקח קרח

סמך מחלוקת קרח לפרשת ציצית שעל עסקי ציצית ס
חלק על משה · ויקח קרח בגימ׳ זה במקח רע · עושר
שמור לבעליו לרעתו בגימ׳ לעשרו של קרח לרעתו היה · ויקומו בגימטרי׳ לחלוקי
אמתים ומאתים · כר רעפים ידעך · קרחי חסר יו״ד שעברו על י׳ הדברות · אנשי
שם בחכמה ובעושר ונתחייבו כדור המבול אשר מעולם אנשי השם · וי׳ מע רעה
בגימ׳ ומכאן שהודיעו בחכה · ובקשתם ג׳ ובקשתם גם כהונה ובקשתם משם את יי׳
אלהיך · ובקשתם אותי ומצאתם בירמיה על הגלות. כשתבקשו אותי בגלות בתשובה ו
ותבגשו · אז ובקשתם גם כהונה שהיא בטלה מכם כל זמן שאתם בגלות · תלינו
עליו · תלונו כתי׳ וי׳ להם שהרהרו על דבר · של תפן ג׳ במ׳ אל תפן אל מנחתם · ואל
תפן אל קשי העם הזה · של תפן אל און · פי׳ הם קשי עם ודבריהם דבר און לפיכך אל
תפן אל מנחתם · אחד מהם ד׳ ולא הרעותי את אחד מהם · ואידך כי ישבו אחים יחדו
ומת אחד מהם · יהי דברך כדבר אחד מהם לטובה · אם לא כעת מחר אשים את
נפשך כנפש אחד מהם באליהו · פירוש שמשה פייס לקרח שידבר טובה ויאמר ו
כה · וכיון שלא רצה רמז לו שימות כעת מחר · העיני ב׳ במסו העיני האנשים
ההם · ואידך העיני בשר לך · מלמד שדתן ואבירם הטיחו דברים כלפי מעלה אלא
שכינה הכתוב עליהם ולפי הפשט העיני האנשים ההם תנקר · שאתה רוצה לעשות
אותנו עורים ; ועינים לנו שכבר אמרת להביא אותנו אל ארץ זבת חלב ודבש · ו
ועתה אתה אומר להמיתנו במדבר ; ויקהל עליהם קרח · כמו שנעשה לאהרן כ
בשמחה ואת כל העדה הקהל · ברגע ב׳ במ׳ כמהי׳ ברגע · ואידך איך היו לשמה
ברגע · רמז למאן דאמר עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא · והיינו יור

והיינו דכתיב היו למיתה כדרש שפו תמו · שפו בעולם הזה · תמו בעולם הבא ·
תספו ב׳ במ׳ פן תספו בכל חטאתם · ואם הרע תרעו גם אתם גם מלכבם תספו
שאמר להם שאם לא יחזרו בהם שימותו הם וקרח גדולם · ימותון · ב׳ כמות כל
האדם ימותון · והארץ כנגד תבלה ויושביה כמו כן ימותון · פירוש אמר שתבלה
ויושביה ימותון שיבלעו הם תחתם · ופקדת ג׳ במ׳ ופקודת כל האדם · ופקד ית
ומצרית · ופקודת אלעזר בן אהרן · בשביל שרצה ליכנס בפקודת אלעזר שבקש
כהונה על כן ופקודת כל האדם וגו׳ ופקודת כל האדם יפקד · אלו משה אם הקב״ה
יעשה לאלו כמו שעושה לכל אדם שהוא פוקד עון אבות על בנים ועל שלשים ועל
רבעים לא שיענישם מיד · בריאה ב׳ במ׳ מהרי ליסכי ואם בריאה · ומאכלו בריאה ·
שהשכיל קרח לעדתו עד שהמשיכם אחריו · כדאיתא בפרק ד׳ מיתות ב״ד · את
מחתות החטאים האלה בנפשותם שנתחייבו על עסקי נפשותם · כדריש לקיש
דאמר ריש לקיש מאי דכתיב בחנפי לעגי מעוג חרק עלי שינימו · בשביל חנופה ש
שהחניפם קרח על עסקי לגימה חרק עליהם שר של גיהנם שיניו · חרק אותיות
קרח · ותבקע ד׳ במ׳ ותבקע האדמה ואידך ותבקע הארץ בקולם · ותבקע העיר
דירמיה ודמלכים על ירושלם · ותבקע הארץ בקולם והיינו דכתיב וכל ישראל
אשר סביבותיהם נסו לקולם ורמז לזה דהיית בעירובי שפתחו של גיהנם בירושלם
· ותבקע העיר פי׳ בירושלם שם ותבקע האדמה וירדו שאולה · ויאבדו ב׳ במ׳ הכא
ואידך ויאבדו כלי מלחמה · פי׳ שכ׳ברו · נאבד כלי מלחמה · כי כאלו החטאים את
האלה · ראשי תיבות הכהן · על שבקשו כהונה · האדם אמר לקרח · סופי תיבות
הרס · מלמד שעשאן חרס על שנתחברו לקרח · החטאים האלה שנים במסורת את
החטאים האלה בנפשותם · החטאי׳ את עמלק · לומ׳ לך כמו שאלו חטאו בנפשותם
כך חטא עמלק בנפשו · שראה כל הנסים שנעשו לישראל ונזדווג להם כדאיתא
במדרש · משל לאדם שראה אמבטי רותח וקפץ בתוכה · ויפלו על פניהם ולא
התפללו כמו למעלה שלא היתה תפלה שגורה בפיהם · ועל כן אמר כי יצא הקצף
כדאמר ר׳ חנינא בן דוסא · כשהיה מתפלל על החולים אם אין תפלתי שגורה בפי
אני יודע שהוא מטורף · ויתן נחת בם אותיות מגפה שרץ להעצר המגפה ·
יפרח ד׳ במ׳ והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח ואידך צדיק כתמר יפרח · יפרח
כשושנה יפרח בימיו צדיק · מטהו יפרח זהו צדיק כתמר יפרח שכיון שמטהו יפרח
יצא צדיק בדינו · וזהו יפרח כשושנה ויהי כזית הודו וזהו כשמן הטוב על הראש ·
יורד על הזקן זקן אהרן · וכן יפרח בימיו צדיק שנאמר על המלך המשיח שבימיו את
תחזור הכהונה ויפרח מטה אהרן · פרח ציץ שקדים · כנגד שלשה שערערו על
הכהונה קרח וירבעם ועוזיהו · שקדים בגימטריא חשמונים · רמז לחשמונים שהם
מזרע אהרן ונתקיים הכהונה בידם · ויצא משה כל המטות אחד וו שהיו יבשים
כמו בהכניסם · לבני מרי ומכאן למד משה שקראם מורים · וכלו ארבעה במ׳
מלנו עליך ועפרתיך · ואידך וכלו עליהם רבים בגלגלתם · וכלו

ונלוו גוים רבים אל יי' ביום ההוא והיו לי לעם ציון ישאלו דרך פניהם ונלוה ופי'
פי' ונלוו עליהם רבים בחלקלקות להצר לישראל כדכתיב ומן המשכילים יכשלו עד
עת קץ · אבל כשיבא הקץ ונלוו גוים אל יי' וגו' והיינו ונלוו עליך וישרתוך כדכתי'
והיו בני נכר אכריכם וכורמיכם · אם ב' במ' האח תתנו לגוע · ואידך באיוב
האם אין עזרתי בי · שמי שאין לו אשה כדכתי' אעשה לו עזר כנגדו · וכן מי שאינו
לומד תורה כדכתיב ותושיה נדחה ממני : חשוב כמת כדכתיב האם תתנו לגוע ·
ואני הנה כתתי · כדרך שכותבין בשטר מתנה בדעת שלימה ובכפים חפצה ·
מקדש הקדשים מן · סופי תיבו' שמן · כמו שדרשו רז"ל לרבות לוג שמן של מצורע
· וזה לך תרומת מתנם · וכן למעלה זה יהיה לך · שני פעמים זה עולה כ"ד · רמז
לכ"ד מתנות כהונה · פרה · ב' במ' · אך פרה יפדה ואידך אך לא פרה יפדה · היינו
דאמ' ר' יהושע ריב"ל שלא עברה וילדה שני זכרים שניהם לכהן · אין האחד פוטר את
חבירו והיינו אך לא פרה יפדה · תרומות ב' כל תרומות הקדשים · הרי כב' גוע ש
של ושל מטר ושדה תרומות : ואיש תרומות יהרסנה · זהו שדרשו רז"ל אם דומה הדיין
למלך שאינו צריך כלום יעמיד ארץ · והיינו ושדה תרומות שנאמר גבי שאול · ואם
דומה לכהן שמחזר על הגרנות · והיינו כל תרומות הקדשים יהרסנה · והרמותם
ממנו · קרי ביה ממינו · אין תורמין ממין על שאינו מינו · ולא מחדש על הישן ·

פרשת זאת חקת התורה

סמיך חקת התורה לוהרמותם את חלבו ממנו · רמז לא ניתנה אלא לאוכלי המן ·
ושניה לה לאוכלי תרומה · ועוד רמז המחזיקים בתורת יי' יש להם מכת שאין נותנין
תרומה לכהן עם הארץ · לא תחללו וסמיך ליה חקת התורה שתלמיד חכם שחוטא
יש בו חילול השם · ולא תמותו וסמיך ליה חוקת התורה דכתיב עץ חיים היא ל
למחזיקים בה · פרה אדומה בגימטרי' זה על עון עגל · לא עלה עליה עול · על
כתיב חסר · שאפי' לא משכה בעול אלא עלה עליה לבד פסולה · ושרף את הפרה
לעיניו · הפסוק מתחיל ומסיים בשריפה לומר שמרבים עמים בשריפתה · ואסף
ב' הכא ואידך ואסף המצורע · ואסף נדחי ישראל · המצורע איתקש למת · וכשם
שאפר הפרה מטהרת · כך תפלת הצדיקים גם כן מטהרת · ואסף נדחי ישראל ל
לעתיד אז ואסף המצורע · דכתיב אז ידלג כאיל פסח · וכן לא יצטרכו לאפר פ
פרה דכתי' בלע המות לנצח · במי ה' בא ובמי הנדה · אך במי הנדה יתחטא · ה
במי מריבת קדש · במי הירדן · ואם התרחצתי במי שלג · זהו מה שדרשו ויאמר
שעזר אל אנשי הצבא · שכיון שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות · ששכח לקירות
לה הלכות גיעול · זהו במי מריבה · כיון שבא לכלל מריבה · טעה במי נדה · ב
במי הירדן לומר שמי הירדן כמי נדה ובריכים שרכיבים כלה · והיינו כשמואל
דאמר כשבת לטבול בטהרות שלא ידעו הנגעין על המחלין ואין מטהרין דרך ?
תחילה · במי שלג · לומר שיכולין

לומ׳ שיכולין לעשות מקוה משלג כדאיתא בפ״ו דמסכ׳ מקואות העידו אנשי מידבא
על ר׳ ישמעאל שהיה אומר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה · אל כלי ב׳ במס׳
ונתן עליו מים חיים אל כלי · ואידך ולא הורק מכלי אל כלי · שצריך שתהא חיותן ב
בכלי · ולא שיריקם מכלי אל כלי · פתוח ד׳ במאורת וכל כלי פתוח שרשי פתוח שלי
מים · קבר פתוח גרונם · לא אספתו כקבר פתוח היינו דאמרינן ארבע מדות בכלי ח
חרס ניקב כגרוגרת משקה כפסל מלקדש בו · מי חטאת והיינו כלי פתוח האמור כאן
הגל מי חטאת שאינו חשוב כלי ועדיין כלי הוא לענין זרעים · ניקב בשורש קטן ·
קלוף פי׳ הוא מאכל ענבים דהיינו מין קטנית טהור הוא לענין ז׳ עים שאם היו · ז
זרעים זרועים בענין כקוב · אינו מקבל טומאה · והיינו פרשי פתוח של מים ועדין
כלי הוא לענין זתים · ניקב כמוציא זית טהור מסתם כלי חרס העומד לזתים והיינו
פתוח גרונם דסתם אכילה בכזית ועדין כלי הוא לרמונים · ניקב כמוציא רמון
טהור מכלום · והיינו אספתו כקבר פתוח · כלומ׳ כשניקב כרמון ופתוח כמוציא ר
רמון זו׳ קן אותו לאספה ואין שם כלי עליו עוד · כאדם הראשון שמך זה לפרשת
פרה שבראשון כמו פה הפרה · וגם כמו שדרשו חז״ל שמיתת צדיקים מכפרת כמו
פרה · פרה אדומה בגימטריא מכפר · ותמת שם מרים ותקבר שם · שם בגימטרי׳
מכפר · שם ב׳ גימט׳ אסור בהנאה הו · וירב ב׳ במ׳ וירב העם ואידך וירב בנחל לומ׳
שנעשו מריבה על עסקי נחל שפסק מהם דהיינו הבאר שהיה מושך בנחל · העליתנו
חסר וו שעיקר התרעומ׳ היה על משה · תאנה וגפן ורמון וגו׳ אבל הק׳ ד׳ גפן דכתי׳
ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון של בכל מקום מקד׳ גפן כדכתי׳ איש תחת ג
גפנו ותחת תאנתו וכאן הקדים תאנה משום דסליק ופריה · רמז למה שאמ׳ טרו
משם עלי תאנה · יקח את העדה · אלו הטהורי׳ הגדולי׳ שבעדה והוא לא עשה כן:
את ויקהילו משה ואהרן את כל הקהל גדולים וקטנים · פני הסלע · פני בני׳ כפונה ·
אלמוד שהיו כל ישראל פני הסלע · פנים אל פנים · והיה המועט מחזיק את המרובה
המן ב׳ במ׳ המן הסלע המן העץ · כמו שלשם הכר הנוי · גם כאן כמי הספר
הנוי ואידך המן הגורן או מן היקב כמו שהיה שם רעב גם כאן ארץ ציה בלא מים
דסמך למ׳ א׳ דאמ׳ עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה היה · וזהו המן העץ המן הגורן
ולמוד שאשכול היה דכתי׳ או מן היקב · מך הסלע הוא הכה לסלע אחד ונבקעו כל ה
הצורים שבמדבר שכך אמ׳ יבקע צורים במדבר · לכן בגימ׳ מדה במדה · נעברה נא
בארצך ובגימטריא אם אעברה נא · אלא אמ׳ זכור מה שאמ׳ עשו כבעה ובלכה · ולכך
אמר אחיך ישראל · ויושלכו חסר יוד על ידי י׳ מכות הוציאנו ממצ׳ · פן בחרב אצא
לקראתך · והיינו דכתי׳ אני שלום וכי אדבר המה למלחמה · מכרם ב׳ ואם מימיך
נשתה ונתתי מכרם · ואידך ביום מכרם ציד · על מכרם בכסף צדיק · בשביל ש
שמכרו בכסף צדיק וגזו את אביהם ביום מכרם בפיהם ואמ׳ לו חיה רעה אכלתהו
ע״כ ונתתי מכרם והוצרכו לשתות מימיהם בכסף · והעל ב׳ במ׳ הכא ובפרש׳ ואתה
· שהלבשת ב׳ במ׳ והלבשת אותם את אלעזר · שהלבשת אותם כתנות דאהי׳ שגן

ומאן דלאו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה · כשם דוהלבשת אותם כתנות דהתם ·
היתה במשיחה אף והלבשת דהכא היה במשיחה · וימת שם אהרן בגין מלמד כי'
מת בנשיקה · ויראו בגימט' בעננים · ותקצר נפש העם · מלמד שראו כל העדת
שיבואו עליהם בגלות אדום · והיך ימשך גלות אדום · ותקצר ד' ותקצר נפש העם
ותקצר נפשו בעמל ישרא' ותקצר נפשו למות ותקצר נפשי בהם · כיון שבאו לגבול
אדום ותקצר נפש העם ודברו ביי' ובמשה וקצרה נפשו בעמל ישרא' שחטאו ותקצר
נפשו למות שמת אהרן בגבול אדום וכן ותקצר נפשי בהם דסיפיה דקרא ואכחיד ג'
הרועים בירח אחד שהרשו אז על אהרן ומרים ומשה שמתו שלשתן בחדש אחד ·
קלקל בני' זה רמח שנבלע ברמח איברי' · הכהנים לפי שעשו מעשה כחם שהוציאו
לשון הרע על הארץ · את הנחשים לרבות כלבים וחיות רעות · וישימהו על הנס ·
כדרך המייסר את בנו שמשים השוט שמכהו בו במקום גבוה כדי שיראה אותו בכל
פעם ויזכור · משם נסעו ולא אמר ויסעו מנחל זרד · כדרך הכתו' בכל המסעות ·
לפי שעל נחל זרד היו מקומות רבים · דיבון וגד ועלמון דבלתימה ונסעו הכל על
הנחל ממקום למקום · את והב בסופה · כמו יהב וכן הוי גביר כמו גדול פי' אשר
נית' לנו בסופה · כלומ' במהירות כמו בסער סופה שמהרה לקחנו הון רב · וזהו
שכתוב במלחמות יי' דכתיב רק הבהמה ושלל הערים בזזנו לנו · בסופה ב' את והב
בסופה · ובסופה ובסערה דרכו · וזהו שתרגם אנקלו' בסופה כשיזכירו נסים של ים
סוף כדכתיב יי' בסופה וגו' וסיפיה דקרא ויגער בים סוף ויבשהו · הכא נמי איירי
בקיעת ים סוף · ואשד הנחלים ס"ת דם · שהדם היה יורד מן ההרוגי'
שנהרגו בנחל · לשבת ב' באו לשבת אברם לשבת ער · שבזכות אברהם זכה לזה ·
דבר אחר מיכן אמרי' אינשי נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה שהוא יכול
להוציאה · וילפינן ליה מדכתיב מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען שלקח את
הגר והיכן לשבת ער פי' שב עדיין יכול לישא אחרת וכמה מקץ עשר שנים · ונשען
ב' באו ונשען לגבול מואב ונשען על קדוש ישרא' באמת · כיון שבאו לגבול מואב ·
ראו הנסים שנעשו להם ונשען על קדוש ישראל באמת · עלי באר ענו לה ·
כשחזרו מן המלחמה חנו על הבאר ואמרו שירה במקום טהרה דכתי' בין משאבים
שם יתנו צדקות יי' · ענו שנים באו עלי באר ענו לה · ענו ליי' בתודה שעל הבאר
ענו ליי' בתודה ואמרו שירה · ומבמות הגיא · קרי בא מות בגיא דכתי' ויקבור את
אותו בגיא · אעברה בארצך ולא אמר נא כדרך שאמר באדום · שלא רצה לנייכו כל
כך · ולא שלח לו אלא כדי לפתוח לו בשלום · ועל כן לא השיב לו תשובה כמו שעשה
מלך אדום אלא מיד יצא לקראתו למלחמה · על כן יאמרו המושלים בגיזעו ·
אלה המה המושלים ביצרם · אש · עד מידבא ר"ת נקודה · וכסאר אש כי שרפה באש
וביטל ראש שלה · ויורש כתיב ויירש שלא הוצרכו להורישם אלא ברחו מעצמם ·
פרשת וירא בלק · בא ללוק דמן של ישראל · בן צפור · נעף עליהם כצפור
לקללם וזהו כצפור מנודדת מן קנה כן קללת חנם לא תבא ·

וירא שראה שעמדה לו חמה למשה · וירא שנתקדרה חמה · מגינו דאייה לשון
תשובה כמו כי שמוע ישמע וכן לשון שמיעה כמו וכל העם רואים · ויגר כ'מ ויגר
שאול אשר הוא משכיל מאד ויגר מפניו · אף כאן בשביל שראה שישראל מצליחים
ומשכילים בכל ירא מפניהם · ילחכו כ'מ ילחכו הקהל · ילחכו עפר כנחש כתרי'
כשר בפרשת רעה עשב בשבשק שמדבר מענין הגזולה והיכו דכתי' כשמע למכרי'
יחילו כשמע צר לומ' כאשר נפל פחדם על כל האומות · כן יהיה לעתיד · ויגר
מואב · והיכו דכתיב אלי מואב יאחזמו רעד · יושב ממלי שיושב בנגדי ורואה אותי
ואני איני יכול לרזותו מפני הענבים שמקיפים אותו · אל בלעם בן בעור פתורה
כגי' זהו פותר אלומות · הנה עם יצא · הנה עולה ס'לומ' שרבאות יצא · לכה נא
בזה כי ח' רגלים הם וערב רב יוצא אחריהם זכר · ארה לי · פיו הכשילו שלבסוף ק
קלל אותו · מבורך כ'אשר תברך מבורך יהי שם יי' מבורך ואיר' באיוב מלמד שהיה
יודע לכוין השעה שהקב"ה כועס בה · והיה מקלל ומברך ביי' וזו יהי שם יי' מבורך
· תאור ג' ואשר תאור · לא תאור את העם · ונשיא בעמך לא תאור · ודרשינן מיניה
בסנהדרין הוא הדין לכל אדם · ע'כ לא תאור שאסור לקלל כל אדם · מאן ג' מאן יי'
לתתי · מאן בלעם הלוך עמנו · אשר מאן לתתי לך בכסף · מלמד שכוונתו להרבות
לו שכרו · והנה מאן · כדי לתתי בכסף פריוס להרבות שכרו · ואשר תאר יואר בבית
שקללת את מואב · לא תאור את העם · בלעם אמ' קבה לי והקב"ה אמ' לו לא תאור את
אפי' תבררן כל דהוא · ואך את הדבר יכול אם ירצה לקלל האומו' יקלל ישרא' עמהם
אנ אם ירצה לברך ישראל יברך האומות ית'ל' אך אלך · ותשב ג'כמ' כהאי עבייכא תרי
ואחד ותשב אשורכו מכי ארחק · למה ותשב האתון בשביל ותשב אשורך שבלעם כנוי מ
מכי ארחק שהיה חפץ לקללם והב"ה רצה לברכם יריך את האתון ולא קלל אותה
לפי שהיה דעתו לקלל את ישרא' ואין בקללו' כיום א' דכתי' לא אזכיק לללו · אי כתי
מפני שלא נגיע הרגע של הזעם · בדרך לשטן מכאן שכל הדרכים בחזקת סכנה ·
אלא אני אנוכי מלא זו שי דברי' אמרת לו לשעיכה בעלמ' אקראי בעלמא כדאית'
כת'ק דלפו' · רבבת עלי כבי' רכבעתפי · אותכה כתי' בהא · בה' דברי' מטאתה · ואותה
החייתי מלא זו שהסיבה אותו ג' דברי' ונכבראת כיום ו'כין השמשו' · הנה אנכי יצאתי
לשטן · יצא זי מזה תי יותר דרחמי' שמלאך רחמים היה מלאך יי' בדרך כבי' נבריש
המלאך · ז' פרים וא' אילים · וכן עשה איוב כי כן מנהג בכי כח לה קריב ז' וז' כנגד ז'
אמות שלהם · על עלתך חבר זו כי לא חפץ בה הקב"ה שאמ' לו טוב פת חרבה ושלוה
בה · מבית מלא זבחי ריב · ר'ת מחזר · פי' מז' פרים וז' אילים שהקריבו מואבי' שבע
מתמזרות · ירחכי ב' ואיו' אילים ירחכי בשורדי מלמד שהיה בלעם שונא אותם ואהבן
לקללם יותר מבלק והיה מתפלל עליהם אלים ירחכי בשוררי · ערכתי ב' הכא ואילך
הכא נא ערכתי משפט כ'לומ' שערך המזבחות כדי לערוך משפט עם ישרא' · וילך
שפי כבי' חבר ברגל · ר"א מלשון שף מדוכתיה מקום שני ויילחץ רגל בלעם ש' הקיר
שני פי' בפולה שבשעה ואחת כאן זה שעה טוב לקלל את ישרא' · כפי נג'א'

בפי בגי' מלאך · בפי בגי' הזמם שמלאך נתן זמם לתוך פיו להחזירו אל בלק · וישא
את גלו שהרי' קולו שישמעוהו כל ע' אומו' כדי שיקבלו בישרא' וזהו מברך רעהו בקול
גדול קללה תחשב לו · מן ארם בלוט היאך אנו באים עליהם מארם לקללם · ומארם
יצא אברהם אביהם טעון בברכות שנ' לך לך מארצך וכתי' ואברכך וכו' · וכן יעקב
הלך לארם טעון כל אותם הברכות שנ' והנה אנכי עמך ושמרתיך וגו' · ד"א מן ארם
שאילולי הם לא היינו בעולם שאנו מארם · וכשנעקד יצחק נפקדה גם מלכה מנחור
שנ' הנה ילדה מלכה גם היא · ואתה ג"כ כפוי טובה שאלולי אברהם לא באת לעולם
שבזכותו ניצל לוט מסדום ואני ג"כ כפוי טובה שאו לא בא יעקב אל לבן לא היו לו
בנים · ואנו באים מארם לקללם · מן ארם בגי' אשל · פי' באים בזכות אברהם שנטע
אשל · ינחני בגי' ינחני בלק ינחני במעגלי צדק · אותו רשע לקללנו הנהנו במעגלי
צדק שלא כעס · ינחני בגימט' לניהכם · מהררי קדם מאחר שהעמידו קדמוני זה גל
חה גל וכרתו עליו ברית כדכתי' אם אני אעבור הגל הזה וגו' · והוא שלא שי לעבור
הברית לקללם · ד"א מהררי קדם אני רואה שלא לקללם כי ההרים נהגו בהם כבוד
דכתי' ההרים רקדו כאילים לכבודם ואני אקללם · מהררי קדם בגימ' מאבות העולם ·

ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל הזכירם בשני שמותיהם · אמר בלק זה בשם
אקללם · הקב"ה ברכו כשהיה שמו יעקב · ושוב ברכו בשם ישראל · אם כן בלי זה שם
אקללם · והקב"ה לא רצה לייחד שמו על קללתם · שבקללות כתיב ובאו עליך כל
הקללות · ובברכות כתיב יצו יי' אתך את הברכה באסמיך ובכל משלח ידיך והיאך
אקללם · כי מראש צורים אראנו · אני רואה שנבראו קודם שנברא העולם זה
והצורים · כי מראש · בגימטריא על הר המוריה ; מראש צורים בגימט' מזכות
האבות · מגבעות בגימט' הן האמהות · לבדד ג' במסו' הן עם לבדד ישכון · שבני
לבדד בתרי עשר בפרשת רעה עמך בשבטך בענין הגאולה שבלעם היה מתנבא
על הגאולה · כי אתה יי' לבדד לבטח תושיבני · שלא כעס כל אותם הימים על כן
לבטח תושיבני · לבדד ישכון שבעה תגין על שין דישכון לומר לך שישכון בארץ
שבעה עממים · לבדד עולה לחשבון מ' לומ' לך שישכון בארץ ישרא' שהיא מהלך
ארבעים יום · לבדד ישכון עולה לחשבון ת"כ שרמז לימי בית שני · לבדד ישכון
בגימטריא לימי משיח · מי מנה עפר יעקב · כמו עופר האילים על שם כי נער
ישראל ואהבהו וגו' וכן תרגם אנקלוס מי מנה עפר יעקב מן יכול למימני דעדקיא
דבית יעקב · עפר בגימטריא ערלה בחול · רמז למה שנותנין הערלה בחול ·

תמות ג' במסו' תמות נפשי מות ישרים · ואידך תמות נפשי עם פלשתים ·
ואידך תמות בנוער נפשם · הוא בקש שתמות נפשו עם הישרים ולא היה כן · אלא
אדרבה מתה מות פלשתים · כלומ' מות רשעי' וכנוער בדאי' אנשי דמים ומרמה לא
לא יחצו ימיהם · שבן ל"ד שנים היה כשהרגו פנחס · ישרים בגי' לאבות העולם · ב"ת
של שמות האבו' בגי' בלעם והוו ותהי אחריתי כמהו · ובלו כ' ואיד ובלו מאה די והיינו
דאמר בת כדה על דבר זה נסמית עינו של בלעם שאמ' הקב"ה שהוא קדוש ומשרתיו

קדושים יסתכל בדבר זה · והיכן וכלו לא תראה · בשביל שדבר כנגד אבה' שכלו מ
מן הרים כאמית עינו וכלו לא תראה · לא הביט און ביעקב · שאין אותיות חטופות
באמותיהן של שבטים · הן עם הפסוק מתחיל בהא ומסיים בהא · שלא ימות משה
עד שיהרוג לה' מלכי מדין · כעת יאמר · כמו דאת אמר קרא גבר שרומה בלעם ל
לתרנגול · כמו שהתרנגול הוא נואף מכל כן בלעם רבע אתונו · וכמו שהתרנגול
יודע העתים כן בלעם ידע לכוין השעה שהקב"ה כועס · וכמו שהתרנגול דרכו
לעמוד על רגל אחד כן בלעם חגר באחת מרגליו · נופל בשביל הערלה שהיא מ
מאוסה לפני הקב"ה · יחזה נופל וגלוי עינים יש תמיה · מה טובו אהליך · לפי
שיעקב הוא כאהל של מטה · וכאהל שלמעלה ככסא הכבוד · ששה תיבות בפסוק
כנגד ששה אהלים · נוב וגבעון גלגל שילה ובית העולמים שנים · כאהלים נטע יי' ·
מין של נטע עקירתה · כי בזה העולם אין לישראל נטיעה קיימת · רק לעתיד לבוא
יזל מים בגימטריא זה למלך · שאין מושחין המלכים אלא על הנהר · אל מוציאו
ממצרים · אמר זה ב' פעמים · לומר כשם שהוציאם ממצרים כן יוציאם לעתיד לבוא
מבין האומות · ועצמותיהם עין תלויה לומר לך כי יעקור שבעה עממים · ולעתיד
לבא ז' של ב' אומות · וזה הוא הכל שג' יחדו כאחד · ואורריך ארור על כן לא אמר לו בלק
לקלל יותר אלא אמר לו ברח לך · כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו · ולמעלה
אמר הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא · למעלה הקדים לביא כי כן דרך מתחלה
יתגבר מעט כלביא ואחר כך יתנשא · והולך כמו הארי שהוא מתגבר והולך וכאן
הקדים ארי ללביא שרמז גם כן שכב כארי · בימי משה · וכלביא בימי יהושע · שבימי
משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה · מברכיך ברוך ואורריך ארור · בלעם
שהיה בלבו לקלל · לכך סיים הקללה ויצחק סיים בברכותיו של ויתן לך · עברתך ב
מברכיך ברוך · מנעך ב' במ' והנה מנעך יי' מכבוד · אשר מנעך היום מבוא בדמ'
בשביל שמנעך מבוא בדמים שלא לקלל על כן מנעך מכבוד · כגו כשור · בעשר
ב' יכחשו · כי נבער מדעת שאחז לא דברה עמו שכינה · ויודע דעת עליון לומר
כאן ויודע דעת עליון לפי שרבה לגלות ימות המשיח · וירד מיעקב ב' במ' · ואידך
וירד מים עד ים דהיינו מלך המשיח שהתנבא על מלך המשיח · מושבך ג' במס' איתן
מושבך ומשמני הארץ מושבך · ונפקדת כי יפקד מושבך · ואעפ' שאיתן ומשמני ו
הארץ מושבך יפקד מושבך · כי ינחו אשור ישבך · עד מה ארבעה במסו' עד מה
יי' תשכחני נצח עד מה יי' תסתיר פניך · ולא אתנו יודע עד מה על גלות אשור ·
עד מה יי' תשכחני נצח ותסתיר את פניך ממני · כי אין אתנו יודע עד מה שיאמר
לי מה ישובו גלות אשור · כי אף כשחזרו גלות יהודה ובנימין · לא חזרו עשרת
השבטים · ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת · קרקר באתבש דג דג בגימט'
דוד · וירא את עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי
אובד · ראשית גוים · בגימטריא שנלחם בישראל · וישב למקומו ולא אמר הלך

לדרכו שבעוד

שנטרד מדרכו וירד לגיהנם · בשטים · לשון כי תשטה אשתו · ויחל העם · מלמד
שנתחללו מקדושתם · רבים חללים בגימ' זה שכיים · בעל פעור · בעל בגימ' בוהו ·
ובגימט' ההבל ויהבלו · ויקח רמח · אותיות חרם שעשאן חרם ·

פרשת פנחס בן אלעזר

השיב את חמתי מעל בגימט' זהו את המלאך של אף ושל חמה · בקנאו את קנאתי · תגין על הקוף לומר
שנטרו על שקנא לי"י · ב' פעמים קנאה · כנגד שלשה עבירות שעשו לזנות וישתחו
ויצמד · לכן שני פסוקים מתחילין הכא ואידך לכן אמור לבני ישראל · וזה אמ' הקב"ה
במצרים גן נעול אחותי כלה · ועתה אתם קרובים לארץ ואתם פרוצים בעריות ·
לכן בגימ' מדה במדה · את בריתי שלום שלום כתי' והיא וו קטיעה · בפ"ב דקדושין
כשהוא שלם · דבר אחר מתנה שלימה אני נותן לו · עשרה מתנות במקדש · ועשרה
במדינה · דבר אחר וו קטיע' כי פנחס הוא אליהו · וכן אליה כתיב חסר וו · ויעקוב
מלא וו שנטל וו ממנו למשכון עד שיבא עם המשיח ויגאל את בניו וזהו יגל יעקב ·
ישמח ישראל · ישמח אותיות משיח שישמח לימות המשיח ויחזיר הוו ויהא אליהו שלם
שלום בגימ' זהו משיח · שלומיאל בגימ' זה זמרי בן סלוא · ויכפר לכפר לא נאמ' אלא
ויכפר שעומד ומכפר על ישראל עד סוף כל הדורות · הוכה שלשה במ' אשר הוכה
את המדינית · הוכה כעשב ויבש לבי · הוכה אפרים על ידי המדינית · וג' שהיתה
בהם המגפה וסימניה דקרא כי שכחתי מאכל לחמי · שעל ידי אכילת לחמי טעיתי ·
ונצמדתי לבעל פעור כדאיתא במדרש שהושיבו להם פונדקאות שהיו מוכרין להם
מיני מאכל ומשקה · וכן הוכה אפרים על ידי פעור כדאיתא בתחלת הפרשה ·
ואידך המה באו בעל פעור וינזרו לבשת וכו' · צרור את המדינים לשון יחיד ·
והכיתם לשון רבים · צרור כי על ידך היה שאמר לה אביה אל תבעלי אלא לגדול
שבהם · וזהו משה · והכיתם לשון רבים ולא משה כי נתגדל במדין · ויהי אחרי
המגפה · פרשה זו פתוחה · שעשה הפסק בין המגפה למנין שלא תשלוט המגפה ב
בפקוד אותם · לבית אבותם ולא אמר למשפחותם כמו למעלה · לפי שאומר ב
בכל אחת משפחת החנוכי משפחת הפלואי וכן בכלם · לכרמי ב' לכרמי משפחת
הכרמי · ואידך ומה לעשות עוד לכרמי · מי הוא כרמי זה שנאמ' בו לכרמי מ'
משפחת הכרמי כדכתיב כי כרם יי' צבאות בית ישראל · הצפוני ב' במ' לצפון מ'
משפחת הצפוני · ואידך ואת הצפוני ארחיק מעליכם זהו מבני גד שבדברי הימים
מייחס אותו עם בני גד אז והצפוני ארחיק מעליכם שיתבטל יצר הרע · ויהיו לכם
שמחותם היו לאות ולזכרון · לכם שלשה במ' ויהיו לכם · כי שוהם ימי אשר עומד
לכם עמים · שם ברקמה תיו מפרקך להיות לך לכם · זהו שאמר מקום נקבר להם
כשנפתחה הארץ כשאר מקום באמצע · כמו הנס שהוא בראש התורן · כך
כשאר מקום תורן · ומכאן רמז למאן דאמר שהיא אבידה המתבקשת שעומדת
לתחיית המתים לימות המשיח והיינו שוהם ימי אשר עומד לכם · לצפון הוא צפון

צפן וכתיב צפיון ע"ש שעשה שקבה עשרת הדברו' צפון בא'קו · לפוה משפחת
הפוני · היה לו לומר הפוה וכתי' פוני לומר שכל ישראל פונים אליו ללמוד תורתו ·
ישוב הוא יוב וקורא אותו ישוב בשביל שבעלי ישיבה היו · משפחת כתרבה בזה
המנין עשרים שפים וחמש מאות וזהו שאמרו בני יוסף עד כה ברכני יי' · אלה בני
אפרים · בבני אפרים כתיב אלה על שם אלה אלהיך ישראל · שיצא ממנו ירבעם ש
שעשה שני עגלים · ולכן כתי' ג"כ אלה בבני דן על שם ויתן את האחד בדן · לשפופם
משפחת השופמי היה לו לומר השפופמי רמז שמת בנימן בעטיו של נחש שנאמר בו
הוא ישופך ראש · ויש פא בכל תיבה ותיבה לומר שהיה לו פה ונא גלה על אחיו ב
במכירת יוסף · מות ימתו כתיב חסר קרי ביה ימיתו מיתות הרבה · מתלוננים ו
ועדת קרח · דוברות ב' במ' כן בנות צלפחד דוברות · ואני אשימם דוברות בים ש
שהיו מלאות רוח אלהים וחכמה כים שהוא מלא כמו שדרשו חכמות היו דרשניות ה
היו · נחלתו לשארו · אותיות נחלת שארו לו · ואין שארו אלא אשתו · והיכן מה
שאמרו חכמים ז"ל גורעין מוסיפין דורשין · פירוש גורעין האות מנחלתו ומוסיפין
אותה על הלמד של לשארו ונשאר לו · הרי נחלת שארו לו · ודורשין נחלת שארו ש
שזה אם ... לו · והיכנו מה שאמרו חכמים ז"ל שהבעל יורש את אשתו · וראיתה
כתיב בהא מלמד שהראהו כל הארץ המעורות והמחילות ואוצרות כסף וזהב שבה ·
כי וסף אהרן אחיך בגימטריא זהו בנשיקה · וידבר משה אל יי' לאמר אין פסוק
אחר כזה בתורה · אמר לו לא תזכור כמה וידבר שדברת אלי · יפקוד יי' אלהי
הרוחות לכל בשר איש על העדה · אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציא'
ואשר יביאם ולא תהיה עדת יי' כצאן אשר אין להם רועה · באלו השני פסוקים יש
עשרים ושמונה תיבות · ולכך פרנס יהושע את ישראל עשרים ושמונה שנים · זה
הוא שנאמר וזכרת את יי' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל · ואשר יבוא
שנים כמסורת הבא ואשר יבוא לפניהם · ואידך ואשר יבא אל רעהו ביער לחטוב
עצים · לומר לך בין בישוב בין ביער בכל פעם צריך לבא לפניהם · ונתתה
כתוב בהא לומר לך שלמדו חמשה חומשי תורה · מהודך · בגימטריא הסוד ו
לומר לך שמסר לו סוד מרכבה ומעשה בראשית · ויצוהו כאשר דבר יי' ביד משה
צוהו שלא לבטל תורה ותמיד מפני המלחמה · ולכך סמך כאן פרשת תמידין · זה
האשה · שלשה תגין על הא אחרונה של האשה · לומר לך חמשה מיני קרבנות כתיב
לכם והעולה חביבה מכלם · ועסקו בחמשה חומשי תורה ומעלה אני עליכם כאלו
הקרבתם חמשה מיני קרבנות · משה לאמר צו את · סופי תיבות תורה
לומר שהעוסק בתורה כאלו הקריב קרבן · תמידין שנים ליום · ראשי תיבות
תשל · לומר לך שחשבון ת"ש ל' תמידין קרבין לשנה · ליום עולה תמיד קרי ביה
עולה · לומר לך שסוחטין אותו במקום שהיום עולה · כל עולת הכתוב במועדות
כלם חסרים חוץ מעולת העצרת שהוא מלא · רמז שבששה בסיון ניתנה בו

בו תורה· בכל המועדות כאמר חג חוץ משבועות· כי פעמים נדחה אם הוא בשבת· לבית שמאי יום טבוח למחר· אבל בפסח וסכות יכול בחולו של מועד· אבל שבועות תשלומין שלו אינו כתב· ובכולם כאמר להטאת חוץ מעצרת בשביל שנתנה בו תורה שמכפרת על לומדיה· ב יום הכפורי' כתי' ושעיר עזים א' חטאת ולא כתיב לכפר לפי שיום הכפורים מכפר· בראש השנה כתיב ועשיתם עולה לריח ניחוח לייי' וכו' לומר יעשו תשובה ואני מעלה אני עליכם כאלו הקרבתם כל הקרבנות· והספיקתא דורש כאלו נעשו בריה חדשה·

פרשת וידבר משה אל ראשי המטות

סמך ראשי המטות לנדרים ונדבות דכתיב לעיל לבד מנדריכם ונדבותיכם· לומר לך שראשי המטות כופין להביא הנדרים והנדבות· כדאמרינן אחזרה לבית דין שישעוק· וכן דגלים על פי ראשי המטות נקבעים·
ועוד כשישראל בצרה ראשיהן נודרין כמו ביפתח· וכן שרי הפלשתים· ונקרב את קרבן ייי'· נדרים· בגימטריא רוצח· שהנודר חשוב כרוצח אם אינו משלם דתנן בנדרים הבנים מתים· והחריש לה· ב' במ' והחריש לה אביה וקמו כל נדריה ואידך בפרשה עצמה ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה וקמו כל נדריה ה' היינו דאיתא בנדרים· ושמע אישה פרט אם חרש שהוא מדבר ואינו שומע· שאינו מכיר ויליפינ' אב מבעל· לענות ב' במסו' לענות נפש· על מחלת לענות והוא אבין כלי שיר לומ' שאם נדרה שלא לשמוע כלי שיר שבעלה מפר לה שחשוב כנדר ענוי נפש· כדאיתא במועד קטן שאף הזקנות נהנות מכלי שיר· בת שתין כבת שית לקל טבלא ריהטא· כך הוא הלשון לשם· בנעריה· אותיות נערה יב· לומ' לך בת יב שנים ויום אחד נדריה נבדקין· נקם נקמת בני ישראל· סמך זה לפרשת נדרים לומר לך שנודרין בעת צרה ומלחמה· ועוד את המחרים לבתו ולאשתו ולא הפר להן הוא נכנס תחתיהן· מדינים שהחטיאו את ישרא' לא כל שכן שינשו· אחר תאסף לפי שראה מעשה מדינית ולא קנא לשם לכך כתלו חייו ב בנקמת מדינים· של עמיך· מלא יוד· לומר לך שבעשרה מקומות הוזכרה מיתתו בתורה· אלף למטה שף למטה· לכל מטה שנים אלפים הרי עשרים וארבעה אלפים הלכו עליהם למלחמה· כנגד עשרים וארבעה אלפים שהפילו מישרא'· הפסוק מתחיל באלף ומסיים באלף לומ' לך שכולם היה להם לב אחד לאביהם שבשמים· וימסרו מאלפי ישראל שמסרו עצמם על קדושת השם להצלת ישראל· וישלח אותם מם ה' שף למטה לצבא ואת פנחס· והנשיאים לא שלח עמהם כדי שלא יתביישו שבט שמעון שנהרג נשיא משבטו· ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב· ביהושע אומר ואת בלעם בן בעור הקוסם· מלמד שהביאוהו לפני משה ודנוהו כדין מכשפה לא ד תחיה· יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות· יש דרך ישר· רת עולה כ"ד· וסת סבר· כ"ד שף שהפיל מישרא' בעצתו: יודעת איש בגימט' אין בתולה חוזרי' יודעת ג' בא'· הכא ואידך דיבש גלעד· נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד·

אחד · והיינו דאיתא ביבמו' שהעבירום לפני ציץ כל שפניה מוריקו' בידוע שנבעלה
והיינו נפלאים מעשיך · שעל ידי נפלאות מעשיך נדע אם היא יודעת איש · וכל
אשה יודעת איש משכב זכר · זהו אם היא בת ג' שנים ויום א' · ולא נפקד ממנו איש
בגימ' לעבירות · חנו ב' במ' חנו חוץ למחנה · חנו עליה סביב · פי' אעפ' שאמר חנו
חוץ למחנה · חנו סביב דהיינו במחנה לויה · כדכתיב והלוים יחנו סביב למשכן אהל
מועד · דטמא מת מותר ליכנס במחנה לויה · ויאמר אלעזר הכהן דבר לראשי השפ'
פרש' טהרה · והם לא היו בידם כלי מתכות את בגדי' חשובים יאכל אלעזר הכהן דבר
לאנשי הצבא וראה בידם כלי של תשמיש המגלי' כבתי' לכך הורה להם דיני גיעול
או כתי' לפי שהיתה הזאה על ידו · לכך הורה להם גם כן דיני גיעול · וטהרתם ב'
וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם · וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ·
שעם הלכות גיעול הורה לה' גם כן טהרת הכלים שהיא בהזאה · מלקוח ב' שא את
ראש מלקוח · היוקח מגבור מלקוח · פי' היוקח מגבור מלקוח ואתם לקחתם מגבור
מלקוח · לכן שא ראש מלקוח ונתן ממנו מכם לאל' · אחוז · ד' אחד אחוז מן החמשים
ואידך אחד לאיתמר בדברי הימים בענין המשמרות · חור כרפס ותכלת אחוז · ב
ב' זביל שבענו משמרות לעמוד על השיר · כטלו אחד אחוז מן החמשים · כרפס ו
ותכלת אחוז מלמד אעפ' שלא כשטוו ליתן מכם את מן האדם והבהמה מענין כתנו
מכזות המטלטלין דילפינן אחוז דהכא מאחוז דהתם · ומקנה רב היה לבני ראובן ו
ולבני גד · הקדים ראובן ויאמרו בני גד ובני ראובן הקדים גד · אלא תחלה הקדים
ראובן שהיה הגדול ואחר כך הקדים גד שהיו גבורים והרוג הם ניכרים דכתיב ו
וטרף זרוע אף קדקד ח' פעמים הוזכרו בני גד ובני ראובן בפרשה זו · וזהו נחלה
מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך · מבוחלת כתיב בחי"ת בשביל ח' פעמים
שהוזכרו על נחלתן ליקח בראשונה אחריתה לא תבורך שגלו ח' שנים קודם לשאר
השבטים · חושים שנים במ' מהרי לישבי ואנחנו נחלץ חושים ואידך ובני דן חושים ·
והיינו דאיתא בפר' מי שמת · וד' ילמא כחשים של קנה · פי' הרבה קנים יונקים משורש
אחד ולמעלה נפרדים זה מזה · כך פי' נחלץ כחשים כמו של קנה שנאחזים זה בזה ·
כך נחלץ למלחמ' כי כן דרך הנלחמי' להתקרב זה אל זה כדי שלא יפרידום האויבי' ·
חלוץ ב' במ' ועבר לכם כל חלוץ · חלוץ הנעל · והיינו דאמרי' כל היוצא למלחמת
בית דוד גט כריתות כותב לאשתו שלא תזקק ליבם ולא תצטרך לחלוץ על היבם · ו
ששמעינן מכאן שגם משה עשה כן וממנו למד דוד · וזהו ועבר לכם כל חלוץ · חלוץ
הנעל · לפני יי' · בפרשה ז' פעמי' כנגד ז' שנים של כבוש · ויאמר בני גד · היה לו
לומ' ויאמרו את הגדול שבהם דבר בשביל כלם · נחנו נעבור חלוצים הפסוק מתחיל
ומסיים בנון כלומ' נעבור הירדן שהוא רחב נ' אמה · ויש בו י"ב תיבות לומ' שכל י"ב
שבטים יעברו · נחנו ב' נחנו נעבור · בני איש אחד נחנו · נחנו פשענו ומרינו ·
נחנו נעבור · למה כי כלנו בני איש אחד נחנו · ואם לא נחפש פשענו כדכתי' ודעו
חטאתכם אשר תמצא אתכם · ויקרא לה נובח · לה ב' לא מפיק הא · ויקרא

תקרא לה כובה בשמו שלא נתקיים לא זה השם · ויאמר לבנות לה בית בארץ שנער
שבקש לבנות ולא בנה · ויאמר לה כונו שלא דבר צומח הוא בעצמו שא׳ ע״י שליח ·
לה: כמו נא ·

פרשת ואלה מסעי

מוצאיהם למסעיהם · ובתר הכי הפך
וכתב ואלה מסעיהם למוצאיהם · לומ׳ שהכל היה
על פי יי׳ בין מסע בין מוצא · ויסעו מרעמסס ובתר הכי כתיב ויסעו בני ישראל
מרעמסס · ומתחלה נסעו בערבוביא ערב רב ביניהם · ואחר ב׳ מספר המסעות
בלם הזכיר בני ישרא׳ כי הפרידו ערב רב מביניהם · יצאו בני ישרא׳ ביד רמה
לעיני כל מצרים לומ׳ שגם ערב רב שהם מצרים יצאו ביד רמה לעיני שאר מצרים ·
ומצרים ב׳ ראשי פסוקים ומצרים מקברים ומצרים ילד את לודים · לומ׳ שאפי׳ אותם
שקבר מתו רובם בחטט · מקברים ב׳ ומצרים מקברים · מקברי׳ את העוברי׳ בספר
גוג והיינו דכתי׳ כאשר יחילו למצרים יחילו לשמע צור · בקצה · שגם נכתובכנו
בענני כבוד · וישב על פי החירות · ואיבן אותו ניסוכו מלמד שבכלם היה להם לב א׳
לעשות כן על פי צווי של משה · על פי החירות יבפ׳ ויהי בשלח הומ׳ לפני פי החירו׳
מלמד שאמ׳ להם משה על פי יי׳ אני אומ׳ לכם שתהיו בני חורי׳ · ויסעו מפני החירו׳
היה לו לומ׳ מפי החירות אלא ויסעו ביד רמה מפני שהבטיחן שיהיו בני חורין ·
ויבאו אלימה · ולא אמ׳ ויחנו באלים מלמד שלא היה דעתם לחנות שם · עד שנעשה
להם נס שיצאו יב עינות מים · ואז חנו שם · מדבר סין מתחלה בקרא מדבר סין
ולבסוף בקרא סיני שנתוסף לו יוד כנגד י׳ דברו׳ · ס״ן ימים היה משה בהר · ברפקה
שם דפק לבם שלא היה להם לחם · באלוש נתן להם המן בזכות לוטי ועשי עוגות
· ברתמה ע״ש המרגלי׳ שנ׳ אני בגבר שבוני עם בחלי רתמי׳ · ויחנו ברבה שנתרבו
שם · בקהלתה · ע״ש ויקהל עליהם קרח את כל העדה · במקהלות ע״ש ויקהלו על
משה ועל אהרן · במקהלות ב׳ ויסעו מחרדה ויחנו במקהלות במקהלות ברכו א״ה
דרשי׳ מיניה שאפי׳ עוברים שבמעי אמן אמרו שירה על הים · וזהו ויסעו מחרדה
פי׳ מחרדת מצרים שהיה נוסע אחריהם · ויחנו במקהלות · מלמד שנעשו קהלות
קהלות לומ׳ שירה · ואבדתם ב׳ ואבדתם את משכיותם ואבדתם את שמם · משכיותם
היינו בית ע״ז שלהם · והמאבד ע״ז צריך לשרש אחריה · דכתי׳ ואבדתם את שמם ·
והתנחלתם ב׳ והתנחלתם הארץ · ואיד׳ גבי עבד דעבד איתקש לקרקעו׳ · ולצנינים
לשון בנה · שיבאו עליהם מגן וצנה · אלה שמות האנשים · ולמטה פעם אחרת ואלה
שמות האנשים · לומ׳ שכלם כשמותם נאים במעשיהם · אידך בן כבלון הוא אלדד
והוסיף לו יוד ע״ש הנבואה שנקראת בי׳ לשונות · והתנחלתם ד׳ פעמי׳ כולה בפסוק
שכל א׳ היה לו כד׳ מקומות · בהרי · ובמישור · ובשפלה · ובחוף הים והפסוק מתחיל
ומסיים בנחלה לומ׳ שבמקום שיצא הגורל אפי׳ רחוק זה מזה אין לשנות · נפרשה
בגרם כתיב ה׳ פעמים למקלט · שיקלט ולא יהרג הכפש שיש לו ה׳ שמות · ומדותם
מחוץ לעיר שלפים באמה · שאלפים אמה יהיו חוץ מעי׳ אמה ושיריים · וזהו ומדותם
מחוץ לעיר · ינחלו ב׳ נא׳ בפני בנותיהם אשר ינחלו לשמות מטות אבו

מסעות יכתלו · כנגד חכמי' יכתלו · אסר יכתלו לסעות, מצות יכתלו · לכל יוצאי מצרי'
בתחלקה אחרת · וכן לסעות מצות אבותם יכתלו חכמי' · ירבה דברי' הלב וכו' לבנו
וקתני בחכמה · כתבן ג' אלם כתבן יד אשר ימות בה · והכה איש את רעהו בתבן
כתבן המלך · והכה איש את רעהו אם הוא כתבן יד צריך לומר שיהא בו כדי להמית
שכ' אשר ימות בה אבל אם הוא גדול כתבן המלך אין צריך לומר מקרא יש בו כדי
להמית · הדפו ב' במ' בלא איבה הדפו · והיינו דלאמרי' והש"ס אכה לירן · משל לשני
בני אדם א' הרג שוגג וא' הרג מזיד · הקב"ה מזמנן לפונדק זה שהרג שוגג עולה ב'
בסולם ונופל על זה שהרג מזיד · ונמצא הורגו בשוגג ונתחייב גלות · וזהו בלא
איבה הדפו ורוצה להתחזק ולעמוד ולא יוכל כי אם הדפו · ויפל ג' ויפל עליו וימת
ויפל בחרב ותחכהו · ויפל יי' אלהים תרדמה בדגי' בתרדמת יותר ממה שהרג בהם שלו
ע"י אכילה הרג בהם ע"י ירידה שירד ונפל על ראשם וזהו ויפל עליו וימת · ויפל יי'
אלהים תרדמ' בדגי' בריקים אוכלים ומתים מיד · דמשבי' יורדי' למצותן ומת בחכמת'
והולכי' עד ליום וזהו ויפל יי' אלהים תרדמ' שתרדמ' נפלה עליהם וישכו שנת עולם עד
מות הכהן הגדול · ג' פ' כהן גדול כפר' לומ' א' כהן גדול שנמשח וא' מרובה בגדי' וא'
כהן גדול שעבר כלם ומשיבי' הרוצח כמיתתן · יכופר ד' הכא ואיד' אם יכופר העון
לכן יכופר עון יעקב בחסד ואמת יכופר עון שהמוב' וי"א תולין, ומיתה ממרקת שנ'
אם יכופר עד תמותון לכן יכופר עון יעקב כמה בחסד שנ' בחסד ואמת יכופ' עון
כד"א רבה דעסיק בגמילו' חסדי' חיי שתין שנין · ונוסף ג' במ' · וזה הדבר בגי' כדור
הזה שלא כיהג שא כאותו הדור · תסוב נחלה בגי' זו היא כתסבבת הבן לומ' שהבן
יורש את אביו · ולא תסוב נחלה בגי' זו היא הסבת בעל · לבני דודיהן בגימ' להבין
אליהם · חסלת במדבר

אלה

דברים הדברי' אלה הדברי'
רמז ג' פ' נאמרו בסיני ויז
וכסכו באהל מועד נגמלסו
בערבות מואב · ועל כל
מצוה ומצוה כרתו' ז'
כרתות בסיני · וז' באהל
מועד וז' בערבות מואב

שהן מ"ח וכנגדן הזהיר מ"ח פעמי' בתור' על ע"ז והזהיר מ"ח פעמי' בתורה על קבר
שבא לידבק בתורה שנכרתו מ"ח עליה כרתות · בראשית ואלה ויקרא וידבר אלה
ס"ת בני' ישראל וזהו ראשי' חכמה יראת יי' ובגי' תורה רת של ה' חומשי' כנגדו את בני
ישראל · ובוקי' השופטי' של ה' חומשי' מ"מ ישל · בגי' הוא שיכן זה · וזהו ואת אהרן כי אני
אנא · מגל ב' ואחד מול את בני נגב · ה' דברי' כאמרו בקבה אין מוהלי' עד ואין הנתב'

בו בשר ואין מקנאין בו ואין פוחסין בו כדאית' במס' חולין וזהו שאמ' לו הקב"ה לי אתה
עשה לך חרבו' צורים וג' תמול בקנה הגדל בסוף פי' באגם וזהו מול סוף · מול את
בני ישרא' · בארבעי' ב' במ' ויהי בארבעי' · בארבעי' שף בישרא' · לומ' אם יהיה ת"ח
אחד בין מ' שף אין צריכין לא דרוש ולא מגן כי ת"ח מגן עליהם מאויביהם דאיירי
התם בת"ח שבא לבי לחוקקי ישרא' · והכא נמי כתי' בתריה ענין התגרה שב' הואיל
משה באר את התורה · הואיל ג' במ' הכא ואיד' כי הואיל יי' לעשות הואיל הלך אחרי
צו · היינו דאמ' בין כך ובין כך קריין בנים של מקום בין עושין רצונו של מקום ש
שמקיימי' את התור' דהיינו הואיל משה · ובין עובדי ע"ז דהיינו הלך אחרי צו הואיל יי'
לעשות אתכם לו לעם · את התור' הזאת לאמר ושמי' ליה יי' אלהי' בלשו' הזהירם על
יחוד השם · בחרב לאמר כתי' חסר שאם לא תקיימו את התור' והבאתי עליכם חרב
· שבו פה כפולה · יש לכם לפנות מכל מעשי' רעים · אי נמי בכל מקום שאתם פונים
שעננים עמכם · והנכם ב' חבא ואיד' והנכם הולכי' איש אחרי שרירו' לבו · פי' שאנש'
שהלכתם אחרי שרירות לבכם הנכם היום ככוכבי השמי' לרוב · ויברך ג' במ' ואידך
ויברך כל בשר שם קדשו כיון שיברך אתכם יברך כל בשר שם קדשו שיאמרו ברוך
שקיים הבטחתו · תשמעון ג' במ' כקטן כגדול תשמעון · נביא אקים לך וכו' אליו תשמעון
תשמעון לגבי שאלי' תשמע כקטן כגדול תשמעו אם בא לפניך דין של נביא ות"ח שאי
תשמעון תחלה · ראה נתתי לפניכם הקב"ה אמ' כך למשה לאמר לישרא' אי נמי ראה
אמור על כל א' וא' · ואומר שכם חסר יוד כי י' פעמי' הוכיחם וי' פעמים כתי' מיתת
משה בתורה · ואשימם בראשיכם · ואשמם כתיב חסר יוד · לומר לך כי שב
עשרה פעמים אזהרה על הדיינין בתורה · דבר אחר ואשמם חסר לומר לך כי
אשמם תלוי בראשיהם בשביל שיש בידם למחות ואינם מוחין · ואתן אתם ראשים ·
אותם · מלא את לומר לך שהיה בהם שבע מדות שמונה בפרק המשכין · אי זה הוא בן
העולם הבא ענותן שפל ברך ענותן שייף ועייל שייף ונפיק גריס באוריית'
ולא מחזיק טיבותא לנפשיה · שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות ·
ארבעה פעמים שרי כנגד ארבעה דגלים · ושוטרים לשבטיכם וא"ת ·
ראוי למקל ורצועה שנצוה אותם שיסבלו מן השוטרים שירדו אותם
במקל ורצועה · ואצוה את שופטיכם בעת ההיא · כל דיין ודיין בדורו כמשה ב
דורו · וזה הוא את שופטיכם בעת ההיא שיהיה כו · והדבר שלשה במסורת
בם והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו · ואידך והדבר הזה לא תוכל
עשהו · והדבר אשר דברנו אני ואתה · בשביל שאמר והדבר אשר יקשה מכם ·
בא לידי כך · שלא ידע מה שידעו בנות צלפחד · וזה הוא והדבר הזה לא תוכל
עשות · שלא יכול לעשותו · ומי עשאו והדבר אשר דברנו אני ואתה · וסמיך ליה
כל ימיה כימי וכימיך וג' כדכתיב ויקרב משה את משפטן לפני יי' · ואצוה
את שופטיכם בעת · ראשי תיבות ושב לומר לך שצריך שישב הדיין · ואצוה

ואצוה את שופטיכם בעת ההיא לאמר · ס״ת כבני תותין ככל דיניך · שצריך שיהיו
מתונין בדין · לא תכירו פנים במשפט תבין על פה לומ׳ פתח פיך לאלם · כקטון
כגדול תשמעון פי׳ כקטון יהא בעיניך · בשעה שעומדין לפניך יהיו בעיניך שכיהם
כרשעים · וכשנפטרין מלפניך יהיו בעיניך שכיהם כגדולים פי׳ כצדיקים · כי
המשפט תבין על הפה · כשיו ניהכם פתוחה מתחתיו · כי המשפט לשי׳ הוא וסמיך
ליה והדבר אשר יקשה מכם · לומ׳ כל המקשה ערעו כנגד הדיין כשו מקשה כנגד
השכינה · ושמעתיו ואצוה אתכם · אזהרה לצבור שתהא אימת הדיין עליהם ·
המדבר הגדול מלא וו׳ כחש שרף ועקרב נחשו ציה צלמות · וכנא חסר וו לומ׳
חסרתם וישף רגלו · ואומר שכם חסר יוד כתחסרתם על ידי י׳ מרגלים · ואנו
כי יהושע אומר המסיו · על ידי י׳ מרגלים · כבבכר ד׳ המסו את לבבנו · וכשמע וימס
לבבנו להטות לבבנו כמא לבבנו ש׳ כפים · אחרים כמס לבבם מפניכם כו כתיב
וכשמע וימס לבבנו ע״כ היה לכם להטות לבבכם שיו ולא עשיתם כן · שלא אמרתם
המסו את לבבנו ע״כ כ״א לבבנו ש׳ כפים וסמיך ליה סכות באף ותרדפנו כדכתי׳
וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדבורים · ובמדבר אשר ראית לשון יחיד · בכל
הדרך אשר הלכתם לשון רבים · שלא היה הדרך בכלם בשוה שלא לכל אחד לפי מה
שהיה צריך היה הענן נושא אותו יש בגבוה יש בעמוק · אלכם מאמינים חסר יוד
פי׳ שעמים בשיתם אותו · באנשים ד׳ אם יראה איש באנשים · ויאלו באנשי הזקנים
זקן בא בימים מלמד שהיתה הגזירה אף על משה ואהרן · כתי׳ באנשים הזקנים
וכתי׳ זקן בא בימים היינו משה ואהרן שהיו באים באוכלוסא ויוצאין באוכלוסא ·
ירשוה · ב׳ במ׳ והם ירשוה עד עולם ירשוה שכיתנה להם הארץ יי׳ ואת עולם ולעולם
לא היו גולים ממנה אם לא שחטאו · בימים ד׳ כימים אשר ישבתם כימים הראשונים
אשר עמדתי כימים אשר באו בהם היהודי׳ ועתה כי לא כימים הראשונים בזכריה
בנבואת בית שני · זהו שפרשו שישבו בקדש י״ט שנה · כמו שישבו בשאר המסעות ·
כמו אתם כימים הראשונים שהיו ימים אחרונים כראשונים · גם בבאן היו ימים ש׳ כ
כימים האחרים והתם כי לא כימים הראשונים דכתי׳ בהו ליונא ולבא אין שלום אלא
כימים אשר באו · דכתי׳ כי זרע השלום הגפן תתן פריו וכו׳ עד והייתם ברכה אל
תיראו · יהושע העומד לפניך · שגדול שמושה יותר מלמודה · אים באנשים האלה
ס״ת משה · ם׳ הוא בכלל השבועה רב לכם סב · יתגן על הבמך · לפי שכבד את
אביו שהיה בן ס׳ כשברחו אותם ולכך עתיד להחריב הבית שהוא ס׳ אמות · ויראו
מכם · כתוב בשני יורדין בשביל · ברכות שברך יעקב · עד מדרך כף רגלו · עד
דרך שכבש מיעקב · עד שיבא זמן שבאמ׳ פורה דרכתי לבדי · כף רגל · לעת תמוט
רגלם · עד שיגיע תרומסנה רגל רגלי עניים · ירשה לעשו · בשמו בשביל מצות
כבוד · ראה נתתי בידך את סיחון · מלמד שהראהו שרו ש׳ סיחון וידו כפותה ·
החל ד׳ תרי באותו עניינא החל רש · ונגלות החל הזה · החל רש · החל וכלה · שהיה
משגשגה עמונין שבאמ׳ בהם לא תחיה כל נשמה · ונגלות החל · שלמד

מלמד שראה למשה הגלות · אי נמי כי תיכי דכתי' הבא הואל רם · אף אתם כמי כתי'
ירשו את ערי הנגב · וכדאית' בתנחומ' כל הנסים שעשה הקב"ה במדבר עתידין
להעשות לישר' כבנין · היום הזה רמז שיעמוד לו שמש · שהשמש נקרא יום · הזה
אחל כבית' בתחלה · אחל ג' אחל גדלך · אחל תת פחדך · ולא אחל את שם קדשי · וזהו
שדרשו שעמדה חמה למשה כמו שעמדה ליהושע · ומנא לן דאיירי בעמידת חמה
דכתי' ואת שם קדשי אודיע · ולא אחל שם קדשי עוד · ובעמידת החמה נודע שם ק
קדשו בכל הארץ · רק הבהמה רק מיעוטא הוא · רק הכחושים · אבל השמנים ר
ראשית החרם הקריבנו לי"י ודרך הכהן על שם שן שגדל לו כדאית' בהרואה · גבהת
דלתים ובריח · סופי תיבות חמה · דכתי' ערים בצורות בשמים · בזוכו לכו · תחלת
את בזוכו לכו · מתחלה היתה הביזה חביבה בעיניהם · ולבסוף היתה כל כך עד
שהיתה בזויה בעיניהם · וזהו בזוכו לכו · הלא היא באה כתי' יבוא מי שמלך הכ"ל
שנים והוא דוד ראשי תיבות סלמון בועז עובד ישי דוד · ויקח הערים השא"ה · ר"ת משה
שהיה הוא הוא משה ודלג י' אמה · וכלי מלחמתו י' אמה וקפצו בקרסוליו שהוא י' אמה ·

פרשת ואתחנן לעיל כתי' לא תיראום · חזקתי את ישראל אלי ירחם עלי ·
ואתחנן בגי' שירה · שאמר לפניו שירה כדי שישמע תפלתו
סמוך לי"י אלהיכם לואתחנן למה שויתי י"י לנגדי תמיד · החלות ב' במ' אתה החלות · אשר
החלות לכפול לפניו אתה החלות להראות · במה שכבשת לפני סיחון ועוג · וזהו
החלות לכפול לפניו במה שהתחלת לכפול · תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות
רמוז משה · ומתחיל הפסוק בת"ו ומסיים בת"ו לפי שלא זכה ליכנס בארץ שהיא ת'
פרסה על ת' פרסה · להראות הג' על הרי"ש הראיתיכי אף זאת שלא בקשתיך · להראו'
שלשה כמ' להראות את עבדך · ואידך להראות העמים והשרים את יפיה · אמר כתן
כשושן להשמידם כתן לו להראות את אסתר · וזהו שדרשו שהראה לו הקב"ה למשה כל
מה שאירע לישראל היאך ישבו בשלותן וכל המציקין שעתיד להציק להן · וזה הוא
להראות העמים והשרים את יפיה היאך הם ביופין ובשלותן · להשמידם כתן להם
להראות שהראהו המציקים להם · את עבדך שאמרת לא כן עבדי משה · הפסוק
מתחיל באלף ומסיים בכף · ויש בו כ"א תיבות כנגד אך טוב לישר' וכנגד אהיה
אעברה נא · הירדן כ' אמה לא תעבור אלא אמה אחת · הלבנון חסר וו על שם שש
דברים שבאות התורה לעולה למנחה לחטאת לאשם למלואים ולזבח השלמים · מן
ואתחנן עד והלבנון מ' תיבות · לומר זכור לי מ' יום שעמדתי לפניך בהר · לעולם
יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל · מנא לן ממשה · את גדלך זה האל
הגדול · ואת ידך החזקה · זה אתה גבור · אשר מי אל בשמים כנגד אתה קדוש ·
אעברה נא · שאין ישא אדם ברכיו בשלשה ראשונות · רב לך · פי' אתה התחלת
לספר בשבחי · רב הוא אבל וגדול ממך מלספר בו · דבר אחר הרבה שלך וגדול
ממך והוא אדם הראשון על ידו נקנסה מיתה לכל · ואי איפשר לך ליכנס משכה · ד"א
רב לך הרבה פעמי' עשית כנגדי אמרת שלא כאתכיר תפלתי · ולמה תרעמת יון

מרעות הצאן והבקר והסלע · אי אפ' לי לסבול לך יותר · ד"א אפי' בדבר המועט
שאתה עושה ש"א כהוגן הוא רב לך לפי חכמתך · ד"א בזה יודע שרב לך כי אני
דנך כי כמה פעמים נסיתני ועתה לא תוכל לנסתני · ד"א רב לך אתה יש לך רב
· אבל אני אין לי רב שיתיר שבועתי לכן לא תביאו · ד"א הגיע השעה שיש לך רב כי
כבר הגיע זמנו של יהושע · ואין רבנותו ניכר בעודך חי · ד"א אל תירא ממלאך
המות כי הרב שלך יעבוק לך · ד"א רב לך · הרבה טובות מתוקני' לך מה רב טובך
אשר צפנת ליריאך · מלמד אתכם לעשות · שהתלמוד מביא לידי מעשה · וחזקהו
בי'ונו את יהושע וחזקהו · החזק מלחמתך אל העיר ואחריה וחזקהו כיואב · כמו ש
שיואב היה שר הצבא · כך היה יהושע שר צבא אף בחיי משה · כדי להחזיק כמו ש
שמצינו במלחמת עמלק · ולא תגרעו ממנו לשמור את ס"ת' תרי"ג · אשר אנכי
מצוה אתכם וסמיך ליה עיניכם הרואות באין לדיין אלא מה שעיניו רואות · ואתם
הדבקים תגין על הקוף · רמז לק' ברכות שצריך לברך בכל יום · כלכם היום וסמיך
ליה למדתי אתכם · דשמעתא בעיא צלותא כשמש · וזהו היום למדתי · ועוד
כלכם היום · שזכות הרבים היא מסייעת למדתי אתכם בחכם · ט"ו פעמי' למידות
במשנה תורה · רמז בן ט"ו למשנה · בא"ים שמה לרשתה · ושמרתם כדכתיב ויתן
להם ארצות גוים בעבור ישמרו חקיו · האלה ואמרו רק עם ס"ת' מקוה ר"ת ערוה
למה ערות אחות אסורה · וערות בת אחיו מותרת · ולמה מקוה מ' סאה מטהר ו
ואם חסר קרטוב איננו מטהר · רק מיעוטא הוא · שאיכם יודעים טעם כלאים · ו' ראה
וכיוצא בהם · ושמור נפשך · נר ש"ס נשמת אדם · נרך בידי ונרי בידך אם תשמר
נרי אשמור נרך · והודעתם לבניך ולבני בניך ג' נונין הפוכין · לומ' שכל מי שבנו
ובן בנו ת"ח שוב אין התורה פוסקת מזרעו · ויוצא ד"במ' ויוצא אותם מכור הברזל
ויוצא עמו בששון · ויוצא נוזלים מסלע · ויוצא את בן המלך · ויוצא א' תכם מכור ה
הברזל ויוצא עמו בששון סכ' ובני ישראל יוצאי' ביד רמה · והוציא להם נוזלים מסלע
והעמידו מלך סכ' ויהי בישורון מלך · כי יי' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא כי תוליד ·
רמז לאחר כ"ו שנה אחרי מותו יעבדו ע"ז שכל מיכה · העידותי מלא יוד' אייתי ביה
י' לפרסומי למילתא · בעמים בני בין הכבליים · כנגד בני ובמדי · יכהג בני בין ·
שמה בני מרומיים · הרי רמוזי' כאן ד' גליות · ועבדתם שם ש"ם ואיכו אומ' אלים א'
אחרי' כמו בכל מקום · רמז ישראל שבחוצה לארץ עובדי ע"ז בטהרה הם · או הנסה
בזה הפסוק יש האלפא ביתא שרצה הקב"ה ליתן להם התורה במצרי' אלא שאמ' מדת
הדין נסה אותם תחלה · לכך הנסה ב"במ' הכאואידך הנסה דבר איך תלאה ש"מר'
מדת הדין נסה אותם קודם שתשמיעם דבריך · והפסוק מתחיל בא"ף ומסיים בכף
אך טוב לישראל · והוא עולה כשם אהיה אשר נגלה בו למשה להוציאם ממצרים ובנג
ומכה לאומות · ואך אותך · ז' דברי' מוזכרי' כאן במסות באותות במופתים במ' אמ'
ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולי' כנגד ז' ימים ששמשה כל מכה ומכה וכנגד
ז' ימים של פסח · במצרי' לעיניך וסמיך ליה אתה הראית כשעשיתי שפטי' במצרים

וכשהיהם ידעתם כי אני יי' הראך את אשו הגדולה וסמיך ליה ותחת כי אהב את
אבותיך לומר כל מה שהראה למשה הראהו בזכות האבות· ותחת ב' ותחת כי אהב
את אבותיך · ותחת רגליו · וזהו שאמר האבות הן הן המרכבה וזהו ג' כ' מתוך האש
· ותחת כי אהב · לומר שהם תוך האש של שכינה: הראית ב' אתה הראית לדעת ·
כאשר הראית בהר שהראה להם שמים ושמי השמים וראו שאין אלא רשות אחד ·
סמך ושמרת את חקיו ואת מצותיו לאז יבדיל· לומר שתורה ומצות קולטות · אין
עוד · ולעיל כתי' ואין עוד וו יתירה · וכן ו' פעמים כתיבי ואין עוד בקרייה · ששה
פעמים אדון כל הארץ · כנגד ו' קצוות מעלה ומטה וד' הרוחו' · רוצח מלא וו' שרצח
האדם שנברא בששי · ועבר על לא תרצח שהוא דבור ששי · ואת גולן בבשן וסמיך
ליה וזאת התורה רמז הוי גולה למקום תורה · גולן חסר וו ששה אינן גולין · כגון
אב המכה לבנו · והרב לתלמיד · כדאיתא במסכת מכות · אלה העדות בגימטרי'
תלמוד · פנים בפנים פא כפולה לומר בפנים מאירות בפנים מסבירות · פסל כל
תמונה · ובדברות הראשונות כתי' וכל תמונה וו יתירה כנגד ו' דברים תבנית זכר
או נקבה · תבנית כל בהמה · תבנית כל צפור תבנית כל רמש תבנית כל דגה ·
סמך של קנא ללא תשא שכל הנשבע לשקר כאלו עובד ע"ז · ולשומרי מצותי ללא תשא
שאפי' בשמירת מצוה יש משום לא תשא · שהעושה מצוה שלא לשם שמים · כאלו נושא
שם שמים לבטלה · אי נמי שמזהיר שלא לעבור על לא תשא בענין שמירת מצוה ·
שהרי כשנשבע' לקיים המצוה · סמך שבת ללא תשא שבשביה כאמר חז"ל· לא תשבעו
בשמי לשקר וחללת · מחלליה מות יומת · שמור את יום השבת · ראשי תיבות
שאיה וסופי תיבות רתם · לומר לך הנדונין בשאיה וגחלי רתם נוחין בשבת·

סמך כבד את אביך לשבת · שגם בשבת כתיב וכבדתו · וצריך לכבדו במאכל ·
ובכסות · ולמען ייטב לך · תבין על הטית שעברתו אמו תשעה חדשים · ואביו
ואמו נזהרו מתשעה מדות האמורות בנדרים · וזה סימנם אסנת משגעת ·
נוטריקון בני אנוסה בני שנואה בני נדה בני תמורה בני מריבה בני שכרות
בני גרושת הלב בני ערבוביא בני חצופה · פירוש בני אנוסה · ואין צריך
לומר שאם אנס אשה והוליד ממנה בן · אלא אפילו היא אשתו לתשמיש · וכן
שנינו במסכת כלה מפני מה הויין ליה לאדם בנים בעלי מומין מפני שתובעה
ואשתו אינה נתבעת לו · פירוש אינה מתרצה לו · ור' יהודה אומר מפני שאומר
לו בשעת תשמיש אנוסה אני · ואיכא בינייהו רוצה ואינה רוצה · וכן איתא
בנדרים כל הכופה אשתו לדבר מצוה נקרא חוטא שנא' גם בלא דעת נפש לא
טוב · מכאן כי האונס אסור אף באשתו · אלא אם הוא צריך לאותו מעשה יפייס
ואחר כך יבעול · בני שנואה · כמשמעה · והיא ששנואה בשעת תשמיש
ואעפ' שהיא שנואה שרי · בני נדה · בני נדה אף על פי שאינו ממזר יש הקורבה ·
ויש מפרשים שהיא אז בנדוי שאסורין בתשמיש המטה · והוא הדין נמי אם אחד מ
מהם אבל · בני תמורה שהיה מכוין לערוה ונזדמנה לו אשתו

לו אשתו ויש מפרשים אפי' ש"י כשיו שנתכוון לא וכוונתה לו הא הדת · כגון מורדת
דאמרה ליה לא בעינא לך ואעפ"כ הוא משמש עמה · והרי היא אצלו כזונה · ואפי'
אם הוא מדעתה · ולבוסת אחרינא כגון מריבה שהם מתקוטטים ביחד בכל פעם
דהויא ביאה זו כמו זנות כיון שאינו מתוך אהבה · כגון שכורה שהיא או הוא שכורי'
· כגון גרושת הלב שבלבו לגרשה · אפי' אין בלבו שנאה כגון מאותן שכופין להוציא
וגמר בלבו לגרשה ואחר כך בא עליה · כגון ערבוביא שמשמש עם אשתו וכוון ד
דעתו על אחרת אפי' ששתיהן היו כשרו' · כגון חצופה שתובעתו בפה והרי היא כ
כזונה · ואסור לקיימה אבל מי שאשתו מרצה אותו בדברי' של רצוי ומקשטת עצמה
לפניו כדי שיתן דעתו עליה על זו אמרו רז"ל שיוצאים ממנה בנים חכמים ונבונים
כלאה שיצא ממנה יששכר · וכל אלו התשעה מדות אפי' לפריה ורביה כגון שאינה
מעוברת אפי' הכי בכל אלו המדות פוגם הולד ונקרא פושע · וצריך
לכבדם בתשעה דברים · מאכיל ומלביש · וכו' כדאיתא בפרק דקדושין · יז תיבות
יתירות דברות אחרונות על הראשונות · כמנין טוב · וזהו שכתוב כאן למען ייטב
לך שאינו בראשונות · כאשר צוך יי' אלהיך · בגימ' ס"ת מרה · על האדמה אשר יי' אלהיך
נותן לך · וסמיך ליה לא תרצח · משום דכתיב ולארץ לא יכופר לדם · וסמך לא ת
תנאף לרציחה כדכתי' רצוח ונאוף · וכן המוציא שכבת זרע לבטלה כאלו שופך
דמים וכאן כתב ולא תנאף וו יתירה כנגד ו' פעמי' מאררים · שש פעמים מרים
דכתיבי בפרשת סוטה · וסמך לו ולא תגנוב משום מים גנובים ימתקו · וכתב בו
ע"ד וו יתירה כנגד ו' דברים דכתיבי בריש משלי · נארבה לדם נצפנה לנקי חנם ·
וסמך לו ולא תענה ברעך שהגונב מעיד עדות שקר בעצמו שגורם לו לימכר ב
בגנבו · והוסיף בו וו שבעדותו לוקה העולם שנברא בו' ימים · וסמך לו לא תחמוד
שלא יחמוד אשת חבירו ויעיד בו עדות שקר לומר שמת כדי שישאנה · ושדהו הוסיף
כאן שכבר הגיעו קרוב לארץ · והיה להם שדות · ואת תדבר בקול כמוך כאשה ב
בענין שיוכל לשמוע · ואת תדבר בגי' משה דברו יי' · ואתה פה תבין על פא
ירמוז לו שיעמוד בפרישו' ובטהרה · ד"א ואתה כן פ' שנים ותחיה כמנין עמוד ש
שנים · עמדי יוד כפופה שתעמוד באימה לפני כפוף · ד"א בשבילך ירדתי · ירידו'
ונתתי לך עשר דברו' · יו פעמים כתי' זבת חלב ודבש בתורה כנגד לדידי חוזי
חלב ודבש דכל ישראל והוי יו פרסאות' · כאשר דבר יי' אלהי אבותיך לך וסמיך ליה
שמע ישראל · שהזכיר ג' השמות כנגד האבות · יי' כנגד אברהם דכתי' ביה אנכי
יי' אלהיך · אלהינו כנגד יצחק דכתי' ביה אנכי אלהי אברהם אביך · יי' אחד · כנגד
יעקב שאמר בו אני יי' · ע"ין דשמע גדולה · שע' שמות יש לישראל · ונתן להם
תורה שיש לה ע' שמות ונדרשת בע' פנים להבדיל בין ע' אומו' · ויש פסק בין יי'
לשינו · לומר העכו"ם שאיתב כמה דאיוכות · ואעפ"י שמכיבא עם זה במדת הדין ועם
זה במדת רחמים אעפ"כ הכל אחד · אחד דלי"ת גדולה לומר לך שתמליכהו בשמים
ובארץ ובארבע רוחות העולם · גם שלא תטעה בריש · כגון ריש דלא תשתחוה לאל

אחד · הרי״ש גדולה שלא תטעה בדל״ת · ד׳ א׳ עי״ן ודל״ת גדו׳לה · הרי עד אחד ואתם
עדי נאם יי׳ · וגם הכא הוא עד לישראל כי כתי׳ והייתי עד ממהר · שמע בגימט׳ ת״י
שתי׳ שכל עמוד בית ראשון · הפסוק מתחיל בשי״ן ומסיים בדל״ת הרי שד · שהשדים
בורחים מהקורא שמע כהוגנה · ואהבת אותיות האבות · בכל לבבך כאברהם שנא׳
בו ומצאת את לבבו · בכל נפשך כיצחק · שמסר נפשו להבה׳ · ובכל מאדך ·
כיעקב · דכתיב ביה וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך · ובקומך תגין על הקוף ·
לומר כשיעמוד בבקר יתפלל ק׳ ברכות · ויכנס מנגד ח׳ קללות · ועוד שתיב עם כל
חולי וכל מכה · טוטפת ט׳ תגין · כנגד ט׳ איברים שבראש · ידך בגימ׳ גובה היד ·
שמך · והיה כי יביאך לפרשת שמע לומר לך · שבזכות תורה תפלין ומזוזה יכנסו
לארץ · ונשל ג׳ ונשל גוים רבים · ונשל הגוים מפניך · ונשל הברזל מן העץ · שמלמד
שהטאו ישראל לא היו צריכין לכלי זין אחר ונשל גוים ונשל הברזל · תירא בגימ׳ ת׳ם
להדף אסר וו כי גרגשי עמד ופנה · המצוה הזאת לפני יי׳ שיכו · מלמד שהמצות
באות ומעידות לפני יי׳ · ואת דלפני כפולה לומר שנכנסות לפני ולפנים · באשר
תוכל כי יביאך בספר המצות · לא מרבכם כתי׳ חסר לומר מרבות שבכם שאתם מ
ממעיטים עצמכם · כי אתם המעט מ׳ מעט · כ״ז משפחות בפרשת פנחס וה׳ בלויים
הרי ס׳ה׳ · וכשתצרף עמהם ה׳ בכות שלכל אחד יהיו שבעים ·

פרשת והיה עקב

לעיל מיניה כתיב היום לעשותם · וסמיך ליה עקב ·
כלומר היום לעשותם · אבל שכרם בעקב · פי׳ בסוף · עקב תיבו׳ יש בעשר דברו׳
וזהו כשמרם עקב רב · אם תשמר עקב תזכה למה רב טובך אשר צפנת · עקב
עשה תורתך קבע · עקב ענוה למוד מן העקב הזה שהולך אחר הרגל דרך ענוה
ולפיכך אינו נינף כמו השבעות הרגלים · המשפטי׳ פא׳ שפולה שיש לשפטם ולחקור
אחרי עומק הדין · תשמעון, ושמרתם ועשיתם ג׳ כנגד מקרא משנה תלמוד · ושמר
יי׳ שיך לך אם עקב תשמעון ישמור לך הברית שנאמ׳ באברהם עקב אשר שמע א
אברהם בקולי וישמור · ושמר בגימ׳ לעתיד לבא · ואהבך בזכות אברהם שנאמ׳ בו
זרע אברהם אוהבי · וברכך בזכות יצחק שנא׳ בו ויברך א׳ים את יצחק · והרבך
בזכות יעקב שנאמ׳ בו פרה ורבה · וברך ג׳ הכא חד ותרי בספר משפטים · הפסוק
מתחיל בוו ומסיים בכף · וכן ויתן לך הא״ים מטל השמים · הברכות שבירך יצחק
ליעקב מתחילין בוו ומסיימין בכף שיהיו לך כל אותן הברכו׳ · ברוך תהיה מכל ה
העמים · הפסוק מתחיל בבית ומסיים בכף לומ׳ בזכות התורה שיש בה כ״ב אותיו׳
· לא יהיה בך עקר ועקרה בגימ׳ בדברי התורה · כל חלי · ועולה צ׳ח · שיסיר ממך
צ׳ח קללות · והמם ב׳ בגי׳ והמם מהומה גדולה · והמם גלגל עגלתו וגו׳ מלמד שעשה
להם כמו למצרים · דכתי׳ בהו ויסר את אופן מרכבותיו · זכר תזכור · חסר וו לומר
שתזכור מה שעשה לשש מאות רכב בחור · המסות הגדולות כל השפה ביקא בזה
הפסוק חוץ מבי״ת רמז כי עוד יעשה פעם שנית כשגאולת כימי צאתך מארץ מצרי׳
את הצרעה · בגימ׳ שתים היו · עד אבד הבר מן · ועגלה שבעה · שיאבד

שי״בד׳ אותיות · מפניך פה כפולה לומ׳ מפניך ומפני שלוחך · אל גדול ונורא · ולא
אמ׳ גבור · אלא הזכיר גדול כנגד אברהם דכתיב ביה האדם הגדול · ונורא כנגד
יעקב דכתיב ביה מה נורא המקום הזה · והזכיר ש׳ו שמצינו שנלחמו אברהם עם
המלכים · ויעקב כנגד לבן ועשו · אבל לא מצינו ביצחק שנלחם · פסילי אלהיהם
תשרפון באש וסמיך כי חרם הוא ולכן דן יהושע את עכן שעבר על החרם בשרפה
· כי חרם הוא וסמיך ליה כל המצוה לומ׳ שהעובר על החרם כעובר על כל המצות
וחרם אותיות רמח · שנפרעין מרמ״ח איברין · ואם יחזור בתשובה יהיה רחם · וזהו
ברוגז רחם תזכור · לאבותיכם וסמיך ליה וזכרת את כל הדרך לומר שתזכור דרך
שהלכו בו אבותיך · ותלך בו גם אתה · ויאכילך את המן · למען הודיעך · מלמד
שאכילת המן ניתן להם דעה · וכן בעזרא הוא אומ׳ · ומנך נתת להם להשכילם ·
וזהו לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן · על הלחם ב׳ לא על הלחם לבדו יחיה האדם
· והקרבתם על הלחם · שבזכות הקרבנות העולם ניזון · יחיה האדם וסמיך ליה ב
שמלתך לא בלתה רמז למה שאמרו שעומדין בלבושיהן ק״ו מחטה · וזהו כשיחיה ד
האדם שמלתך לא בלתה · ארבעים שנה וסמיך ליה וידעת עם לבבך · רמז עד א
מ׳ שנה · לא קם אינש אדעתא דרביה · וכן בן מ׳ לבינה · ולבבו יבין לבבו עולה
מ׳ · וכן ג׳כ׳ הלב באמצע הגוף · כמו מ׳ם שהיא באמצע · מיסרך תגין על מ׳ם ·
לומ׳ ש׳ הנשמה נוצרה במ׳ יום · והתורה ניתנה למ׳ יום ואם לא תשמור התורה שניתנה
במ׳ יום · מיסרך ונוטל ממך נשמתך שנוצרה במ׳ יום · ללכת בדרכיו פגימ׳ ללמוד
תורה · וליראה אותו למה כי יי׳ אלהיך מביאך אל ארץ טובה ולא תהיה כפוי טובה · ארץ
חטה ושעורה י׳ תיבות בפסוק · לכך צריך ליתן י׳ אצבעות בפת בשעת ברכה ·
ועוד כנגד י׳ מצות שנעשו בפת · לא תחרוש · לא תזרע כלאים · לקט שכחה פאה
לא תחסום תרומה · ומעשר ראשון · ושני · וחלה ואכלת וברכת היכן ברכת מזון
· וכן נמי צריך לברך לפניו · פי׳ ואכלת ושבעת וברכת כבר · שאסור להנות מן ה
העולם הזה בלא ברכה שנ׳ ליי׳ הארץ ומלואה · אבל לאחר שבירך היא שלו שנ׳
והארץ נתן לבני אדם וזהו אמרת ליי׳ יי׳ אתה טובתי בל עליך · שכיון שהודתי
ליי׳ אין הטובה משלך · ואכלת בגי׳ זהו בכזית · תחסר ג׳ לא תחסר כל בה · ונפחת
השמן לא תחסר ובטן רשעים תחסר · אעפ״שזה כאמ׳ בארץ הצדיקים בכל מקום
לא תחסר לחם · שהרי אליהו הלך לצרפית ושם אמר לה לא תחסר · אבל הרשעים
בכל מקום תחסר להם · ובתים ארבעה כמ׳ ובתים טובים תבנה · ובתים מלאים
כל טוב · וחמדו שדות וגזלו ובתים ונשאו · ובתים מאין אדם · אם תשמור מצותיו
תמצא בתים מלאים כל טוב · ובתים טובים תבנה · אבל אם רם לבבך ותגזול ש
שדות ובתים · אז ובתים מאין אדם · לא תחסר תג על רי״ש · לומר שהיא ראש
עברות תבל · ואכלת ושבעת וסמיך ליה לא תשכח · שצריך להזכיר יום המיתה
בברכת המזון ולכך תקנו הטוב והמטיב על הרוגי ביתר שניתנו לקבורה ·
ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב · שיתך כסף וזהב לצאן · לומר לך הרונא

הרוצה שיעשיר יעסוק בבהמה דקה· ומכל מקום כתיב ירבין חסר וו לומר שלא
תרעה בשדות אחרות· כשבוי מקמוטטין· נחש שרף ועקרב וצמאון· בגי' כשדים
בפרס במקדון ובשעיר· כגוים ג' כגוים אשר יי' מאביד אם לא נהיה כגוים· ו
ויקטירו שם בגוים מדה כנגד מדה בשביל ויקטירו שם כגוים ואמרו אם לא נהיה
כגוים ע"כ כגוים אשר יי' מאביד מפניכם כן תאבדון· הביאני ד' במ' הביאני יי' אל
הארץ במראות אלהים· והביאני יי' ארץ ישראל· הביאני אל בית היין· הביאני המלך
חדריו זהו שדרשו חז"ל ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל· וזהו במראות
אלהים הביאני· שכולם היו כנביאים וזכו למראה· וכן במתן תורה הביאני אל בית
היין פי' לפני הר סיני· ונתן לי התורה שנדרשת בשבעים פנים· הביאני חדריו
והראני השמים ושמי השמים· את אשר הקצפת פא כפולה· לומר קצף אחר קצף·
ואשב בהר בגי' לתלמודו· ועליהם ככל הדברים בגי' זה תלמוד· העלית ממצרי'
פי' מהעיר צוען· ובכל מקום אומ' מארץ מצרים פי' מכל הארץ· ואשלכם חסר
יוד שפרחו י' הדברות מהם· יגורתי· ד' כי יגורתי מפני האף והחמה· העבר
חרפתי אשר יגורתי ואשר יגורתי יבא לי· יגורתי כל עצבותי ידעתי כי לא תנקני·
יגורתי מפני האף והחמה והתפללתי שתעביר חרפתי פן יאמרו הארץ וכו' ואשר
יגורתי יבוא לי פירוש לי לבדי· כי רצוני שמעת תפלתו של ישראל לא תנקני· ו
ותמיתני במדבר ולא אבא לארץ· לעפר ג' במ' אשר דק לעפר וידק לעפר· הדק
לעפר ביאשיהו כשביער העז' והיינו דאמרינן בע"ז מפרר וזורה לרוח· אדני יהוה
אל תשחת· מאדני עד ובזרועך הנטויה שהוא סוף התפלה כ"ח תיבות שמצא חן
לפניו ושמע תפלתו· וזהו בורא ניב שפתים נוב כתיב· ממרים הייתם הפסוק
מתחיל במ"ם ומסיים במ"ם ג"כ לומר לך שכל מ' שנה שהייתם במדבר הייתם ממרי'·
ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן· סמך מיתת אהרן לשבירת
הלוחות· לומר לך קשה מיתת הצדיקים כשבירת הלוחות· וגם תלמיד חכם שמת
הכל כשאין קרוביו· וצריכין לקרוע עליו כמו על ספר תורה שנשרף· ועוד סמך
ואשים הלוחות בארון אצל מיתת אהרן לומר כספר תורה שבלה· קוברין אותו אצל
תלמיד חכם· ועוד לומר קיים זה וזה שכתוב בזה· ויכהן אלעזר ויכהן מיתת צדיקים
מכפרת כבגדי כהונה· משם נסעו הגדגדה· הפסוק מתחיל ומסיים במ"ם· לומר
שכל ארבעים שנה הבאר עמהם· בעת ההיא הבדיל יי' את שבט לוי· סמך כאן
לומר שלוים חזרו את ישראל· סמך מים לשאת את ארון ולברך· לומ' שטעון ליטול
ידיו· כדי לישא כפיו· לא אבה ג' לא אבה יי' השחיתך· לא אבה לי· לא אבה
יבמי קרי ביה לא אבה אלא יבמי· כדכתיב כי לא אלמן ישראל מאלהיו· קום
לך למסע· שלשה תגין על קוף שיזכור להם זכות אברהם שאמרתי לו קום
התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה· אשר נשבעתי לאבותם
לתת להם וסמיך ליה ועתה ישראל מה יי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה לומר לך
שהאבות היו יראים

מיי ירא׳ וגו׳ · מה יי׳ אלהיך שואל מעמך · מה כאת בם אין שואל ממך ק׳ ברכו׳ בכל יום
ויש בפסוק ק׳ אותיו׳ · וכן מ״ה זך עולה ק׳ · ועתה ישראל ב׳ דסמיכי הכא ואידך ועתה
ישראל שמע אל החקים · כנגד ב׳ תורות תורה שבכ׳ ותורה שבע״פ · הן ליי׳ אלהיך ·
הפסוק מתחיל ומסיים בה״א לומר שבה״א נברא העולם · וכנגד ה׳ חומשי תורה · י״ח
תיבות בפסוק לומר לא ירדה שכינה למטה מעשרה · הארץ וכל אשר בה · וסמיך ליה
רק באבותיך לומר שהארץ וכל אשר בה לא נבראת אלא בזכות האבות · רק באבותיך
מיעוט הוא שגם עליהם יש דין · אברהם במה אדע · יצחק אהב את עשו · יעקב
אמ׳ נסתרה דרכי מיי׳ · סמך לרק באבותיך ומלתם לומר שתמולו ערלת הלב כמו
שעשו האבות · ואוהב ב׳ ואוהב גר · ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו · ואהב את הגר
אבל האוהב חמס שנאה נפשו · את יי׳ אלהיך תירא · כנג׳ תורה בשבעי׳ פנים הפסוק
מתחיל ומסיים בבי״ת לומר שיעקב הזהירם שידבקו איש בביתו ולא יתערבו במצרי׳
לכך נקראו בית יעקב · ויאבדם ב׳ ויאבדם מתוך הקהל משגיא לגוים ויאבדם · זה
שיש במדר׳ שנדמה לפרעה לסופיא נקבה כדי למשכו בים לאבדו וזהו משגיא לגוים
ויאבדם · מרשית השנה אותיו׳ מתשרי סמך עיני יי׳ אלהיך בה לומר יהיה לומר אם שמוע
תשמעו · עיני יי׳ אלהיך בה · כי כמים הפנים לפנים · עד אחרית השנה והיה אם ש
שמוע לומר אם תשמעו עד אחרית השנה יתן הגשמים בזמנם · ובמקום שצריך להם
ואם היו צדיקים בתחלת השנה והקב״ה גזר עליהם גשמים ופרחו · מורידן במדבר
ובימים · בכל לבבכם בכל נפשכם ונתתי מטר · לומר שאין נענין על המטר אלא
א״כ יכוונו להתפלל בכל לב · בעתו ב׳ בעתו ב׳ אלות · לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים
אחרים והשתחויתם להם ז׳ תגין בס״ת · וכנגדן פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי
פראשי ז׳ זוגין בס״ת לומר כל המודה בע״ז ככופר בי׳ הדברות שכתובו למ״ יום וכן ז׳
מינין כי ז׳ מומין כתיבי בע״ז פה להם ולא ידברו וכו׳ · וכתבתם על מזוזות ביתך ·
וסמיך ליה למען ירבו · שעל ידי המזוזה לא יבא המשחית אל בתיכם וסמיך ליה אם
שמור תשמרון על שם יי׳ שומרך יי׳ צלך על יד ימינך · על הארץ ט׳ פעמי׳ על הארץ
בזה הסדר · כנגד ט׳ שבטי׳ שנטלו חלק מעבר לירדן · כי אם שמור בגי׳ תורה · כל
המקום אשר תדרוך · וביהושע כל מקום אשר תד׳ · שה׳ שבטים לא הוריש יהושע ·
מוראכם ב׳ פחדכם ומוראכם יתן יי׳ אלהיכם · ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית
הארץ · מלמד כשהיו ישראל היה מוראם אף על חית הארץ כדכתי׳ ושבלתי חיה
רעה מן הארץ בענין שכ׳ לימות המשיח ונער קטן נוהג בם ·

פרשת ראה אנכי

אומר לשון יחיד : ופי׳ ראה אומר לכל אחד ואחד · ויש
ליהושע אמ׳ ראה אנכי והזהירו לברך את ישראל ב
כשיעברו את הירדן · ויש מפרשים לפי הקללות והברכו׳ שבמשנה תורה כלם כאמרם
בלשון יחיד · ד״א ראה אנכי · ראה עשרת הדברו׳ שפתח באנכי והקיים אותם כי
כל המצות כלולות בהם · ד״א ראה אנכי שי׳ מתני תרא וכן תעשו · ד״א ראה לשון
שיר · לפניכם לשון רבים · והיכן דאמרינן

ר׳ אומרי׳ כיצד סדר המשנה · משה שונה לאהרן פרקו · ואחר כך נכנסו בניו וכו׳ ·
כדאית׳ בעירובי׳ · ד״א לעיל כתי׳ לכם · וסמיך ליה ראה אנכי נותן לפניכם היום
ברכה · כלומ׳ לכם אני אומ׳ שתבחרו ברכה · ד״א ראה כי המפיל גורל עם חבירו
מכסה הגורלות והחלקי׳ שלא יברור חבירו חלק היפה · אבל אתה ראה הגורלו׳ וראית
החלקים ובחרת בחיים · וזהו אתה תומיך גורלי שאתה תומך בידי ליתנה על גורל
טוב ובברור אותו · את הברכה · בברכות אמ׳ את לשון רבים · כי לא כפל דבר אחד
מכל דברי הטוב · ובקללה לא אמר את · אלא והקללה · ד״א את הברכה · מאלף ועד
תי״ו · מאם בחקותי עד קוממיות · ובקללה מוו ועד הא · מואם לא תשמעו עד ביד
משה · בקללה אמ׳ אם לא תשמעו · ובברכה אמ׳ אשר תשמעון ולא אמ׳ אם בלשון ספק
ואמ׳ אשר מלשון ודאי שנ׳ אשרי אדם שומע לי · את הברכה אשר תשמעו ב״ת תורה
שבזכות התורה יבואו הברכות · הלא המה בעבר הירדן ב״ת אהרן · לפי שעד עתה
היו עננים על ידו שהיו מראים להם הדרך ועתה פסקו העננים · לכך צריך ליתן
להם סימן לידע הדרך · הפסוק מתחיל ומסיים בהא שצוה להם לעשות ה׳ דברים ·
וכתתם ושברתם תשרפון תגדעון ואבדתם · וכן אמ׳ להם ה׳ דברי׳ לסימן · מבוא
השמש בארץ הכנעני היושב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מורה · תשרפון ג׳ במ׳
בהאי ענינא · והיינו דתנן ג׳ אשרות הן וזהו ואשריהם תשרפון ג׳ ואבדתם את שמם
לא תעשון כן אזהרה למוחק השם · לא תעשון כן בגימ׳ אזהרה על כל מחק שם · אל
המקום · באת שם תך בידפי בגימ׳ זה ירושלם · מקום בגימ׳ לציון · ובאת שמה ג׳ במ׳
לשכנו תדרשו ובאת שמה ובאת שמה וראה שם יהוא · בן בין אלישע שצוה למשוח
יהוא למלך · מה מלך במשיחה אף כל ענין הקרבנו׳ במשיחה · הכלים אינן מתקדשי׳
אלא במשיחה וכהן גדול במשיחה · עולותיכם וזבחיכם · ח׳ דברי׳ מוזכרי׳ כאן כנגד
ח׳ פעמים פני יי׳ דכתיבי ברגל · אנחנו עושים פה היום ס״ת בגימ׳ הלוים כי עתה
הלוים נושאים וכשתעברו הירדן לא ישאו אותו · לשכן שמו שם שמה · רמז לשכי
מחיצות אחת לקדשי הקדשי׳ ואחת לקדשים קלים · עולותיך בכל מקום אשר תראה
ס״ת הכרמל · בכל בגימ׳ אליהו · רמז לאליהו שעלה עולות בהר הכרמל · שבטיך
בגימ׳ שבט יהודה · שם תעלה עולותיך ר״ת תשע · ט׳ דברים אתה עולה על המזבח
עולה חטאת אשם שלמי׳ מנחה שמן לבונה יין מים · כברכת ב׳ תזבח ואכלת בשר
כברכת יי׳ · כברכת יי׳ אלהיך אשר נתן לך · גבי עולה ראייה · והיינו דתנן מי שיש לו
אוכלין מרובין מביא עולות מרובין וזהו תזבח ואכלת בשר · תזבח דהיינו עולות
ואכלת בשר דהיינו שלמים · הכל הרבה לפי ברכת יי׳ אלהיך אשר נתן לך · תרומת
ידיך וסמיך ליה לפני יי׳ · בתרומת ידיך היינו בכורים · פן תעזוב הלוי · וסמיך ליה
וכי ירחיב לומ׳ מתן אדם ירחיב לו · ואכלת בשר וסמיך ליה כי ירחק לומ׳ שיתרחק
האדם לאכול בשר כדאי׳ בפר׳ כיסוי הדם · כי ירחק הפסוק מתחיל ומסיים בכף לומ׳
אנפ׳ ששוחט צריך להכניס בו כף ידו ולבדוק הריאה · כאשר צויתיך בגימ׳ זה רוב
אחד בעוף ורוב שנים בבהמה · כאשר צויתיך רובו של אחד כמוהו · אך

אך כאשר יאכל הצבי והאיל. אך מיעוטא הוא שאינו חייב במתנות. עם הבשר בגי'
בשר מן החי. תשפכנו כמים פטור מלכסותו. ונדריך ב' במס' ונדריך תשא ובאת.
ונדריך תשלם והיינו דתנן דנדרים אם מתו או נגנבו חייב באחריותן וזהו ונדריך
תשלם הילך ונדריך תשא. והיא חייב באחריותן עד שתביאם כדאמרי' כיון דאמר
עלי כמאן דטעין ליה אכתפיה דמיא. והבשר תאכל וסמיך ליה שמור ושמעת
לומ' עם הארץ אסור לאכול בשר כדאי' בפסחי' שמור ושמעת אין בור ירא חטא ולא
עם הארץ חסיד. כי תעשה הטוב והישר בעיני יי' וסמיך ליה כי יכרית. לומ' שאין
יוצאין למלחמה אלא צדיקים שעושים הטוב והישר. לרשת אותם ולא למס אותם. ו
ולא שאר אומות. כי יקום בקרבך. בקרבך בגימ' זו אשה. ובערת הרע מקרבך
וסמיך ליה כי יסיתך. שאין טוענין למסית. והסדך פא כפולה פרית אחר פרית.
כי יסיתך אחיך בן אמך וגו'. כי יסיתך רת בגימט' ביחוד. רמז ליחוד מן התורה.
כנפשך ב' במס'. אשר כנפשך. כנפשך שבעך. היינו דאית' בחולין אין הכתוב כדברי'
ואי כתי' כי יסיתך ההוא כמי באכילה ושתיה והיינו כנפשך כמו כנפשך שבעך.
דהיינו אכילה. אשר לא ידעת אתה ואבותיך. כתי' במסית. לפי שרעך כנפשך. ד
דהיינו אביו מסית אותו לומ' לא תלמד לעשות מאבותיך שהוא אבי אביך ולא תלמוד
מאביך. ולא תחוס עינך עליו. בגימ' אין טוענין למסית. ולא תכסה ב'. ולא תכסה
עליו ולא תכסה על הרוגיה. וזהו שדרשו במסית שאם יצא מבית דין חייב אין
מחזירין אותו לזכות. וזהו לא תכסה על הרוגיה. פי' על מי שיצא ליהרג. ודרשת
וחקרת היטב. לפי שכאמר כי תשמע באחת עריך. בשמיעה בעלמא. לכך מזהיר
אותך שתדרוש ותחקור היטב. ורחמך והרבך. שלא תדאג לומר הרבתי עיר
נושבית. לכך מבטיחך לומר שלא תדאג ויברך וירבך. לעשות הישר בעיני
יי' וסמיך ליה בנים אתם דכמאן שעושין רצונו של מקום קרויין בנים. ונתן לך
רחמים ורחמך. וסמיך ליה בנים אתם לומר לך שכל מי שיש בו רחמים מרחם על
הבריות. הקב"ה מרחם עליו כאב על הבן. סוף מת לעיר הנדחת. לומ' לך שעון
חמורה כמת. וגם שהיו מתגודדים לפני עבודה זרה כמו על מת. בנים אתם
בפסוק הזה יש שנים עשר תיבות כנגד שנים עשר שבטים שנקראו בנים לאל.
מכל העמים אשר על פני האדמה. וסמיך ליה לא תאכל כל תועבה. לומר לך שלא
יתערבו עם האומות. והאומות מושלו לבהמות. בבהמות התיר שבעה בהמות
ושלשה חיות כנגד עשרת הדברות. עזים. וסמיך ליה איל. רמז להא דאיתא ב
בחולין עיזא דבלא מין חיה הוא. טמאים הם לכם וסמיך ליה ואת החזיר לומר
לך שאסור לגדל חזירים. סוף מבשרם לא תאכלו ואת זה תאכלו מכל אשר במים
כלומר אעפ' שאסרתי לאכול מבשרם אשר מהם במים תאכלו דאמרי' דימא פרי.
דבר אחר לא תאכלו את זה תאכלו. לומ' שקרבי דגים אין לוקחין אלא מן האומנין
דקרי' ביה לא תאכלו אלא אם כן יאמר זה הוא שלקחתי מפלוני ציר וכשר הוא.
ובנבלתם לא תגעו וסמיך ליה את זה תאכלו. לומ' שיש נבלה שתאכל. ותנן

מותה כגון נבלה מוסריחת שאינה ראויה לגר׃ לא תגעו בנבלתם חייב ליטהר ברגל
· תאכלו וסמיך וכל אשר אין לו׃ להתיר דג טהור שנמצא בתוך דג טמא · טמא הוא
לכם וסמיך ליה כל צפור לרבות צפור משולחת של מצורע· הכשר התחיל בבשר
מפני שהוא מלך בעופות שנא' אם על פיך יגביה נשר׃ אם על פיך ס"ת מלך ·
שנה שמעלה בגיה ואינה מרחמת עליהם· וכן העורב אכזרי על בניו לכך שכתב
לא· לא תבשל גדי· בגימ' איסור אכילה ובשול והנאה· עשר תעשר · סמך היונה ה
השדה שנה שנה לבשר בחלב לומר כשם שתערובת בשר וחלב אסור· כן ג"כ אסור
התערובת של כלאים בשדה· ואם תשמור מן התערובת אז תבשל פירותיך בזמנן
ותתעשר· וסמך בחלב אמו לשנה שנה · לומ' שתינקת חבירו לא תגשה תוך ב' שנים
ויקיה הולד בחלב אמו ב' שנים· וצרת ב"פ וצרת הכסף בידך · וצרת אותם ב
בכנפיך· והיינו דתנן המפקיד מעות אצל חבירו וצררן והפשילן לאחור חייב·
ומיירש טעמ' אמ' קרא וצרת הכסף בידך אעפ' שצרורין יהיו בידך וזהו אעפ' שצרת
אותם בכנפיך יהיו בידך· וברכך יי' אלהיך בכל מעשה ידך וסמיך ליה וזה דבר
השמטה שמוט· שצריך לומ' לו משמט אני· ישה ב'· אשר ישה ברעהו· כי ישה לך
טוה מעונך· שאם תשמט ישה לך מעונך· תשמט ידך· אפס כי [illegible] ישועה היא בהם
יש משכן בידך אינו משמט׃ אביון כי ברך אברכך והיינו דכתי' כי יעמוד לימין א
אביון· פתח פה כשולה לומ' פתח לו ידך וגם פיך לשדלו בדברי'· דבר אחר
מהאי לפת תן לו פת· מהכא למעדנים תן לו מעדנים· ותפק לו בכל איכי מתירה
ד"א פתח תפתח· אם הוא מתביים הביאו לו לפתה׃· ד"א פתח תפתח כפול הדבר
וכן נתן תתן לו העניק תעניק לומ' שאין שיעור להענקה שלא תתן ותחזור ותתן·
פתח חבר וו מנוה ביום ו' ליתן פת לעניים תקנת עזרא· פתח ג' פת' עניים
ואיד' פתוח כפתחו לו שערי שמים לומ' שאם תפתח לו ידך יפתח לך שערי שמי' כדי
שיקבלו תפלתך ואם לאו לא יפתחו לך שנ' אוטם אזנו מזעקת דל וגו'· כתתך לו ב'
נא ד' כתתך לו לחם וחרב גבי דוד לומ' שצריך ליתן לכל א' לפי מה שהוא צריך כמו
שנתן לדוד לחם וגם חרב· די מחסורו אשר יחסר ר"ת י' ויחי· שאפי' העניי דמאי
· ביתן תלה וו סוכה לו ברכו בדאי' בב"ק דכבה כתר'· העניק מלא יוד כי כי' מכות
שענקתיך ג' דברי' כלי כסף וכלי זהב ושמלות לכן העניקהו מג' דברי' מצאנך מגרנך
ומיקבך והיינו דכתי' וזכרת כי עבד הייתי תשלחנו וכי תשלחנו לא תשלחנו ג' פעמ'
ליוצא בתוך שש ובסוף שש ויוצא ביובל· ו' וסמיך ליה והיה כי יאמר אליך
לומ' שרציעה ביום ולא בלילה· סמך כל הבכור לפרשת עבד· לומ' כשם שאני אומר
לך לעבוד שבור כך לא תעבוד בעבד עבודת עבד· וכשם שהמום פוסל
שבור כך המום פוסל ברציעה· אחבות פסח· וסמיך ליה לא תאכל עליו חמץ לומ'
לך שאין שוחטין הפסח על החמץ· שבעה שבועות תספר לך· שתי ספירות ב
בפסוק· לומ' לך דמצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי· מהחל ב' מהחל חרמש
ואחריך מהחל התרומה· דהיינו העומר שהיא ראשית למנחות

למנחות כתרומה שהיא ראשית · בקמה תחל לספור · קרי ביה בקומה שצריך לברך העומר מעומד ׃ ושמחת לא כאמ׳ שמחה בפסח שהתבואה עדין בשדה ׃ ובעצרת שהתבואה כבר נקצרת ועדין היין בגפנים כאמ׳ שמחה אחת ׃ ובסכות שהכל בבית כאמ׳ בו ב׳ שמחות · החקים האלה כתיב בעצרת לפי שניתנה בו תורה · הסכות תעשה לך באספך מגרנך · רמז לבויי סוכה עשויה בשבולים · כל זכורך בגי׳ גדולים וקטנים ׃ את פני פא׳ כפולה · לומ׳ פנים בפנים · וכשם שבא לראות כך בא ליראות

פרשת שפטים

סמך שפטים ושטרים לרגלים לומ׳ שהרגלי׳ על פי השופטים ׃ ועוד כי הם מעשים להביא הנדרים ברגלים ׃ כדאמ׳ אזהרה לב״ד שיעשוך · ועוד כי השופטים מזהירים העם שלא לחטוא ברגלים כדאמ׳ שקבא דשתא ריגלא · כברכת יי׳ אלהיך אשר נתן לך שפטים · שהשופטים היו מצויין לתרת למי שהיה עני · ד״א אשר נתן לך שפטים ׃ כלומ׳ ליתן לשפטים כענין שכ׳ לתת מנת למחזיקים בתורת השם · איש כמתנת ידו שפטים רמז שמתשבכין על הצדקה ׃ שלש פעמי׳ ושמיקדש · פטי׳ שבג׳ מקומו׳ סנהדרי׳ יושבי׳ בהר הבית ובעזרה ובלשכת הגזית · וכן ג׳ שורות של תלמידים יושבין לפני סנהדרין · יראה כל זכורך וסמי׳ ליה שופטים שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל · שפטים בגימ׳ ע׳ סנהדרי׳ · שפטים בגי׳ מכשף · שמעמידין מכשף בעלי כשפים שיודעים לבטל הכשפים · שופטים תגין למעלה ולמטה יראה הדיין כאלו חרב מלמעלה · וגיהנם פתוחה מלמטה ׃ ת תתן לך ולא לגוים · מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל · חקיו ומשפטיו · בגימ׳ דיוקי׳ משפטיו · בכל שעריך · בכל מה שאתה משער ממון חבירך הן למסים הן להטיל צדקה · לשבטיך ושפטו · לומ׳ שמצוה לשבט לשפוט שבטו · ושפטו אותיות ופשטו ׃ יהי׳ חביב עליך דין של פשוט לדקדק בו כדין של ק׳ מנה ׃ שפטים ושפטו משפט הרי ג׳ שדיני ממונות בג׳ · אשירה בגימ׳ דיין שאינו הגון · שכל המעמיד דיין שאינו הגון כאלו נוטע אשרה אצל המזבח · אשרה כל עץ אצל מזבח בגימ׳ רשע אצל צדיק · אשר שכא יי׳ אלהיך וסמיך לא תזבח · לרבות רובע ונרבע מוקצה ונעבד כל דבר רע כי תועבת · לומ׳ לך כל המקבל את פיו נקרא תועבה ושיקוי ׃ כל דבר רע וכתי׳ בתריה איש או אשה אשר יעשו הרע ׃ וילך ויעבוד אלהים אחרים לומ׳ שהדיבור והמחשבה בע״ז מצטרפין למעשה · על פי שנים עדים פא׳ כפולה · לומר דוקא מפיהם ולא מפי כתבם · יומת המת הרשעי׳ בחייהם בקראי׳ מתים · כי יפלא פא׳ כפולה עקומה לומ׳ במופלא שבבית דין ואינו חייב כי אם בתורה שבעל פה ׃ ב׳ פעמים השופט בפרשה שהם בגימ׳ שבעים סנהד׳ רי׳ שצריך גימרה על בית דין הגדול · וכל העם ישמעו ויראו וסמיך ליה אשימה עלי מלך · שכן כתי׳ במלך וכל איש אשר ימרה את פיך · ולא יזידון עוד וסמיך ליה אשימה עלי מלך · שכן אמ׳ דוד להכרית מעיר יי׳ כל פעלי און ׃ כי תבוא בגימ׳ בימי שמואל · ויששבתה מלא הא לאחר ה׳ דורות שאול מ״ך · ככל הגוים אשר סביבותי ׃ ולכך שאול מלך בימי שמואל כי עד עתה לא היו לפלשתים מלך אלא סרנים · ואחר פרשת ע״ז ׃ ואשרת · כתי׳

ואפירא כתיב פרש מלך לומר שהמלך מנוה להסיר האפירות ולבער ע"ז · מקרב
אחיך בגימ' משבט יהודה · שום תשים עליך בגימ' שלשים מעלות · לומר שהמלכות
נקנית בל' מעלות · לבלתי רום לבבו מאחיו הפסוק מתחיל ומסיים בלמ"ד · רמז
שיבא מלכות מיהודה ששמו עולה ל' ול' מעלות במלכות · ודוד בן ל' שנה במלכו ·
ולכך אמ' שירה שמתחלת בל' והיא למנצח לעבד יי' לדוד · למען יאריך ימים מלך
שמלך בן ל' יאריך ימים ולא שאול : ולכך סמך לא יהיה לכהנים ואחרין פרשת אוב
ראשו מעשה דנוב עיר הכהנים ומשום ששאל באוב נטרד ממלכותו · לא יהיה
לכהנים סמך לפרשת מלך כי על פי כהן גדול המלך הוא כמשח · והקדים מלך
שגדול הוא ממנו · ועוד רמז שעל הכסא יהיה העולה והמנחה והכבש · ועוד מה
כהן ולוי נוטלין מעשר : כך המלך ונאכלם יעשיר · אשי יי' ונחלתו וכתי' בתריה וזה
יהיה משפט הכהנים דכהנים משלחן גבוה קא זכו · הלוים בגימ' השם · כדכי' יהוה
וזהו יי' הוא נחלתו · ראשית דגנך בגימ' משתמרת · גז ב"כמ גז צאנך כמטר על
גז · והיינו דאמרי' שנרי' ליתכו לו כששוא מלובן וזהו כמטר על גז שיהא מלובן ולא
צואי · או ראשית גז צאנך תתן לו · וכי יבא הלוי בגימ' זהו הכהן · חלק כחלק ב"כמ חלק
כחלק יאכלו כחלק היושב על הכלים דאמרי' כהן בעל מום חולק בקדשים אעפ' ש
שפסול בעבודה והיינו לפי שיושב על הכלים : כי אתה בא · סמך כאן שואל אוב לומר
שהמלך שואל באורים ולא באוב · קוסם קסמים. מעונן ומנחש קסם בגימ' אוחז
במקלו מעונן בגימ' את חוזי העינים מכשף נוטריקון מפי כשלא חתיכה שלי ד"א
מקלו כחש חלדה שועל · תמים תהיה גדולה שאם תלך בתמימות כשו קיימת מהלך
ועד תהיו · נביא מקרבך · הפסוק מתחיל ומסיים בנון · לומר שידע נ' שערי בינה ·
ויש בו י' תיבות לומר שתשמע לו כמו לעשרת הדברות · כמוני בגימ' ענו · תשמעון
ב"כמ שיו תשמיעון כקטן כגדול תשמעון · לומר א' קטן וא' גדול שמע שיו · ככל אשר
שאלת · ככל עולה ע' לומר ששמעתי לשאלתך ושמתי עליהם ע' זקנים · וגם אני כאשר
שאלו ישראל ואתן להם נביאים · נביא אקים להם בגימ' זהו ירמיהו · זה הוכיחן את
הוכיחן וכו' כדאיתא בפסיקתא · ושלשת ב"כמ · ושלשת את גבול ארצך · ושלשת
תרד מאד · רמז למה שאמרו דרך ירידה גולה · דרך עליה אינו גולה · וזהו תרד
שהרגו דרך ירידה או ושלשת שילך ש' ערי מקלט · הערים לומר שחזקות היו · וערי
מבצר שלא יבא עליהם נגש הרס בחיל סמך לא תסיג גבול רעך לרוצח שלא תאמר
הואיל ומותר להרוג הרוצח אסיג גבולו · שלא יהא ממונו חמור עליו מגופו ·
מישראל וטוב לך לא תסיג דכענין משיג גבול בחרב הבית הוי מגיע בית בבית · לא
תסיג גבול אז היה לבית דין שלא יחליפו אחת מערי מקלט בעיר אחרת · לרשתה
וסמיך ליה לא יקום עד אחד באיש שאינו יכול להעיד עד כאן גבול תחומך והיינו
ממון · לכל עון · היינו נפשות · לכל חטאת היינו קרבן · למעלה כתי' על פי שנים
עדים דהכא איירי בממון · ואין מאיימין עליהם כל כך כמו בנפשות · הריב ב'
ט אשר להם הריב · לפני התגלע הריב נטוש · זהו שאמ' משפה ין

תשבא לפניך הדין ואתה יודע להיכן הדין נוטה · אי אתה רשאי לבצוע ומשעמדו
האוכפים אסור להם הריב · ודרשו השופטים וכו' שישפטו ביניהם אבל לפני ה' נגלה
הריב כמוש · הירא ב' במ' הירא ורך הלבב · הירא את דבר יי' · זהו שאמ' הירא
מעבירות שבידו כדכתיב הירא את דבר יי' · יד ביד רגל ברגל · וסמיך ליה כי ת
תצא למלחמה · לומ' מחוסרי אבר אין יוצאין למלחמה · מלחמה עד רדתה · בגימ'
אף זהו שבת · כי ימצא חלל · סמך לפרשת מלחמה · שבשעת מלחמה דרך לנמצא
חללים · באדמה בגימ' בגלוי · ומדדו ב' ומדדו אל הערים · ומדדו את תכנית ·
שמודדין מראשו שהוא עיקר תבונת האדם · אשר אותיות ראש שמודדין מראשו
ואשר סביבות החלל בגימ' בראשו של הרוג · לא עבד בה · ולא משכה בעול · לא ·
יעבד ולא יזרע · יהריד' מנות לכפר על ד' רוחות העולם · וכנגד ד' פעמי' חלל וארבע
פעמים עגלה בפרשה · לא שפכה כתי' בהא · שלא נגענו בו בארמה אצבעותינו
ועוד כי הנפש יש לה חמשה שמות ולכך נתן דוד ליואב ה' קללות כשהרג לאבנר ·
זב ומצורע וכו' כפר לעמך ישראל · מכאן שכל ישראל ערבין זה לזה · כפר לעמך
ישראל אשר פדית ר"ת בגימ' זה הכהנים ·

פרשת כי תצא

למה כתיב
פרשת עגלה ערופה בין שתי מלחמות · הקדים לא
מלחמה · שאם יאמר השונא אהרוג כי עת מלחמה · ואחרי האויבים הרגוהו
במלחמה · וכתיב מלחמה אחריה · לומ' תבער דם הנקי להרוג הרוצח · וא"כ תלך
במלחמה ותצא · ולא היו מניחין לילך שונאים במלחמות ביחד · שלא יהרגו זה לזה
במלחמות · כי תעשה הישר · וסמיך ליה כי תצא למלחמה · שאין יוצאין למלחמה א
אלא צדיקים · יי' וסמיך ליה כי תצא למלחמה · לומר שהשם יוצא עמך כענין שנא'
ויצא יי' ונלחם בגוים · כי תצא · בא אליהם ול' תביאם לבא עליך · פן ישחיתו הארץ
· על אויביך חסר יוד · שבמלחמת יחיד הכתו' מדבר · שבין בגו' ואם יהיו כנענים
· אשת בגימ' בשר נבילה מותרת · כמו שדרשו חכמי' · מוטב שיאכלו ישראל בשר
תמותות שחוטות · ואל יאכלו בשר תמותות נבילות · לך לאשה והבאתה אל תוך
ביתך · לומ' לאחר שתגייר אותה ותהיה לך לאשה ולא בגיותה · וגלחה את ראשה ·
לפי שהטיבה ראשה לפתותך · ועשתה את צפרניה · לפי שרמזה לך בהם לפתותך
· ירח ימים · ולא אמר חדש · לומר לך מה ירח אורו פגום כנגד אור השמש אף ב
גויה מאוסה היא כנגד בת ישראל · ושלחתה לנפשה · בגימ' לנפשה לא בבית עו' ·
אשר עניתה כי תהיין לומר לך שלא יענה אותה בהויות של ביאה · שתי נשים
האחת אהובה והאחת שנואה · מרבה נשים מרבה כשפים · לומר לך כיון שיש לו ש
שתי נשים האחת עוסקת בכשפים כדי שישנא השנייה · והיה הבן הבכור לשניאה
והיינו בני השנואות שהוא מבני עשר מדות שנכה בנדרים · ולכך סמך לו בן סורר
ומורה שיהיה הבן סורר ומורה · לשניאה אותיות לנשיאה לומר שם ואם בנשואיה ·
שהם בפסולין · במדרש דורש לאיש · זה הקב"ה · אהובה אלו האומות שנואה
הם שנים · שבגולה אלו ישראל שמסתיר מהם פניו · שנים ב

ביום הנחילו לעתיד לבא׃ לא יבכר כי אם בני בכורי ישר׳׃ ביום הנחילו את בניו
סופי תיבות מותו׃ רמז למאן דאמ׳ רב יהודה שלשה שנכנסו לבקר החולה׃ ביום
רצו כותבין׃ רצו עושין דין׃ ובלילה כותבין ואין עושין דין וזה מה שמצוה בשעת
מיתה׃ אם הוא ביום יש לו תורת דין׃ את אשר יהיה לו׃ בגימ׳ מלמד שהבן נוטל
בר אוי שבמוחזק׃ את אשר יהיה לו ס״ת תורה׃ שלא יכול לעבור על דברי תורה׃
אם כת׳ לאחר בנכסין יתנשא לא אמ׳ כלום מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה׃
וכל המתנה על מה שכתוב בתורה אין בדבריו כלום׃ לתת לו פי שנים בשביל
שהוא נוטל פי שנים׃ יש באותיות של בכור שנין כפולות׃ הבית כפולה על האות
שלפניה׃ וכן הכף על היוד שלפניה וכן הרי״ש והוו נכתבת כפולה שכותבין אותה
שני ווין׃ בכל אשר ימצא לו כי׳ סופי תיבות ראוי׃ ולמ״ד דבכל ואלף דאשר הוא
לא׃ והיינו לא ראוי׃ שאין הבכור נוטל פי שנים בראוי׃ יכיר בגימטרי׳ לאחר׃
כדדרשינן יכירנו לאחרים׃ ראשית אונו׃ כל ראשית הוא מובחר׃ ראשית דנבך
קדש ישראל ליי׳ ראשית תבואתה׃ לו משפט הבכורה׃ כי יהיה לאיש לומר משפט
בכורה לאיש ואין משפט בכורה לאשה׃ סורר בגימ׳ זה אבשלום בן דוד׃ בבני
חסר יוד׃ כאלו עבר על עשרת הדברות׃ ומורה חסר וו כי מרה יהיה לו באחרונה
ובערת הרע מקרבך וכל ישראל וסמיך ליה וכי יהיה באיש חטא לומ׳ לך שכל ישר׳
ערבים זה לזה לבער ולהוכיח החוטאים׃ לעיל כתיב ורגמוהו׃ וסמך לו פרשת
נתלין׃ לומר שכל הנסקלין נתלין׃ על העץ וסמיך ליה כי קבור תקברנו לומ׳ שגם
העץ נקבר עמו׃ ועוד לקבור בחרון׃ לא תראה את שור אחיך׃ סמך השבת אבדה
לקבורה שאם הוא כהן והוא בבית הקברות על זה נאמר והתעלמת כותב לך וסמיך
ליה והתעלמת לומ׳ כל שבשלו מחזיר אף בשל חבירו מחזיר׃ והשבותו ב׳ במסור
ואספתו מצרעתו׃ זהו שדרשו נגעים באים על צרי עין שאינו רוצה להשאיל כליו
ואומ׳ אין לי ולמחר נגעים באים על ביתו׃ וצוה הכהן ופנו את הבית׃ ומוציאין
הכלים ורואין הכל שיש לו וזהו ואספתו אל תוך ביתך שמאסף כליו אל ביתו ואינו
משאילם׃ ואספתו מצרעתו שצרעת באה עליו׃ ד״א החושד בכשרים לוקה בגופו
ומי שאבדה לו אבדה חושד בכל אף בכשרים ולוקה בגופו בצרעת ופמ״כ כשתאסף
האבדה לביתך ותחזירנה לו׃ אז לא יחשוד עוד באחרים ותאסוף אותו מצרעתו׃
עד דרוש אחיך אותו פי׳ שידרוש תאות שלו שיתן לו סימן כו׳׃ וזהו שדרז״ל דורשהו
אם הוא רמאי אם לאו מאי לאו בהימני׳ כלי והתעלמת לומ׳ שפעמי׳ אתה מתעלם
כגון זקן ואינה לפי כבודו׃ כלי גבר על אשה בגי׳ כלי תורה׃ רמז שלא ילמד אדם
לבתו תורה׃ על אשה ב׳ כלי גבר על אשה אם נפתה לבי על אשה זהו שאמ׳ שמוייגרי
באשה שלובשת כלי גבר כדי להתחבר ולזנות כדכתיב אם נפתה לבי על אשה ועל
פתח רעי ארבתי׃ יקרא קן בגימ׳ פרט למזומן׃ אפרוחים או בצים בגימטריא
בנריבים לאמן׃ כי תועבת יי׳ כי יקרא קן צפור לומ׳ שלא יתחבל בעוף ובעופות
שמזקקין זה לזה׃ על הבנים ב׳ הבא ותידך כה אמ׳ יי׳׃ על הבנים ג

על הבנים והבנות הילודים במקום הזה ממותי תחלואים ימותו · אבל תקיים ש
מצוה זו יאריכון ימיך · ואם לאו כ״ה אמר ה׳ ממותי תחלואים ימותו ו והארכת ימים
· בג׳ בעולם שכלו ארוך · והארכת ימים וסמיך ליה כי תבנה בית חדש לומ׳ אם
בנית בית חדש עשה לו מעקה כדי שיאריכו בו ימים ולא יפלו ממנו · ועוד עיקר
אריכות ימים הוא בשביל בנין בית חדש שהוא בית המקדש · ועל כן בכבוד אב ואם
הקדים והארכת ימים למען ייטב לך כדי להסמיך והארכת ימים לתבנה בית חדש
לעיל כתיב למען ייטב לך וסמיך כאן כי יפול הנופל ממנו   רמז למה שדרשו הרי
שעלה באילן כדי לשלח את האם ונפל ומת · היכן אריכות ימים של זה ·   כי יפול
הנופל וסמיך ליה לא תזרע · רמז לדר׳ יאשיהו דלא׳ עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן
במפולת יד · המלאה ב׳ במ׳ כמו פן תקדש המלאה כאשר תעיק העגלה המלאה לה
עמיר · והו׳ שאמ׳ שצריך להרחיק בכלאים כמלא צמד בקר · ושכיון רבוין שני יד
למדוד בד׳ אמות שוחקות · ואחד יש דגוש בעצמים בבטן המלאה · לא תחרוש בשור
ובחמור טמא וטהור · רמז שלא ישתתף צדיק עם רשע · תחרוש ב׳ לא תחרוש בשור
ובחמור · ואידך אל תחרוש על רעך רעה · וזהו שפירש טעם שלא לחרוש בשור ו
ובחמור לפי שהשור מעלה גרה · והחמור אינו מעלה גרה וכשיראה השור מעלה ג
גרה · יהיה סבור שהוא אוכל ומצטער והו לא תחרוש על רעך רעה שגורם לחמור
שחורש על רעהו רעה · לא תחרוש בגימ׳ אסור ליהנות · שלפי׳ בג׳ ארוך וכו כלאי׳
מגד א׳ · אסור להתכסות בה מגד השני · גדילים ב׳ גדילים תעשה לך   גדילי מעשה
שרשרות וזהו שאומ׳ ב״ה גדיל שנים ותרי גדילים כתיב ופתילהו מתוכו   כדכתי׳
מעשה שרשרות כדרך שעושין שרשרות · אשר תכסה בגימ׳ להביא בכסות סומא ש
שהוא חייב · אשר תכסה בה ו כי יקח רמז להא דאיתא בנדרים ר׳ אליעזר מגלה טפח
ומכסה טפח בעת ביאה · ד״א רמז אשר תכסה כי יקח רמז לתלמיד חכם שמאפיל
בטליתו ו ד״א רמז כי יקח אשר תכסה מלמד שמכסין לו על עונותיו ·   ובא אליה ב׳
ובא אליה ושנאה · ובא אליה מלך גדול ודרשו אותו על יצר הרע · גם בכאן בשביל
שהלך אחרי יצרו הרע סופו לשנאתה הוציא עליה שם רע ·   והוציא עליה שם רע
חסר יוד · כאלו עבר על עשרת הדברות · וכן לא נחתם גזר דין על אבותינו עד
שהוציאו המרגלים דבה · אבי הנער כתיב חסר ה׳ שהלכה כנער · לכך הוציא ע
עליה שם רע · את בתי נתתי · בגימ׳ הפה שאסר הוא הפה שהתיר · אל פתח בית
ו ביה וסקלוה בגימ׳ זהו ראו אלו הגדולים שגדלתם · כי עשתה נבלה בישראל וסמיך
ליה כי ימצא איש שוכב רמז לאיש שהטיח באשתו וסקלוהו · אשר לא צעקה ואף אם
ירחה ממנו יכולה לומ׳ מאחורת נער בתולים צעקה ·   ממזר שנים במ׳ לא יבא מ
ממזר · ואידך וישב ממזר באשדוד · זה הוא שאמ׳ חז״ל עתידין ממזרים ליטהר ו
ויתקיימו בארץ ·   לא יבא ממזר בקהל ה׳ סמך ממזר לפצוע דכא · שממזר אינו
מוליד כפצוע דכא · וסמך עמוני ומואבי לממזר שבנות לוט נבעלו לאביהן וילדו
ממזרים והנקבות מותרות לפי שהם נתכוונו לדבר מצוה ו   אשר

אשר לא קדמו בשביל את הזכרים · אשר לא קדמו אתכם · רת' בשביל בלק שהוא צוה לו
לעשות כן · לשמוע אל בלעם וסמיך ליה לא תדרוש שלומם כדאית' בהנזקין · וסמך
לא תתעב אדומי לומ' אעג' דכתיב וישטום עשו את יעקב · לא תתעב אדומי · כי
עמונים לא קדמו אותך בלחם ובמים והוא קדמך שכתו' כאשר עשו לי בני עשו ·
ונשמרת בשביל מן שפיכו' דמים ובשבי' מן קללת השם · ובשבי' אין להסתכל הלשון
כלל · מכל דבר רע · זהו נבול פה · ויתד תהיה לך על אזניך רמז שאם שמע נבול
פה שיכוף אצבעו לתוך אזנו וזהו ויצאת חוץ שלא לשמוע נבול הפה · צא חוץ מן
הבית או תכוף אצבעך לתוך אזנך ובמדרש ויתד תהיה לך על זכות האבות שהוא
כיתד תקוע לישרא' · ויתד בשבילם והאבות · ויתד תהיה לך בשביל מדותי · תהיה
על אזניך · כלומ' יג מדות יהיו כלי זין שלך · והפרת ב' במ' וחפרת בה ושבת וכסית
את צאתך · וחפרת לבטח תשכב · זהו מה שאמ' לעולם יבדוק אדם עצמו לצרכיו
קודם שישן וחפרת וכסית צאתך ואז וחפרת לבטח תשכב · ערות דבר וסמיך ליה
לא תסגיר עבד · רמז נואף שגורה בע' שית אסור לקרות קרית שמע כנגדה · ס
סמך לא תהיה קדשה ללא תסגיר עבד דאיירי בבת ישרא' הנשואה לעבד · ועוד
סמך עבד לבנות ישרא' לומר שגורה כתך שחרר עבדך ותניה לו · ומחיר ב' במס'
ומחיר כלב · ומחיר שדה עתודים · זהו שאמ' כתן לה אתנן ועשאן סלת והיכנו ומחיר
שדה עתודים כמו · דהיכנו החליף טלה בכלב · כי תועבת יי' אלה' גם שניהם ·
וסמיך ליה לא תשיך לומ' אחד המלוה והלוה והערב כתעבים · סמך לכל נדר לא
תשיך שלא תאמ' אלוה ברבית כדי לשלם נדרי · סמך כי תבא בכרם רעך לנדר ·
רמז שאסור לכרות לא תקרב שאם נדר בנזיר לא ישכיר עצמו למלאכת ה
הכרם ולכך הקדים כרם לשדה · מה שאין כן דרך להקד' מנו · לא תתן וסמיך ליה
כי תבא בקמת רעך רמז שפעמי' לא תתן אפי' לתוך פיך כגון עוסק במין זה שאינו
אוכל ממין אחר · ישך ב' כל דבר אשר ישך · כנחש ישך שהרבית דומה לנשי' שנשכו
נחש שעולה מעט מעט ואינו מרגיש בו עד שיעלה לממון כמו נשיכת הנחש · כי
תאחר ד' לא תאחר מלאתך ודמעך לא תאחר כאשר תדור נדר אל תאחר לשלמו ·
וישועתי לא תאחר שאם תשלים כדריך ישועתי לא תאחר אבל הנודר ואינו משלם
הוא מרחיק ישועה · בקמת רעך וסמיך ליה כי יקח איש אשה לומר מה שדה נקנית
בכסף ובשטר אף קדושין · כי יקח בגימ' לא שיקח · בה ערות דבר רת' בעד שאין
דבר שבערוה אלא שבעדים דבר · וכת' שצריך דבור עם הכתב · וכתב לה
לשמה · ספר כריתות ג' תרי בהאי ענינא ואידך ספר כריתות · לאמנם זהו שאמר
ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה · וכתב תלת זמני ז' ספר כריתות · אעפ'
שאשה נקנית בב' דרכים אין דבר אחר כורתה אלא ספר · מביתו ויצאה · לומ' היא
יוצאה משכונתו כשהיא גרושה ולא הוא · או כי ימות האיש האחרון ולא אמ' השני
לומ' שהוא אחרון שאם נשאת לשנים ומתו לא תנשא עוד · דבתרי זמני הוי חזקה
אף אשה בתלת זימני הוו חזקה · ולא תחטיא וסמיך ליה כי יקח איש אשה יח

אשה שהיא מבלת את האדם מן העולם · כחלה וסמיך כי יקח לומר בית והון נחלת
אבות וגו' אבל כי יקח איש אשה מיי' היא אשה משכלת ועוד לומר שבכתובת אשה א'
מיוקרקעי · ועוד לומר שהוקשה נחלה ליקבות בג' דרכים · לכל דבר נקי · לומר
שיהיה נקי בדבור כההיא דאמרי הכל יודעין כלה למה היא נכנסת לחופה וכו'·
ד"א לכל דבר יהיה לביתו שהנושא אשה מוחלין לו על כל עונותיו · נקי יהיה לביתו
שנה · ס"ת שם של ד' אותיות לומר שהשם מעיד עליהם ומגיד שיחתן היקירה · ומעת
מכין ימים של ושמח חייב בתשמיש המטה בשנה · שכן כל ימות השנה הון מיום
הבכורים · הפרשה מתחלת בכי יקח ומסיימת בקיחה לומר נשא אשה בבחורותו ·
ישא אשה בזקנותו · אשתו אסור לקח וסמיך ליה לא יחבול לומר לא יחבול אשתו ב
בתשמיש המטה · ד"א על שם שהאשה היא משכונו של האדם דכעין נדרים אסרתו
של אדם מתה · כי נפש הוא חובל כי ימצא איש גונב לומר שהגונב נוטל נפשו של א'
או זו שגונב ממון כענין שנאמר וקבע את קובעיהם נפש · כי ימצא איש גונב נפש
מאחיו מבני ישראל דת בגימ' זהו יוסף · כי תשה ברעך סמך לצרעת לומר שעל ידי
זה בא הצרעת שאומ' לו חבירו השאילני כלי שלך והוא אומ' אין לי · ולמחר באים
נגעים על ביתו · וצוה הכהן ופנו את הבית והכל רואין שיש לו · לא תעשוק שכיר
סמך לכי תשה לומר אפי' אם הוא חייב אל תאמר אעכבנו כנגד שלא פרע לו שכרו
מיד ואחר כך גבה חובך · יי' אלהיך וסמיך ליה לא תעשוק: לומר אם עשק העני כאלו
עשק לשם דכתיב מלוה יי' חונן דל · ולא תבא ב' ולא תבא עליו השמש ולא תבא
דמעתך · ולא תבוא עליכו רעה · ולא תבוא עליו השמש כדי שלא תבוא דמעתך
פירוש שלא יבכה עליך שאין לו מה לאכול · ולא תבוא עליכו רעה שאם לא כן
יקרא עליך אל יי' ויבוא עליך רעה · והיה בך חטא וסמיך ליה לא יומתו אבות
על בנים ובנים לא יומתו על אבות · לומר פעמים בחטאך ימותו בניך · ב'
בחטאו יומתו · לא תטה לומר כל הנוטה דין חייב מיתה · גר יתום ולא אמר גר
ויתום לומר לך גר שנתגייר כקטן שנולד דמי · ולא תחבול בגד אלמנה וזכרת
כי עבד היית במצרים · הזכיר זה על לא תחבול לומר שתזכור שהיית עבד · ו
ונתתי לך חן בעיני מצרים ושאלו לך כלי כסף וכלי זהב ושמלות: על כן אנכי מצוך
לא תחבול · סמך כי תקצר קצירך בשדך ללא תטה משפט · לומר לך שצריך ה'
שתדע משפט הקציר · כההיא דתנן שנים לקט שלשה אינן לקט · כי יברכך וסמי'
ליה כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריך · לומר לך שהאחרת סימן ברכה · וסמך
זית לשדה · לומר לך כשם שמניחין פאה בשדה כך צריך להניח פאה באילן ·
גבי כרם כתיב וזכרתי על שם זכרו כיין לבנון · כי יהיה ריב · סמך ריב ללקט
שעל ידי לקט שכחה ופאה מריבים העניים זה עם זה · המשפט ושפטום השופט
לומר שמכות בשלשה · והיה אם בן הכות הרשע · בן הוא לשון בינה · לומר לך
שצריך בינה בענין האומד שאומדין אותו כמה מכות ראוי לקבל ושטו ·

ושיכו אותו מכות הראויות להשתלם · וכן דברי אגור בן יקה שאגר תבונה
והקיאה · וכן יהושע בן נון שהיה מלא חכמה ובינה · כדי שנים שמסורת · הכא
כדי רשעתו במספר · ואידך והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו · שנגאל וכפגר ·
ונקלה ב׳ במסו׳ הכא ונקלה אחיך לעיניך ואידך ונקלה כבוד מואב · כיון שנקלה
כבוד שלא לשומו יותר · והפילו השופט · והפילו בגימטריא כפולה · שצריך
שתהיה הרצועה כפולה · אחיך בגימטריא זבל · שאם נתקלקל ברעי פטור ·
ונקלה אחיך לעיניך וסמיך ליה לא תחסום · רמז שצריך ליתן לפי הסוס מכל מין
ומין שמיך לא תחסום למלקות שרצועה שמלקין בה היא של עגל משום ידע שור
קונהו וזה לא ידע קונו לפיכך יפרע ברצועה של עגל · כי ישבו אחים יחדו
סמך ללא תחסום · לומר לך יבמה שנפלה לפני מוכה שחין אין חוסמין אותה ·
ובן אין לו סופי תיבו׳ אונן עם אלף דאין · כלומר לא יעשה כאונן שהיה דש ית
מבפנים וזורה מבחוץ ולכך סמך לו בדישה · לאשה ויבמה · בגימטריא ויבמה
בעל כרחה · אל הזקנים · ה׳ זקנים · לומר לך שמצות יבום בחמשה · וירקה
בפניו לפי שהרוק דומה לשכבת זרע כלומר שאינו חפץ להקים זרע · כי ינצו
אנשים · סמך כי ינצו לאין הפעל שעל ידי חליצה מריבה באה · כדאמרינן כיון
שכנים לבניך שלום על ישראל · דאפטרו מחליצה ויבום · והחזיקה ב׳ במסורה
והחזיקה במבושיו ואידך והחזיקה בו ונשקה לו העזה פניה דוקא אם החזיקה ב
במזיד כדכתיב העזה פניה ותאמר לו · אבל אם שגגה פטורה · כפה ב׳ וקצותה
את כפה לא תחוס עיניך ואידך כפה פירשה לעני · מה להלן ממון אף כאן ממון ·
עיניך לא יהיה לך בכיסך · לומר לך שלא יסתכל בכים מבושיו ובערותו ·
דבר אחר עיניך לא יהיה לך · למכות מה שגג · כי אין הברכה מצויה אלא בדבר
הסמוי מן העין · וקצותה את כפה וסמיך ליה לא יהיה לך בכיסך לומר דקצותה
את כפה הוא ממון דבר המוטל בכיס · אשר קרך בדרך · קרך בגימ׳ שרס ·
ויזנב בך בגימט׳ זה מילה · כל הנחשלים אחריך בגימ׳ זה היה שבטו של דן ·

פרשת והיה כי תבא

כתי׳ לעיל תמחה את זכר עמלק · וסמיך ליה
והיה כי תבוא אל הארץ · שנצטוו למחות זכר עמלק
מיד כשנכנסו לארץ · ועל זה רצה לעכב ביאתן לארץ · שבא הגיד למלך מצרים כי
ברח העם · וכן הגיד ללבן כי ברח יעקב · ועל כן סמך לו פרשת בכורי׳ שמזכיר
בה ארמי אובד אבי · כי תבא אל הארץ · כי עולה למנין ל׳ · תבוא לאותיות אבות ·
שהן סדורים בגיד הנשה · שאין פחות מל׳ פסוקים משובצים באבות · ולקחת בגימ׳
בשבעה המינין · מראשית ולא כל ראשית · לשם ראשית דגנך · קדש ישראל ל
ליי׳ ראשית תבואתה · ראשית יריחו חרם ליי׳ · קטן היודע לדבר אביו מלמדו תור
טנא בגימטריא שנים רמז לבכורים אחד מששים · ולכך כעלם חי״ת נפרסת
בגזרים · ויבאנו אל המקום הזה ויבאנו תשר יוד שבביאתנו אותן עשר נסיונות ·

כשיומת הביאנו לארץ׃ ושמחת בכל הטוב וסמיך ליה כי תכלה לעשר שבשביל ה
המעשר תשמח בכל הטוב כמו שדרשו עשר בשביל שתתעשר׃ הטוב׳ עולה כ״ב
בשביל התורה שכתובה בכ״ב אותיות׃ תכלה לעשר את כל מעשר׳ ר״ת בגימ׳ כחג
של פסח׃ לא עברתי ממצותיך בגימ׳ לא מן התלושים על המחוברים׃ ולא נתתי
ב׳ ולא נתתי ממנו למת ולא נתתי לחטוא חכי׃ זה הוא שדרשו בספרי לא שכחתי
מלהזכיר שמך עליו ומלברכך פי׳ בדבורי לא חטאתי בו׃ למת ב׳ לא נתתי ממנו
למת ש׳ תשבו נתת ואל תגודדו לו׃ כלומ׳ לא נתתי ממנו לצורך מת לא לחבכות ולא
למקוננו׳ השקיפה עולה בגימ׳ ת״ק כלומ׳ השקיפה מהלך ת״ק שנה משמי׳ לארץ
ותנין על תקוף לומ׳ בזכות אברהם שהוליד למאה שנה׃ וברך ג׳ וברך את עמך את
ישראל וברך את נחלתך׃ הואל וברך את בית עבדך׃ וזהו שדרש בספרי וברך את
עמך את ישראל בבנים ובבנות והיינו הוא׳ וברך את בית עבדך׃ ואת האדמה בטל
ומטר והיינו וברך את נחלתך׃ זבת חלב ודבש וסמיך ליה היום הזה יי׳ אלהיך מצוך
לעשות רמז למה שכ׳ ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו׃
בכל לבבך ובכל נפשך וסמיך ליה את יי׳ האמרת׃ דבכל לבבך ובכל נפשך היינו
ק״ש דכתי׳ ביה בכל לבבך ובכל נפשך והיינו דאמרי׳ אתם עשיתוני חטיבה אחת
בארץ היינו ק״ש׃ את יי׳ האמרת היום בגימ׳ זו בקריאת שמע׃ את יי׳ האמרת׃ כאן
רמז ו׳ סדרי׳׃ להיות לך לאלהים זה סדר זרעי׳ שמתחיל בק״ש׳ ועוד שיש בו תרומו׳
ומעשרו׳ שהם יראת השם דברים שצריכין לבין השם׃ ללכת בדרכיו זה סדר מועד
דכתי׳ אם תשיב משבת רגליך׃ ולשמור חקיו׃ זה סדר נשים שמדבר בעריו׳ שכתו׳
בהם ושמרתם את חקתי׃ ומצותיו זה סדר קדשים שמדבר בקרבנו׳ דכתי׳ בהו את
המצות׃ ומשפטיו זה סדר נזיקין׃ ולשמוע בקולו׃ זה סדר טהרות׃ דכתי׳ בהו א
אמרו׳ יי׳ אמרות טהורו׳׃ וכנגדם אמ׳ ו׳ דברים׃ להיות לו לעם סגולה׃ ולתתך
עליון׃ לתהלה ולשם ולתפארת ולהיותך עם קדוש ולתתך עליון׃ רמז לטוטפת
דהקב״ה דכתיב ביה אשריך ישרא׳׃ לתהלה ולשם ולתפארת׃ כלומ׳ מה שישרא׳
משבחים ומהללי׳ לשם הוא לו לתפארת׃ והיינו דאמרי׳ עתיד הקב״ה להיות עטרה
בראש כל צדיק וצדיק׃ שאותה עטרה שמעטרי׳ להקב״ה בתפלתם מחזירה להם׃ אבל
מי ששח שיחת חולין בבית הכנסת מקיפים לו כל גופו בקוצים׃ לכך שיר השירים
לית׃ וכנגדו בקול השירים׃ חסר עשה בגימ׳ שבעים אומו׳׃ ולהיותך חסר וו שאין
הוית קדושתן נכרת כל כך בעולם הזה׃ קדש חסר וו לומ׳ קדש עצמך למטה׃ י
ויקדשו אותך למעלה׃ וכן ו׳ פעמים קדוש ישרא׳ בקרייה׃ ולהיותך עם קו״
וסמיך ליה ויצו משה אזהרה לבית דין שיענשו לקדש עצמך והקמות לך ב׳
באיסור׳ והקמות לך אבנים גדולו׳ והקמות את המשכן לומ׳ שנקל להם הקמת של
האבנים כהקמת המשכן׃ תקימו שנים כמו תקימו את האבנים ובבל ומנכה לא
תקימו כנגד מה שצויתי אתכם לא תקימו אני מצוה אתכם תקימו את האבנים יה
שתורה תלויה באר היטב בגימ׳ שבעים לשונו׳ בפרשה׃ א בעלם ס׳ לומ׳ ה

לומ׳ אעפ׳ שכתוב ביום אשר תעברו את הירדן כתרחקו ס׳ מילין קודם שהקימו את
האבנים כדאית׳ בסוטה · נרי׳ זיס כגימ׳ הברכה יהיה בו · קול רב וכמיך ליה ארור
האיש אשר יעשה פסל · לומ׳ שבקולו של רב היינו בקול הקב״ה׳ שמעו דבור אנכי ולא
ולא יהיה לך · בסתר ה׳ ושם בסתר · מכה רעהו בסתר · כי אתה עשית בסתר · ב׳
ברוך כענין כת שבע · כי תהלכם בחוסר כל בסתר לומ׳ אם תעשה בסתר תאכלם
בחוסר כל בסתר · התחיל בע״ז שהיא שקולה כנגד כל התורה כלה · וכמך לע״ז
מקלה אביו ואמו · דשלשה שותפין יש באדם · וסמך למקלה אביו מסיג גבול רעהו
לומר שהבא על אשת איש שהוא מסיג גבול רעהו גורם לבן שמקלה אביו שאינו
מכיר אביו · וסמך לו משגה עור לומ׳ לא תיעץ לו לפי דרכך כדי להשיג גבולו ·
משגה ב׳ משגה עור · משגה ישרים בדרך רע · זהו שדרשו משגה עור שמיעצו לא
לחבואו · זהו מ׳ בה ישרים בדרך רע שהוא ישר ונותן לו עצה לעקם דרכיו · וסמך
לו מטה משפט שהיודע הדין ומטהו בראיותיו או טוען שקר הוא משגה עור · סמך
שוכב עם בהמה לאשת אביו לפי שהוא עמו בבית וכרוך אחריה כבהמה · וכן
אחותו וחותנתו שהם תדירים עמו וכמך לו מכה רעהו בסתר שהוא בצינעא כמו
זכות חותנתו ואחותו שהוא בצינעא בביתו · בסתר בגימ׳ בלשון הרע · בסתר
בגימ׳ מסר ממון חבירו · וסמך לוקח שוחד להכות נפש לומ׳ הולך רכיל למען שפוך
דם · וסמך אשר לא יקים להכות נפש לומ׳ שפופך דם כעובר על כל התורה ·
שמע תשמע בגימ׳ לדברי תורה ולדברי חכמים · יאמן בגימ׳ יהוד אדני · ולכן גדול
העונה אמן יותר מן המברך שעולה שני שמות · ינוסו לפניך וסמי׳ ניה יצו יי אתך
את הברכה באסמיך · שתמנא בתים מלאים כל טוב · באסמיך בגימ׳ זהו כמוי · ש
שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין · שם יי׳ נקרא ר׳ ת׳ שי״ן פי׳ שין של ש
תפילין · ויראו ממך וסמיך ליה והותירך יי׳ לומ׳ בזכות תפילין יותיר ימיך דכתי׳
יי עליהם יחיו · יככה יי׳ ד׳ פעמים כתי׳ בתוכחו׳, יככה יי׳ כנגד ד׳ גליות · ויש
בזה הפסוק ז׳ ענינים · בשחפת ובקדחת ובדלקת ובחרחור ובחרב ובשדפון
ובירקון · כנגד ז׳ תועבות שבלבו · קדקדך יוליך יי׳ אותך ואת מלכך · רמז לקדקד
יהויקים שלא ניתן לקבורה · נגף ג׳ במ׳ יתנך יי׳ נגף נאיד׳ אך נגוף נגף הוא לפנינו
וירא אדם כי נגף לפני ישראל · אם שמוע תשמעו ינוסו לפניך כדכתי׳ וירא אדם
וגו׳ ואם לא תשמע יתנך יי׳ נגף · בשגעון ב׳ יככה יי׳ בשגעון והוא בשגעון ינהג
בלומ׳ לא די שיככה אלא שבל מנהגך יהיה בשגעון · זתים יהיו לך בכל גבולך · זה
הפסוק מתחיל ומסיים בזית · לומ׳ שאין הזית מתקבל באילן אחר וזהו בניך כשתילי
זתים שלא יתערבו באחרים לכך סמך לו בנים ובנות תוליד · יירש הצלצל וסמיך
ליה הגר׳ אשר בקרבך · רמז כי ימוך אחיך ונמכר לגר · מטה מטה בגימ׳ גיהנם ·
ידאה הכשר בגימ׳ עשרה כדאי׳ בסוטה דהיינו אלכסנדרוס שסיער לבא בעשרה
ימים ובא ביום אחד · כל אלי עולה צ״ח כנגד צ״ח קללות · תלואים ב׳ במסור׳
והיו חייך תלואים ועמי תלואים למשובתי · והיינו דאמרי׳ שלשה תלויים ש

תלויים ועומדין בין ר"ה השנה ויום הכפורים זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין
למיתה · וזהו ועמי תלואים שתלויים ועומדים עד שיעשו תשובה · ובערב ד'
במסורת ובערב יהיה על המשכן · ובערב תאמר מי יתן בקר · ואידך ובערב ם
חתרתי לי בקיר · מקטירים עליו עולות בבקר ובערב · חתרתי כשיצאו לגולה ·
תאמר מי יתן בקר · שכל זמן בו מקטירים בו בבקר ובערב ובאותו שכ' ובערב יהיה
על המשכן שהיה כבוד שכינה עליו · והשיבך יי' בגימ' זה יהיה בימי ירמיהו ·
כ"ו שמות בתוכחה כנגד כ"ו שמות בתפלת שמנה עשרה · חוץ מברכת המינין ·
להגן מכ"ו שמות שבתוכחה · ולא נתן יי' לכם לב לדעת · וסמיך ליה ואולך אתכם
ארבעים שנה רמז שעד מ' שנה אין אדם עומד על דעת רבו ·

פרשת אתם נצבים כדרך שכ' בסיני ויתיצבו בתחתית ההר · כן בלשון אחר
כאן אתם נצבים · לפני יי' אלהיכם ראשיכם · הקים
ראשיכם לשבטיכם · לומ' מורא רבך כמורא שמים · כל איש ישראל · וסמיך ליה טפכם ·
לומ' שיהו ישראל בעיני הראשים לכהלם ולהדריכם כטפם · נשיכם וסמי' ליה וגרך
רמז שלא הוזהרו כשרות ליכנס לפסולין · פרה חסר וו קרי ביה פרה · רמז בפרה
שנדרה סרר ישראל · והבדילו יי' לרעה בגימ' הנה זה ירבעם · אשר יקומו מאחריכ'
ר"ת אחאב ירבעם מנשה · שהם הרשיעו בעבודה זרה יותר מכל · חלה ב' במסור'
בתרי עניני · אשר חלה יי' בה · ובהכר לו חלה את פני יי' ויעתר לו · ודרשינן ו
ויעתר לו מלמד שחתר הקב"ה תחת כסא הכבוד וקבלו בתשובה והיינו מה חלה ד
דהכא לשון שבירת בארץ · אף חלה דגבי מנשה לשון חתירה · שנעשה לו חתירה ב
ברקיע · ויפתחו חסר וו · הה"ד אלו עבודה שהיא כעין פנים · באף ובחמה ובקצף
בגימ' שבעים כנגד שבעים שנה של גלות בבל · וישלכם למ"ד גדולה ואחר יוד ·
לומ' שאין השלכה כזאת לי' השבטי' נקוד על עין שבעד · כדאי' בפ' נגמר הדין · שג'
ימים היו מאחד בשבט שהתחיל לבאר התורה עד יוד בניסן שעברו הירדן שאין לנו
גלבכינו ליענש · ד"א רמז לע' שנה של גלות בבל · את לבבך ואת לבב · ר"ת אלול לכך
נהגו להשכים להתפלל סליחות מר"ח אלול ואילך וכן לולא האמנתי לראות בטוב יי
· לולא אותיות אלול · משאול ואילך הרדתי נגד יי' · את לבבך ואת · בגימטרי' זה
לימות המשיח · וסמיך ליה והותירך שאם תשוב בתשובה שלימה מיד תהא נגאל
תשמע בקול בגימ' זה בקול תורה · כי תשוב אל
אלהיך וסמיך ליה כי המצוה הזאת · לומ' שקולה היא התשובה כנגד כל המצות כלן
מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת יהוה לומ' מי יוכל לעלות אצל השם אי
לא שיהא נימול וכן התהלך לפני והיה תמים שנאמר על המילה · בפיך ובלבבך ו
לעשותו · בפיך כי חיים הם למוצאיהם · ובלבבך אגרא דשמעתתא סברא · ובחרת
בחיים · בחיים עולה שבעים לומר שבשבעים פנים התורה נדרשת בהם וכן סו"ד
יי' ליראיו · ואני האדם ע' שנה · את החיים ואת הטוב בגימ' תוצאות · כי ממנו
תוצאות חיים · וברכך כ' בגן ואיית ורכית וברכך בארץ · נגבי עבד עבדי

עברי לא יקשה בעיניך וגו' וברכך ה' אלהיך וזהו שאמ'. כאן עבד עברי נוהג
בהווה לארץ כהכא דכתי' וברכך בארץ ו' אשר אתה בא שמה התם נמי דוק' בארץ

פרשת וילך בגה"מלך פת' וילך

פי' בג המלך כשמך ראש השנה יום כ' אהג' אז כנכים וילך כפרדים ·

וילך משה לעיל מיניה כתי' לאברהם ליצחק וליעקב וסמיך ליה וילך משה שהלך א
אליהם להגיד להם כי קיים הקב"ה את שבועתו והכניס ישראל לארץ · ואית' במדר'
מכאן שהמתים מספרים זה עם זה · ולבוא מלא וו שלא אוכל עוד לבא בששה סדרי
משנה · ה' אלהיך הוא עובר לפניך · הפסוק מתחיל ומסיים בי"ו · לומ' שהקב"ה הולך
לפני ישרא' ולא אחריהם וכן כתי' כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלהי ישרא' ·
בבוא כל ישרא' · מלא וו כי ששה היו באים · כהנים זקנים אנשים נשים וטף וגרך ·
העם האנשים בגימ' זה שהם באים ללמוד · הן קרבו ימיך למות · את מרעה רבינו
ש'ע בזה הלשון שבחתיך שאמרתי הן לי' אלהיך השמי' וכדרך זה אתה משבחני למות
את לו הכה' וכי לא אמרת הן לא יאמ' בו לי · וכן כתי' יען לא האמנתם בי · וקם העם
תבין על הקוף לומ' שיאמרו בק' ברכות ובבנין של שלמה שהיה היכל ק' אמה ·
העם הזה וזנה אחרי · בגימ' זהו מנשה · והסתרתי פני מהם והיה לאכול ס"ת בגימ'
המן · וזהו שדורש בחולין ואנכי הסתר אסתיר רמז לאסתר · ומצאהו חסר וו לומ'
ששה פעמים גלו ג' על ידי סנחריב וג' על ידי נבוזראדן · הרעות האלה בגימ' גליות
ולגודה את בני ישרא' בגימ' הן תורה בכתב · שימה בפיהם בגימ' זה תלמוד · ואף
בי אחרי מותי · ב"י שנים אחרי מותי · יהושע פרנס את ישרא' כ"ח שנה · וב' שנים
האריכו הזקנים · הרעה באחרית הימים · ר"ת עולה בגימ' גוג · וקראת ד' וקראת
אתכם הרעה וקראת שמו ישמעא' וקראת שמו עמנוא' וקראת ישועה חומותיך ב
כשתקרא אתכם הרעה וקראת ישמעא' שתתפלל לאל שישמע אליך ופיכה עמנו א
ותשוב אליך בתשובה אז וקראת ישועה חומותיך ·

פרשת האזינו

לעיל מיניה כתי' את השירה הזאת עד תומם ·

וסמיך ליה האזינו כמו שהאזינכם ושמעתם לדברי תורה כן האזינו לדברי השירה
הזאת · כפי השמע האזינו השמים · פי' יושבי ערים הגדולות ובצורות בשמים · ו
ותשמע הארץ יושבי הארץ · פי' יושבי כפרים וערים הקטנים · השמים והארץ ·
עולה תרי"ג · כלומ' האזינו לתרי"ג מצות · הפסוק מתחיל בה"א ומסיים ביוד ·
שבכל השם בראש השירה · ויש בו ז' תיבות וקינו חכמה עמודיה שבעה · כנגד ז'
רקיעים ושבעה ארצות וז' ימי המעשה · ותשמע ב' במסורת · ותשמע הארץ אמרי
פיו תשמע ותושיע שלא תשמעו אמרי פי תהיו נושעים וזה הוא ותשמע ותושיע

יערוף שני' במסורת יערוף כמטר לקחי · יערוף מזבחותם ישודד מצבותם
אם למד תורה כמו משה נעשית לו סם חיים · והיינו יערוף כמטר ומתרגם אתנך
יערוף יבבם · לא זכה שלמד שלא לשמה נעשית לו סם המות והיינו יערוף

ופי' יערוף מזבחותם שהוא לשון עריפה כמו וערפו שם את העגלה · לקחי ב' בא
יערוף כמטר לקחי · לקחי קמח · הכא משתעי בתורה שאין לקח אלא תורה · שנא'
כי לקח טוב נתתי לכם וזהו שאמ' אם אין קמח אין תורה · יערוף כמטר לקחי · מתוך
לקחי קמח · אם יש קמח יש תורה · לקחי בגימ' קמח · כ"ול ב' במ' תזל כטל · אהיה כ
כטל לישראל לומ' שהתורה היא כטל לישראל דוקא · אבל לאומות נהפך כדכתי' ראה
מיתר גוים שמשיכי התיר מזונן כמטר כטל כשעירים כרביבים · ד' מדות כנגד ד'
מדות בלומדים · וכן כיד כל א' וא' מישראל ד' פעמי' כרחי' כשעירים' גבי כינד כדר
משכה · כרביבים עלי עשב · כי שם יי' אקרא מכאן שמתפללי' על עצירת גשמים ·
ר"א' עלי עשב כי שם יי' אקרא מכאן שמברכי' על כל מין ומין כראית' בברכות · כי
שם יי' אקרא הצור תמים · לומ' שמברכין ברוך דיין האמת · צדיק וישר הוא שחת לו
לומ' יפה דכתובי' · הל' יי' הא גדולה · לומ' וכי ליי' תגמלו זאת שנתן לכם ה' חומשי
תורה · הוא עשך ויכוננך · וסמיך ליה זכור כלומ' זכור היאך עשה אותך ויכוננך
בבטן מטפה סרוחה של אביך ויגדך זקנך · הרי ג' דורות וסמיך ליה בהכהל לומר
כל שהוא וכנו וכן בנו ת"ח הרי הוא לו כנחלה שאין לו הפסק · נחלת חסר וו' לומ'
יב מזלו' יצב למספר בני ישראל · ינוכנהו מלא וו בגו' כמין נתן להם ו' דברים ואלו
הן תורה עדות פקודי מצות יראת משפט · יבונננו ב' במ' כדד יכחנו · מתן אדם
ירחיב לו ולפני גדולים יכחנו לומר מי שנותן צדקה הקב"ה כדד יכחנו · על במותי
ארץ מלא וו על ו' עממים · וינקהו חסר יוד מיוד דברות יונקות כל התורה · תשי
יוד קטנה כתן כך עשרה דברים ונשית אותו בעשרה נסיונו' · ולכך יוד דיגדל כל
גדולה לומר לך זכור לאברהם שנבחנו בעשר · לא עם נגיגו' שו נכלים · כנגד
כבל אבניפם לת[illegible] קרחה ונתקד ותאכל ותלהט כנגד ארבע
מלכיות בבל מדי יון אדום · מזי רעב הזכיר ה' דברים ולחומי רשף וקטב מ
מרירי ושן בהמות עם חמת זוחלי עפר ; כנגד מה שעברו על חמשה חומשי תורה
וחמשה כאופים בהושע וחמשה תועבות ראה יחזקאל · וכנגד חמשה המקטירים ל
לבעל ולשמש ולירח ולמזלות ולכל צבא השמים · אשביתה מאנוש זכרם · סופי
תיבות למפרע משה · לולי משה בחירו עומד בפרץ · ואין בהם תבונה ס"ת המן
שלא היה בהם תבונה שבהכנו מכעודת אחשורוש · תבונה חסר יוד · לפי שעברו
על עשרת דברים לא תלמד לעשות ועברו על עשר דברות · אזלת יד בגימטריא
גלות · כי יראה כי אזלת יד בגימ' אין בם תורה · כי אני אני הוא אני אמית שני
פעמים אני כנגד ב' גליות · ואני כנגד גלות רביעי · דכתי' ואני בתוך הגולה לומ'
שבכל הגליות הקב"ה עמנו להצילנו · ואין מידי מציל בגימ' דין שאין ביטול מיום
הדין · ואמרתי חי אנכי לעולם · לעלם כתי' חסר וו לאחר ששה אלפים שנה שאז ש
יהיה שבת לבדו שהתחסר וו ששת ימים כדונין הם צ"ל · ואחרי אותיות
הרב"יו' לומר לך מחרבו של הקב"ה יש לה יו' פנים כדאיתא במדרש שוחר טוב ·
נקם ברית לנקום על כל מצוה ומצוה שנכרתו עליה

עליה יי׳ בריתות ׃ ולכך יו׳ פעמים חרב בפרשת יורדי בור ׃ ד׳פעמים נקם בפרש׳ ובנגדם אמ׳ דוד ד׳פעמים עד אנה וד׳פעמים פגה שי׳ ׃ כ״ב פסוקי׳ כהאזינו ולפי שעברו עליהם לכך לא עבר איש ביהודה ׃ כ״ב שנה ׃ כי לא דבר רק הוא ׃ תגין על הקו״ף לומ׳ שאפי׳ על אותגין של תורה ׃ תילי תילים של הלכות ׃ רק ב׳ במ׳ והבור רק כי לא דבר רק הוא ׃ לומר כמו שהבור רק ואינו מתמלא מאולייתו כן התורה לא יוכל אדם להתמלאות ממנה ׃ וידבר יי׳ אל משה בעצם עשרה דסמיכי בלא לאמר ׃ כנגד י׳דברות ׃ כאשר מת אהרן ב׳ ימ׳ הן בנשיקה מת אהרן ׃ **פרשת וזאת הברכה** לעיל מיניה כתי׳ אשר אני נותן לבני ישרא׳ וסמיך ליה

וזאת הברכה לומ׳ אני מסכים על ברכתם ׃ וזאת הברכה בגי׳ זו היא התורה ׃ בזכות התורה ברכם משה איש האלהים ׃ ר״ת ואלה וס״ת משה ׃ וזהו יי אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים שאמ׳ תנו לו ק׳ברכו׳ בכל יום ובכל ברכה וברכה י׳ זהובים הרי אלף ׃ ולכך אמ׳ יוסף השם עליכם ככם אלף פעמים משלו׳ ׃ ויברך אתכם משלו׳ ׃ הפסוק מתחיל ומסיים בוו לומ׳ שבירך י״ב שבטי׳ ׃ וזרח משעיר ג׳ וזרח בחשך וזרח השמש ׃ וזרח משעיר שנגלה לעשו לקבל התורה ולא רצו ׃ ע״כ וזרח בחשך שנענשו ונהפך להם לחשך ולאפלה ׃ אבל ישרא׳ שקבלוה וזרח בהפך ׃ שנ׳ מצות יי ברה מאירת עינים ׃ הופיע ג׳ הופיע מהר פארן מציון מכלל יופי אלהים הופיע ׃ אל נקמות יי׳ אל נקמות הופיע ׃ אבל ישרא׳ שקבלוה זכו מה שנ׳ מציון מכלל יופי אלהים הופיע ׃ מרבבות ב׳ ואתה מרבבות קדש ׃ לא אירא מרבבות עם ׃ לומר כי יי׳ אתה מרבבו׳ קדש לעזרנו ׃ אף חובב עמים ׃ בני גרים ׃ שאף גרים העתידי׳ להתגייר עמדו בסיני ׃ וכן את אשר ישנו פה פ״ת תורה ׃ ם ׃ לם היו שם בעת מתן תורה ואמ׳ בלשון אף משום דאיירי בבעלי יסורי׳ שמתייסרי׳ על דברי תורה ׃ קדשיו ב׳ כל קדשיו בידיך ׃ יראו את יי׳ קדושיו ׃ למה יראו את יי׳ קדושיו ׃ כי כל קדושיו בידיך ׃ תכו ב׳ והם תכו לרגליך ׃ על מה תכו ׃ מה התם לשון הכאה ׃ אף הכא לשון הכאה ׃ לומ׳ שהם מוכים ומוכנים ללכת אחריך ׃ תוכו לרגליך ישא מדברותיך ׃ ד״ת תלים שעל כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ׃ מורשה ב׳ במ׳ מורשה קהלת יעקב׳ ונתתי אותה לכם מורשה והיינו ויתן להם ארצו׳ גוים בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצרו ׃ ד״א זהו שאמ׳ חז״ל התורה אינה ירושה לך כמו התם ונתתי אותה לכם ה׳ מורשה אני יי׳ מורישם ולא יורשים ׃ אף הכא נמי קהלת יעקב ׃ משום דכתי׳ ביעקב איש תם יושב אהלים מה טובו אהליך יעקב אימתי שתורה מתקיימת כשמתאספין קהלת יעקב ׃ שמע יי׳ קול ׃ ר״ת בגימ׳ יהושפט שהתפלל על יהושפט במלחמת רמות גלעד ׃ ידיו רב לו ס״ת בגימ׳ דוד ׃ ואת בנו חסר יוד שלא היה בו׳ כשיוכות ׃ יורו משפטיך ליעקב שיפוצו כל ישראל ללמוד תורה וכן אמ׳ יעקב ואפיצם בישראל ׃ ישימו קטורה בגימ׳ כמו מעשיר ׃ וכליל ב׳ וכליל על מזבחך אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל ׃ אעפ׳ שזר מקריב בבמה אינו זבחי צדק אלא מה שקרב בפנים על יד כהן וזהו וכליל על מזבחך אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל ׃

ופוצל ידיו תרנה· בגימ׳ שירות· ישכן לבטח· לאחר שיתרוף האומות· ישכן לבטח
כזאב· וכן ברכו יעקב· גלערב יחלק שלל במנוחה· וכן בתפיו בגימ׳ ובירושלם·
בין כתפיו זכן ולינסף רמז כי בתחלה יהיה בחלקו של יוסף משכן שילה· שמח ב׳
בג׳ שמח זבולון שמח בחור על שם שהיו יוצאים בדרכים לפרקמטיא היו בחורים ו
וגבורים· באהליך ב׳ ויששכר באהליך·· אל תשכן באהליך עולה· תשכן נוטריקו׳
תורה שעד כתובים כנגדו׳· כמו שדרשו זה המשהה בביתו ספר שאינו מוגה ובבי
יששכר היו יושבי אהלים ועוסקים בתורה ע״כ מזהיר אותם אל תשכן באהליך עולה
· ולגד אמ׳ בברכתו של גד תאמר כל אלפא ביתא לפי שמשה רבי׳ ע״ה קבור בחלקו
שקיים כל התורה כולה מאלף ועד תי״ו· וכן בברכת יוסף לפי שארונו היה מהלך
אצל הארון· לומ׳ קיים זה מה שכתוב בזה וטרף ב׳ וטרף זרוע אשר אם עבר ורמס
וטרף ואין מציל· לומ׳ כל מה שטרף אין מציל מידו· נפתלי שבע רצון· ר״ת נשר
שהיה קל כנשר לעשות רצון אביו שבשמים· ברוך מבנים אשר לבך ברכו משה
בדברים הללו לפי שכשמכרו השבטי׳ את יוסף החרימו שלא יגלו אותו· ושרח בת
אשר ידעה מכירתו בנבואה· ואין השבטים מהיכן ידעה אם לא מאביה דשוקא ד
דיכוקא או מאבא או מאמא ועמדו ונדוהו ובא מרעה להתירו כי אמ׳ לנו מנודה א
אסור בתשמיש המטה· אמ׳ ברוך מבנים היו בדלין הימנו· אמר יהי רצוי אחיו·
שיהיה אסור בביכה· אמ׳ וטובל בשמן רגלו שיהא מותר לסוך בשמן· היה אסור ב
בבעילת הסנדל אמ׳ ברזל ונחשת מנעלך· מבנים אשר יהי רצוי ר״ת מאיר· על שם
השמן שהוא מאיר פניהם ומאיר למנורה· שחקים איתא במד רש ששם בשמים יש
רקיע ששמו שחקים ששם שוחקים מן לצדיקים· ונגנזו בני׳ המן· ועל שם כן שהוא
לבן ועז כשלג· אשריך ב׳ במסורת אשריך ישרא׳ אשריך וטוב לך· ה
הראיתיך מ״א יוד· כי י׳ פסוקים בתורה שכתוב בם
אשר נשבע להם· להביאם לארץ·
והראהו יוד קדושות
שבארץ ישרא׳· ויקבור אותו בגי׳ בגי׳ חסר שף שלא ידע איש את קבורתו· ואפי׳
מרבינו משה ע״ה לא ידע אלא יחידו של עולם ברוך הוא וברוך שמו וברוך זכרו·

ותשלם המלאכה מלאכת שמים· יפה וברה מזוקקת שבעתים· והוא
חיבור בחמד על כל התורה שחברו הרב רבינו יעקב בן הרא״ש
ז״לה· ונעשה על יד הנבון ר׳ יהודה ששון י״צו אשר נשאו לבו להרבות ולהפרין ת
תורה בישרא׳ ולכבס בעוני הקורה במתונו והוכו ירנה לפני אל פעלו וצדקתו
תעמוד לנו ולמחוקק ר׳ שמואל ן נחמיאש אמן· והיתה השלמתו יום ראשון ט״ו
לחדש תמוז שנת ה׳ ברן יקר· בעיר קוסטנטינא רבתי אשר היא תחת ממשלת
אדונינו המלך סולטאן שלים יר״ה ותנשא מלכותו בימיו ובימינו תושע יהודה וישרא׳
ישכן לבטח ובא לציון גואל וכן יהי רצון אמן·

ברכות הכהן ומעולה ר' שלמה יצו' בן כבוד הה'
תזל טוב זלהה' גדולת הספר ומעלתו כה אמר

הגידו זאת בבית יעקב והשמיעו ביהודה לתורה ולתעודה ידו הדת מה טובו אהלי יעקב אשר שם העקוב למישור · יסור על אכפי א הדת וההוראה נאין נמאי בין יכורו · לא עתה יבוש יעקב ולא ע עתה פני יחורו · אור עיני המחזיקים בבריתו · והולכם בשוא עיניו למרום קרית הגימטריאות והמסורות והפרפראות אשר הלבישום כפרין לאמונת שעשועי ס' ואילת אהבים · וירא יעקב כיים שבר באמתחת לכלי הדת ויקרא שם המקום ההוא מחנים · ואשא מגלי ואומר לקראת שוא התיו מים · אין זה כי אם בית ש'ים וזה ש שער השמים · וקראתי הספר הזאת **מרעה אהים** ואלה משלי שלמה

במחכה ה' אלים שיר עגבים · אכי אשיר והולכים בקרבים ·
שעו לקראת ויערת מערכת · אמונת שעשועים ואהבים ·
לכו לחמו בלחמה לחמו לה · הגז כא להתלת בת נדיבים ·
משחקת לפניו יום ליום · אמונה כאמונה נבתוכים ·
הלא טוב מסחר כסף סחרה · ומשה אור ושמיה רביבים ·
שיפתן יערפו טל על צוחים · וישביעו בנחנחות קרבים ·
ונהר בין מבקשי דת ותורה · ירוצן ירוין הררי לבבים ·
ומימיה כמי ים או כירדן · ומלא על גדותיו עת להבים ·
פניהם עברו למגד לדוד · להתגברות עלי קמים ואויבים ·
קהלת יעקב המה ונחלה · ומורשה למשה ו אהובים ·
יסדוה במסורת וסודות · ומדרשים דרושים וערבים ·
להפניהם כנפת צוף מתוקים · ואל נא תחדלו מכהם רעבים ·
ואמכם בית אלים הוא ושער · סמי רוש כאשר הלם ועוזבים ·
שביליו יתמו יכלו ואשרי · אכוס יחזיק בואת לא ש רהבים
והאזינו ושמעו הרחוקים · למהללו שעו ודעו קרובים
שבגרתו ומי כורו וסורו · למעינו היו דולים ושואבים
למי נבע מקור חיים ולא ל · חצב בארות וכם מים גנובים
באר שבע באר משה עבו לה · אשר כרו נדיבי עם וכותבים
במשענת וממדבר מתנה · לזאת עולה בכפים ועבים ·
ועמוד לם להכותה בדרך · אשר תלך שהרים וערבים ·
ואולם בשגור זאת פי ישורר · במחכה ה' אלים שיר עגבים ·

Al Sig.r Mosse Jona

Parte in

Po [illegible] Saluzzo

[illegible]

ספר הזה של משה יונה בכמה״ר אלעזר [illegible]